

Члан 1.

Утврђује се Просторни план града Ужица (у даљем тексту: Просторни план), који је одштампан уз ову одлуку и чини њен саставни део.

Члан 2.

Просторни план се састоји из текстуалног дела и графичког приказа.

Графички прикази (рефералне карте) израђени су у размери 1: 50 000 за:

- План намене простора,
- План мреже насеља, функција јавних служби и саобраћајна инфраструктура,
- Енергетска, водопривредна и телекомуникациона инфраструктура,
- Заштита животне средине, природних и културних добара и туризам,
- Карта спровођења.

Члан 3.

Просторни план се остварује урбанистичким плановима, плановима и програмима развоја и прописима и општим актима донетим за њихово спровођење.

Члан 4.

Просторни план је израђен у пет оригиналних, оверених примерака.

Један примерак Просторног плана чува се трајно у архиви Скупштине града Ужица, као доносиоца плана, један у Градској управи за урбанизам, изградњу и инспекцијске послове, као надлежном органу за спровођење плана, један у ЈП "Дирекција за изградњу" Ужице као обрађивачу плана, један примерак у Министарству животне средине и просторног планирања у Београду и један примерак у Републичком геодетском заводу, као органу надлежном за вођење Регистра планских докумената.

Један примерак Просторног плана у дигиталном облику доставити за потребе локалног информационог система планских докумената.

Члан 5.

Просторни план са прилозима доступан је на увид јавности у току важења, у седишту органа надлежног за послове просторног планирања и урбанизма, осим прилога који се односе на посебне мере, услове и захтеве за прилагођавање потреба одбране земље, као и подацима о подручјима и зонама објеката од посебног значаја и интересе за одбрану земље.

Члан 6.

На Просторни план пре објављивања прибавља се сагласност Министра надлежног за послове просторног планирања.

Члан 7.

Текстуални део Просторног плана објављује се у "Службеном листу града Ужица".

Члан 8.

Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном листу града Ужица".

ГРАД УЖИЦЕ

СКУПШТИНА ГРАДА

1 број 350-8/10. 24. јун 2010.године

ПРЕДСЕДНИК
Радиша Марјановић, с.р.

107. На основу члана 35. став 9. Закона о планирању и изградњи ("Сл. гласник РС", бр. 72/09 и 81/09), члана 32. Закона о локалној самоуправи ("Службени гласник РС", бр. 129/07), члана 41. став 1. тачка 6. Статута града Ужица ("Сл. лист града Ужица", бр. 11/08), Скупштина града Ужица, на седници одржаној 24. 06. 2010. године, донела је, и по добијеној сагласности министра животне средине и просторног планирања, Бр/Н^о: 350-01-00814/2010-07 од 20.09.2010. године, објављује

ПРОСТОРНИ ПЛАН ГРАДА УЖИЦА

1.0. ОБУХВАТ И ГРАНИЦА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

1.1. ПОЛОЖАЈ ГРАДА У ОКРУЖЕЊУ

Територија града Ужица¹ лежи у југозападном делу Србије од 43^о 59' до 43^о 42' СГШ; 19^о 24' до 19^о 59' ИГД (координате). Са западне стране граничи се са Републиком Српском (БиХ), а почевши са северозапада општинама Бајина Башта, Косјерић, Пожега, Ариље, Чајетина. Налази се у централном делу Златиборског управног округа.

Град Ужице лежи у планинско-котлинској области (Старовлашко-Рашка висија и део Западног Поморавља). По карактеру рељефа, то је претежно средње планински појас (око 800 мнв. просек), чија висина расте идући од истока ка западу. Сам простор испресецан је речним долинама које су и основни правци комуникација.

Истовремено лежи на западном крају западно-моравског коридора који пресеца средишњи део територије Србије трансверзалом од Ужица до Крушевца.

Иста трансверзала се према западу, наставља у Републику Српску. На делу од Чачка до Ужица, трансверзала прихвата и део магистралног друмског саобраћаја од Београда ка Црној Гори док магистрална пруга Београд - Бар пролази непосредно поред Ваљева, па преко Ужица за Црну Гору.

Ова укрштања магистралног и трансверзалног саобраћајног коридора дају Ужицу централну функцију за шире залеђе. Велики је и значај у положају територије града, на контакту околног планинског залеђа и почетка западно моравске равнице као значајног развојног појаса Србије. Ужице ће тако и остати капија на улазу у тај развојни појас, као што је вековима било стратегијска и трговачка капија између различитих и комплементарних природних и економско-географских средина.

Овај развојни појас са својим природним карактеристикама, захвата мали део територије у долини Бетиње, низводно према Севојну и Пожеги, док западно од Ужица саобраћајна трансверзала наилази на развоје моравског и дринског слива на споју између Таре и Златибора.

Магистрални огранак према Црној Гори, одмах јужно од градског прелази у планинско подручје Златибора на коме губи функције републичког, као и регионалног развојног појаса.

Унутар планског подручја, битно се разликују саобраћајни услови око траса магистралних путева и на осталом простору, а нарочито су неповољни за насеља разбијеног типа у планинском делу западне половине града (Пеар, Кесеровина, Кршање, Пањак), али и у северном и јужном делу источне половине (Губин До, Рибашевина, Гостиница, Дубоко, Никојевићи, Качер).

Ово је довело до изражене неравномерности у развоју, између малог дела територије на завршетку развојног појаса у долини Бетиње, низводно од Ужица, који је истовремено угрожен у погледу очувања и репродукције здраве животне средине, и осталог дела територије који је по страни од тог развојног појаса.

Просторним планом се сагледава могућност уравнотеженијег развоја на ширем простору, стварањем нових огранака развојног појаса у западном, северном и јужном делу територије, уз смањење притиска на Ужице и главни развојни појас.

1.2. ГРАНИЦЕ И ВЕЛИЧИНА ГРАДА УЖИЦА

Територија града се простире на 666,15 км² површине од планине Таре на западу (Мокрогорско-Рзавска синклинала), преко Поникванско-Стапарске и Мачкатске површи (Златибор), до кречњачких терена на ЈИ (Дрежник и Равни) и антиклинале Јелове Горе на СИ.

Просторним планом Града Ужица, обухваћена је целокупна територија општине, односно града Ужица, коју према Закону о територијалној организацији Републике Србије и локалној самоуправи ("Сл. Гласник РС", бр. 129/07), чине сва насељена места, односно подручја катастарских општина, која улазе у састав ове територијалне целине.

Граница обухвата Просторног плана, поклапа се са границом града Ужица, а утврђена је спољним границама катастарских општина у саставу његове територије.

Подручје града Ужица обухвата 31 катастарску општину, односно 41 насеље.

Т а б е л а бр. 1: Површине насеља и катастарских општина града Ужица

Катастарска општина	Насеље	Површина насеља (ха)	Површина кат. општине (ха)
1. Биоска	Пеар	1.440	4.344
	Кесеровина	1.243	
	Биоска	1.660	
2. Буар	Буар	1.791	1.791
3. Врутци	Врутци	800	800
4. Горјани	Горјани	731	731
5. Гостиница	Гостиница	2.575	2.575
6. Губин до	Губин до	1.186	1.186
7. Добродо	Добродо	585	585
8. Дрежник	Дрежник	1.990	1.990
9. Дријетањ	Дријетањ	926	926
10. Дубоко	Дубоко	1.373	1.373

¹ Територија града Ужица ће се у тексту писати *град-малим словом*, тј., где се део текста односи на простор бивше општине, а у институционално-организационом смислу *Град-великим словом*. Ужице је у тексту *градско насеље*, у складу са Законом.

11. Збојштица	Збојштица	683	683
12. Злакуса	Злакуса	665	665
13. Каменица	Каменица	650	1.150
	Бјелотић	500	
14. Каран	Каран	1.196	1.196
15. Качер	Качер	1.164	1.164
16. Крвавци	Крвавци	414	414
	Радуша	2.632	
17. Кремна	Стрмац	5.834	11.724
	Витаси	541	
	Кремна	2.727	
	Лелићи	920	
18. Лелићи	Лелићи	920	920
19. Љубање	Љубање	1.691	1.691
	Кршање	2.829	
20. Мокра Гора	Котроман	427	10.713
	Пањак	2.452	
	Мокра Гора	5.005	
	Никојевићи	1.214	
21. Никојевићи	Никојевићи	1.214	1.214
22. Пониковица	Пониковица	723	723
23. Поточање	Поточање	813	813
24. Потпеће	Потпеће	573	573
25. Равни	Равни	1.788	1.788
26. Рибашевина	Рибашевина	2.453	2.453
27. Севојно	Севојно	1.955	1.955
28. Скржути	Скржути	2.037	2.037
29. Стапари	Вољујац	1.405	5.088
	Стапари	3.683	
30. Ужице	Ужице	2.098	2.098
31. Трнава	Трнава	1.252	1.252

Укупно :	66.615,00
----------	-----------

2.0. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА

2.1. ИЗВОД ИЗ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Просторни план Републике Србије ("Сл. Гласник РС", бр. 13/96), је основни стратешки документ којим се за период до 2011. године утврђују:

- дугорочне основе организације уређења, заштите и коришћења простора Републике;
- правци урбанизације и уређења насеља;
- начела и критеријуми заштите животне средине, природне и културне баштине;
- начела и критеријуми заштите и коришћења природних ресурса.

Документ служи као законски основ за израду овог Просторног плана, па се из њега преузимају циљеви и политике развоја које се односе на општину/град и регионално утицајно окружење. Развојне могућности Града Ужица у односу на регионалну и глобалну позицију је неопходно ускладити са измењеним друштвено-економским условима и европским смерницама и политикама. План формулише инпуге за регионално планирање и управљање, као и регионалне и интеррегионалне интеграције.

Делови територије припадају сточарско-воћарско-виноградском макрорејону (планиране хладњаче), а јужни део према Златибору главним подручјима планинских травњака (планиране млекаре).

Са аспекта размештаја шума, делови територије града Ужица су површине претежно под шумама, земљиште I - IV и део V бонитетне класе без ерозије, јужни део према Златибору припада травно - шумском - планинском подручју, а за северозападни део је планирано селективно пошумљавање.

Ужице припада западно - моравско - рзавском регионалном систему водоснабдевања. Подсистем Бетиња, који користи воду из изграђене акумулације Врутци, снабдева водом потрошаче Ужица и Севојна.

Неметаличне минералне сировине налазе се на источном, западном и југозападном ободу територије општине, где има лежишта неметала - графевински материјал. У Севојну је лоциран објекат металуршке прераде, рафинација.

Југозападни обод територије тангира "Златиборска зона" експлоатације неметала (магнетит). У овој зони експлоатишу се лежишта квалитетног кречњака као техничког камена (Бистрица и Сурдук).

Са аспекта коришћења енергетских извора територија града је у групи "осталих енергетских потенцијала" - термоминерални системи.

Мрежом центара и функционалних подручја, Ужице је дефинисано као макрорегионални центар са гравитационим подручјем које покрива већи број функционалних подручја (Ариље, Бајина Башта, Косјерић, Пожега, Чајетина, Ужице) - регионални систем насеља у коме опслужују по правилу више од 1 000 000 становника.

У ППРС су дате препоруке за организацију јавних служби према хијерархијском нивоу насеља. Подручна основна школа организује се на 2 - 3,5 хиљаде становника. Централна основна школа на 3 - 10000 становника, односно око 12% броја становника. Обавеза организованог превоза (школски аутобус) за дистанце преко 1500м. Амбуланта, здравствена станица - гравитационо подручје до 1000 становника (сеоске зоне). Дом здравља - до 10000 становника зависно од густине насељености.

Ужице се у погледу размештаја индустрије препознаје као индустријски центар средње величине (10000 - 20000 запослених), а у погледу усмеравања размештаја индустрије смерница је развој обојене металургије и прерада обојених метала као и експлоатација и прерада неметала. Индустријску структуру Златиборског округа карактерише доминација радноинтензивних грана стационарног сектора. Ограничења проистекла из гранске структуре, комбинације производних фактора, ограничења у коришћењу и недостатак простора за смештај индустрије, намећу потребу реструктурирања индустрије уз увођење научно-интензивних грана. Водеће гране су метална индустрија, прерада обојених метала, текстилна и дрвна индустрија.

Појасеви интензивног развоја, дефинишу територију града Ужица, у смислу могућности и очекивања, као појас интензивног развоја II значаја.

Планом се резервишу два коридора, тзв. "ужички" и "ивањички" за ауто пут Београд - Јужни Јадран, односно Бар (Е-763). Такође, даје се препорука за изградњу обилазнице око Ужица.

Планирана је изградња, у зависности од транспортно-дистрибутивних и економских могућности, робно-транспортног центра који у свом саставу обично садржи контејнерске терминале, камионске терминале, складишне системе, берзу транспорта и пратеће службе, као II фаза.

Предвиђена је могућност резервисања простора за будући аеродром Ужице оспособљен за прихват и отпрему мањих савремених авиона намењених за пословна и туристичка путовања у локалном саобраћају, за обављање спортских делатности, аеродрома намењених пољопривредној авијацији, као и коришћење постојећих војних аеродрома у цивилне сврхе (Поникве - Златибор).

У погледу телекомуникационих система, на нивоу града, осигурати коридор за РР везе, приступне мреже треба градити уз максималну примену оптичких каблова, постављање ТВ предајника (локални програми). У граду - транзитна централа.

У складу са основним дугорочним циљевима, концептом и критеријумима развоја и организације туристичке понуде, утврђена је дугорочна класификација туристичких простора: територија града рангирана је као туристичка зона II степена.

Планом се предвиђа просторно-регионална диференцијација животне средине, где је метална индустрија у Севојну лоцирана у западно-моравску индустријску зону. Имајући у виду положај и локацију индустријске зоне (у котлини), неопходно је предузети одговарајуће мере.

Одређена су подручја заштите посебних природних вредности на националном нивоу, у категорији националних паркова - Национални парк Тара за који се предлаже стицање међународног статуса - упис у Светску листу (UNESCO). У планском периоду се предвиђају претходна систематска и заокружена истраживања и валоризација, дефинисање статуса, просторног обухвата и режима заштите реке Бетиње.

Већи део територије је зонирани као природни и природно-антропогени екосистем, а дуж магистралног правца према Пожеги антропогенизовани екосистем.

На ужичкој територији је евидентирано неколико споменика културе. Планирању и уређењу простора приступа се тако што се подаци о заштићеним културним добрима и условима њиховог очувања уграђују у планове заједно са инструментима за њихово очување. Планирање се базира на резултатима рада службе заштите, која има активну улогу у свим фазама израде просторних и урбанистичких планова.

2.2. ИЗВОД ИЗ ПП ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ НАЦИОНАЛНОГ ПАРКА "ТАРА"

Просторни план подручја посебне намене Националног парка Тара ("Службени гласник РС", број 3/89), обухвата 10 катастарских општина на територији општине Бајина Башта, површине 19.175 ха.

Ужички део територије, захвата целе катастарске општине, Кремна, Мокра Гора и Биоска, у површини од 26.780ха, са посебним акцентом на падине према путу Кремна - Вишеград, тзв. Креманске косе, тј. простор између граница Националног парка и магистралног пута М5 Ужице - Вишеград.

Просторним планом је предвиђена организација простора према различитим наменама, утврђивањем зона са различитим степеном заштите, утврђивањем режима и мера заштите по појединим зонама, као и других елемената потребних за спровођење заштите природних и створених вредности, њихово унапређивање и коришћење. Програмирање и квантитативно утврђивање развојних параметара по појединим делатностима усаглашено је са граничним капацитетима природне средине под којима се подразумева степен и начин коришћења природних богатстава. На тим основама предвиђено је усмеравање развоја шумарства, рекреације и туризма.

Утврђени заједнички циљеви и задаци заштите и развоја подручја Националног парка остварују се на нивоима активности у оквиру три установљена степена заштите.

С обзиром, да је од доношења плана до данас, дошло до значајних промена у простору, повећаног притиска на највредније делове природног добра, као и промене законске регулативе у области планирања, изградње и заштите животне средине, Влада Републике Србије донела је Одлуку о изради Просторног плана подручја посебне намене Националног парка Тара ("Службени гласник РС", број 95/06).

У оквиру планског подручја Националног парка Тара обухваћене су катастарске општине, Кремна, Мокра Гора, Биоска и Врутци (део територије града Ужица).

Просторни план Града Ужица је усаглашен са ППППН НП Тара и оба планска документа су упоредо ушла у процедуру усвајања.

2.3. ИЗВОД ИЗ ПП ПОДРУЧЈА ИЗВОРИШТА ВОДОСНАБДЕВАЊА РЕГИОНАЛНОГ ПОДСИСТЕМА "РЗАВ"

Просторни план подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема "Рзав" ("Службени гласник РС", број 131/04), заснован је на Просторном плану Републике Србије ("Службени гласник РС", број 13/96) и Водопривредној основи Републике Србије ("Службени гласник РС", број 11/02), којима је утврђено планско решење за Западноморавско-рзавски регионални систем за снабдевање становништва водом-подсистем "Рзав", са планираним акумулацијама "Сврачково", "Роге" и "Орловача" на реци Велики Рзав и превожом вода из слива реке Увац у слив Великог Рзава.

Подсистем "Рзав", са планираном акумулацијом "Сврачково", требало је да до 2008. године, обезбеди увећање постојећег просечног годишњег капацитета водоснабдевања са 650 на 1200 л/с чисте воде, уз 97% временске и 100% количинске обезбеђености. У даљим фазама развоја планирани објекти подсистема обезбеђују:

- (а) увећање капацитета водоснабдевања на 2300 л/с чисте воде,
- (б) производњу електроенергије од око 82,2 GWh/год. и
- (в) вишегодишње регулисање потока и поправљања водног режима у низводном делу речног система Западне и Велике Мораве.

Подручје Просторног плана обухвата површину од 437,27 км², на делу територија општина Ариље, Ивањица, Нова Варош, Пожега, Ужице (6.603 ха) и Чајетина. Део општине, сада града Ужица захвата целе катастарске општине Скржуги и Равни, и део катастарских општина Никојевићи, Дрежник и Збојштица.

Планом су дефинисани циљеви просторног развоја, правила коришћења, уређења и заштите простора уз селективан приступ у смислу обавезујућих и мање обавезујућих смерница, а у зависности од степена детерминисаности планских решења. Просторни план је донет за период до 2014., са елементима за имплементацију Просторног плана за период до 2008. године.

2.4. ОСТАЛИ РЕЛЕВАНТНИ ПЛАНОВИ, РАЗВОЈНИ ПРОГРАМИ, СТРАТЕГИЈЕ, ПРОЈЕКТИ

За планско подручје су релевантне и бројне стратегије, планови, развојни програми и пројекти:

- Национална стратегија одрживог развоја (2008. год.).
- Стратегија регионалног развоја 2007-2012. год.
- Стратегија пољопривреде Републике Србије (2005. год.).
- Стратегија развоја шумарства Републике Србије (2006. год.).
- Стратегија развоја енергетике Републике Србије (2005. год.).
- Стратегија развоја телекомуникација у Републици Србији у периоду од 2006. до 2010.год.
- Стратегија развоја туризма Републике Србије (2006. год.).
- Мастер план развоја туризма са пословним планом за планину Тару њено окружење (Horwath Consulting Загреб, 2007. год.).
- Пословни (мастер) план туристичке дестинације Златибор – Златар (2007. год.).
- Програм рада и концепт стратегије развоја Мокре Горе за период 2007-2012.год.
- Просторни план општине Чајетина – Стратегија просторног развоја општине Чајетина (ЦИП, 2007. год. и радни материјали Предлога плана).
- Просторни план Републике Српске до 2015. године (2007. год.).
- Водопривредна основа Србије ("Сл. гласник РС", бр. 11/02).
- Генерални план ревитализације пруге узаног колосека „Шарган Витаси-Мокра Гора“, са пратећим објектима у зони подручја Шарганска осмица, са елементима регулационог плана (01 бр. 350-25/02 од 26. 12. 2002. год.).

- Нови теоријски и методолошки приступи у изради стратегије одрживог регионалног развоја, пример Златиборског региона, Центар за демократију и ИАУС (Београд 2008. год.).
 - Бројни развојни документи, програми и пројекти донети од стране локалне самоуправе.
 - и др.
- Сва валидна решења су искоришћена и адекватно укључена у Просторни план Града Ужица.

3.0. ЕВРОПСКЕ СМЕРНИЦЕ И ПОЛИТИКЕ РАЗВОЈА ОД ЗНАЧАЈА ЗА УЖИЦЕ

ЕСДП - перспективе европског просторног развоја, референтни документ који се тиче просторног планирања и просторног развоја ЕУ - (Потсдам, 1999. год.), је у директној вези са будућим развојем Града Ужица и развојем интеррегионалне сарадње и на овом простору, па се овде у неким деловима изворно помиње.

У циљу остваривања фундаменталних циљева просторних перспектива европског развоја (ЕСДП) дефинисана су три основна домена политика:

1. полицентрични просторни развој и нови односи између урбаних и руралних подручја;
2. једнакост у приступу инфраструктури и знању;
3. пажљиво управљање природним и културним наслеђем.

Први домен је стварање просторних економских структура који ће широм Европе омогућити настајање и профилисање виших кључних области од глобалног значаја. То није тако блиска будућност, али је визија којој треба тежити. За Град Ужице, то пре свега значи сагледавање овог простора у регионалном и макрорегионалном контексту.

Добар географски положај, инфраструктурни коридори, близина већих градова, концентрација радно способног и стручног потенцијала, садашњих и будућих активности отварају бројне могућности коришћења компаративних предности Ужица у привлачењу домаћег и страног капитала. Евентуална траса будућег аутопута би се наслонила на пан европску транспортну мрежу мулти-modalних коридора, које финансира Европска заједница, али за сада не постоји могућност њене реализације у оквиру ове мреже.

У домену јачања веза руралних и урбаних подручја, улагања у унапређење и стимулисање руралног наслеђа дефинисане су четири области политика:

- Полицентричан и усклађен просторни развој у ЕУ
- Динамични атрактивни и конкурентни градови и урбане регије
- Унутрашњи развој и продуктивна сеоска подручја
- Урбано-рурална партнерства.

Један од развојних приоритета Града Ужица, свакако је стратегија развоја руралних подручја, њихово унапређење и стимулисање. У духу одрживог развоја циљ је рурална подручја учинити конкурентном средином граду путем развоја пољопривреде, формирањем индустријских зона, изградњом комуналне и саобраћајне инфраструктуре села, развојем различитих облика сеоског туризма, повећањем нивоа услуга и др.

Кроз једнакост приступа инфраструктури и знању је изражен следећи домен политика кроз дефинисане четири области:

- Интегративни приступ за побољшање саобраћајних веза и приступ знању
- Полицентрични модел за бољу приступачност
- Ефикасно и одрживо коришћење инфраструктуре
- Дифузија иновација и знања.

Пажљиво управљање природним и културним наслеђем је трећи значајан домен европских политика и обухвата пет области:

- Третирање природног и културног наслеђа као битног развојног фактора
- Очување, заштита и развој природног наслеђа
- Креативно управљање културним пределима
- Креативно и интегративно управљање културним наслеђем.

Уважавајући ВИСИОН ПЛАНЕТ (Беч, 2000. год.) - Стратегију просторне интеграције централне, источне и југоисточне Европе, Град Ужице треба да оствари трансформацију урбане структуре спроводећи следеће принципе:

- Идентификација посебних предности и потенцијала у расподели функција и умрежавања са осталим градовима;
- Примена модела полицентричног и диференцираног урбано-руралног система;
- Тежња ка реструктурирању и урбаној обнови;
- Трансформација урбане структуре кроз уважавање нових земљишних и тржишних односа, подршка контролисаног и планског приватног изградњег станова, обнова урбаних центара;
- Обнова централних делова града уз чување њихове традиционалне физиономије и стамбено-пословне функције водећи рачуна о унапређењу зелених и саобраћајних површина;
- Планирати нове услуге, културне и забавне садржаје који ће унапредити урбани амбијент великих стамбених насеља и обезбедити нова радна места;
- Елиминисање бесправне градње уз помоћ системских мера који ће спроводити како републички тако и државни органи;
- Редифиниција метода и поступака урбаног планирања на начин који гарантује већи и бољи учинак од досадашњег.

Од европских урбаних повеља у планирању простора града Ужица значајна је Агенда 21 донета на конференцији у Рију 1992. год. која промовише концепт одрживог развоја на глобалном нивоу. Овај концепт се заснива на поједнаком третирању економских, еколошких и друштвених циљева при формулисању политика и стратегије развоја. Одржив развој се може очекивати ако се у планирању развоја постигне уравнотеженост сва три аспекта одрживости. Агенда 21 је путоказ за формулисање стратегија за управљање животном средином на основама концепта одрживог развоја.

Стратешки задаци за одржив развој и планирање насеља су:

- ограничење ширења насеља у циљу спречавања трајне потрошње земљишта и поремећаја у околним пределима;
- мултифункционална структура насеља, односно заступљене мешовите функције насеља;
- флексибилност коришћења простора у насељима што подразумева стално отворен процес промена намена објеката и површина;
- еколошка ревитализација животног простора;
- очување културног и историјског наслеђа - његова пажљива ревалоризација и укључивање у токове просторне, привредне и културне интеграције;
- обликовање насеља по физиолошким, безбедносним и психолошким захтевима људи;
- обезбеђивање задовољавајућих услова у насељима подразумева обезбеђивање у свим деловима насеља адекватних услова становања, рада, одмора, јавних служби, комуналне опремљености, снабдевања, услуга и др.

Документ Савета Европе "Водећи принципи за одрживи просторни развој европског континента" усвојен на седници Европске конференције министара одговорних за регионално планирање (ЦЕМАТ) у ХанOVERу од 7 - 8 септембра 2000.год. је један од важнијих европских докумената из области просторног планирања. Ови принципи наглашавају територијалну димензију људских

права и демократије. Њихов циљ је да се одреде мере политике просторног развоја по којима људи у свим државама чланицама Савета Европе могу постићи прихватљиве животне стандарде што је неопходан предуслов за стабилизацију демократских структура у европским регионима и општинама. Циљ је да се обезбеди активно учествовање у процесу европских интеграција и демократизације.

Акцент водећих принципа је на хармонизацији економских и социјалних захтева територије са њеним еколошким и културним функцијама која би на тај начин допринела дугорочном и уравнотеженом просторном развоју. Иницирање регионалних развојних пројеката, између осталог смањити штетну конкуренцију између локалних власти, што ће позитивно утицати на укупну климу за инвестирање и повећање атрактивност региона за страна улагања. Достицању циљева регионалног развоја треба да допринесу приватна улагања због тога што не постоји довољно јавних финансија доступних да покрију друштвене потребе. Подршку треба дати партнерствима између јавног и приватног за шта је неопходна делотворна административна структура.

Водећи принципи дефинишу специфичну улогу приватног сектора у просторном развоју као основне покретачке снаге друштвеног, а самим тим просторног развоја. Привлачење приватних инвестиција је један од најзначајнијих задатака политике просторног планирања. Заједно са релевантним секторским политикама, политика просторног развоја треба да допринесе порасту привлачности општине и региона за приватна улагања на регионалном и локалном нивоу у складу са јавним интересима што ће произвести значајне ефекте на пољу економског развоја у околним подручјима и допринети њиховом уравнотеженом развоју. У контексту регионално уравнотеженог и одрживог развоја, стамбени сектор има посебну улогу због своје социјалне функције, квантитативног значаја и вишеструких ефеката на економију и запошљавање.

Развој политике одрживог развоја у Европи треба базирати на следећим принципима регионално уравнотеженијег развоја:

Промовисати територијалну кохезију кроз уравнотеженији друштвени и економски развој региона и побољшану конкурентност.

Просторно-планске одлуке и инвестиције требало би базирати на моделу полицентричног развоја.

1. Подстицати развој који је генерисан урбаним функцијама и побољшати везе између града и сеоског окружења.

Оснивање и јачање мреже градова и насеља повећава њихову комплементарност и ствара синергију и економију обима. Урбано-рурално партнерство игра све већу улогу у развоју мрежа јавног транспорта, ревитализацији и диверзификацији руралних економија, повећању продуктивности инфраструктуре, развоју рекреационих зона за урбано становништво и заштити и унапређењу природног и културног наслеђа.

2. Промовисати уравнотежену доступност

Нужне су интегралне стратегије које ће узети у обзир различите саобраћајне модалитете.

3. Развијати приступ информацијама и знању

Побољшати и проширити телекомуникационе мреже. Нарочито је значајно омогућити ширење знања и информација из области производње, стручних знања и туризма.

4. Смањивати штетне утицаје по животну средину

Политика просторног планирања мора разним мерама предупредити или ублажити штетне утицаје на животну средину.

5. Повећавати и заштитити природне ресурсе и природно наслеђе

Природни ресурси морају бити заштићени јер доприносе правилној уравнотежености екосистема, атрактивности региона, рекреацијској вредности и укупном квалитету живота.

6. Повећати фонд културног наслеђа као развојног фактора

Повећавање вредности културног наслеђа је један од најзначајнијих доприноса економском развоју и јачању регионалног идентитета.

7. Развијати енергетске ресурсе и при том очувати безбедност

8. Подстицати високо квалитетни, одрживи туризам

9. Ограничити утицаје природних непогода

Специфични циљеви просторног развоја у различитим срединама

(у којима се препознаје Ужице):

У урбаним подручјима је неопходно контролисати урбани раст. Ограничити трендове који иду ка повећању грађевинских подручја, кроз активности управљање локације, употребити методе којима се добија уштеда на простору. Угрожене делове града треба обнављати, стварање мешавине различитих активности и социјалних група, пажљиво управљање зеленим просторима, водом, енергијом, отпадом и буком. Стварање ефикасног саобраћаја који ће доприносити одрживости. Очувати и унапредити културно наслеђе. Успоставити планерска тела између појединих градова и општина, који ће координисати планирање и имплементацију мера. Развијати мрежу градова.

У руралним срединама предвиђена је мера очувања и побољшања аутохтоних ресурса руралних подручја, са освртом на диверзификацију економске базе, отварање малих и средњих предузећа, побољшање услова живота становника. Дефинисање ефикасне политике за развој села у циљу спречавања непожељне емиграције широких размера.

У планинским деловима очувати и промовисати локалну традицију и културу. Валоризовати погодне услове животне средине који су шанса за становништво које тамо живи. Проналажење праве равнотеже између њиховог економског, социјалног развоја и заштите животне средине. Треба узети у обзир трансгранични карактер појединих планинских региона и потребу да се са обе стране границе имплементира јединствена политика.

Гранична подручја траже координацију граничних подручја између суседних држава. Посебна пажња треба да буде на:

- развоју трансграничне саобраћајне и телекомуникационе инфраструктуре и јавних сервиса;
- трансгранично очување и одрживо коришћење природних ресурса;
- смањење трансграничног загађења;
- трансгранично планирање мреже градова и насеља;
- трансгранично планирање снабдевања јавним и приватним сервисима.

За потребе оцене, поређења и установљавања нових начина организације простора, производних и других привредних активности на подручју града Ужица, укључена су и друга важнија европска документа новије генерације. Заснована су на одрживом развоју простора, а односе се пре свих на:

- Територијалну агенду ЕУ - Ка конкурентној и одрживој Европи разноврсних региона (2007.), а представља извесан коректив ЕСП-а;
- Лајпцишку повељу о одрживим градовима Европе (2007.);
- Европску мрежу опсерваторија просторног планирања (ESPON, 2013.), у оквиру које се развијају системи података и индикатора као подршка за политике ЕУ у односу на регионални ниво простора.

4.0. ОЦЕНА СТАЊА, ПОТЕНЦИЈАЛИ И ОГРАНИЧЕЊА ПРОСТОРА

4.1. ПРИРОДНИ УСЛОВИ

Анализа природних ограничења, указала је на сложеност овог простора.

Критеријум на основу кога је израђена синтеза карта, садржавао је следеће карактеристике: геоморфолошке (надморску висину, нагибе), хидролошке (безводне, поплавне терене, изворишта, као и оне са повољним хидрокарактеристикама), геолошке (стабилност тла, клизишта и минерална налазишта), сеизмичке, ерозија (експезивна, I, III и V, категорија), педолошке, (плодно и неплодно тле-бонитетне класе), биогеографске (шуме), климатске (експозиција, падавине, температуре, ветрови и др.).

На основу наведених показатеља, формиране су следеће категорије у процентуалном износу за простор града :

- Неповољни терени	32,02 %
- Условно неповољни	32,99 %
- Условно повољни	21,11 %
- Повољни	13,87 %

Наведене категорије формиране су према степену повољности за различите захвате у простору од стране човека. Непоштовање ових захтева условило би поремећаје у природи, односно њихов повратни утицај на живот људи у овом крају. Економски фактор уско је везан за ове категорије, јер је пораст трошкова у сразмери са степеном неповољности терена. На основу наведених показатеља издвојене су четири повољне зоне на планском подручју. Оне се разликују међусобно али укупност њихових физичких карактеристика указује, да су то најповољнији терени за свеобухватни развој на планском подручју:

I зона је део долине Лужнице у Рибашевини, Губином долу, Карану, Лелићима, Каменици, Добром долу.

II зона је долина Ђетиње, која се наставља у Поникванско-Стапарску површ (делови Ужица, Севојна, Стапара, Горјана).

III зона иде потезом Равни, Скржути, Збојштица, Љубање, Дријетањ, Качер.

IV зона је долина дела Креманске котлине.

Условно повољни терени су у широј долини Лужничке реке, Поникве и Добро поље на Тари (на надморској висини од 1100 м).

Условно неповољни терени су делови Мокре Горе, шира околина Кремана, делови Биоске, Стапара, Волујца, Буара, Гостинице, Крчагова, Крваваца, Потпећа, Злакусе, Дрежника, Скржута и Равни.

Неповољни терени су најзаступљенији у Мокрој Гори, кањонска долина Ђетиње, као и стрме долинске стране, северни делови долине Лужнице и долинске стране Великог Рзава.

4. 2. ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

Према природним ограничењима и погодностима, издваја се неколико карактеристичних зона.

Алувијалне равни Ђетиње и Лужнице са њиховим притокама чине две зоне површине око 3 км² повољне за развој свих привредних делатности и насеља, и највећим делом су искоришћене за пољопривреду, саобраћајнице, индустрију и становање.

У искључивом коришћењу за индустрију и градско становање ова површина може да прихвати око 15 000 непољопривредних становника.

Једино битније ограничење за коришћење ових површина је у њиховој делимичној плавности.

Друга прелазна зона је између 500 и 700 мнв. У једном делу њена погодност је у могућој свакодневной приступачности и комплементарности са првом зоном. Ова зона је погодна за неке видове бављења пољопривредом (воћарство) и за становање (породично са густинама од 50 ст/ха). Нижи део ове зоне уз алувијалну раван могао би да прими становање целокупног становништва запосленог у пољопривреди или индустрији у првој зони. Уз нешто отежане услове просторне организације на тај начин би ове две зоне могле да прихвате становање и рад до 10 000 непољопривредних становника, под условом да се ратарски пољопривредни производи за њихове потребе довозе са других подручја. Због великих нагиба ова зона је нападнута и угрожена ерозијом и њено коришћење у пољопривреди мора бити крајње опрезно.

Трећу зону чине висоравни на надморској висини 600-850 мнв. тј. северни део Златиборске висоравни и Креманска долина, које се према југу надовезују на простране површи Златибора. То су резервни равничарски терени за развој насеља, индустрије и пољопривреде уз климатска ограничења која повлачи већа надморска висина. Површина ове зоне од око 27 км² могла би да се користи у ратарству за гајење култура са краћим периодом сазревања и мањим приносима, или у сточарству или производњи сточне хране, за градска насеља и индустрију, као и за туризам-комерцијални-или другу кућу. Ова зона може примити становништво, као и вишак градских функција и садржаја који не могу наћи места у првој или евентуално другој зони. Уз то, могу се развијати и неки облици туризма, пре свих транзитни и излетнички. Преостали део територије може се користити у пољопривреди, нарочито за производњу сточне хране.

Четврту зону чине стране Таре и Шаргана у већем нагибу, надморске висине преко 700 мнв. Ова зона погодује могућностима за развој шума, експлоатацију руда и развој туризма што може да доведе до конфликта на истом простору. Насеља имају тенденцију гашења или стагнације, изузимајући уску долину Камешине погодну за развој насеља и привређивање.

Пету зону чине висоравни Таре на надморској висини од око 1000 и више метара.

То су терени погодни за сточарство, производњу сточне хране и за планински туризам. Обухваћени су границама Националног парка Тара, односно заштићеним подручјем Националног парка. И овде ће се преостала стална насеља гасити или концентрисати уз развијене туристичке центре, где ће део становништва моћи да има стално запослење, јер само сточарство и производња сточне хране тешко оправдавају више сталан боравак у оваким подручјима неповољним за урбанизацију. Више од трећине територије града Ужица је данас под шумом у државном или индивидуалном сектору чији је значај на овом подручју огроман, нарочито у другој и четвртој зони у везивању земљишта са великим нагибима. На висоравнима Златибора и Таре у трећој и петој зони шума је драгоцен предуслов за развој туризма.

Присутни шумски пејзажни локалитети, културно-историјско наслеђе и саобраћајни положај на путевима који везују туристичко подручје приморја са главним гравитирајућим залеђем, нуде територији општине односно њеним појединим локалитетима живу транзитну туристичку функцију, уколико се на том пољу остваре потребне интервенције. За сада је на развоју туризма много више учињено у суседним општинама - Чајетини на Златибору и Бајиной Башти на Тари, не рачунајући комплекс војног одмаралишта Оморица који је територији Ужица. Ослањајући се на тај већ оформљени туристички центар треба у заједници са општином Бајина Башта прићи планском уређењу и заштити целокупног подручја Таре која и у границама ужичког дела има још неискоришћених драгоцених простора за развој комерцијалног туризма нарочито у северозападном делу, Добро и Љуто поље, подручју Мокре Горе, Кршања. У заједници са општинама Чајетина, Нова Варош и Прибој треба истовремено прићи планском уређењу целокупног подручја Златибора, на коме се неплански преплићу зоне урбанизације и индустрије са зонама туризма и заштићене природе.

4. 3. КОРИШЋЕЊЕ ЗЕМЉИШТА

Шуме, шумско земљиште и ловство

Природне карактеристике подручја града Ужица, битно утичу на начин коришћења земљишта. Пре свега карактер рељефа (средње планински појас), са просеком надморске висине од око 800м предодређује да се на више од трећине територије простире шуме.

Према подацима из Просторног плана Србије из 1996. године проценат шумовитости је 37,5 %, а препоручена оптимална шумовитост је 70%.

Други важан чинилац, који упућује на одређивање намене земљишта, јесу подручја изворишта за водоснабдевање Велики Рзав и Врутци. Сливно подручје реке Ђетиње обухвата целу КО Врутци и делове КО Кремна, Мокра Гора, Стапари и Биоска. Сливно подручје реке Рзав обухвата целе КО Скржути и Равни и делове КО Никојевићи, Дрежник и Збојштица.

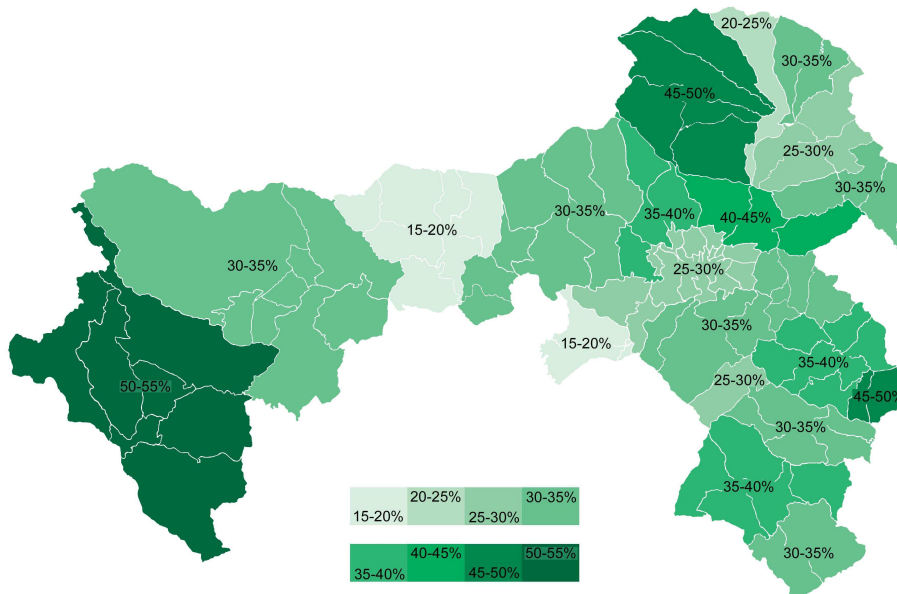
Близу две трећине територије града припада зони заштите водоснабдевања, првог и другог ранга.

Најугроженији терени ерозијом и деградацијом, леже у простору катастарских општина Кремна и Мокра Гора и у долини Лужнице. Структура коришћења земљишта у односу на класе земљишта и културе указује на неадекватан распоред, односно велико учешће њива и воћњака на шестој, седмој и осмој класи земљишта.

Већ до сада наведено, показује да су препоруке о повећању површина под шумама дате у Просторним плановима општине и Србије исправне. Даља анализа стања показује структуру коришћења земљишта у односу на класе земљишта, потенцијално коришћење и промене које су настале у задњих двадесет година.

Стање шумског фонда по површини у 1984. години (укупно шуме у државном и приватном власништву) је било различито у појединим катастарским општинама, од 65 - 70 % површине под шумом у КО Мокра гора, до 15 - 20% у Биосци и Качеру. Исти подаци за 2004. годину указују на смањење површина под шумом у Мокрој Гори и Кремнима где су и највеће површине под шумама. Ако се стави под сумњу да подаци за шуме и шумско земљиште из катастра нису увек ажурни, може се тврдити да :

1. Није дошло до повећања површина под шумама;
2. Нису испоштовани плански циљеви из Просторног плана Србије за период до 2004. г.

С л и к а бр. 1: Стање шумског фонда по површини /2004/ укупно шуме у државном и приватном власништву

Ради утврђивања потенцијалног земљишта за проширење површина под шумама представљени су подаци у табелама о земљишту :

- постојеће површине под шумом (1 - 8. класе)	244560000 (37%)
- пашњаци и ливаде (6 - 8. класе)	166501507 (25%)
- њиве и воћњаци (6 - 8. класе)	92184547 (14 %)

То указује на постојање земљишта, чијом би се променом намене повећало учешће површина под шумама.

Из прегледа шумских фитоценоза, види се да највећи део територије припада појасу хрстових шума, док на далеко мањем простору пружају се шуме букве.

На подручју катастарских општина Мокра Гора и Кремна постоје већи комплекси монокултура црног и белог бора (видети шумско привредне основе).

Т а б е л а бр. 2: Основни подаци везани за газдинске јединице (урађена на основу података "СРБИЈАШУМЕ" Београд Ш Г "Ужице", 2002. г.)

Газдинска јединица	Укупна површина	Обрасло земљиште	Високе састојине	Изданачке састојине	Вештачки подигнуте	Шикаре
ЈЕЛОВА ГОРА	2.087 ха	96%	73%	12%	12%	3%
КРЕМАНСКЕ КОСЕ	2.573	92%	62%	<1%	37%	
ШАРГАН	2.676	84%	38%	20%	42%	
М.Г. КРШАЊЕ	2.269	92%	46%	8%	22%	25%
М.Г. ПАЊБАК	2.365	80%	80%	<1%	18%	1%
БЕЛЕ ЗЕМЉЕ	1.460	83%	<1%	73%	27%	

Ловиште - " Шарган "

У територијално-административном погледу ловиште "Шарган" припада територији града Ужица и општине Чајетина, округ Златиборски, Република Србија. Од укупне површине ловишта 13.784 ха на делу територије општине Чајетина је 3.606 ха, а на делу територије Ужица 10.178 ха. Ловиште "Шарган" додељено је на газдовање Јавном предузећу за газдовање шумама "Србијашуме" на период до 2010. године.

Главне(гајене) врсте дивљачи у овом ловишту су:

- Срна (*Capreolus capreolus* L.)
- Дивља свиња (*Sus scrofa* L.)
- Зец (*Lepus europaeus* L.)

Ловиште - "Јелова Гора"

Ловиште је установљено 1994.године под називом Ловиште "Јелова Гора" и дато на газдовање јавном предузећу за газдовање шумама "Србијашуме". Обухвата Газдинску јединицу "Јелова Гора", која се налази на истоименој планини.

Према власништву површина ловишта "Јелова Гора" је државно власништво на 2.123.93 ха, а приватно на 34,07 ха. Објекти и опрема ЈП "Србијашуме" (путеви, стазе, моторна и запрежна возила, радионице, магацини, спремишта и друго), служе и потребама ловишта и уз стручну службу корисника ловишта представљају основу савременом газдовању ловиштем.

Главне (гајене) врсте дивљачи у овом ловишту су:

- Срна (*Capreolus capreolus*L.)
- Дивља свиња (*Sus scrofa* L.)

Ловиште - "Ђетиња"

Ловиштем Ђетиња газдује Ловачки савез Србије на укупној површини 54.334ха, преко ловачког удружења "Алекса Дејовић" из Ужица. Припада брдско-планинском типу ловишта и лоцирано је на ширем простору града Ужица, на делу Таре, Биоске, Стапара и Лужничке долине.

Главне (гајене) врсте дивљачи у овом ловишту су:

- Срна (*Capreolus capreolus*L.)
- Дивља свиња (*Sus scrofa* L.)
- Зец (*Lepus europaeus* L.)

Сврха газдовања ловиштем је заштита, гајење, лов и коришћење ових врста дивљачи, а по начелима трајног и рационалног газдовања ловиштем и да се тиме постигне и одржи квалитет дивљачи, по врсти и броју који одговара капацитету ловишта.

ОГРАНИЧЕЊА

- Неравномерна распрострањеност шума на подручју града (65 - 70% под шумама у КО Мокра Гора, до 15 - 20% у Биосци и Кремнима).
- Уочене разлике стварног стања шума и функционалног оптимума као резултат проблема у газдовању шумама.
- Недовољна истраженост и значајна разлика од оптималног стања, условљавају спори покрет инвентара, односно дуг процес раста и развоја до довођења састојина у функционални оптимум по висини инвентара.
- Високо учешће вештачки подигнутих састојина.
- Угроженост терена ерозијом и деградацијом на простору катастарских општина Кремна и Мокра Гора и у долини Лужнице.

ПОТЕНЦИЈАЛИ

- Потенцијал у погледу шума и шумског земљишта, поред постојећег процента шумовитости лежи и у чињеници:
- Постојање изворишта за водоснабдевање Врутци и подручје Великог Рзава, која предодређују намену земљишта за заштитне шумске комплексе.
- Постојање земљишта: пашњаци и ливаде (6. - 8. класе) у површини од 25%; њиве и воћњаци (6. - 8.) у површини од 14% од укупне територије града, која би се променом намене могла претворити у површине под шумама лишћарских врста.
- Искоришћавањем ових потенцијала, добио би се већи проценат шумовитости (у складу са Просторним планом Србије препорученом оптималном шумовитости до 70%) и већи проценат шума по становнику, који сада износи 0,29 ха.
- Могућности за развој туристичке и рекреативне функције шума (природа, објекти и инфраструктура) у функцији стварања предела посебних одлика, односно шума са наглашеним естетским, еколошким, васпитно-образовним, туристичко-рекреативним вредностима.

Пољопривредно земљиште

На територији града Ужица, од укупно 36.597 ха пољопривредног земљишта само је 9.716 ха под ораницама и баштама или 27%, пашњака има 13.606 ха или 37%, ливада 9.614 ха или 26%, воћњака 3.661 ха или 10%.

Критеријум за утврђивање претежне намене у коришћењу земљишта, јесте да једна или две намене заједно заузимају преко 50% површине катастарске општине. Категорије где се појављује шума (шума+пашњак, шума+ливада, шума+њива, шума+остало), заузимају највећи део планског подручја. Ливаде и пашњаци доминирају у Кремнима, Биосци и Качеру. Њиве преовлађују у североисточном делу у Трнави, Карану, Лелићима и Добрололу.

Брдовити предели, који се простиру у висинском појасу до 500 м.н.в., имају изванредне агроеколошке погодности/потенцијале за производњу квалитетног воћа, меса и млека. Захваљујући специфичним микрорељефним и хидролошким утицајима, брдско-планински предели су, такође, погодни за рентабилну производњу квалитетног воћа, напореда са коришћењем бујне вегетације пространих природних травњака за развој говедарства и овчарства, уз искоришћавање природних предиспозиција за примену биолошких/еколошких метода производње хране.

Тенденција смањивања приноса по јединици површина последица је мање заинтересованости и економског раслојавања пољопривредних домаћинстава. Такође се нагло смањује принос по стаблу у воћарству, али је у успону сточарство и гајење кромпира.

У производњи биљних култура преовлађују: шљива (23%), крушка (18%), јабука (17%), кромпир (13%) и малина 10%. Анализом статистичких података везаних за сточарство, Град Ужице у односу на друге општине Златиборског округа предњачи у узгоју живине, а по проценту узгоја оваца и свиња налази се на другом месту. Последњих година, приметан је пораст узгоја пастрмке, нарочито у приградским насељима.

Мали број пољопривредника (3720 према попису из 2002. године), условљен је како природним карактеристикама, тако и створеним условима који су иницирали миграциона кретања, а она директно захватила овај активни контингент становништва. Активно становништво у пољопривреди износи 2660. Учешће пољопривредног становништва у укупном становништву (степен деаграризације) је 4,5%, и указује на веома висок степен деаграризације.

ОГРАНИЧЕЊА

- Мала заступљеност плодног земљишта (I и II бонитетна класа). Плодна земљишта лоцирана су у уским речним долинама и у комплексима на урбанизованим деловима простора, па су стога и угрожена стихијским ширењем насеља (Севојничко, Горјанско и део Турничког поља).
- Неодговарајуће комуникације, односно физичка одвојеност плодних површина (Севојно, Горјани, Поточање, Крвавци, Злакуса), од магистралног пута Ужице-Београд железничком пругом Београд-Бар.
- Угроженост пољопривредног земљишта од бујичних токова (пример Лужничке долине - нерегулисан Лужнички поток).

- Исувише уситњен земљишни посед. Неповољна поседовна структура, посебно код пољопривредних газдинстава, коју карактерише уситњеност поседа (4,8 ха пољопривредног земљишта, а свега 1.52 ха ораница и башта-по пољопривредном газдинству). Већи проценат газдинстава има посед мањи од 1 ха, а мали % је са више од 10 ха.
- Слаб квалитет и низак ниво опремљености пољопривреде одговарајућим врстама машина и уређаја.
- Низак ниво општег и стручног образовања претежног дела пољопривредних произвођача и непостојање одговарајуће инфраструктуре посебно у домену стручне пољопривредне, контроле примене атестирања средстава за заштиту биљака од болести и штеточина.
- Дугогодишње запостављање пољопривреде и недовољна искоришћеност пољопривредних потенцијала (земљиште, клима).
- Губитак плодног пољопривредног земљишта, његовим претварањем у грађевинско у равничарским деловима и зарастање и претварање у пашњаке због процеса смањивања сеоског становништва у брдским подручјима.
- Екстензивна пољопривредна производња, уситњеност поседа и низак ниво опремљености и примене агротехнике у пољопривреди.
- Нерентабилност пољопривредне производње, због великих трошкова производње, застареле механизације и неорганизованости тржишта пољопривредним производима.
- Низак ниво организованости пољопривредне производње и примарних произвођача.
- Неразвијеност прерађивачке индустрије пољопривредних производа.

ПОТЕНЦИЈАЛИ

Потенцијале из области пољопривреде треба тражити у развоју воћарства и сточарства:

- Од укупних пољопривредних површина града Ужица, 37% је под пашњацима, 26% под ливадама и 10% под воћњацима.
- Релативно повољна клима и земљиште.
- Велики потенцијали са аспекта екологије и заштите животне средине, који су први предуслов за производњу и прераду еколошки здраве хране.
- Велико искуство и традиција у гајењу воћа (шљиве и јабуке) и разноврсног сточног фонда, као и у производњи на далеко познатих ужичких специјалитета: лута ракија, клековача, кајмак и сир, свињска пршута и сланина, говеђа пршута и кобасица и сличне прерађевине од меса.
- Постојање великог броја породичних домаћинстава који се баве узгојем и производњом из ове области.
- И поред чињенице да је смањен број активног пољопривредног становништва, као и да је пољопривредно највеће миграторно становништво, становништво и у овом односу снага морамо посматрати као основни потенцијал у развоју пољопривреде. У Граду Ужицу, број регистрованих пољопривредних газдинстава се константно повећава и јануара 2007. год. износи 2 345.
- Повећање броја прерађивача млека и млечних производа.
- Могућности за развој сточарства (говедарство, овчарство, козарство), воћарства и повртарства (стакленици и пластеници).
- Могућности за развој пчеларства.

Воде, водно земљиште и водопривредна инфраструктура

Планско подручје има веома густу и разгранату мрежу отворених водотокова (око 720 метара тока на км² површине). На први поглед, ово је значајан потенцијал у водном земљишту. Међутим, од укупне површине водног земљишта које се налази на коришћењу код ЈП "Србијаводе" (420 ха), већина водног земљишта (око 95 %), искључиво је у функцији одржања водотокова.

Изузетно мала површина "слободног" водног земљишта може се ставити на располагање за коришћење у друге сврхе.

За заштиту и коришћење водног земљишта, значајно је утврђивање правила коришћења водног земљишта заједно са приобљем у циљу очувања и одржања отворених водотокова. Део водног земљишта који се налази уз реку Бетињу, у ужем градском подручју, уређен је заједно са регулацијом корита реке, у шеталиште са трим стазом, што би требало наставити уз евентуално "увођење" парковских елемената и других садржаја (стазе за риболов и сл.). Део водног земљишта у кањону реке Бетиње предмет је посебне обраде у смислу утврђивања посебних правила коришћења и уређења.

Организовано снабдевање пијаћом водом, решено је изградњом регионалног водосистема "Врутци", за Ужице и ближу околину у индивидуалним водоводима и каптажама за насеља ван градског подручја. Водосистем "Врутци" снабдева Ужице и Севојно са приградским насељима, као и околна села Крвавце, Злакусу, Горјане, Потпеће, Дубоко, Поточање, Збојштицу и део Дрежника. Из акумулације "Врутци" може се обезбедити 1200 Л/сек., сирове воде са тренутним капацитетом постројења за пречишћавање "Церовића брдо" од 600 Л/сек., уз могућност проширења у II фази за још додатних, такође 600 Л/сек. Поред овог основног система за водоснабдевање приградских насеља и околних села, користи се вода из карстних врела Живковића и Поточањског уз претходно пречишћавање, минималног капацитета од по 15 Л/сек. Као резерва за потребе водоснабдевања уже градске целине сачувано је претходно извориште подземне воде у алувиону реке Бетиње у Турици капацитета око 60 Л/сек., као и водозахват сирове воде из акумулације "Велика брана" на реци Бетињи са црпном станицом "Турица" капацитета око 180 Л/сек.

У подручјима где градски водовод није ангажован, или се не планира, проблем индивидуалног водоснабдевања је знатно изражен, јер су постојећи локални водоводи веома запустити (неадекватно одржавање и експлоатација), са недовољним капацитетима и квалитетом воде. Ово се нарочито односи на насељена подручја Мокре Горе, Кремана, Биоске, Стапара, Јелове горе, Равни, Скржута, Никојевића и Рибашевине, као и нека подручја у околини градског центра.

Организовано канализације и одвођење отпадних вода на планском подручју решено је само у Ужицу са насељима Крчагово и Севојно, док остала насељена места немају организовано одвођење отпадних вода. У градском центру са приградским насељима Крчагово и Севојно усвојен је, и делимично изграђен сепарациони систем канализације и одвођења отпадних вода. У ту сврху изграђен је главни фекални колектор од насеља Турица до Севојна, који је трасиран дуж реке Бетиње кроз централну градску зону до будућег постројења за пречишћавање отпадних вода у Горјанима. Овај колектор није у потпуности завршен, а у реону насеља Турица је доста оштећен због појаве клизишта. Кишне воде се углавном одводе површински до регулисаних водотокова који пролазе кроз Ужице.

Од насеља ван градског центра, само насеље Кремна има скромно изведену канализацију отпадних вода дужине око 800м, која се завршава у септичку јаму из које се вода већ дуже време излива на површину терена. Коректно изведену канализацију са постројењем за пречишћавање отпадних вода имају, Железница и насеље Међавник у оквиру насеља Мокра Гора. Остала насеља немају решено питање канализације, већ своје отпадне воде упуштају у претежно примитивне и провизорне септичке јаме или директно у најближе потоке и јаруге.

ПОТЕНЦИЈАЛИ

- Изградњом акумулације "Врутци" добијена је нова површина земљишта која се користи искључиво за заштиту акумулације, а која се уз одговарајуће мере заштите, једним делом може ставити у функцију туристичко-рекреативних садржаја.
- Водно земљиште у кањону реке Бетиње са укупном дужином тока око 11,5 км. представља значајан потенцијал за развој туристичко-рекреативних садржаја уз обавезну примену мера за заштиту природе, воде и речног корита.
- Водно земљиште у делу тока реке кроз градско подручје добрим делом се већ користи за спорт, рекреацију и сличне садржаје, нарочито у делу око градске плаже и Великог Парка. Преостали део, а нарочито кањон од градске плаже до спортско рекреативног центра у Турици, може се такође ставити у сличну функцију.

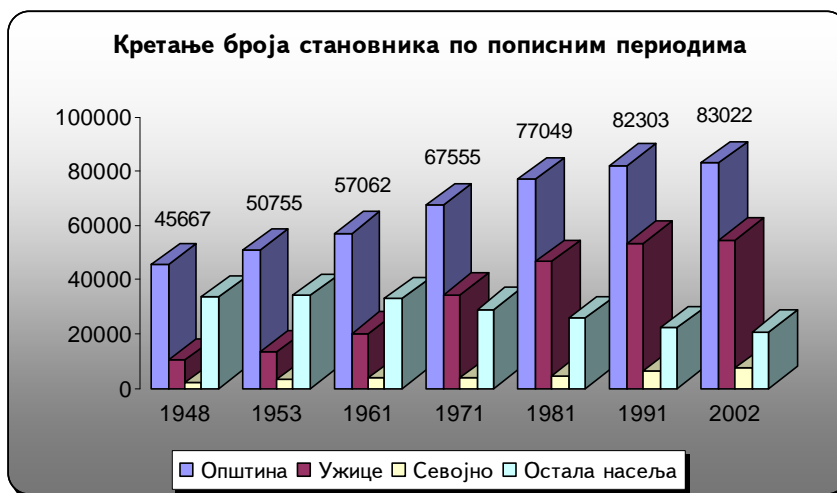
- Део водног земљишта дуж река Бетиње, Братешине, Коњске реке, Сушице, Волујаца, Дервенте и Великог Рзава може се искористити за изградњу малих хидроелектрана.
- Основни потенцијал Града у погледу снабдевања пијаћом водом, чини, пре свега, велики број водотокова и извора са чистом и незагађеном водом, која се уз незнатно кондиционирање може употребљавати за пиће.
- Водосистем "Врутци" са постројењем за прераду воде "Церовића брдо" капацитета 600 л/сек, који се уз незнатна улагања, може подићи на 1.200 л/сек., чини потенцијал којим се могу задовољити потребе за пијаћом водом много већег подручја од онога које овај систем сада снабдева.
- Дефинисањем локације (одређена локација и урађен идејни пројекат) постројења за пречишћавање отпадних вода у насељу Горјани, створен је потенцијал за трајно решење одвођења и пречишћавања отпадних вода за подручје Ужица и приградских насеља.

ОГРАНИЧЕЊА

- Скоро целокупно водно земљиште (осим водног земљишта у кањону реке Бетиње и делу тока реке кроз градско подручје), налази се у уском појасу малих водотокова са претежно стрмим обалама и неприступачним тереном, тако да је ангажовање овог водног земљишта у било какве сврхе (изузев непосредне заштите самих водотокова) искључено.
- За коришћење водног земљишта у кањону реке Бетиње недостаје одговарајућа прилазна саобраћајница којом би се, уз обавезне мере заштите природног амбијента, ово земљиште могло ставити у функцију туристичко рекреативних садржаја. Такође је потребно решити питање хладне воде у току реке који долази са дна акумулације "Врутци" чија је температура неподесна за купање и спортове на води.
- За коришћење водног земљишта на делу тока реке кроз градско подручје нема посебних ограничења изузев недостатка одговарајућих урбанистичких планова и финансијских средстава.
- Незаштићеност водних токова и водног земљишта, односно њихово загађивање отпадним водама из насеља и производних погона (није ни до данас изграђено планирано постројење за пречишћавање отпадних вода у Горјанима), као и загађивање применом хемијских средстава у пољопривреди и других извора загађења.
- Недовољно коришћење водних ресурса за наводњавање и изградњу МХЕ.
- Изложеност негативним утицајима (плављење, ерозија, клизишта и нестабилне падине).
- Занемарљив проценат регулисаних водотокова на планском подручју.
- Неповољне геоморфолошке карактеристике терена (изразито брдско планински терен), условљавају више висинских зона снабдевања што знатно поскупљује и отежава изградњу и развој водоводне мреже.
- Неповољне геоморфолошке карактеристике терена такође отежавају и изградњу канализационих система за одвођење и пречишћавање отпадних вода.
- Недостатак одговарајућих студија и пројеката за прикупљање и одвођење отпадних вода за насеља изван градског подручја.

4.4. Становништво

За Град Ужице, као и за укупан развој његовог утицајног подручја, тренд кретања популације представља веома важан показатељ за сагледавање савремених друштвено-економских прилика и планирање демографског и урбанистичког развоја.

Г р а ф и к о н б р . 1

Са повећањем броја становника повећавао се број домаћинстава.

Просечна величина домаћинстава показује супротан тренд, тј. дошло је до смањења просечне величине домаћинстава. У односу на испољене вредности наталитета и морталитета, природни прираштај има негативне вредности. На основу анализираних старосних пирамида, за град у целини, за градски центар, остала насеља без Ужица и за подручје ГУП-а, сви типови пирамида припадају регресивном типу, односно градски центар Ужице и у оквиру њега сва поменута издвојена подручја су захваћена старењем становништва. Индекс старења за сеоску категорију насеља износи 1.36. Најбројнија, односно највеће учешће у укупном становништву сеоског становништва чини старосна група старости 60 и више година са 26.5%. Овакво стање је последица неправилног размештаја индустријских капацитета, објеката јавног стандарда, тако да је младо становништво принуђено да мигрира ка градском центру. Неравномерност у процентуалном учешћу међу половима која је евидентирана кроз пописне периоде није имала израженије осцилације, што указује да су у миграционим кретањима подједнако учествовала оба пола.

У условима индустријско-поларизацијске урбанизације ужичког краја процес директног трансфера активног становништва из примарних у секундарне, а нешто мање и у терцијарно-квартарне делатности се одвија брже од дефинитивног пресељавања становништва у центре рада (Ужице и Севојно), што имплицира развој дневне и повремене миграције радника на релацији место становања-место рада, која је имала све до 1981. тенденцију сталног пресељавања. Од тада процес усељавања успорава, а јача дневна миграција чиме се поларизацијски процеси постепено преумеравају у супротном правцу, што се просторно конкретизује стварањем сложеног дневног урбаног система и јачањем субурбанизације.

Смањује се број активног пољопривредног становништва, а пољопривредно становништво је највеће миграторно становништво. Иако је структура делатности кроз дужи временски период била стабилна у условима сталног мање-више континуираног повећања броја запослених, ипак се у задњим годинама мења. Уочљиво је опадање примарног сектора, смањење секундарног сектора и раст терцијарних и кварталних делатности.

ОГРАНИЧЕЊА

- Успоравање темпа раста укупног становништва у периоду од 1991. год. и негативан тренд кретања становништва у већини сеоских насеља, изузев приградских и дела сеоских насеља ближих Ужицу (Севојно, Дријетањ, Качер, Буар, Волујац, Горјани).
- Постојеће кретање стопе наталитета, као и постојећи тренд морталитета одражавају се на неповољну демографску тенденцију, тј. дошло је до опадања стопе природног прираштаја.
- Одлазак најстручнијег и најспособнијег младог кадра, најчешће у иностранство, па у Београд и друга развијена подручја Србије.
- Унутрашње миграције и исељавање становништва са сеоског подручја (по попису из 2002.год. у општини Ужице има 3720 пољопривредника, само око 4,5% од укупног броја).
- Неповољна старосна структура становништва града Ужица са индексом старења од 0,87 (по основу последњег пописног периода). По овом пописном периоду за подручје ГУП-а и подручје града Ужица, индекс старења је од 0,67 - 0,68, што указује на неповољну старосну структуру, са најзаступљенијим становништвом старости од 40 - 59 година.
- Изражено неповољна старосна структура сеоске популације са индексом старења 1,36 и са највећим учешћем старосне групе старости 60 и више година (26,5%). За поједина села може се рећи да су то села старца уз велике вредности индекса старења (Кршање 8,42; Врућици 5,36; Биоска 4,26; Пањак 3,92; Пеар 3,63; Радуша 3,31; Витаси 3,10; Бјелотић 2,74; Рибашевина 2,59; Добродо 2,53). Све ово утиче на пад радних капацитета на селу и неповољно се одражава на даљи привредни развој села.

ПОТЕНЦИЈАЛИ

- Територија града Ужица обухвата 666,615 км² са 83.022 становника (2002. год.), од чега на подручју градског центра живи 54.717, у подручју ГУП-а 65.749, а на селима 17.273. Просечна густина насељености је 125 ст/км², с тим што је у Ужицу највећа густина и износи 2.680 ст/км².
- Основни развојни потенцијал је расположива образовна и квалификациона структура кадра који је у претходним условима развио привреду општине на завидан ниво у односу на просек Србије, те се очекује да ће становништво Града Ужица, са својим менталитетом, прегањошћу и марљивошћу, активирати сопствене снаге и превазићи садашњу ситуацију која је настала због посртања великих предузећа и саме привреде задњих 20-ак година.
- Ужичани имају тржишно искуство, тако квалитетно исказано у претходном периоду, те је и то вредан развојни потенцијал, посебно у условима потпуне оријентације на тржиште у нас.
- Тренд опадања броја неписменог становништва је евидентан, како у градским, тако и у сеоским насељима. Ниво образованости и квалификациона структура становништва се стално побољшава и повољнија је него у Републици.
- Потенцијал Града Ужица је, да ово подручје у послератном периоду има карактер изражено имиграционог подручја и што Ужице као градски центар поседује велику привлачну снагу, како економску, тако и својим положајем у Златиборском управном округу, односно западној Србији.

4.5. Мрежа насеља и центара

На основу анализе постојеће мреже насеља и опремљености насељским садржајима, може се закључити, да основни циљеви и принципи равномерне дистрибуције активности и развоја насеља нису испуњени.

Изградња нових центара за које су резервисани терени уз водне токове и раскршћа путева већег значаја, нарочито за центре заједница насеља и њихово приградско насељавање углавном на оближњим осунчаним теренима за становање, није реализована.

Око 80% становника живи у насељима насталим на веома повољним теренима у долинама река, на благим побрђима.

Рурално подручје је недовољно опремљено објектима јавног стандарда, као и мрежом и објектима инфраструктуре (пре свега инсталацијама електричне енергије, водовода, канализације, а угрожено је поплавама услед неуређених сливова и нерегулисаних водотокова).

Неповољни животни услови су у осталим сеоским насељима која су лошије повезана са градским, односно насељским центрима и слабије опремљена пратећим заједничким-друштвено-услужним објектима и инфраструктуром.

Размештај становништва на планском подручју је неравномеран и лако се уочавају две зоне које се разликују по густини насељености. При разматрању се може изузети само Ужице које има највећу густину насељености 2680 ст/км². Од осталих насеља једну зону сачињавају приградска насеља која се налазе у контакту са Ужицем, тј. насеља која су обухваћена границом ГУП-а, у којима се концентрише све већи број становника. Паралелно са тим процесом дошло је до пражњења осталих сеоских насеља, која представљају зону са мањом густином. Међу њима најмању густину имају насеља Пањак 4 ст/км² и насеље Стрмац 5 ст/км². Од приградских насеља највећу густину има насеље Севојно 381 ст/км², Злакуса 104 ст/км², Горјани 101 ст/км² и Дријетањ 117 ст/км².

У насељима разбијеног типа, традиција насељавања на сопственом пољопривредном земљишту, практично изједначава у тим насељима насељску густину насељености са географском која се креће од 4 ст/км² у планинском делу до 40 ст/км² у прелазном појасу. У тим условима насељавања искључена је свака могућност урбанизације и градског стандарда опремљености насеља социјалном инфраструктуром и комуналном опремом. Чак и тамо, где се уз велике напоре оствари неко комунално опремање земљишта, није могуће његово ефикасно одржавање.

Ушорени начин насељавања, запажа се не само у долини Ђетиње низводно од Ужица, већ и у свим другим деловима територије града: странама Лужнице и Ђетиње узводно од градског центра, на висоравнима Кремана и Златибора, па чак и у планинским појасевима Таре и Мокре Горе. Центри насеља формирани уз саобраћајнице, осим што окупљају становнике махом запослене у тим центрима, постају донекле привлачни за развој терцијарног сектора, као и грађење хала, односно мањих производних погона који се могу прилагодити скромнијим локационим условима руралног подручја. Наставља се тенденција силаска на путне и речне правце, што подразумева делимично пресељавање становника из планинских села разбијеног типа у зоне урбанизације - центара заједнице села и њихових приградских простора, уз задржавање мешовитог начина привређивања, односно истовремену везу са планинским залеђем и градским активностима у долини Ђетиње или Лужнице.

Приградско насељавање постаје тренд, који планским мерама треба претворити у потенцијал (примери насеља Горјани, Буар, Дубоко и Волујац који показују висок централитет, односно виши степен урбанизованости).

Низак територијални степен специјализованости, односно слаба диверзификованост насеља и центара је битна карактеристика насеља и центара планског подручја. Осим Мокре Горе која претендује да буде насељски центар са специфичном/специјализованом функцијом туристичког центра и могућим туристичким насељима Потпеће и Злакуса, евентуално Гостиница, нема других насеља специфично функционално детерминисаних.

ОГРАНИЧЕЊА

- Неравномерност у размештају насеља проузрокована је природним карактеристикама које су неповољне. Простор града је дисециран узвишењима и удолинама, тако да није пружао могућност за равномерну насељеност.
- Недовољна рационална организација мреже од 41 насеља, од којих је једно градско-Ужице са изразитом концентрацијом становништва, привредних и услужних делатности и јавних служби и велика зависност осталих насеља од Ужица, у смислу задовољења различитих потреба становништва.
- Константан одлив тј. депопулација већине сеоских насеља и прилив становништва у Ужице и делове околних насеља.

- Формирана граница града и општине Ужице је веома специфична и она у одређеној мери утиче на неравномерност развоја, са периферним положајем градског центра (у источном делу) што ствара проблеме код задовољења потреба становништва у западном и јужном делу које је и даље функцијски везано са градским центром.
- Непостојање или лоше стање мреже путева (пре свега локалних), који би омогућили лакшу приступачност и адекватније просторно повезивање у логичну мрежу насеља, односно активирање развојних појасева са заједничким карактеристикама и развојним потенцијалима.
- Велики број малих насеља и насеља полубијеног типа која су неповољна за рационалну и изградњу комуналне инфраструктуре и друге насељске опреме, што онемогућава подизање стандарда живота и рада на том подручју.
- Индустрijски погони у близини речних токова са еколошког аспекта негативно утичу на квалитет животне средине, што је у директној колизији са очекиваним развојем, пре свега туристичке понуде, заснованој на бољем коришћењу природних ресурса и бољем структурирању насељских функција.

ПОТЕНЦИЈАЛИ

Потенцијале развоја у области мреже насеља, представљају могућности, које би могле да уравнотеже и обезбеде равномернији будући развој система мреже насеља.

- Пограничан положај треба да утиче на развој у смислу јачања функција регионалног центра, али да не заустави развој осталих делова града већ, напротив, да иницира њихов интензивнији развој кроз јачање транзитне функције, већег протока робе, развоја комерцијалних и услужних делатности, нарочито дуж транзитних токова, формирање значајних пунктова-саобраћајних терминала, итд.
- Ово неминовно подразумева изградњу нове путне мреже, која би омогућила адекватно повезивање насеља у оквиру општине са суседним регионима, а тиме и већу комуникативност простора општине чиме би се омогућило јачање и секундарних сеоских центара дуж поменутих праваца у смислу развоја секундарних и терцијарних делатности.
- Богатство и разноликост природних ресурса, такође представља један од најзначајнијих потенцијала, што се пре свега односи на адекватније искоришћење водних ресурса, који су до сада били практично неискоришћени у смислу развоја ексклузивне туристичке понуде, манифестационог туризма и сл.
- Изузетно богатство и потенцијал представља Мокра Гора, као значајан природни, културни и туристички комплекс, који би употпуњавањем туристичких, рекреативних и услужних садржаја и проширењем целокупне понуде, могао да иницира развој, како суседних насеља, тако и целокупног простора града Ужица.
- Насеља Потпеће и Злакуса, као природни, културни и туристички потенцијал, треба да активирају део јужног појаса уз развој пратећих функција и повежу га са туристичком зоном Великог Рзава и насељима Дрежник, Равни, Скржуги, Сиругојно, као и мрежом осталих суседних насеља општина Чајетина, Пожега и Ариље.
- Потенцијал за развој насеља у јужном делу планског подручја, сагледава се у насељавању и јачању развоја Беле Земље (изградњом мањих погона, складишних и других пословних објеката, објеката у функцији транзитних и излетничких садржаја, осталих терцијарно-услужних садржаја, инфраструктуре, гасификације, функционалног уобличавања викенд насеља), уз адекватна планска усмерења ка успостављању компактности, али и интеграције са Ужицем.

4.6. Привредне делатности

Остварена макроекономска стабилизација, реформа економске политике и побољшање услова привређивања омогућили су да општина Ужице бележи раст ДП по становнику у периоду 2000-2004. Такође, од 2000. године константно је бележен раст НД по становнику. Општина Ужице је од 1990. године према оствареном НД по становнику била далеко изнад републичког просека, после чега је уследио период рата, санкција, бомбардовања, те свеукупног пострата државе, што је проузроковало привредни колапс, а то се посебно одразило на металоперађивачку индустрију, као водећу и извозно оријентисану грану општине Ужице.

Индустријски капацитети Златиборског округа су развијени углавном у појасевима уских речних долина. Доминирају радноинтензивне гране стационарног сектора. Водеће гране су метална индустрија, прерада обојених метала, текстилна и дрвна индустрија.

Народни доходак Града Ужица учествује у НД Округа са 36% и приближно 1% у Републици.

ОГРАНИЧЕЊА

Међу евидентираним ограничењима развоја могу се са поузданошћу истаћи:

- Споро превазилажење отворених проблема Србије на унутрашњем политичком и економском плану, те у односима са Европском унијом и осталим високоорганизованим и богатим земљама света (САД, Русија, Кина, Јапан).
- Кључна ограничења развоја која карактеришу привреду Србије, а тиме и локалне привреде, су пре свега, структурална неравнотежа, низак ниво привредне активности, проблеми дуговања, недостатак тржишности, неразвијеност приватног сектора, предузетништва, менаџмента и маркетиншких вештина, нетранспарентност правних и регулаторних оквира, као и висок степен незапослености и социјалних тензија.
- Непостојање стратегија просторног развоја Републике Србије, регионалних стратегија и регионалног планирања, или одсуство просторне димензије усвојених секторских стратегија, уз то често необавезујућих.
- Неизвесност да ли ће аутопут Београд - Јужни Јадран (граница са Републиком Српском) икада бити изграђен и да ли ће пролазити кроз ужичко подручје.
- "Београдизација" Србије, тј. концентрација свих националних садржаја, најјачих и најбогатијих привредних, финансијских, јавних и политичких субјеката у Београд, и провинцијализација осталог дела Србије, што се дешавало током целог XX века, а најалост и сада, са тенденцијом све већег продубљивања јаза између престонице и "провинције".
- Релативна удаљеност од централне осовине развоја Србије: Суботица-Нови Сад-Београд-Ниш, где су концентрисане све институције националног значаја, као и политичка и економска моћ, са највећим приливом радно способног становништва.
- Недостатак и мали изгледи за санирање и коначну запосленост наменске-војне индустрије, са својим великим производним капацитетима, која би била један од носилаца привредног развоја Града.
- Неадекватан развој терцијарних делатности посебно трговине, туризма, те услуга разних врста.
- Ниска искоришћеност привредних капацитета и велика незапосленост.
- Започета приватизација још увек није завршена.
- Социјални проблеми у току прилагођавања новим условима власничке трансформације.
- Привредна структура је недовољно прилагођена савременим захтевима тржишне производње, како са аспекта модернизације, тако и у организационом и технолошко-производном погледу.
- Недостатак минералних, енергетских те већих пољопривредних потенцијала (или немогућност експлоатације).
- Тешкоће изградње техничке инфраструктуре на читавој територији града која би била подстицај за равномернији размештај свих привредних објеката и садржаја (нарочито малих производних погона, радионица, складишта, хладњача и др.).
- Презадуженост предузећа као основни ограничавајући фактор њиховог реструктурирања и приватизације (да би очувала социјалну стабилност, држава је преко својих банака предузећима обезбеђивала кредите, који су углавном трошени на исплате зарада запосленима).
- Још увек неповољни банкарски кредити за улагања у инвестиције.

Индустрија и развој малих и средњих предузећа

- Недовољна искоришћеност капацитета, опадање физичког обима производње и вишегодишњи престанак рада појединих предузећа.
- Распад ранијег великог индустријског гиганта "Први Партизан", са тешкоћама у опоравку, уз чињеницу његове најповољније локације у радној зони "Крчагово".
- Скоро потпун нестанак текстилне индустрије ("Фротекс", "Деса Петронијевић", "Јавор").
- Вишегодишње изостајање улагања у нове технологије (последича технолошка застарелост).
- Концентрација индустрије у ужој зони Ужица и Севојна и одсуство дисперзије индустријских погона у осталом делу града.
- Велика заступљеност нижих фаза обраде.

ПОТЕНЦИЈАЛИ

У области привреде највећи значај за развој имају индустрија, туризам, грађевинарство и пољопривреда (воћарство и сточарство), саобраћај и везе. Ова констатација има своју потпору у чињеници, да је у периоду индустријске револуције у старој Југославији после II светског рата у општини Ужице изграђен велики број индустријских, грађевинских, трговинских и угоститељских капацитета, који су у тешким условима привређивања од 1991. год. опстали, а у задњим годинама транзиције већина тих предузећа приватизована, па ће иста, уз стабилизацију социоекономских услова у држави, поново Град Ужице довести на високи ниво развоја, далеко изнад просека Србије.

Индустрија и развој малих и средњих предузећа

- Постојећи индустријски капацитети, средња и велика предузећа: Ваљаоница бакра "Ист поинт", Ваљаоница алуминијума "Импол-Севал", "Први партизан", "Аутовентил", "Тврди метал", "Кадињача", "Кожара", "Сретен Гудурић", као и низ новоотворених малих предузећа из ове области.
- Повољан саобраћајно-географски положај и могућност саобраћајног повезивања (друмским и железничким) са осталим деловима Републике, Црне Горе и Босне и Херцеговине.
- Терени у непосредној близини Ужица, повољни за изградњу малих индустријских погона и предузетничких зона.
- Изграђена крупна инфраструктура (водопривредна, електроенергетска, телекомуникациона) и изграђен примарни гасовод до Ужица.
- Ниво образованости и квалификациона структура становништва.

4.7. Јавне службе

У изради Коцепта, као прве фазе у изради Просторног плана Града Ужица, детаљно је обрађено стање и анализа садржаја, следећих јавних служби:

- Локална и општинска (градска) управа
- Предшколске дечије установе
- Образовне установе - основне и средње школе
- Установе здравствене заштите
- Установе социјалне заштите
- Установе културе
- Верски објекти
- Спортски објекти
- Установе здравствене заштите животиња.

Сагледано је да је неопходна реорганизација постојећих капацитета јавних служби, као и реконструкција и уређење објеката и простора намењених јавним делатностима и враћање у функцију постојећих јавних објеката, или њихово потпуно отуђење.

Није на задовољавајућем нивоу просторна организованост, односно доступност директним корисницима, нити је мрежа јавних служби прилагођена стварним потребама корисника, односно броју, густини и старосној структури становништва, њиховом социјално-културном и образовном статусу, занимању и специфичним територијалним обележјима и особеностима подручја.

ОГРАНИЧЕЊА

Основна ограничења за развој и организацију јавних служби су: лоша доступност дела сеоског подручја (нарочито у западном делу), некавалитетни путеви и недовољна опслуженост јавним превозом, мале густине и неравномеран размештај корисника јавних служби, недовољно примерена мрежа васпитно-образовних установа, лоше стање грађевинског фонда и опремљености већине објеката истурених одељења и појединих матичних школа, здравствених станица и амбуланти (пре свега у делу дотрајалих инсталација и санитарних чворова), а нарочито објеката културе који су, углавном, изгубили функцију, недостатак физкултурних сала и спортских терена, недовољан број учионица, кабинета и радионица, проблем смештаја ученика и потреба за обезбеђење интернатског смештаја или ученичких домова, због великог прилива ученика из других општина, недовољно и некавалитетно пружање примарне здравствене заштите и запостављено и неорганизовано пружање услуга установа културе на сеоском подручју. Проблем старења, односно пораст броја старих људи јавља се у наредном периоду као један од најзначајнијих социјално-медицинских проблема Града Ужица.

ПОТЕНЦИЈАЛИ

Потенцијали за адекватну, рационалну и квалитетну организацију јавних служби су постојећи објекти матичних осмогодишњих школа, појединих нових и реконструисаних основних школа и објекти физичке културе, кадровске, материјалне могућности и стање опремљености вртића, организован и субвенциониран превоз за ученике и добра опремљеност објеката средњег образовања.

*4.8. Инфраструктурни системи**4.8.1. САОБРАЋАЈ***ПУТНА МРЕЖА**

Град Ужице је са ширим окружењем повезан друмском и железничком саобраћајном мрежом.

На овом простору укрштају се значајни магистрални путеви М5 Чачак - Пожега -Ужице-веза са Босном, М21: Ваљево-Ужице-веза са Црном Гором, М19.1 Ужице-Бајина Башта-Зворник и регионални путеви Р112: Кремна-Калуђерске Баре-Бајина Башта, Р213: Ужице-Јелова Гора- Бајина Башта (Варда), Р230: Бела Земља-Никојевићи-Сирогојно, Р263: Ужице-Каран-Косјерић. Оваква заступљеност магистралних и регионалних путева указује на значај општине у саобраћајном повезивању Централне Србије

са Црном Гором и Босном и Херцеговином. Укупна дужина основне путне мреже на територији општине износи 405,66 км, од чега магистралних 84км (20,7%), регионалних 65км (16%), и локалних путева 256,66км (63,3%). Највећим делом основна путна мрежа је изграђена са асфалтним коловозним застором (100% магистралних, 97% регионалних и 57,2% локалних путева). Обим саобраћаја на магистралним путевима има тенденцију раста, посебно је карактеристичан летњи период и улазно-излазни правци у односу на градски центар.

Магистрални путеви су изграђени као саобраћајнице са две саобраћајне траке изузев деонице Ужице-Бела Земља на путу М21. Коловоз је ширине од 6м до 10м, са банкинама од 0,5м до 1м са обе стране. Неадекватне геометријске карактеристике пута имају делови магистралних путева М19.1 на деоници Дубци-Заглавак где су полупречници хоризонталних кривина од 12м, 15м, 20м и 25м и М5 на деоници Биоска-Кремна где је ширина коловоза од 4м до 5м, полупречници хоризонталних кривина од 15м до 40м. На поменути деоницама је изузетно низак ниво саобраћајне услуге, смањена је безбедност саобраћаја и неопходна је реконструкција.

На основу публикације бројања саобраћаја коју годишње објављује ЈП "Путеви Србије", у табели бр. 3, приказана је величина просечног годишњег дневног саобраћаја (ПГДС) и учешће комерцијалних возила у укупном саобраћајном току у 2005.години:

Табела бр. 3:

Пут	Деоница	ПГДС (возила/дан)	Учешће комерцијалних возила (%)
М 5	Пожега-Ужице	8430	20
	Ужице-Кремна	2300	22
М 21	Ужице-Бела Земља	8150	15
	Бела Земља-Кнежевићи	5830	15
М 19.1	Ужице-Бајина Башта	2500	20

Регионални путеви Р213, Р230 и Р263 су изграђени као саобраћајнице са две саобраћајне траке, ширине коловоза од 4м до 5м, са банкинама ширине од 0,5м до 1м, асфалтног коловозног застора, изузев деонице пута Р213 од Јелове Горе до границе са општином Бајина Башта дужине 1800м која има тузанички застор. Присутна су оштећења коловоза проузрокована неадекватно урађеном коловозном конструкцијом. Регионални пут Р112 изграђен је од асфалтног коловозног застора, ширине 7,5м, банкаина ширине 1м и прихвата део саобраћаја са пута М5 на деоници Биоска-Кремна.

Локални путеви. Мрежа локалних и некатегорисаних путева задовољава потребе повезивања насеља и насељених подручја на територији општине. Квалитет коловозне конструкције и коловозног застора је неадекватан у односу на потребе настале отварањем нових производних капацитета углавном у индустрији прераде дрвета. Неповољне геометријске карактеристике локалних путева (подужни нагиби преко 15% и полупречници кривина испод 80м) условљене брдско-планинским тереном су карактеристичне за преко 50% путне мреже.

Градске саобраћајнице. Ужице је градско насеље са линеарном неправилном мрежом коју карактерише велики број укрштања, око 600, велики подужни нагиби (изнад 15%), саобраћајница површине за око 40% мање од градова сличне величине и броја становника. Транзитни токови пролазе кроз градско језгро. Током 2006. године започети су грађевински радови на изградњи јужне градске обилазнице од Вољуца до Сурдука. У граду постоји око 15000 возила. Град, било у транзиту или као циљ путовања због регионалног центра, генерише готово још толико. Веома је изражен проблем стационарног саобраћаја, недостаје око 1500 паркинг места. Пешачка кретања су доминантна, али недостају пешачке стазе и површине резервисане само за пешачки саобраћај.

ЖЕЛЕЗНИЧКИ САОБРАЋАЈ

Град Ужице је са железничком мрежом Србије повезан магистралном једноколосечном електрифицираном железничком пругом Београд-Бар за јавни путнички и теретни саобраћај дужине 23,3 км. Железничка станица Ужице, лоцирана је на ободу централне градске зоне.

Теретна железничка станица лоцирана је у Крчагову. Локалне железничке станице постоје у Стапарима, Крчагову и Севојну. Посебно је интересантна и са аспекта туризма значајна пруга узаног колосека Шарган-Витаси-Мокра Гора-Котроман намењена за јавни путнички саобраћај.

ВАЗДУШНИ САОБРАЋАЈ

Постојећи војни аеродром Поникве није тренутно у функцији због оштећења насталих током бомбардовања 1999. године. У току је његова санација са циљем активирања аеродрома у цивилне сврхе.

ОГРАНИЧЕЊА

- Неповољни природни услови брдног рељефа и надморске висине од 400м до 1500м.
- Пролазак трасе пруге Београд - Бар и магистралних путева кроз централне делове Севојна, Крчагова и централно градско језгро.
- Неадекватна градска улична мрежа, линеарна и неправилна, око 40% мање саобраћајних површина од градова сличне величине и броја становника са великим бројем укрштања, (око 600 чворова), оптерећена транзитним саобраћајним токовима, (око 25% од укупног броја возила).
- Недефинисан и неискоришћен транспортно дистрибутивни центар у Севојну.
- Непостојање нове категоризације мреже државних путева.
- Недовољна финансијска средства за одржавање постојеће регионалне и локалне путне мреже.

Остваривањем сарадње локалне самоуправе и ЈП "Путеви Србије", могуће је квалитетније повезивање мреже државних и општинских путева, како би се избегли евентуални застоји у реализацији планских решења.

ПОТЕНЦИЈАЛИ

- Ужице је макрорегионални центар Западне Србије и градски центар.
- Као погранични градски центар у односу на Црну Гору и Босну представља раскрсницу значајних друмских и железничких коридора Србије.
- На територији града планиран је коридор аутопута Београд - Јужни Јадран (Пожега-Ужице-граница са Републиком Српском).
- Могућност коришћења војног аеродрома Поникве за цивилни саобраћај.
- Могућности валоризације простора планирањем мреже туристичких саобраћајница, мреже панорамских (излетничких, бициклических, пешачких и јахачких) стаза у функцији презентације природних вредности и рекреације и у циљу раздвајања пешачког од моторног саобраћаја у постојећим насељима, планираним насељским и туристичким центрима и у просторима намењеним рекреацији.

- Инсталисани привредни капацитети у општинама Нова Варош, Прибој, Пријеполје, Бајина Башта и Косјерић, као и туристички центри Таре, Златибора и Златара.
- Шарганска осмица и покретна добра техничке културе.

4.8.2. ЕНЕРГЕТИКА

4.8.2.1. *Електроенергетска инфраструктура*

На планском подручју електрична енергија се дистрибуира из ТС 110/35 кВ "Горња Пора" преко ТС 35/10 кВ "Доварје", "Теразије", "Урмовачки поток", "Крчагово", "Царина", "Бела Земља", "Пора" и "Кремна". Трафостаница 35/10 кВ "Севојно 1" се напаја из ТС 110/35 кВ "Севојно", као и највећи потрошач Ваљаоница бабра и алуминијума директно преко трансформације 110/6 кВ. Мрежа 10 кВ у градском подручју, као и у Севојну је кабловска (подземна).

Индустријски потрошачи се напајају преко 10 кВ, као и преко 0,4 кВ мреже, зависно од величине потрошње, као и од вршног оптерећења.

Домаћинства се напајају из мреже 0,4 кВ која је мешовита кабловска и надземна. Централни део града је углавном напајан кабловском 0,4 кВ мрежом коју је условила вишеспратна градња, те је карактеристика тог дела велика специфична потрошња по јединици површине. Шири део Ужица, напаја се преко надземне 0,4 кВ мреже.

Ванградски део се напаја искључиво преко надземне 0,4 кВ мреже.

Знатан је утицај експанзије производних и услужних предузећа у ванградском реону, па се мора планирати и извесна резерва у укупном вршном оптерећењу.

ОГРАНИЧЕЊА

- Није изграђена планирана ТС 110/35/10 кВ "Ужице 2" у насељу "Капетановина".
- Коришћење електричне енергије за загревање објеката, што знатно утиче на стабилност преносне мреже, односно на преоптерећење водова и трафостаница нарочито у зимском периоду.
- Проблем великог пада напона у сеоском подручју где се напајање врши искључиво преко надземне мреже 0,4 кВ.

ПОТЕНЦИЈАЛИ

- Преносна мрежа високог напона 110кВ и изграђене трафостанице ТС 110/35кВ "Ужице 2" ("Пора") и ТС 110/35/6 кВ "Севојно" као и ТС 35/10 кВ "Теразије", "Златиборка", "Царина", "Урмовачки поток", "Доварје", "Бела Земља", "Крчагово", "Пора", "Севојно 1" и "Кремна".

- Близина ХЕ "Перућац", "Кокин Брод" и "Вишеград".
- Хидроенергетски потенцијал речних водотокова Ђетиње и Сушице.

4.8.2.2. *Топлификација и гасификација*

Потреба за организованом топлификацијом на територији града, евидентирана је углавном на подручју Ужица са приградским насељима. Ова потреба је нарочито изражена последњих година због све већег аеро загађења које је у највећем обиму, последица лоше топлификације града и приградских насеља.

Топлификација осталих насеља, решена је индивидуалним начином загревања уз најчешћу употребу дрвета и угља као енергента. Овакав начин загревања углавном задовољава потребе мањих насеља, док би се за већа насеља, као што су Кремна, Мокра Гора, Каран и Крвавици, могао организовати и централизован начин загревања.

Подручје Ужица, изузев огревног дрвета, нема других извора топлотне енергије.

Последњих година Град је уложио значајна средства за довођење природног гаса за потребе топлификације, што у суштини представља основни потенцијал за топлификацију.

4.8.3. ТЕЛЕКОМУНИКАЦИОНИ СИСТЕМИ

Телефонски капацитети планском подручју, састоје се од: јавних телефонских централа, система преноса и приступне телефонске мреже.

Телефонски саобраћај на територији града Ужица организован је преко јавних телефонских централа дигиталног и аналогног типа, инсталисаног капацитета 39618 прикључака од којих су 1072 дигитални прикључци (ISDN 2B+D/30B+D приступ) и 1376 ADSL прикључци. На аналогним централама је 3889 прикључака. Комутациони центар Ужице укључен је у вишенаменску интрнет мрежу Србије (SMIN) са 32 SHDSL прикључака.

Основни параметри који карактеришу јавну фиксну телекомуникациону мрежу су:

- број претплатника телефонске мреже: 34.856
- број двојника у телефонском саобраћају: 1.835
- број инсталисаних прикључака: 39.618
- проценат укључених/инсталисаних прикључака: 87,98 %
- проценат двојника у телефонском саобраћају: 5,26 %
- проценат ISDN претплатника: 5,67 %
- проценат ADSL претплатника: 3,6%
- број телефона на 100 становника: 42,07%

Степен дигитализације у приступној мрежи износи 89,3 %.

Слободни капацитети телефонских централа (Б.Земља, Каран, Кремна, Поникве, Севојно, Теразије), не задовољавају потребе. Телефонске централе на подручју плана повезане су са надређеном централом у Ужицу (ТН Ужице EWSD) дигиталним системима преноса одговарајућег броја канала/преносника преко оптичких и VF телекомуникационих каблова. Даље, преко надређене централе повезане су у међумесни и такође у међународни телефонски саобраћај /МЦ Београд/.

Степен дигитализације у транспортној мрежи остварен је са 100%.

У раду је осам базних станица МТС-064 са припадајућом опремом (антене и сл.). Планирана је изградња нових станица.

Регионални путни правци Ужице-Пожега и Ужице-Златибор у целисти су добро покривени сигналом МТС 064. Територијом Општине пролази магистрални оптички кабал Београд-Подгорица, крак Ужице-Ваљево, као и деонице оптичког кабла и привода за ПЦ: Б.Башта, Поникве, Теразије, Пора, Царина, Крчагово, Севојно, Крвавици. Планирана је изградња нових деоница и привода. За потребе система преноса у функцији је RR станица Орловац са припадајућом опремом.

ПТТ услуге корисницима пружају се у шеснаест пошта на 34 шалтера и преко 48 достављача на кућним адресама. Поред 16 пошта, преко којих се остварује директан контакт са корисницима, на подручју општине функционише и поштански центар 31200 Ужице. То је центар прераде у коме се све дневно припремљене поштанске пошиљке у поштама, до одређеног времена, исто дана разрађују и отпрамају ка свом одредишту (други градови и иностранство). По броју пошта које тренутно функционишу на подручју града Ужица, и њиховим локацијама, може се закључити да се доста учинило на плану "приласка" корисницима, односно повећања доступности.

4.8.4. КОМУНАЛНО ОПРЕМАЊЕ

Депоноване комуналног отпада на простору града Ужица, може се оценити као неадекватно и застарело, посебно на сеоском подручју, док је ситуација нешто боља у градском центру. Депонија чврстог отпада на Сарића Осоју је углавном запуњена, те је неопходна санација и рекултивација. Због лоше организације одвоза и одлагања комуналног отпада у сеоским насељима

уочљива је масовна појава "дивљих" депонија на целој територији. Најзначајнији проблем, везан је за управљање отпадом и он се мора решавати системски за цело планско подручје.

Системски и приоритетно се морају решавати проблеми везани за позиционирање и опремање локација за гробља, зелене пијаче, сточно гробље и сточне пијаче, како би се поправило незадовољавајуће стање комуналне опремљености и комуналне хигијене. Пракса управљања чврстим отпадом у Ужицу, као и у целој Србији, није на задовољавајућем нивоу и сасвим је далеко од захтева које налажу стандарди Европске уније.

Сакупљање и одлагање чврстог отпада се у досадашњој пракси у целој земљи сматрало искључивом надлежношћу локалне самоуправе, а у склопу одржавања комуналне хигијене. У протеклом периоду тешке економске кризе ови послови су се одрађивали рутински, са скромним средствима, непотпуним обухватом домаћинстава којима се одвози отпад, нередовним одвожењем смећа, непотпуним увидом у врсте и количине отпада, одлагањем на градску депонију на Сарића Осоју, а уствари сметлишту које не испуњава минималне санитарне услове и мере заштите животне средине. По оцени Владе Републике Србије постојећу депонију, као и бројне сличне у Републици, треба затворити, санирати и рекултивисати.

Приликом одређивања локације постојеће депоније (сметлишта) "Сарића Осоје", 70-их година, разматране су могуће локације за санитарну депонију. Према тада важећој методологији за избор локација санитарних депонија вредноване су потенцијалне локације североисточно, северно и северозападно од града. Могуће локације јужно и југоисточно од града нису разматране јер су то зоне изворишта водоснабдевања.

Предлог нове локације градске депоније за комунални чврст отпад, у долини Турског потока је уграђен у ГУП Ужица из 1991. године, а овим планом и у складу са одговарајућом студијском документацијом, локација се потврђује као Регионална депонија "Дубоко".

4.9. ПРИРОДНА ДОБРА, ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ И ТУРИЗАМ

4.9.1. ПРИРОДНА ДОБРА

Природне и преоне целине

Сложени природни услови на планском подручју, представљају ограничавајући фактор равномерног развоја на целој територији.

Геоморфолошки услови формирају неколико карактеристичних целина:

- у источном делу територије - долине реке Ђетиње и Лужнице формирају алувијалне равни погодне за све облике просторног, социјалног и економског развоја као завршне огранке западно моравског развојног појаса;
- југоисточни део територије захвата северни део планине Златибор;
- средњи и западни део територије захвата падине Златибора и Таре, односно Јелове Горе развојене клисурама Ђетиње и Рзава са развојем на Шаргану.

Према томе, насеља и територију града Ужица, с обзиром на природне услове за развој, можемо поделити на карактеристичне зоне:

ЗОНА I - нижа зона до 500 мнв., која осим ужег подручја градског центра, обухвата: насеља у долини река Ђетиње и Лужнице.

ЗОНА IIa - прелазна зона уз зону I од 500 до 700 м надморске висине.

ЗОНА IIb - остала нижа прелазна зона од 500 - 700 мнв.

ЗОНА III - виша зона од 600 - 850 мнв.

IIIa - обухвата насеља у југоисточном делу града.

IIIb - са насељима у централном делу територије града.

ЗОНА IV - виша прелазна зона од 750 - 1000 мнв. са насељима у западном делу.

ЗОНА V - планинска висораван Таре око 1000 мнв.

У структури природно-географске основе приградског простора Ужица, а на контакту перипанонског Западног поморавља и Средишњег планинског масива, јасно се диференцирају три целине: - Мачкатска флувиално-денудациона површ

- Композитна долина Ђетиње и
- Палеозојско-шкриљасто побрђе Јелове Горе.

ОГРАНИЧЕЊА

И поред тога што планско подручје обилује веома вредним природним добрима (подручје Таре, Шаргана и Мокре Гора, Јелове Горе, клисура реке Ђетиње од Ужица до бране у Врућима, долина Рзава, Потпећка пећина, меморијални комплекс Кадињача), нису максимално организоване активности свих чинилаца везаних за њихову презентацију и коришћење у спортско-рекреативне, образовне и туристичке сврхе (уз донекле изузетак Таре, Шарганске осмице, Мећавника, односно Мокре Горе).

ПОТЕНЦИЈАЛИ

1. Заштићена природна добра и споменици:
 - Заштићено подручје Националног парка Тара и то целе КО Кремна, Мокра Гора и Биоска
 - Споменик природе Потпећка пећина
 - Парк природе "Шарган-Мокра Гора"
 - Меморијални природни споменик "Кадињача"
 - Споменик природе треће категорије - стабло храста китњака
 - Заштићена стабла диволеске у Ужицу.
2. Простори који нису заштићени, или су у поступку заштите, али имају велики значај за очување животне средине на ширем подручју, посебно за очување микроклиме, водног режима и сл.
 - Подручје Јелове Горе
 - Подручје Клисуре реке Ђетиње
 - Део Парка природе "Златибор" (КО Семегњево, општина Чајетина; процедура усвајања Акта о заштити је у току)
 - Резерват биосфере "Дрина" (природно добро од међународног значаја), који би обухватио регион Таре, Шаргана и Мокре Горе, Заовина и Белог Рзава, Вишеграда, Рогатице и Сребренице.

4.9.2. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

На основу категоризације из Просторног плана Републике Србије (1996), град Ужице припада категорији насеља друге категорије загађености, која подразумева честа прекорачења граничних вредности загађујућих материја у ваздуху и води, велике количине отпада и нерешено питање комуналних отпадака.

У ужем градском подручју критична је загађеност ваздуха. Загађивању ваздуха највише доприносе емисије из котларница, ложишта домаћинстава и из саобраћаја. Већина котларница користи мазут, а домаћинства користе угаљ са високим садржајем сумпора, што у великој мери утиче на високе емисије сумпордиоксида и чађи. Значајне емисије настају из саобраћаја због коришћења горива нижег квалитета и застарелог возног парка.

Специфична загађења ваздуха из индустријских погона идентификована су као критичан проблем у Севојну и Крчагову (на основу Извештаја о праћењу квалитета чинилаца животне средине на територији Ужица и Севојна-Сепарат извештаја овлашћених институција, 2006. година). Значајан извор прашине представља прерада камена у Сурдуку.

Најважнији извори буке су железнички и магистрални друмски саобраћај, аутобуска и железничка станица, паркинзи, затим металургија, металопрерада, текстилна индустрија, индустрија грађевинских материјала, итд.

У протеклим педесет година најочигледније промене у Ужицу су настале у структури коришћења земљишта. Пре свега развојем индустријских зона у Крчагову и Севојну, те интензивном колективном стамбеном изградњом у централној зони Ужица и углавном спонтаном индивидуалном изградњом у периферним зонама града и приградским насељима. Знатна површина пољопривредног земљишта је претворена у грађевинско земљиште. У индустријским зонама, складиштима хемикалија, горива и индустријског отпада могућа је контаминација земљишта. Поред тога, на територији града постоје дивља сметлишта, која такође доводе до контаминације земљишта и подземних вода. Значајне су морфолошке промене на локацијама где се експлатишу минералне сировине, а нарочито камен (Сурдук).

Управљање чврстим отпадом у Ужицу није на задовољавајућем нивоу, у погледу прикупљања, третмана и одлагања отпада. На градску депонију на Сарића Осоју годишње се одлаже око 21.000 м³ комуналног чврстог отпада и она је сада запуњена. По оцени Владе Републике Србије² градску депонију на Сарића Осоју треба затворити, санирати и рекултивисати.

У пројекат јачања прекограничне сарадње на пољу заштите животне средине укључено је 18 општина Србије, Црне Горе и Републике Српске-Комисија за реку Дрину (РЕК).

ОГРАНИЧЕЊА

- Природни услови: орографски и климатски услови погодују стварању инверзије, при којој се емисије загађујућих материја које настају услед сагоревања фосилних горива за грејање и од издувних гасова у саобраћају задржавају у котлини.
- Присутни бројни неконтролисани тачкасти, линијски и расути извори загађења на малом простору (нпр. испуштање отпадних санитарних вода без пречишћавања у водотокове и на земљиште).
- Стратегија индустријализације и урбанизације кроз деценије није водила рачуна о животnoj средини и изазвала је већину данашњих економских проблема.
- Повлађивање појединачним инвеститорима од стране републичких и локалних органа.
- Прелазак пруге Београд - Бар и магистралног пута Београд - море кроз малтене централну градску зону и остали бројни саобраћајни проблеми на подручју градског центра су ограничавајући фактор у решавању смањења буке.
- Деградација земљишта услед непланске изградње.
- Слабости система прикупљања, транспорта и одлагања отпада, нарочито индустријског отпада који има својство опасних материја, медицинског отпада и отпада из клиника.
- Ограничене надлежности локалне самоуправе у заштити животне средине.
- Неусклађеност законодавства из области заштите животне средине и просторног и урбанистичког планирања и изградње.
- Заостајање у погледу примене у пракси нашег законодавства за европским.
- Незадовољавајући систем мониторинга и извештавања о животnoj средини.

ПОТЕНЦИЈАЛИ

Природне вредности

- С обзиром да на територији града постоје предели очуваног биодиверзитета као и подручја са стаништима ретких и угрожених биљних и животињских врста, споменичког наслеђа, археолошких налазишта и др., може се рећи да, земљиште, вода, ваздух, шуме, флора и фауна, природна добра (заштићена и јавна), представљају природне вредности значајне са аспекта заштите животне средине;
- Главни потенцијал са аспекта смањења загађености ваздуха је коришћење природног гаса за грејање и у колективном и у индивидуалном становању, будући да је магистрални гасовод изграђен до Ужица;
- Значајан потенцијал представља и могућност увођења савременог система аутоматског мониторинга квалитета ваздуха;
- Побољшање управљања чврстим отпадом има велике шансе ако се примени модел утврђен Националном стратегијом управљања отпадом, који подразумева интегрално прикупљање, транспорт и третман отпада, као и изградњу регионалне депоније.
- Потенцијали за управљање отпадним водама сагледавају се кроз следеће мере: санација постојећих постројења за претретман индустријских отпадних вода и изградња нових код већих предузећа, изградња услужног постројења за претретман отпадних вода из малих и средњих предузећа, развој канализационе мреже и изградња централног постројења за пречишћавање отпадних вода, те унапређење контроле квалитета вода у водоточима, акумулацијама и извориштима.
- Потенцијали за заштиту земљишта од деградиције и контаминације сагледавају се у највећој мери кроз спровођење законске регулативе на државном и општинском нивоу, затим кроз јачање и оспособљавање инспекцијских служби и подизање свести и знања грађана за заштиту животне средине.
- Потенцијал за заштиту од буке је ограничен, због наслеђене структуре насеља и путне мреже.

Створене вредности

- Искуство и знање из области просторног и урбанистичког планирања и заштите животне средине.
- Значајан потенцијал високообразованог кадра у градским институцијама, образовним институцијама и већим привредним предузећима.
- Институционално организовање послова заштите животне средине у оквиру Еко -фонда.
- Завршена приватизација великих предузећа од којих се може очекивати већа одговорност за заштиту животне средине.
- Позитивна друштвена клима код становништва за проблеме животне средине, раст еколошке свести грађана, невладиних организација и медија.
- Идентификација и делом квантификација проблема уз сагледавање одређених мера за њихово решавање и санацију, пре свега кроз техничко-технолошке пројекте.
- Могућ приступ страним инвестиционим фондовима.

² Национална стратегија управљања отпадом, MZPVi@S, Београд, 2003

4.9.3. ЗАШТИТА НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

Културно наслеђе на подручју плана се одликује изузетним диверзитетом по карактеру, па се класификује у четири категорије:

- Урбано наслеђе - на подручјима КО Ужице и КО Севојно
- Сакрално наслеђе
- Индустриско наслеђе - на подручју КО Ужице
- Рурално наслеђе
- Археолошки локалитети

АНАЛИЗА ПРЕТХОДНО ДОНЕТИХ МЕРА И СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ

Смерницама за спровођење плана заштите и ревитализације културног наслеђа на простору општине које је Завод за заштиту споменика културе дефинисао 2005. године, (Сепарат за потребе плана), прописане су извесне препоруке и обавезе даљег рада на заштити културног наслеђа.

- Заштита културног пејзажа, схваћеног као јединствене природне и културне целине, је исто тако важна као и заштита појединачних споменика културе и просторно културно-историјских целина;
- Мере заштите подразумевају континуирани рад на евиденцији, истраживању и валоризацији појединих објеката, споменичких и амбијенталних целина, знаменитих места и других вредности културног наслеђа; и
- Кроз планове нижег реда потребно је наставити валоризацију евидентираних културних добара и просторно културно-историјских целина да би се оне на погодан начин интегрисале и савремени живот уз утврђивање мера правне и техничке заштите, као и ревитализације.
- Посебне мере заштите и коришћења евидентираних непокретних културних добара на планском подручју, посебну пажњу полажу на:
 - Очување изворног изгледа архитектуре, хоризонталног и вертикалног габарита, облика и нагиба крова, свих конструктивних и декоративних елемената, оригиналних материјала и стилских карактеристика, као и очување функција и намене културних добара.

Планом заштите и ревитализације културног наслеђа, одређене су и одговарајуће рестриктивне мере.

ОГРАНИЧЕЊА

- Недостатак конзистентне бриге о наслеђу-надлежни Завод за заштиту споменика културе из Краљева, као и Републички завод за заштиту споменика културе, нису довољно присутни, нити мере заштите спроводе над свим непокретним културним добрима. Постоји евидентна селективност у приступу, недостатак свеобухватне стратегије, нема средњорочних програма заштите, развоја и уређења непокретних културних добара и њима припадајућих заштићених простора;
- Непостојање стручне службе која би локално спроводила контролу стања културних добара, јер се показало да је тај посао лоше обављан на релацији Ужице-Завод за заштиту споменика културе у Краљеву;
- Непокретна културна добра која су евидентирана као споменици културе, као и културна добра под претходном заштитом, показало се да су у највећем броју случајева ничија брига, односно искључива брига њихових власника који немају довољно средстава за њихову заштиту, а често ни жељу;
- Недостатак извора финансирања и њихова недовољна диверзификација на државном и локалном нивоу;
- Неадекватан законски оквир за заштиту споменика културе;
- Непостојање државне стратегије заштите и унапређења културног наслеђа и
- Незадовољавајући систем мониторинга стања непокретних културних добара.

ПОТЕНЦИЈАЛИ

- Културни развој
Бројна непокретна културна добра, као и други споменици културе још неевидентирани, представљају велики потенцијал културног развоја Ужица;
Велики број институција које се баве културом на подручју плана и њихов акциони потенцијал, како појединачно, тако и кроз заједничке активности;
Бурна историја, културно-историјски диверзитет, визуелна препознатљивост подручја су потенцијали за генерисање културног идентитета и локалне препознатљивости подручја;
- Економски развој
Могућност приступа међународним фондовима за културни и економски развој, било да је културно наслеђе примарни, или секундарни циљ, у оквиру урбаног/економског развоја подручја или његових мањих целина;
Враћањем у функцију напуштених културних добара и оних који имају неадекватну тренутну функцију, активирао би се важан потенцијал економског развоја;
- Друштвени развој
Ужице је регионални центар, али и највеће и друштвено најразвијеније градско насеље у региону, па тиме и културно наслеђе представља потенцијал за даљи друштвени развој.

4.9.4. ТУРИЗАМ

Богат споменички фонд, етносоцијални мотиви, разноврсност природних туристичких мотива, знатна материјална база и веома повољан туристичко-географски положај омогућавају динамичан туристички развој, па Град Ужице рачуна на многе облике туристичких кретања: културни, градски, транзитни, спортско-рекреативни, манифестациони, ловни и друге врсте туризма. Основне видове туризма на територији града представљају градски (пословни и манифестациони) и планински туризам.

Ужице представља комплексан туристички мотив, јер његову атрактивност повећавају туристичко-географски положај, богато културно наслеђе, споменици новије историје, амбијентални контраст и његова функција.

Развој градског туризма углавном зависи и од екскурзионог и транзитног туризма.

Планински туризам је развијен на планини Тари и подразумева туризам у зимској и летњој половини године.

Ловни туризам је недовољно развијена врста туризма, која има велике могућности и перспективе за даљи развој са ловиштима Шарган, Јелова Гора и Бетиња.

Две мање терме на простору села Стапари и Биоска омогућавају развој бањског туризма. Температура воде од 35,5 ° Ц - 36,4 ° Ц условљава леčiliшну функцију што даље условљава изградњу објеката одређене намене, а самим тим ће сврсисходније и потпуније задовољавати потражњу посетилаца. Близина планине Таре као будућег планинског здравствено-леčiliшног центра пружа услове за комбиновање планинског и бањског туризма.

У формирању туристичке понуде нису довољно заступљена културна туристичких кретања. Недостају кружне туре са одабраном маршрутом и програмом које би омогућиле туристима да у кратком периоду посете више различитих културних мотива у ужој и широј околини Ужица.

Ако се ова туристичка кретања добро организују могу дати велики приход туризму, посебно што се излетничка зона сваким даном шири уз модерније саобраћајнице и удобан превоз. Јелова Гора и Бела Земља су неафирмисана излетишта у близини града.

Без сагледавања материјалне основе туризма, обима и структуре понуде туристичко-угоститељских капацитета и њихове искоришћености, немогуће је говорити у којој мери су искоришћене туристичке могућности Града.

Угоститељство најнепосредније утиче на формирање туристичке понуде јер задовољава основне потребе туризма. У погледу локације објекта присутна је концентрација на подручју Ужица; 462 лежаја у три хотела (Златибор, Палас, Турист), или 42,9 % укупне понуде града и на планини Тари 430 лежаја у хотелском комплексу " Оморика " и " Јавор ", или 40 % укупне понуде. Локација осталих смештајних капацитета (184 лежаја у четири мотела, или 17 % укупне смештајне понуде општине), везује се за брдско планинско подручје ван градског центра.

Евидентирани су помаци у периоду после 2001. године, како у погледу обима, тако и у погледу структуре туристичког промета и сведоче о све изразитијој присутности туризма као развојног фактора Ужица. Носиоци смештајне понуде, а посебно концентрације туристичког промета општине Ужице су хотели, и то на територији града и планини Тари. Ван хотелски смештај са објектима типа мотела остварује назнати удео у туристичком промету. У смештајну понуду, укључени су и капацитети домаће радиности тј. приватни смештај.

На територији града, тренутно постоје четири туристичке агенције, што није на задовољавајућем нивоу с обзиром да је Ужице центар округа, не само у административном смислу већ и туристичком. То је центар одакле би требало да полазе туристичка кретања, не само у оквиру округа и земље већ и изван њених граница. У том смислу много се очекује од недавно основане Регионалне туристичке организације.

За подручје града Ужица нису рађени планови и програми развоја туризма, док је шире подручје третирано Мастер планом развоја туризма са пословним планом за планину Тару њено окружење (Horwath Consulting Загреб, 2007.) и Пословним-мастер планом туристичке дестинације Златибор – Златар (2007.).

ОГРАНИЧЕЊА

И поред повољног положаја и евидентних потенцијала који би привукли туристе, од изузетно лепих и занимљивих природних амбијената и богатог културно-историјског наслеђа и у области туризма постоје ограничења:

- Не врши се перманентна валоризација потенцијала за развој туризма, осим Мокре Горе ("Шарганска осмица" и "Парк природе Мокра Гора"), као и Потпећке пећине.
- Недостатак и неизграђеност туристичких објеката и пратеће инфраструктуре на постојећим и потенцијалним туристичким локалитетима.
- Материјална база.
- Недовољна организованост и дугогодишње одсуство туристичких организација и њихове агресивне маркетиншке активности.
- Мали број стручних и способних кадрова, уз недовољну свест и подршку надлежних о значају максималног коришћења свих потенцијала Града из области туристичке понуде.

ПОТЕНЦИЈАЛИ

По важећем Просторном плану Републике Србије, ужички регион је одређен за развој туристичке привреде, са свим својим специфичностима и потенцијалима.

Потенцијале у области туризма представљају:

- Повољан саобраћајни положај, уз чињеницу да преко овог подручја пролазе десетине хиљада туриста за друге туристичке дестинације (Златибор, Златар, море) који се могу привући да упознају туристичке специфичности;
- Природна добра и споменици, објекти културно - историјског наслеђа: Калуђерске баре на Тари, Мокра Гора и Шарган, са "Шарганском осмицом" и покретним добрима техничке културе и етно-комплексом "Дрвен град", Потпећка пећина, Спомен обележје "Кадинача", Бела каранска црква, Стари град, Хидроцентрала под градом, као и прелепи амбијенти, пејзажи и предели села: Равни, Дрежник, Гостиница, Злакуса, Кремна ... погодни за развој туризма;
- Формирање и функционисање Регионалне туристичке организације.

Т а б е л а б р. 4:

СИНТЕЗНА SWOT АНАЛИЗА	
Снага (потенцијал)	Слабости (ограничења)
<ul style="list-style-type: none"> • Искуство и традиција у гајењу воћа и разноврсног сточног фонда, као и у производњи на далеко познатих ужичких специјалитета и еколошки здраве хране. • Кањон реке Ђетиње са укупном дужином тока око 11,50км представља значајан потенцијал за развој туристичко-рекреативних садржаја. • Велики број водотокова и извора са незагађеном водом, која се уз незнатно пречишћавања може употребљавати за пиће. • Велики проценат шумовитости. • Изворишта за водоснабдевање Врутци и подручје Великог Рзава, која предоређују намену земљишта за заштитне шумске комплексе. • Земљиште које би се променом намене могло претворити у површине под шумама лишћарских врста. • Град Ужице као историјско културни и привредни центар поседује велику привлачну снагу. • Средишња геостратешка позиција у односу на Војводину, Београд и северну Србију, одакле током године, посебно лети, креће неколико милиона туриста ка Приморју. • Раскрсница значајних друмских, железничких и ваздушних коридора. • Инсталисани привредни капацитети у граду Ужицу и општинама Нова Варош, Прибој, 	<ul style="list-style-type: none"> • Мала заступљеност плодног земљишта лоцирана су у уским речним долинама и у комплексима на урбанизованим деловима простора, па су стога и угрожена стихијским ширењем насеља (Севојничко, Горјанско и део Туричког поља) • Неодговарајуће комуникације, односно физичка одвојеност плодних површина (Севојно, Горјани, Поточање, Крвавци, Злакуса), од магистралног пута Ужице-Београд железничком пругом Београд-Бар. • Пролазак трасе пруге Београд - Бар и магистралних путева кроз централне делове Севојна, Крчагова и централно градско језгро. • Неадекватна градска улична мрежа, линеарна и неправилна, око 40% мање саобраћајних површина од градова сличне величине и броја становника са великим бројем укрштања. • Недефинисан и неискоришћен транспортно дистрибутивни центар у Севојну. • Изложеност негативним утицајима, плављења, ерозије, клизишта, нестабилне падине (пример Лужничке долине). • Слаб квалитет и низак ниво опремљености пољопривреде одговарајућом механизацијом. • Водно земљиште (осим у кањону Ђетиње и делу тока реке кроз градско подручје), налази се углавном у уском појасу милих водотокова са претежно стрмим обалама и неприступачним тереном.

<ul style="list-style-type: none"> • Пријеполје, Бајина Башта и Косјерић, као и туристички центри Таре, Златибора и Златара. • Близина ХЕ "Перућац", "Кокин Брод" и "Вишеград". • Хидроенергетски потенцијал речних водотокова Бетиње, Сушице, Братешине и Коњске реке. • Традиционалне манифестације од државног и међународног значаја • Бројна природна и културна добра. • Високообразовани кадар у градским институцијама, образовним институцијама и индустрији. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољна заштита водних токова и водног земљишта, односно њихово загађивање отпадним водама из насеља и производних погона. • Смањење становништва у сеоским насељима и преовладавање старог становништва. • Велика незапосленост, са тенденцијом повећања. • Недовољан развој индустријских капацитета и ниво развоја терцијарних делатности, посебно трговине, туризма, услуга разних врста. • Слаба диверзификованост укупне привреде, а посебно пољопривреде, без усмерења на врхунски квалитет, као и недостатак финализације производа у постојећим гранама индустрије. • Низак ниво комуналне опремљености. • Природни услови: орографски и климатски услови погодују стварању инверзије, при којој се емисије загађујућих материја задржавају у котлини. • Недостатак основних санитарних услова на постојећој депонији, заостала технологија третмана, запуњеност и др. • Индустријске зоне уз зону становања. • Недостатак одговарајућих урбанистичких планова и финансијских средстава.
Могућности (шансе)	Ризици (претње)
<ul style="list-style-type: none"> • Развој сточарства (говедарство, овчарство, козарство), воћарства и повртарства (стакленици и пластеници). • Изградњом акумулације "Врутци" створен је потенцијал којим ће се задовољити потребе за пијаћом водом градског и приградског подручја дугорочно. • Водно земљиште на потезу Турица-градска плажа-Велики Парк, може се ставити у функцију спортских и рекреативних садржаја. • Могућности за развој туристичке и рекреативне функције шума (природа, објекти и инфраструктура) у функцији стварања предела посебних облика, односно шума са наглашеним естетским, еколошким, васпитно-образовним, туристичко - рекреативним вредностима. • Ужице као регионални центар. • Велике су могућности да се део туристичког таласа задржи, те да се развију изузетне природне погодности. • На територији града планиран је коридор аутопута Београд Е761. • Могућност коришћења војног аеродрома Поницке за цивилни саобраћај. • Валоризација простора планирањем мреже туристичких путева, мреже панорамских (излетничких, бициклистичких, пешачких и јахачких) стаза. • Изградња регионалне депоније комуналног отпада на локацији "Дубоко". • Насеље Потпећ и Злакуса, као природни, културни и туристички потенцијал могу да активирају део јужног развојног појаса уз развој пратећих функција и иницирају свеукупни развој овог дела града и повежу га са туристичком зоном Великог Рзава, као и мрежом насеља општине Чајетина, Пожега и Ариље. • Потенцијал за развој насеља у јужном делу града сагледава се у јачању тренда развоја и насељавања Беле Земље (изградња мањих погона, складишних и других пословних објеката, објеката у функцији транзитних и излетничких садржаја, осталих терцијарно-услужних садржаја, викенд насеља, инфраструктуре, гасификација), уз адекватна планска усмерења. • Могућност стварања Универзитетског образовног центра. • Активно укључивање свих актера надлежних и заинтересованих грађана, инвеститора, локалне управе, стручних служби, кроз дефинисање стратегије развоја културног наслеђа, едукацију грађанства о потреби очувања наслеђа као извора идентитета, али и укључивања у економске токове. Завршена приватизација највећих предузећа од којих се може очекивати већа одговорност за заштиту животне средине. 	<ul style="list-style-type: none"> • Неповољне геоморфолошке карактеристике терена (изразито брдско планински терен), условљавају више висинских зона снабдевања што знатно поскупљује и отежава изградњу и развој водоводне мреже. • Велики прилив становништва у Ужице и приградску зону нарушава равномерност у насељавању осталих насеља из чега произилазе многи проблеми. • Смањење пољопривредног становништва. • Урушавање значаја војске, а са тим и пропадање војне (наменске) индустрије која је у Ужицу била један од носилаца привредног развоја. • Застарелост целокупног привредног потенцијала, од саобраћаја, грађевинарства, до машина у индустрији. • Неповољни природни услови брдско-планинског рељефа и надморске висине од 400м до 1500м, што може условити успорени развој инфраструктуре. • Низак ниво инфраструктурне опреме у сеоским насељима, што у контексту будућег развоја изискује велика улагања, а што је са друге стране неопходан услов за стварање реалне основе будућег (економског па и сваког другог) просперитета насеља. • Недостатак финансијских средстава. • Нарушавање квалитета животне средине: -транзит кроз градско језгро -изградња регионалне депоније. • Непоштовање неопходних мера заштите животне средине у пољопривреди (прекомерно коришћење органских и неорганских материја) и у индустрији.

II ЦИЉЕВИ И КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

1.0. ОПШТИ ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА ГРАДА УЖИЦА

Предмет израде плана је дефинисање дугорочне концепције просторног развоја планског подручја, односно коришћења, уређења и заштите простора града Ужица, утврђивање политика, мера, правила просторне организације... У ужем смислу, предмет плана су урбана и рурална насеља са припадајућим просторима, објектима, инфраструктуром и специфичним развојним, социо-економским процесима.

Општи циљеви развоја града Ужица су:

- Ефикасно, организовано и рационално активирање постојећих развојних потенцијала (људских, природних и створених) у социо-економском, просторном и еколошком погледу, поштујући континуитет просторног и одрживог развоја.
- Брже стварање услова за развој модела социјалне тржишне привреде по узору на европске земље социјалне демократије.
- Превазилажење просторних ограничења за развој (недостатак јавних служби, инфраструктуре, непланска изградња), у циљу квалитетнијег опремања мрежом и објектима комуналне инфраструктуре.
- Функционално повезивање са непосредним окружењем и јачање регионалног карактера Града Ужица у смислу интеграције са ширим подручјем (суседни региони, делови Црне Горе и Босне и Херцеговине) у привредном и другим видовима живота.
- Умрежавање урбаних и руралних подручја, њихово компатибилно функционисање и афирмисање, уз подстицање развоја сеоских подручја.
- Економски развој, заснован на коришћењу локалних ресурса и компаративних предности Града, повећању атрактивности простора и ширем избору локација, разноврсних решења и понуда за улагање домаћег и страног капитала.

2.0. ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА ПО ПОЈЕДИНИМ ОБЛАСТИМА

2.1. КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

Шуме и шумско земљиште

Општи циљеви газдовања шумама
Општи циљеви газдовања шумама установљени су Законом о шумама ("Сл. Гласник РС", бр. 46/91, 83/92, 54/93, 60/93 и 54/96) и Правилником о садржини основа и програма газдовања шумама, годишњег извођачког плана и привременог годишњег плана газдовања приватним шумама ("Сл. Гласник РС", бр. 122/03).

Према Закону, шуме су добро од општег интереса које се морају одржавати, обнављати и користити тако да се очува и повећа њихова вредност и општекорисне функције, обезбеди трајност и заштита, као и трајно повећање приноса и прираста. Општи циљеви газдовања односе се на све шуме, без обзира на власнике или тренутног корисника и представљају општу обавезујућу норму при планирању газдовања свим шумама.

Имајући у виду напред наведено, као и одредбе Правилника, општи циљеви газдовања шумама су:

- Заштита и стабилност шумских екосистема
- Санација општег стања деградираних шумских екосистема
- Обезбеђење оптималне обраслости
- Обезбеђење функционалне трајности
- Очување трајности приноса и повећање приноса, укупне вредности шума и општекорисних функција шума

Посебни циљеви газдовања

Посебни циљеви газдовања шумама у првом реду везани су за приоритетну функцију шума (намену површина) и усклађивање осталог коришћења.

Појединачни циљеви газдовања шумама, везани за намену површина (приоритетну функцију) за Тарско-златиборско шумско подручје су следећи:

1. Максимална и трајна производња техничког дрвета најбољег квалитета (наменска целина 10).
2. Производња шумског семена (наменска целина 17)
3. Противерозиона заштита земљишта кроз повећање склопа и обраслост (наменска целина 26).
4. Стална заштита земљишта од ерозионих процеса, састојине без газдинских интервенција (наменска целина 66).
5. Заштита и очување строгих резервата (наменска целина 84).

Сви наведени циљеви су дугорочни и једнаког реда значаја у оквиру приоритетне функције и припадајуће основне намене појединих комплекса овог подручја.

Посебни циљеви газдовања шумама према дужини времена потребног за остварење планираних задатака или циљева могу бити:

1. Краткорочни циљеви за један уређајни период
2. Дугорочни циљеви (за више уређајних периода)

Посебни циљеви газдовања шумама проистичу из општих циљева и условљени су особеностима шумског подручја.

Посебни циљеви газдовања шумама по својој природи разврставају се на:

- Биолошко-узгојни циљеви, који обезбеђују трајно повећање прираста и приноса по количини и квалитету, повећање укупне вредности шума у складу са потенцијалом станишта.
- Производни циљеви који утврђују перспективну могућност производње шумских производа по количини и квалитету.
- Технички циљеви који обезбеђују техничке услове за остварење наведених циљева.

ЦИЉЕВИ ИЗ ШУМАРСКЕ ПОЛИТИКЕ СРБИЈЕ

- Постизање одрживог газдовања шумама у државној својини, као и укрупњавање државног шумског земљишта.
- Подстицање укрупњавања поседа приватних шума.
- За шуме посебне намене, ако власник није способан да изведе одређене активности, обавезу треба да преузме надлежни државни орган.
 - Унапређење биодиверзитета шума кроз промовисање међусекторске сарадње, усмерено коришћење генофонда, спровођење међународних обавеза и ажурирање регистра и картирање ареала дивљих биљних и животињских врста.
 - Заштита шума и животне средине кроз коришћење вода и минералних сировина из шума само ако не проузрокује озбиљне промене или штете у шумским екосистемима.
 - Очување заштитних функција шума-обнављање и рехабилитација еродираних и деградираних земљишта и шума, очување изворишта и строго санкционисање одлагања отпада у шумским екосистемима.

ЦИЉЕВИ ИЗ ШУМСКО-ПРИВРЕДНИХ ОСНОВА

- Утврђивање и дефинисање планских равни (нивоа планирања).
- На основу досадашњих знања о корисним учинцима шуме осигурање њиховог што потпунијег рационалног коришћења.
- Очување и осигурање потпуне стабилности шумских екосистема очувањем површине под шумом и њене унутрашње хомогености.
 - Картирање шумског и осталог простора по намени уважавајући посебно еколошки приступ при вредновању.
 - Разграничавање површина у оквиру планске равни на површине за производњу у шумарству од осталих површина (заштитне шуме, површине законом заштићене, пољопривреда и др.).
 - Утврђивање и дефинисање захтева додатних области у односу на шуме и њихове међусобне односе, конфликтности и комплементарности.
 - Дефинисање циљева газдовања.
 - Дефинисање оптималних стања шумских екосистема зависно од њихове приоритетне намене.
 - Утврђивање мера за остваривање циљева газдовања.
 - Заштиту биодиверзитета и природе у целини.
 - Евиденцију и контролу газдовања.
 - Дефинисање у организационом смислу таквог система вођења газдовања којим ће се обезбедити претходни задаци.
 - Планирање оптималног стања шумског подручја као дугорочног циља газдовања, приказ и оцена затеченог стања у односу на оптимално планирање свих мера и радова (планско-уређајних, биолошких, техничких) за период важења основе.
 - Сагледавање очекиваних резултата газдовања и ефеката развоја на крају уређајног раздобља.
 - Планирање неопходних истраживачких и других радова у циљу даљег упознавања сложене природе шуме и благовремених и адекватних припрема за следеће уређивање.

Општи циљеви газдовања ловиштима су :

- Заштита, гајење, лов, коришћење дивљачи и њених делова тако да се мерама газдовања обезбеди гајење оних врста дивљачи у броју и квалитету који дозвољавају природни услови у ловиштима.
- Заштита и коришћење (лов) других ловостајем заштићених врста дивљачи, које стално или повремено живе у ловиштима.
- Сарадња са корисницима суседних ловишта.

Посебни циљеви узгоја дивљачи и развоја ловства су:

- Повећање бројности ситне и крупне дивљачи.
- Побољшање структуре и квалитета дивљачи.
- Заштита и очување свих, а посебно ретких и угрожених врста.

Пољопривредни ресурси

Основни дугорочни циљ у области заштите и коришћења пољопривредног земљишта јесте очување и унапређивање услова за одрживи развој пољопривреде, према агроеколошким капацитетима простора и економским интересима локалног становништва, а све у складу са постепеним остваривањем сталног побољшања материјалног положаја пољопривредног становништва и унапређивањем стандарда и квалитета живљења на селу како би се сеоска популација задржала и повећала, економски, културно и социјално ојачала и образовала.

Секторски циљеви

- Ограничавање претварања најплоднијег пољопривредног земљишта (од 1 до 5 катастарске класе) у непољопривредне сврхе, као и очување природне плодности земљишта, селективна и контролисана примена пестицида, минералних ђубрива и других хемијских средстава у пољопривреди.
 - Предузимање превентивних мера заштите од бујичних токова у Лужничкој долини.
 - Перманентно изналазити могућности за остваривање одрживог развоја пољопривреде и пољопривредне производње да би се максимално искористили потенцијали из области воћарства и сточарства, уз предности здраве еколошке средине.
 - Примењивање свих мера за очување пољопривредних површина и побољшање природне плодности земљишта.
 - Увођење савремене технологије производње и прерађивачке индустрије, уз бољу организацију рада, повећање нивоа знања и производних искустава становништва и савременог маркетинга.

У складу са стратегијом децентрализације и регионализације руралног развоја, локална самоуправа препознаје интерес за сопствени развој локалног агросектора у чијем склопу је основни чиниоц организовано тржиште и саветодавни сектор . Да би се покренуло тржиште и саветодавни сектор који ће одговорити потребама локалних пољопривредника мора се применити принцип активног учешћа пољопривредних произвођача кроз радионице, корисничке одборе и слично.

Локални развој може бити знатно отежан без стварања адекватног окружења на републичком нивоу, а то би подразумевало:

- завршетак процеса приватизације;
- формирање ефикасног тржишта пољопривредних инпута и аупута;
- стварање ефикасних институција за трансфер знања (пољопривреда, економија);
- развитак свих облика удруживања пољопривредника;
- изградња банкарског сектора који ће одговарати потребама пољопривреде;
- изградња модела пољопривредног газдинства које ће одговорити тржишним захтевима.

Водни ресурси

- Утврђивање правила коришћења водног земљишта заједно са приобаљем у циљу очувања и одржања отворених водотокова.
- Успостављање контроле и надзора на извориштима, водотоковима и њиховим загађивачима.
- Редовно и инвестиционо одржавање водопривредних објеката, без обзира да ли се ради о систему водоснабдевања "Врутци" или о мањим извориштима, или чесмама и сл.
- Коришћење водних ресурса за потребе пољопривреде у Лужничкој долини и Потпећком пољу.
- Успостављање организованог откупа и дистрибуције конзумне рибе, пре свега салмонидних врста.
- Организовано и квалитетно снабдевање пијаћом водом на целој територији града.
- Веће искоришћење постојећих капацитета водосистема "Врутци" проширењем градског водовода према насељима Беле Земље, Лужничкој долини и Волујцу, као и Мачкату и Сушици у Општини Чајетина.
- Увођење организованог снабдевања у већим насељима код којих је водоснабдевање индивидуално са лошим и непоузданим водоводима.
- Побољшање квалитета водоснабдевања реконструкцијом дотрајале цевне мреже и објеката и увођењем јединственог система контроле, потрошње и дистрибуције воде.
- Раздвајање фекалне и кишне канализације, односно увођење сепаратног система у граду и насељима у којима се планира организовано снабдевање пијаћом водом.
- Повезивање постојећих система фекалне канализације у граду са изграђеним фекалним колектором и стављање истог у функцију.
- Системско решење проблема пречишћавања отпадних вода Ужица, као и пречишћавање отпадних вода у насељима у којима се планира организовано снабдевање пијаћом водом.
- Увођење система контроле испуштања отпадних вода.

Минералне сировине

- Дефинисање просторних потенцијала и услова за експлоатацију грађевинских материјала на принципима одрживог развоја, уз обавезну рекултивацију или привођење другој намени деградираних површина.
- Истраживање Златиборског перидотитског масива и његовог ободног дела као најбогатијег подручја металним и неметалним минералним сировинама.

Природна добра

- Преиспитивање простора у погледу квалитета природних добара и стварање законске и финансијске основе за заштиту, очување и унапређење геолошких, геоморфолошких, педолошких, археолошких и дендролошких места и феномена.
- Остваривање вертикалне координације између развојних програма и програма заштите животне средине на свим управљачким нивоима.
- Безрезервно активирање и адекватно презентирање природних добара, уз употребу најсавременијих маркетиншких радњи да би се иста максимално искористила у спортско-рекреативне, образовне, научне, туристичке и друге сврхе.

2. 2. СТАНОВНИШТВО

Одржавање виталности становништва и заустављање и смањење негативних трендова у демографским процесима кроз повећање удела млађих контингената становништва, обезбеђењем услова за задржавање и повратак младих и радноспособног становништва на рурална подручја.

- Задржавање младе популације становништва на овом подручју, нарочито на сеоском уз побољшање услова школовања и кредитно-финансијску подршку за развој приватног предузетништва и пољопривредне производње.
- Дестимулација емиграције становништва са подручја града и стимулација повратка становништва, укључујући и оно које је на привременом раду у иностранству.
- Заустављање миграције сеоског становништва и ублажавање прилива становништва у приградска насеља.
- Равномернији територијални размештај становништва и постизање оптималне густине насељености, у складу са укупним потенцијалима подручја.
- Стимулисање млађег женског становништва да остане у сеоским подручјима, уз доношење и реализацију одговарајућих програма и пројеката за побољшање услова живота у свим видовима породица, као и ове друштвене групације.
- Социјално здравствена заштита и помоћ старијој популацији, посебно самачким и двочланим домаћинствима.

2. 3. МРЕЖА И ФУНКЦИЈЕ НАСЕЉА

- Оптимално коришћење геостратешког положаја територије града, привредних и других потенцијала, кроз конкурентски, али уједно и комплементаран и компатибилан однос са суседним регионалним и прекограничним центрима.
- Јачање привредних, саобраћајних, културних веза и сарадње, уз повећање степена комплементарности са граничним подручјима.
- Бржи развој Ужица као градског и регионалног центра уз побољшање квалитета урбаних функција као и привредних активности од ширег значаја.
- Развој сеоског туризма као носиоца развоја у области терцијарног сектора.
- Преструктурирање постојеће мреже насеља у циљу веће децентрализације садржаја и активности, ради квалитетнијих услова живота.
- Формирање нових и јачање постојећих специјализованих центара (секундарни центри и центри заједница села) са развијеним функцијама рада, услуга, образовања, здравства, културе, управе и др.
- Преиспитивање граница постојећих грађевинских подручја насеља и њихово дефинисање у складу са потребама становништва, оптималног коришћења и спречавања нерационалног ширења.
- Побољшање квалитета уређености и комуналне опремљености насеља, уз могућност одговарајућег размештаја појединих функција тј. намена, ради правилније усклађености и повезаности истих, наравно ако је то просторно могуће, економски оправдано и еколошки одговорно.
- Заштита постојећих и стварање нових амбијенталних вредности насеља, специфичних за одређени амбијент.
- Очување, ревитализација и валоризација заштићених урбаних целина и грађевина.

2.4. РУРАЛНА ПОДРУЧЈА

Основни дугорочни циљ подразумева валоризацију и рационалније коришћење локалних сеоских ресурса (природних, демографских, економских и других) и развој оних функција које ће обезбедити заустављање и преумеравање негативних трендова у демографским процесима, што ће се постићи:

- Побољшање доступности саобраћајне руралним подручјима и насељима изградњом нових путних праваца, или реконструкцијом постојећих савременим коловозом, уз услов да се саобраћајна мрежа не може развијати независно, већ у контексту стратешког развоја и посебно, развоја сваког подручја понаособ.

- Побољшањем нивоа комуналне опремљености и укупне уређености (грађевинске и амбијенталне) сеоских насеља.
- Унапређењем функција услуга, трговине и занатства као и објеката социјалне инфраструктуре, развој програма из области индустрије (отварањем малих прерађивачких погона) уз услов да су са тзв. чистом технологијом.
- Развојем сеоског и етно туризма као носиоцима развоја у области терцијарног сектора.

2. 5. ПРИВРЕДНЕ ДЕЛАТНОСТИ

Основни циљ и задатак на локалном нивоу је општи напредак са одрживим развојем у свим областима живота, што подразумева:

- Стварање привредног амбијента који ће привући домаће и стране инвеститоре, као и наше људе на привременом раду у иностранству који би сигурно тада свој тешко стечени капитал уложили у нови или додатни бизнис у свом завичају.
- Предузетницима омогућити што веће ангажовање у раду локалне самоуправе и преко коморе и пословних асоцијација са циљем размена предузетништва и стицања максималног профита који би омогућио и стварање средстава за јавни сектор.
- Санација и јачање индустрије је први непосредни циљ који се реализује са променом привредне структуре и већом диверзификацијом привредних области (пример ужичких привредних гиганата: *Ваљаоница бакра, Ваљаоница алуминијума, Наменска* због својих великих капацитета и потенцијала).
- Повећање броја запослених, јер је становништво са својим образовањем и стручношћу, марљивошћу највреднији развојни потенцијал.
- Све ово, није могуће без увођења европског и светског квалитета за све производе и услуге, како би исти имали пролаз у отвореној и слободној конкуренцији на западноевропском и светском тржишту.
- Усмеравање непривредних грана на остваривање добити и профита са већим учешћем приватног капитала.
- Јачање свих врста услуга, од финансијских до пројектних.
- Пореска политика у ингеренцији локалне самоуправе мора бити стимулативнија за предузетнике.
- Јачање партнерског односа између јавног и приватног сектора.
- У области локалне политике и газдовања грађевинским земљиштем локална самоуправа може највише поспешити развој предузетништва. Ако би Град више улагао у опремање и уређење земљишта за привредне објекте, уз мању накнаду за исто, а кроз каснију накнаду за коришћење истог земљишта на дужи рок створио би се повољнији амбијент за инвеститоре у старту, а уложена средства би била враћена кроз изванредан период, уз увећање финансијског ефекта, раст друштвеног производа, повећање запослености, улагање у јавни сектор.

Индустрија

- Поступно примењивати принципе одрживог развоја индустрије и очување животне средине, кроз економско-еколошку ревалоризацију (обнову и санацију) постојећих производних капацитета, из области обојених метала, машиноградње, хемијске, грађевинске, електро, текстилне, дрвопрерађивачке и графичке индустрије, да би се ти евидентни капацитети на најбољи начин искористили за будући просперитет Града.
- Извршити децентрализацију индустријских капацитета, у складу са захтевима инвеститора, локално-развојним потенцијалима и могућностима конкретног простора.
- Подстицати развој малих и средњих прерађивачких капацитета са чистим технологијама.
- Без застоја уводити нове технологије и технолошке процесе у индустријску производњу, уз примену савремених маркетиншких потеза, смањење индустријског отпада и организованог брзог и економски оправданог транспорта.

Туризам

- Искористити позицију, да је по Просторном плану Републике Србије, регион стратешки опредељен за развој туристичке привреде, са свим својим специфичностима и потенцијалима, кроз максимално ангажовање свих економских и политичких фактора у коришћењу републичких, банкарских, донаторских и инвестиционих фондова.
- Валоризовати, маркетиншки обрађивати и презентовати природне и културно-историјске вредности у функцији туризма.
- Студиозно и опрезно се одредити за организовање конкретне туристичке понуде (сеоски туризам, етнотуризам, излетнички, ловни, транзитни или манифестациони туризам), како би се максимално искористило саобраћајно-географски положај Града Ужица, елементи заштићене природне средине, природне лепоте и вредно културно наслеђе.

Услугне делатности

Стварање услова да се искористи традиционално стваралаштво ужичана из области занатства, од израде сувенира до роба широке потрошње.

- Унапређење у организационом и техничком погледу предузећа (како јавних тако и приватних) за пружање комуналних услуга.
- Искористити знање, софистицирану обученост младих стручњака у областима банкарских, маркетиншких, пројектантских и других услуга за које је потребна стручност, знање и таленат.

2. 6. ЈАВНЕ СЛУЖБЕ

У наредном периоду развој јавних служби на територији свих општина у Републици, а самим тим и у Ужицу, зависиће у првом реду од економских кретања и потенцијала, али и најављене социјално - економске децентрализације друштва у којој ће локалне самоуправе добити веће ингеренције, што ће се значајно одразити на просторну дистрибуцију јавних делатности. Тиме ће се обезбедити квалитетније остваривање загарантованих права у смислу друштвеног и социјалног одлучивања и спровођења, док ће се највећи део јавних служби развијати сходно економским могућностима становништва.

Најважнији циљеви у домену развоја јавних служби на територији града су:

- Очување, унапређење и реорганизација постојећих капацитета јавних служби.
- Реконструкција и уређење објеката и простора намењених јавним делатностима, као и враћање у функцију постојећих јавних објеката, или њихово потпуно отуђење.
- Побољшање мреже јавних служби у смислу квалитетније просторне организованости, односно доступности директним корисницима.
- Прилагођавање мреже јавних служби стварним потребама корисника, у зависности од броја, густине и старосне структуре становништва, њиховог социјално-културног и образовног статуса, занимања и специфичних територијалних обележја и особености подручја.
- Примена савремених облика и трендова организације јавних служби по узору на земље Западне уније, те усаглашавање са нормама и регулативама Европске организације.

- Функционална реорганизација јавног сектора у духу најављене децентрализације, односно планска припрема за њено благовремено ступање.
- Рад на јачању самоиницијативе и удружења грађана, подржаних економским олакшицама и могућностима.

2.7. ИНФРАСТРУКТУРНИ СИСТЕМИ

2.7.1. САОБРАЋАЈ

- Дефинисање основних саобраћајних праваца у простору и њихово усаглашавање са регионалним, републичким и међународним токовима.
- Побољшање саобраћајне повезаности територије града са окружењем, повезаност насеља са градским центром и међусобна повезаност насеља.
- Повећање нивоа услуге на постојећој путној мрежи, реконструкција и изградња магистралних, регионалних и локалних путева и изградња деонице ауто пута Пожега-Вишеград (са јужном градском обилазницом).
- Развој и побољшање железничког транспорта.
- Развој ваздушног саобраћаја.
- Рационализација макро и микро дистрибуције формирањем робнотранспортних капацитета
- Заштита коридора постојећих и планираних објеката саобраћајне инфраструктуре.
- Остварењем наведених циљева, поред подизања на виши ниво услуга коришћења саобраћајне мреже, створиће се услови за развој привредних активности, туризма и побољшање услова за живот на селу.

2.7.2. ЕНЕРГЕТИКА

2.7.2.1. *Електроенергетска инфраструктура*

Основни циљеви развоја су:

- Наставак сигурног, квалитетног и поузданог снабдевања електричном енергијом.
- Стварање услова за безбедан и поуздан рад и функционисање ел. енергетског система.
- Стварање стабилних услова за улагања у изградњу, реконструкцију и модернизацију енергетских објеката и система.
- Енергетска ефикасност и увођење у систем нових и обновљивих извора енергије.
- Унапређење заштите животне средине.

Ови циљеви се могу остварити:

- Изградњом енергетских објеката, рационално, по економском приоритету, уз реално обезбеђење средстава за њихово функционисање.
- Ревитализацијом, модернизацијом као и санацијом електроенергетских објеката, који су дуже време у погону.

2.7.2.2. *Топлификација и гасификација*

Обзиром да је примарни ценовод гасовода од Чачка стигао до Ужица, максимално се ангажовати да се реализује и изгради секундарна мрежа у Ужицу, са прикључцима за сваки објекат (израда инвестиционо техничке документације, маркетиншки потези инвестиције или изнајмавање концесионара).

2.7.3. ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ

Ефикасна инфраструктура комуникација је основа за продуктивније информатичко друштво, а тиме и његов развој у целини. Телекомуникациона мрежа представља један од носилаца таквог развоја (експанзија Interneta, Eternet и др.). На подручју плана поред основних телефонских услуга (аналогни телефонски прикључак са постојећим сервисима) планира се примена нових дигиталних система преноса на бази hDSL технологије по постојећој приступној мрежи и новопројектованој (оптички каблови) са увођењем нових сервиса/услуга.

У почетној фази, за велике бизнис кориснике, планира се дигитализација на целој дужини. Дигитална приступна мрежа треба да омогући пренос говорних сигнала, дигиталних сигнала података, широкопојасних сервиса, *triple play* сервиса и да након увођења локалних централа класе 5 (NGN мрежа) обезбеди нове сервисе (VoIP и сл.). Планира се оптичким и xDSL кабловима.

У циљу проширења приступне мреже планира се децентрализација мреже градњом Мултисервисних приступних чворова (MSAN-Multi Service Access Node), VLL (фиксни-бежични) приступ. Проширење мреже планира се sukcesивно на бази реалних и процењених захтева за новим прикључцима и услугама.

2.7.4. КОМУНАЛНА ОПРЕМЉЕНОСТ

- Увођење система за управљање, транспорт и депоновање отпадног материјала.
- Обезбеђење услова за трајно депоновање чврстог комуналног отпада.
- Утврђивање места и критеријума за изградњу или проширење постојећих гробаља у насељеним местима.
- Увођење јединственог система управљања и одржавања гробаља.
- Утврђивање места и критеријума за сточна гробаља.
- Стварање услова за реконструкцију и опремање постојећих зелених пијаца на градском и изградњу сточних пијаца на сеоском подручју.

2.8. ПРИРОДНА ДОБРА, ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ И ТУРИЗАМ

2.8.1. ЗАШТИТА ПРИРОДЕ

Циљеви заштите природе и природних добара, као сегмента укупног система заштите животне средине су:

- Рекултивација (ремедијација) простора оштећених изградњом објеката, односно другим грађевинским радovima или експлоатацијом минералних сировина, као и санација жаришта ексцесивне и јаке ерозије.
- Очување гео-наслеђа кроз заштиту геолошких, геоморфолошких, хидрографских, педолошких, археолошких и дендролошких места и феномена.

- Очување биолошке разноврсности, специјског, екосистемског и генетичког диверзитета.
- Очување одлика природних и предеоних целина.
- Стварање претпоставки за одређивање и стављање у одговарајући режим заштите вредних и ретких предела.
- Остварити вертикалну координацију између развојних програма и програма заштите животне средине на свим управљачким нивоима.

2.8.2. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Приступ дефинисању концепта заштите животне средине на подручју града Ужица заснива се на међународним и европским стратегијама, које су делимично нашле своје исказе и у неким од наших стратешких документа, од којих су значајнији: "Резолуција о политици заштите животне средине у СРЈ" (1993), "Просторни план Републике Србије" (1996), "Водопривредна основа Републике Србије" (2002) и "Стратешки оквир за политику управљања отпадом" (2002), Национална стратегија одрживог развоја (2008.).

Заштиту животне средине од загађивања остварити на следећим начелима:

- Предострожност за активности које могу да изазову негативне утицаје на околину или еколошки ризик, применом система процене утицаја развоја саобраћаја, привредних активности и градње на животну средину пре доношења инвестиционих одлука,
 - Заштита изворишта водоснабдевања, зелених површина, заштићеног природног и културног добра су апсолутни приоритети,
 - Рационалније коришћење природних ресурса, а нарочито необновљивих и делимично обновљивих (фосилних горива, воде, енергије, минералних сировина),
 - Боље искоришћавање грађевинског земљишта,
 - Заштита пољопривредног и шумског земљишта,
 - Смањење количине отпада, повећање степена рециклирања и безбедно депоновање свих врста отпада.

Т а б е л а бр. 5: Посебни циљеви заштите животне средине

	ЦИЉЕВИ	ИНДИКАТОРИ
Ц1	Смањити емисије из грејања	- број дана када је прекорачен ГВИ за класичне загађујуће материје (чађ, SO ₂ , NO ₂)
Ц2	Смањити емисије из саобраћаја	- саобраћајно оптерећење (возила/час) - % возила старијих од 6 година
Ц3	Смањити ниво буке	- % становништва изложен повишеној буци
Ц4	Побољшати квалитет воде у водотоцима	- дужина главних водотока према класи квалитета - број инцидентних загађивања водотока - % третираних санитарних вода - % третираних индустријских отпадних вода
Ц5	Повећати уредно снабдевање водом	- % домаћинстава прикључен на водовод - број сати престанка снабдевања водом
Ц6	Смањити потрошњу воде из водовода	- литара/дан/становник
Ц7	Обезбедити квалитет воде за пиће	- % узорака који задовољавају стандард
Ц8	Обезбедити канализацију за кориснике водовода	- % домаћинстава прикључен на канализацију
Ц9	Смањити количину произведеног комуналног отпада	- количина отпада (кг/ст/дан)
Ц10	Повећати обим рециклирања и компостирање отпада	- % отпада који се рециклира - % отпада који се компостира
Ц11	Повећати обим прикупљања отпада	- % домаћинстава укључених у систем
Ц12	Изаградити санитарну депонију	-
Ц13	Оптимизација потрошње енергетских ресурса	- потрошња нафтних деривата (т/год) - потрошња угља (т/год) - потрошња дрвета (м ³ /год)
Ц14	Унапредити снабдевање електричном енергијом	- потрошња по домаћинству (kW/год) - број сати без струје/ год
Ц15	Унапређење управљања заштитом животне средине	- доследно спровођење режима заштите у заштићеним зонама - број програма за заштиту животне средине - број седница Градске скупштине о заштити животне средине - број жалби и решених жалби грађана због еколошких проблема
Ц16	Унапређење финансирања заштите животне средине	- % општинског буџета намењен заштити животне средине - удео финансирања из других извора
Ц17	Унапређење мониторинга животне средине	- улагања у мониторинг (дин/год) - број и врста мерних тачака
Ц18	Унапређење информисања о животној средини	- број писаних извештаја о стању животне средине у години - број текстова о животној средини у локалној штампи и у електронским медијима

2.8.3. ЗАШТИТА НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

Полазиште је да сва културна добра и елементи који поседују културне вредности морају бити заштићени, приступачни ширем спектру корисника, уживани и коришћени на одговоран и одржив начин и предати на коришћење будућим генерацијама. У том смислу, полазиште је да је улога културног наслеђа да информише, стимулише и побољша људски живот, али и да послужи као катализатор регенерације Ужица и заједница које ту живе.

За потребе стратешког коришћења потенцијала културног наслеђа на подручју плана, а на основу претходних анализа и проблема који су уочени, сачињен је следећи предлог циљева и задатака развоја културног наслеђа.

Дугорочни циљ :

Заштита и унапређење културног наслеђа Ужица уз очување његовог интегритета и уз максималну афирмацију и унапређење потенцијала које има у смислу културног и економског развоја подручја.

Циљ 1.

Заштита, конзервација и ревитализација вредности које одређују идентитет културног наслеђа на подручју плана.

Циљ 2.

Створити друштвено и визуелно атрактивно окружење са јасно израженим историјским и културним карактером и континуитетом простора.

Циљ 3.

Афирмисати културне потенцијале Ужица као елемента регионалне препознатљивости и изузетности.

2.8.4. ТУРИЗАМ

ОСНОВНИ ЦИЉ

Одрживи развој и јачање туристичке привреде на територији града Ужица, што подразумева увећање туристичке атрактивности простора, усклађено са очувањем, заштитом и унапређењем посебних природних, предеоних и амбијенталних вредности и непокретних културних добара.

Посебни циљеви су:

- Подстицање и обезбеђивање услова за развој различитих облика туризма на планском подручју.
- Унапређење квалитета туристичке понуде.
- Интегрисање туристичке понуде и атрактивних компатибилних намена и програма у оквиру туристичких зона и поцелина.
- Развој целогодишње туристичке понуде и у том циљу повећање саобраћајне доступности и међусобног повезивања зона.
- Заштита и афирмација простора посебних еколошких, културно-историјских и естетских вредности.
- Активирање локалног становништва на руралном подручју и неискоришћеног стамбеног фонда, кроз производњу еко-хране, етно-производа, презентацију обичаја и начина живота.

2.8.5. РЕКРЕАЦИЈА И СПОРТ

ОСНОВНИ ЦИЉ

Обезбеђење услова за задовољавање рекреативних потреба свих становника града Ужица усклађено са очувањем, заштитом и унапређењем посебних природних, предеоних, амбијенталних вредности и непокретних културних добара кроз:

- Обезбеђење адекватне квалитативне и квантитативне заступљености и доступности рекреативних садржаја и простора свим становницима на територији града Ужица.
- Обезбеђење минималних рекреативних садржаја свим становницима на пешачкој дистанци.
- Обезбеђење богате и сложене структуре различитих простора за рекреацију-различитих начина и степена рекреативног коришћења и уређивања.
- Унапређење квалитета уређености и опремљености постојећих рекреативних простора.
- Усмеравање развоја нових спортско-рекреативних објеката ка рационалном коришћењу просторних ресурса (двојно коришћење ресурса са школама, активирање простора домова културе).

3.0. КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ, СИСТЕМА НАСЕЉАВАЊА, КОРИШЋЕЊА, УРЕЂЕЊА И ЗАШТИТЕ ПРОСТОРА

ЦИЉЕВИ И КОНЦЕПТ БУДУЋЕГ РАЗВОЈА

Иако су досадашње анализе показале мноштво ограничавајућих фактора и негативних тенденција, поготово у домену кретања становништва и њихових карактеристика, могућности за развој инфраструктуре, домену развоја мреже насеља и опремања садржајима социјалне инфраструктуре, отварају се и неке могућности, које би могле да уравнотеже и обезбеде равномернији будући развој територије града Ужица.

У том смислу је неопходно извршити планско одређивање функционалног положаја сваког насеља у мрежи насеља општине и тако опремити насеља. Од тога ће зависити и њихов демографски и просторно-физички развој, а што ће одредити и начин коришћења, уређења и заштите простора.

Полицентрични модел уз јачање постојећих центара насеља, омогућава растеређење притиска на сам градски центар. Јачање сеоских центара подразумева подизање нивоа функционисања и разноврсности садржаја у оквиру центара, са једне стране, док са друге, омогућава успостављање чвршћих релација између самих центара и насеља која се око њих групишу. Овај модел има елементе концентрисане децентрализације, усклађен је са могућностима конкретног простора и разрађује основну просторну организацију и концепцију мреже насеља предложено овим планом. То подразумева развој активности и услуга/сервиса, не само у градском центру, већ и у већим центрима и развијенијим селима у мрежи насеља. Овај концепт се заснива и на повећаној доступности коју обезбеђује, у првом реду, квалитетнија локална путна мрежа.

Концентрисан развој појединих функција и активности у Ужицу, појасевима дуж улазно-излазних праваца у градско насеље и у осталим центрима у мрежи насеља, подразумева повећање густине настањености и израђености и интензитета коришћења простора, што би требало да омогући заштиту преосталог квалитетног пољопривредног земљишта и вредности простора.

Општи циљ организације и уређења простора јесте коришћење простора према његовим могућностима и специфичностима, потенцијалима природних и створених вредности и дугорочним потребама економског и социјалног развоја.

Овај циљ подразумева просторни развој према следећим начелима:

- Концентрисано-децентралисани развој и размештај становништва и активности, територијалну и гранску диверзификацију свих облика производње развојем малих и средњих предузећа и микро бизниса у сектору индустрије и услуга у центрима и насељима на сеоском подручју, како би се у економском смислу смањила доминација градског центра, у коме је приоритет развој сектора услуга од регионалног значаја и индустријских капацитета од значаја за привредно повезивање са суседним општинама и регионима.

➤ Дисперзија економских активности, као основно стратегијско опредељење, у индустријском сектору, али и у сектору услуга. Стратегијом привредног развоја треба мењати данашњу слику стања, која је последица миграције становништва из великог броја села према Ужицу и приградским насељима, због посла и градског стандарда живљења.

➤ Диверзификација руралне економије и унапређење општих услова живљења на селу, подразумева развој центара и насеља на сеоском подручју као вишефункционалних производних, социјалних и културних простора и формирање породичних пољопривредних газдинстава са здравом економском структуром.

➤ Повећање степена диверзификованости насеља, што би омогућило развој са аспекта релацијског умрежавања, односно повезивања насеља по принципу различитих конкурентних предности, стварајући релацијске мреже међусобно конкурентних садржаја.

➤ Преиспитивање граница грађевинских подручја, уз тенденцију смањења површина грађевинских подручја, а евентуално проширење дуж путних коридора када за то постоји апсолутно оправданост. Потребно је максимално очување квалитетног пољопривредног земљишта и заштита шумског земљишта уз хармоничан однос на линији контакта изграђених и природних структура, као и правилну интеграцију деградираних зона и зона срстања са постојећим ткивом (каменолом Сурдук, депонија на Сарића осоју).

➤ Успостављање реда и ефикасности, у рубним зонама Ужица, кроз дефинисање грађевинских подручја, установљење својине на земљишту, планску регулацију. Дуж главних излазних праваца концентрисати тракасту инфраструктуру, са прецизно дефинисаним појасом градње око коридора.

➤ Рационалније и ефикасније коришћење и организацију простора, развој техничке и социјалне инфраструктуре, у првом реду побољшање квалитета путне мреже, опремање комуналном инфраструктуром центара у мрежи насеља и пружање услуга јавних служби, прилагођених локалним условима и потребама корисника, ради повећања квалитета живљења не само у градском центру, већ и у другим центрима, насељима и просторно-предеоном целинама. Повећати густине становања и радних места у сеоским и приградским насељима, пре свега тамо где се обезбеђују квалитетнији услови становања и рада.

Заустављање даљег просторног ширења града, представља смерницу свих Европских планских докумената, повеља, декларација и ППР Србије, а то је и резултат истраживања за потребе овог плана. Потребно је одредити јасну контуру градског насеља - планску границу изграђеног подручја, а не административну. Преко инструмената ГУП-а Ужица и Просторног плана Града, треба дефинисати границу у просторном смислу и временски хоризонт у ком ће се финансирати ширење града (градски саобраћај, улична мрежа, водоводна, канализациона, телефонска мрежа).

Линија или контура градског насеља Ужица, морала би у условном смислу пратити досадашњу изграђену зону изостављајући свакако трасу обилазнице, која не би смела постати нова градска улица.

Претпоставља се да ће се наставити притисак на изградњу и локације у ужој гравитационој зони Ужица, као и у појасевима дуж путних коридора. Из тих разлога, у стратешком смислу, приоритетно треба обезбедити планско усмеравање изградње и уређења простора у тим функционалним целинама, не само планским документима, већ и другим средствима која стоје на располагању локалном нивоу управљања (правила градње, норме и стандарди грађења и комуналног опремања, накнаде за грађевинско земљиште и сл.).

➤ Неопходно је подићи ниво комуналне опремљености насеља који се постиже:

- Изградњом хијерархијски сређене и функционалне саобраћајне мреже за пешачки, бициклистички и моторни стални промет који задовољава захтеве унутрашњег, изворно циљног и транзитног саобраћаја у насељу;
- Изградњом и организовањем површина и објеката за саобраћај у мировању који задовољавају потребе насеља;
- У складу са потребама организовати јавни превоз путника;
- Изградњом терминала и објеката за остале видове саобраћаја који партиципирају у саобраћајном решењу насеља;
- Развојем водовodne мреже и одвођење отпадних вода као и електроенергетске, гасне и телекомуникационе мреже у складу са развојем насеља;
- Одржавањем техничке исправности изграђених инфраструктурних система;
- Управљањем и организованим прикупљањем отпада у свим насељима.

➤ Једна од полазних основа је заштита и рационално коришћење природних ресурса, нарочито дефицитарних (водних ресурса и енергетских извора) и стратешки значај за развој и квалитет живљења (пољопривредно и шумско земљиште и шуме).

➤ Концепт заштите животне средине у плану постаје окосницом просторног развоја и подразумева прелазак са секторских и пасивних стратегија санирања постојећег стања у активан и превентиван однос, тј. "активну интегралну стратегију управљања променама".

➤ Заштиту животне средине и простора, заустављањем даље деградације природних ресурса и добара:

- Сузбијањем и санацијом непланске изградње;
- Очувањем и реобликовањем централних делова Ужица и других центара;
- Очувањем и унапређењем традиционалног начина организације и изградње сеоских насеља;
- Атрактивне локације и делови предела (шуме, видиковци, обале), морају бити заштићени од неприкладне, стамбене, викенд и друге градње, док зоне за грађење викенд објеката треба организовати на локалитетима који су већ обухваћени оваквом градњом.

➤ Тежиште је и на унапређењу и заштити животне средине, али и заштити и презентацији/промоцији природног и културно-историјског наслеђа, уз контролисано и селективно економску валоризацију природних, споменичких и других културних вредности (обичаја, светковина и сл.). То је уједно и основ за развој специфичне, препознатљиве туристичке понуде Града.

➤ У погледу приоритета намене простора, поштујући услове окружења и валоризујући развојне потенцијале Ужица, потребно је обезбедити земљиште за развој великих инфраструктурних система са трасама и објектима, јер је положај кључна компаративна предност.

➤ Оправдање за знатно бољу валоризацију географско-саобраћајног положаја града може се остварити развојем одређених регионалних функција, односно оснивањем робно-дистрибутивног центра, централних складишта и терминала, евентуалних царинских и других комерцијалних активности. Изградња аутопута повећаће интерес за јачање везе са околним центрима, а посебно са комерцијалним и другим институцијама Београда, осталим регионалним центрима и прекограничним подручјима. Посебно је урадити и посебне програме привредне, комерцијалне и друге сарадње Ужица са центрима у регионалном окружењу.

➤ Регионална димензија се односи на регионалне интеграције, трансгранично повезивање и сарадњу са суседним подручјима, односно општинама, Чајетина, Пожега, Косјерић, Нова Варош, Прибој, Бајина Башта, кроз изразу и реализацију заједничких планова, пројеката и програма, посебно у области туризма и инфраструктурних система, пре свега саобраћајне инфраструктуре и повезивања.

➤ У складу са процесима децентрализације функција, односно новим законским решењима, извршити реорганизацију јавних служби и институција, што ће овом регионалном подручју омогућити да превазиђе заостатак у погледу рационалне и ефикасне мреже и опремљености јавних служби. Минимални праг широког спектра функција у области услуга и управе, треба допунити, квалитативно и садржајно обогатити.

➤ Истовремено, на бази изложених нивоа зонирања простора, односно рејонизације подручја града Ужица, могуће је предложити нову територијалну организацију, која би била основ за будућу евентуалну децентрализацију, тј. формирање више општина.

Концепт развоја мора да постигне употребну вредност кроз више аспеката :

- Стратегијску компоненту плана обогаћену оперативним приказом у реалном простору и са одговарајућим степеном детерминисаности.
- Интегрални развој подручја општине (просторни, економски, социјални и еколошки развој), кроз коришћење, уређење, заштиту и резервацију простора и грађење. Намена површина не сме да буде сврха плана, односно једини плански инструмент.
- Скуп секторских решења мора бити усклађен и синхронизован.
- Етапност планских решења, омогућава реалност реализације и подразумева краткорочна (обавезујућа), приоритетна решења и дугорочна решења која имају упућујући карактер, уз обавезу преиспитивања.
- Ниво регулације, који подразумева одвајање грађевинских подручја градских насеља и села, односно дефинисање зауставних линија, граница шумског, водног и пољопривредног земљишта и др.
- Макро и мезо зонирање уз уважавање специфичности простора и истовремено постављање стратешког оквира просторног развоја коришћења, уређења и заштите простора, кроз обавезу израде планова за карактеристична насеља, правила грађења на нивоу зоне, односно за претежну намену, без улажења у локациона решења појединачних објеката.
- Правила и принципи грађења и уређења простора, треба да представљају законски и плански основ за непосредно издавање Локацијске дозволе, односно одобрења за изградњу на простору изван подручја планова са елементима детаљне урбанистичке разраде, потезима где се не мења регулација, на просторима и грађевинском земљишту изван насељених места и евентуално за насеља која нису оптерећена проблемима, односно насељима без важнијих садржаја.
- Стратешка димензија представља важан инпут у успостављању локалних политика у областима привредног и економског развоја, развоја јавних служби и објеката, развоја инфраструктурних система, заштите животне средине, туризма и формирања нових локалних центара, као и према земљишним ресурсима града.
- Истовремено и Регионална димензија као специфичност, је изузетно значајна из разлога што функционално-процесни односи, интеракције између суседних општина су веома изражени, што је доказано анализом дистрибуције и домета функција, развијеним функцијским капацитетима, социоекономским и другим факторима који утичу на формирање дневних урбаних и миграционих система, процесима деаграризације, концентрације и дивергенције, које околне општине граде са Ужицем као регулатором територијално-интеграционих процеса у средишњем делу западне Србије.
- Стратешка опредељења морају да буду подржана смерницама за имплементацију плана у виду мера и инструмената који треба да садрже читав низ механизма и политика за реализацију планских решења.
- Употребна вредност концепта, односно Просторног плана, не подразумева само средство за реализацију инвестиционих улагања, већ обавезујућу подлогу и инструментаријум за превазилажење постојећих и избегавање нових проблема и развојних конфликата, односно основа за рационално коришћење простора и смислено управљање његовим развојем.
- Одлуке на планском подручју би се темељиле на интегралном и интердисциплинарном приступу, уз нужност унапређења међуресорне координације и укључивања свих релевантних субјеката у будуће планове, пројекте и програме, како би се на време сагледали сви аспекти и могући утицаји захвата у простору.
- Имплементација подразумева, усмеравање на приоритете и квалитет остварења, на активну комуникацију између стратешких циљева и појединачних акција, између свих заинтересованих и оних који доносе одлуке, односно оних који их спроводе, на примену искустава стечених око спровођења ради кориговања полазишта планског поступка.
- У фази праћења реализације оваквог концепта, наглашава се потреба успостављања одговарајућег методолошког оквира за праћење (*мониторинг*) и оцену остваривања (*евалуација*), која подразумева оцену ефеката спровођења или неспровођења на утврђени начин, првенствено са аспекта доносиоца Одлука и у вези с тим, преузимања одговорности за донете одлуке.

III ПРИНЦИПИ И ПРОПОЗИЦИЈЕ КОРИШЋЕЊА, УРЕЂЕЊА И ЗАШТИТЕ ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА

1.0. ПРИНЦИПИ И ПРОПОЗИЦИЈЕ ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И РАЗВОЈА ПРИРОДЕ И ПРИРОДНИХ СИСТЕМА

1.1. ЗАШТИТА И КОРИШЋЕЊЕ ШУМСКОГ ЗЕМЉИШТА И РАЗВОЈ ШУМАРСТВА (Реферална карта 1)

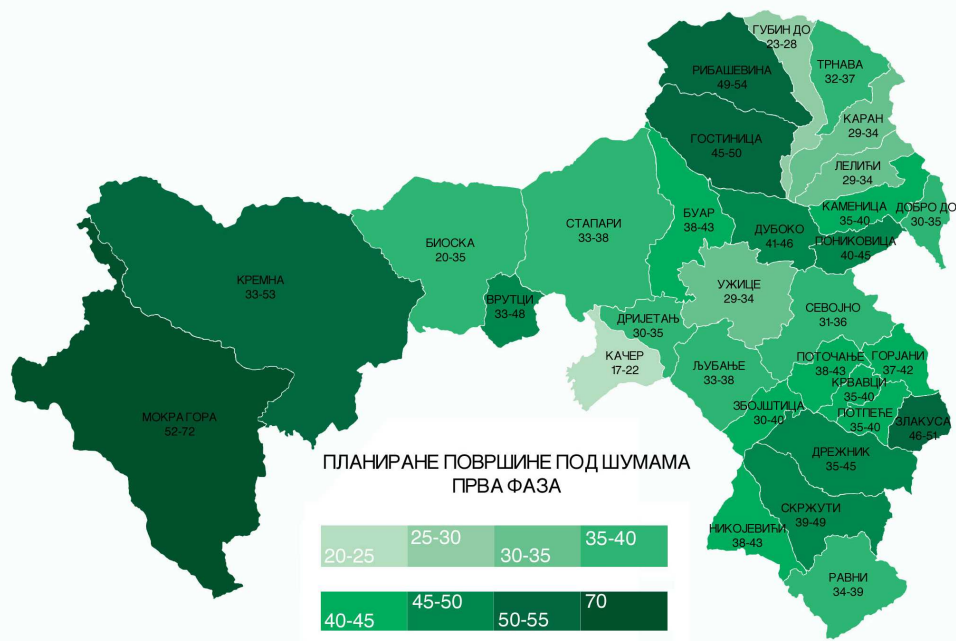
Стратешка опредељења Просторног плана Града Ужица за шуме и шумска земљишта заснивају се на следећим поставкама:
 - У Златиборском округу у целини, предвиђен је значајан проценат повећања површина под шумама (70%), што је скоро дупло већа површина у односу на садашњу.

- Приоритетни ресурс који треба очувати и унапредити јесте здрава животна средина.
- Регулисање водосистема за водоснабдевање на Бетињи и Рзаву, од којих је први за сада локалног значаја, док је други ширег (регионалног и државног).
- Демографска кретања указују да ће становништво стагнирати или благо опадати у подручјима у којима се предвиђају промене намене у површине под шумама.

Да би се остварили циљеви Просторног плана Србије, очували постојећи потенцијали природне средине као предуслов за све остале активности (водопривреда, електропривреда, туризам, шумарство), предвиђа се:

- Постепена промена намене и коришћења земљишта, повећањем површина под шумама.

На предлог расподеле нових површина по катастарским општинама, утицала је досадашња структура коришћења земљишта, класе бонитета земљишта, културе на њима, претежна намена земљишта, положај сливних подручја изворишта, тако да се проценат увећања површина у планском периоду до 2015. године креће од 5 - 20 %, а у просеку око 11 %.

Слика бр. 2

1.1.1. МОГУЋНОСТ, СТЕПЕН И ДИНАМИКА УНАПРЕЂИВАЊА СТАЊА ШУМА У ШУМСКОМ ПОДРУЧЈУ (СРБИЈАШУМЕ ШГ УЖИЦЕ)

Степен и динамика унапређивања стања шума у основи зависи од затеченог стања шума и констатованих разлика у односу на функционални оптимум. Уочене разлике стварног стања шума и функционалног оптимума су у одређеној мери резултат проблема у газдовању шумама, а по правилу су дугорочног карактера. Под функционалним оптимумом се углавном подразумева стање шума и шумских земљишта којим се обезбеђује функционална трајност конкретних циљева газдовања шумом.

Наведене разлике оптимума шумског подручја у целини и затеченог стања могу се оценити са више показатеља који чине јединствену целину:

- Оптималне шумовитости
- Очуваности шумског екосистема
- Порекла састојина
- Висине инвентара.

Тарско-златиборско шумско подручје простира се на територији града Ужица, општина Чајетина, Пожега и Косјерић (део Златиборског округа).

Према Просторном плану Републике Србије, за Златиборски округ оптимална шумовитост је 70,5%. Укупна површина шума (државних и приватних) у Тарско-златиборском шумском подручју износи 92.782 ха, што чини шумовитост у овом делу Златиборског округа од 37,92%, односно мање од оптималне потребне. Највећа шумовитост је на територији града Ужица и износи 43,45%, затим следи општина Косјерић са 38,76% шумовитости, општина Ариље са 38,14%, општина Чајетина са 33,31%, а најмања шумовитост је у општини Пожега 21,74%. Према стању необраслих површина укупна површина шумских замљишта (земљишта за пошумљавање) у државном власништву у Тарско-златиборском шумском подручју износи 3.119,33 ха, од чега на територији града Ужица 661,22 ха, Чајетине 1.396,04 ха, Ариља 58,51 ха, Пожеге 486,57 ха и Косјерића 485,57 ха. Укупна површина шумског земљишта од 3.119,33 ха и просторна неравномерност упућује на дугачко раздобље постизања оптималне шумовитости за државни посед.

Основ за обезбеђење било које функције шуме је очуваност састојина и задовољавајуће здравствено стање. Заступљеност девастираних састојина у државном власништву Тарско-златиборског шумског подручја, које се могу путем реконструкције превести у виши узгојни облик износи 671,98 ха, што упућује на дугачко реконструкционо раздобље. Наведени износ површина за реконструкцију обухвата површине девастираних шума у наменским целинама 10 и 26. Према овим показатељима (шумовитости и очуваности), да би се дошло до потребног оптимума, потребно је извршити пошумљавање на 3.119,33 ха, што је велика површина за коју је потребно обезбедити по садашњим ценама финансијска средства у износу од 223.000.000,00 динара. За функционални оптимум Тарско-златиборског шумског подручја јасно је опредељење да је циљна шума, шума високог узгојног облика. Према затеченом стању шума овог подручја површина изданацких (очуваних и разређених) састојина у наменској целини 10 и 26 износи 4.839,28 ха, што такође указује на дугачко конверзионо раздобље са динамиком коју у првом реду одређује старосна структура и биолошке особине дрвећа. По старосној структури 42% (285,92 ха) састојина је старости преко 50 година. Као што се види, ради се о великој површини и равновима значајних практичних искустава у поступку превођења изданацких састојина у високи узгојни облик за шта ће бити потребно стручно усавршавање непосредних извршилаца. Висина инвентара затеченог стања изражена у просечној запремини ($V=139,7m^3$), указује и поред недовољне истражености на значајну разлику од оптималног стања, а довођење састојина у функционални оптимум по висини инвентара је дугорочног карактера и условљено је спорим покретом инвентара (дуг процес раста и развоја). Решење проблема газдовања шумама Тарско-златиборског шумског подручја је дугорочног карактера и мора бити засновано на еколошким основама с циљем обезбеђења функционалне трајности.

1.1.2. ПЛАН СЕКТОРА ШУМАРСТВА

Шуме у државном власништву према газдинским јединицама и према садашњим Закономима о шумама подлежу усвојеним плановима газдовања до доношења:

- Националне стратегије шумарства Србије,
- Шумарске политике Србије-Националног шумарског програма и
- Новог Закона о шумарству.

Шуме у приватном власништву заостају у односу на државне шуме како у планирању газдовања тако и у свим осталим аспектима коришћења и заштите. Према намени шуме ће бити подељене на привредне, заштитне и шуме са посебном наменом. Посебан значај за дугорочно планирање имају програми обнове и заштите шума и програми газдовања шумама посебне намене.

Очекује се да Национални шумарски програм и нови Закон о шумама одреде и посебну израду Основа газдовања за шуме посебне намене. Шуме посебне намене прелиминарно су лоциране на западни део (Мокра Гора) и северни део (Јелова Гора), као и клисуру Бетиње.

Претходно треба да следи одговарајуће проглашење ових подручја за пределе посебних одлика, односно као шуме са наглашеним естетским, еколошким, васпитно-образовним, туристичко-рекреативним вредностима.

У шуме посебне намене спадају и заштитне шуме око хидроакмулација Рзав и Врутци, дуж водотокова и саобраћајница и све остале на темељу Закона о заштити природе.

Очекује се да ће Влада потврдити постојеће границе шумских подручја, а да ће у складу са новим законским прописима локална самоуправа бити укључена у газдовање и планирање истих.

Основни облик узгоја шума треба да буду високе шуме, уз услов природног обнављања. У газдинским јединицама Јелова Гора, Мокра Гора, Кремна висок је проценат високих састојина на обраслом земљишту. Међутим превисоко је учешће вештачки подигнутих састојина. Уз то треба имати у виду да ће се према међународним стандардима издвојити из постојећег шумског фонда шуме високе вредности очувања (ФСЦ-сертификат).

Потенцијално земљиште за формирање шумских екосистема представљају парцеле од пете до осме класе које се сада користе као пашњаци, ливаде, њиве и воћњаци.

Део овог земљишта може се уређивати и користити као шумско земљиште. Обавезе које ће проистећи из Националног програма шумарства су и идентификација и разграничење пољопривредног и шумског земљишта према међународно прихваћеној класификацији.

1.1.3. ЗАШТИЂЕНА ПРИРОДНА ДОБРА У ОКВИРУ ГРАНИЦА КОЈИМА ГАЗДУЈЕ Ш.Г. УЖИЦЕ

1. Парк природе "Шарган-Мокра Гора" ("Сл. гласник РС", бр 81/08). Посебно су значајне и атрактивне чисте и мешовите шуме црног и белог бора, којима је ово подручје природно станиште. Укупна површина износи 10813,73ха и обухвата државне шуме Тарско-златиборског шумског подручја којима газдује Шумско газдинство "Ужице", са 3 газдинске јединице и то:

Г.Ј. "Мокра Гора-Кршање", Г.Ј. "Мокра Гора-Пањак" и Г.Ј. "Шарган". На подручју Предела изузетних одлика, на основу Уредбе о заштити, установљени су режими заштите I, II и III степена. (Поглавље 9.1 Заштита природних добара и поглавље 11.1.2 Зоне заштите природних и непокретних културних добара).

2. Споменик природе "Стабло храста китњака-Дебела граница" заштићено је Решењем СО Титово Ужице бр. 05-3690/2-69 (1970.год.). Стабло се налази на подручју града Ужица, на катастарској парцели број 1/1 К.О. Рибашевина корисника ЈП "Србијашуме", ШГ Ужице (на граници 37 и 38 одељења) Г.Ј. "Јелова Гора".

3. Резерват на месту званом Зеленика, налазиште зеленике (*Pteris aquifolium*) на Јеловој Гори је први пут стављено под заштиту Решењем бр. 05-5630/1 од 30.01.1969. године, које је донела Скупштина општине Титово Ужице, на предлог Републичког завода за заштиту природе у Београду, актом бр. 01-669/1 од 23.јула 1968.године, као строги природни резерват под називом "Зеленика II". По административно-територијалној подели заштићено природно добро резерват "Зеленика" налази се на делу катастарске парцеле бр. 7, К.О.Стапари, општина Ужице, у власништву Ј.П. "Србијашуме". Према важећој шумској подели резерват "Зеленика" је у саставу Г.Ј. "Јелова Гора" у делу одељења 3/е којим газдује Ш.Г. "Ужице". Укупна површина износи 0,12 ха.

4. Строги природни резерват "Зеленика I" стављен је под заштиту Решењем број 05-5630/2 од 30.01.1969.године, које је донела Скупштина општине Титово Ужице, на предлог Републичког завода за заштиту природе у Београду. Резерват се налази на делу кат. парцеле бр. 87/1 К.О Стапари, у одељењу Г.Ј. "Јелова Гора", Ш.Г. "Ужице".

5. Део природног подручја на месту званом "Кадињача" заштићен је Решењем СО Титово Ужице бр.05-633-1/72 од 24.12.1973.године као просторно меморијални, природни споменик под именом "Кадињача". Укупна површина заштићеног подручја износи 15 ха на подручју града Ужица и општине Бајина Башта.

1.1.4. ПРЕДЛОЗИ ЗА ЗАШТИТУ

1. Део Парка природе "Златибор", површине 1232ха (КО Мокра Гора; процедура усвајања Акта о заштити је у току).

2. Завод за заштиту природе Србије израдио је нови предлог за заштиту: Предео изузетних одлика "Клисура Бетиње". На поменутом простору ће се, у складу са чланом 49. Закона о заштити животне средине (Службени гласник РС", бр.66/91) примењивати режими другог и трећег степена заштите.

Након усвајања акта о заштити, неопходно је у новој посебној шумској основи приказати предложену границу заштићеног природног добра са режимима заштите. Овим Предлогом обухваћене су државне шуме Тарско-златиборског шумског подручја којима газдује Шумско газдинство Ужице, са газдинском јединицом "Бела Земља". Површина државних шума будућег заштитног природног добра са којима газдује ЈП "Србијашуме" износи 143,17 ха и обухваћена је одељењима 25,26,27,34,35,36 и 37 ГЈ "Беле Земље".

3. С обзиром да је Основа за газдовање шумама Тарско-златиборског шумског подручја рађена у време доношења акта о заштити предела изузетних одлика "Шарган-Мокра Гора", потребно је у новим посебним шумским основама за газдинске јединице у којима се налази сада Парк природе "Шарган-Мокра Гора", приказати границу и режиме заштите.

Напомена:

Режими ће бити усклађени са одредбама новог Закона о заштити природе, а од стране надлежне државне установе Завода за заштиту природе Србије.

1.1.5. ПЛАН УРЕЂИВАЊА ПОВРШИНА ЗА ОДМОР И РЕКРЕАЦИЈУ

Рекреација у шумском простору може се одвијати у оквиру следећих активности:

- обиласка културно историјских споменика,
- обиласка предела посебних природних лепота, видиковача,
- шетњи у шумском комплексу,
- посматрања дивљачи и уопште присутне флоре и фауне,
- образовно-културних садржаја,
- прикупљања шумских плодова и слично.

У том смислу неопходно је извршити:

- Обележавање правца кретања кроз поједине шумске комплексе оријентишући се на постојеће шумске путеве и стазе.
- Уређивање ливада унутар шумског комплекса.
- Израдњу инфраструктуре (клубе за одмор са столовима, надстрешнице, шетне стазе и др.).
- Уређење и заштита постојећих извора.

Класична туристичка понуда све више уступа место специфичним облицима туристичког кретања, која настају као продукт више степена туризма, а посебно у заштитним деловима природе. Нови видови "еколошког" или "зеленог" туризма захтевају и посебну врсту услуга које су усмерене ка боравку гостију у одређеним деловима шумских комплекса које одликују природне и културно-историјске вредности, школе у природи организоване по посебним програмима и интересовањима група посетилаца, специјализовани кампови и низ других активности.

На простору Тарско-златиборског шумског подручја постоје сви неопходни предуслови да се овој врсти коришћења шума посвети одговарајућа пажња, посебно имајући у виду да је на Златибору, Дивчибарима и Тари већ развијен туризам. Јелова Гора такође има туристички потенцијал. На свим овим локалитетима постоје објекти - шумарске куће; лугарнице у Рибници, Семењеву, Чаловцу, Муртеници (Златибор), Кремница (Тара), Јеловој Гори и Буковима и Дивчибарима.

Реновирањем објекти могу да се укључе у организовање туристичке понуде (школе у природи, рекреативне наставе, одмор запослених у предузећу) и да се на тај начин оствари приход. Истовремено, реновирањем би се објекти довели у стање употребљивости, зауставило би се пропадање и омогућило њихово коришћење за првобитну намену омогућавања лакшег, удобнијег и ефикаснијег рада на терену.

На Тарско-златиборском подручју налазе се три ски центра: Торник, Збориште у Мокрој Гори и део ски стазе на Дивчибарима. Ски стазе се налазе на шумском земљишту чији је корисник ЈП "Србијашуме" и ово земљиште издаје се у закуп. Закуп од издавања спада у ванредне приходе буџета Републике Србије. Треба настојати да се уплаћена средства из буџета преусмере у ЈП "Србијашуме" у наменска средства за инвестициона улагања као што је изградња шумских путева, реновирање лугарница и слично.

Шумско газдинство "Ужице" газдује великим потенцијалом земљишта и објеката који су недовољно искоришћени у функцији основне делатности. У наредном периоду потребно је организовано приступити издавању у закуп свих расположивих некретнина по тржишним условима.

1.2. ЗАШТИТА И КОРИШЋЕЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ЗЕМЉИШТА И РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ (Реферална карта 1)

1.2.1. Полазне основе плана заштите и коришћења пољопривредног земљишта:

1) Формирање породичних пољопривредних газдинстава са здравом економском структуром, подстицањем трансфера земљишта, стоке и техничких средстава од произвођача који губе интерес и снагу за бављење пољопривредном производњом ка економски и демографски виталним домаћинствима;

2) Стабилизација економских услова сточарске производње, субвенционисањем газдинстава која су суочена са ограничењима природних, инфраструктурних и других услова за одржавање пољопривредног земљишта;

3) Потпуније коришћење потенцијала природних ливада и пашњака за развој говедарства, овчарства и козарства;

4) Интензивирање воћарске производње, у складу с развојним програмима капацитета за прераду воћа (посебно малине, шљиве, јабуке) и могућноста извоза на традиционалне и потенцијално нове тржишне дестинације;

5) Заустављање ерозије и побољшање природне плодности земљишта, применом одговарајућих шумских и агротехничких мера, што подразумева и дестимулисање интензивног коришћења маргиналних земљишта, подстицајима за затрављивање и пошумљавање орница 7. и 8. катастарске класе;

6) Успостављање контроле коришћења минералних ђубрива и средстава за заштиту биља, уз истовремено промовисање метода њихове интегралне примене у процесима техничко-технолошког унапређивања пољопривредне производње;

7) Проналажење стратешких партнера за офанзивнији наступ у извозу, искоришћавањем локалних погодности незагађене природне средине са могућношћу производње и пласмана здраве - органске хране са заштићеним именом географског порекла;

8) Развој одговарајућих система за наводњавање уз примену савремених метода диригованог, штедљивог и рентабилног наводњавања, како би се отклонио лимитирајући утицај нестације падавина у вегетационој периоду на висину и стабилност приноса пољопривредних култура;

9) Очување и унапређење мозаичне структуре предела, ограничавањем прекомерног сужавања структуре пољопривредне производње по насељима, упоредо са подстицањем специјализације и укрупњавања производње на нивоу газдинстава, у функцији повећања тржишне конкурентности пољопривреде са ослонцем на квалитет производа;

10) Елиминисање утицаја аерозагађења и других штетних агенаса из окружења на плодност пољопривредног земљишта и здравствени квалитет хране.

11) Заштита традиционалних аграрних садржаја руралних предела од посебне природне, културно-историјске и научне вредности, очување природних или полуприродних енклава (међе, баре, шумарци, забрани и сл.) у атарима са интензивном пољопривредном производњом, односно високим уделом орница и пашњака у површини укупне територије.

Заштиту и коришћење пољопривредног земљишта чине бројне међузависности аграрног и укупног друштвено-економског развоја, при чему су приоритет и:

1) Подршка утврђивању и примени интегралне стратегије одрживог руралног развоја, на локалном нивоу;

2) Ублажавање негативних демографских трендова на селу, стимулисањем младе генерације за рад у пољопривреди и за бављење другим економски исплативим и статусно привлачним занимањима, развијањем разноврсних видова перманентног образовања, стицања нових квалификација и другим мерама диверзификовања руралне економије и унапређивања општих услова живљења на селу;

3) Организовање одговарајућих модалитета пословног повезивања породичних газдинстава, међусобно и са сфером промета и прераде пољопривредно-прехранбених производа, пожељно на изворним задружним принципима;

4) Технолошка модернизација и пословна консолидација предузећа прехранбене индустрије, посебно у сфери прераде воћа;

5) Успостављање заокруженог система стручне пољопривредне службе и унапређење рада ветеринарске службе.

1.2.2. Зоне пољопривредне производње

Према природним условима за развој пољопривредне производње, планско подручје се дели у пет различитих висинских зона.

Алувијалне равни реке Ђетиње и Лужнице и доњег тока њихових притока налазе се на надморској висини до 500м и на свим деловима који нису изграђени повољне су за све гране пољопривредне производње. Мање слободне и обједињене површине у непосредном додиру са градским насељима погодне су за развој повртарства. На неизграђеним пољима треба прићи организованој производњи поврћа, а на приградским, ређе насељеним и изграђеним теренима, обавезати на то власнике индивидуалних парцела путем повећаног доприноса за коришћење овог изузетно вредног земљишта, чак и у границама грађевинских реона, уколико није још дошло до изградње веће густине, или је мала густина изграђености предвиђена планом.

Стране уз алувијалне равни Ђетиње и Лужнице и њихових притока од 500-700 м надморске висине чине другу висинску зону. И овде су издвојене све површине у нагибу мањем од 25% које се превасходно резервишу за приградско насељавање. Тамо где за то још нема потребе дозвољавати само насељавање на великим парцелама као и у првој зони. Остале непошумљене и неизграђене површине ове зоне треба превасходно користити за воћарство.

Велики део територије је у трећој зони од 600 до 850м надморске висине. И овде се издвајају све површине у нагибу мањем од 25% које се не морају пошумљавати, те се могу користити за испашу и производњу сточне хране. У овој зони су велики равничарски комплекси Качерско поље и Беле Земље, Стапарска висораван и Креманска котлина, погодни нарочито за развој сточарства и производњу сточне хране, мада се могу користити и у ратарству за гајење култура са краћим периодом сазревања. Површина Креманске котлине спада у слив и ширу заштитну зону акумулације Врутци што условљава посебан режим коришћења овог пољопривредног земљишта. Осим наведених већих равничарских комплекса у овој зони је већи број мањих заравни погодних за индивидуалну пољопривредну производњу.

Четврту зону чине стране Таре и Шаргана у већем нагибу и надморске висине изнад 750м, које се преваходно задржавају под шумом.

Пету зону чине висоравни Таре на надморској висини од око 1000 м и више.

Два већа комплекса погодна су за организовано сточарство или производњу сточне хране - Поникванска висораван и Добро и Љуто поље. Највећи део земљишних комплекса може се користити у друштвено организованој пољопривредној производњи, а остали део уситњених површина у индивидуалној производњи.

Запослени у организованој пољопривредној производњи требало би да станују у оближњим насељским центрима, или њима лако доступним селима, нарочито ако експлоатацију пашњака и ливада прате у близини сточарске фарме. То се односи и на индивидуалне сточаре. Међутим, могуће је коришћење ових планинских терена искључиво за производњу сточне хране која би се продавала на тржишту или користила у сточарским фармама изграђеним у нижим зонама уз насељене центре. Овакав начин коришћења планинског пољопривредног земљишта може бити оправдан у атарима планинских насеља која су теже приступачна из предвиђених центара заједница насеља па се зато напуштају за стално становање. То је већ сада местимично случај са висоравнима Таре у залеђу Кремана, Биоске и Мокре Горе као и са планинским залеђем Ужица у атарима насеља Стапари, Волујац и Буар и у планинском залеђу осталих насеља у равничарским долинама Ђетиње и Лужнице, као што су Поточање, Крвавци, Потпеће, Гостиница, Рибашевина, Губин До и Трнава.

Са оваквом структуром пољопривредног земљишта и доминантним вишим зонама, планско подручје може бити конкурентно у односу на произвођаче из неких других подручја Србије. Међутим, Ужице може тражити своју шансу у развоју сточарства и воћарства, уважавајући чињеницу мале загађености природне средине, са могућношћу производње и пласмана здраве-органске хране. Све претпоставке (природне и традиција), упућују на развој интензивних пољопривредних грана: сточарство (говедарство, овчарство, са могућношћу развоја козарства), са производњом, прерадом и пласманом свежег меса, уз велику традицију у производњи ужичке пршуте, сланине, кобасице, стеље, ужичког кајмака, сира, млека и осталих млечних производа, те воћарство (шљива, јабука, малина, као и могућност гајења биљака за чајеве), са производњом надалеко познате ужичке љуте ракије, клековаче, уз могућност развоја прераде осталих воћарских производа за сирупе и сокове, слатко и џемове. Све у функцији производње и прераде здраве - органске хране која само са својим квалитетом може имати пролаз на осетљивом светском тржишту. Да би се ово конкретизовало са пласманом на сва тржишта, организовано наступити у производњи здраве - органске хране у неколико категорија које се могу произвести са потребним квантитетом и квалитетом, као и изградити одговарајуће лабораторије у којима би се тестирали производи и давали заштићени знакови квалитета, те изградити сабирно - дистрибутивни центри здраве хране који би је прикупљали, дорађивали и паковали, те пласирали ексклузивне производе на тржиште, уз перманентну примену маркетинга и рекламе.

Пошто је пласман здраве-органске хране најосетљивија тачка нове развојне екопољопривредне стратегије предлаже се особени нови модел, који би поспешео и развој етнотуризма.

Препоручује се следећи модел :

Акцент је да се у производњи здраве хране од постојећих пољопривредних домаћинстава формирају специјализоване мини и средње фарме које би се поред те производње бавиле делом и етнотуризмом, тако што би неке своје објекте у оквиру домаћинства реконструисали у објекте за смештај гостију, или изградити неке у традиционалном стилу нашег поднебља. Претпоставка је да би се одређен проценат туриста, од стотине хиљада који сада само пролазе преко територије града до других туристичких дестинација могао привући на такве етнофарме на више дана где би нашли интерес да и сами учествују у пољопривредним радовима, уживали у здравој и богатој природи, те на лицу места дегустирали квалитетну и здраву храну која се производи у том крају.

Идеја је реална и остварљива, а не тражи велика улагања, већ највише маркетиншки напор, а ефекат може бити велики.

1.2.3. Реони погодни за организовану пољопривредну производњу

У складу са природним, тржишним и инфраструктурним погодностима и ограничењима за развој пољопривредне производње, с једне стране, као и физичким, социо-економским и демографским обележјима руралних подручја, подржавањем раста пољопривредне производње и пољопривредних доходака, без угрожавања животне средине, обезбедиће се подршка при спровођењу плана коришћења пољопривредног земљишта у следећим рејонима битним за развој пољопривреде:

- Преостали делови Потпећког и Горјанског поља у долини Ђетиње у атарима насеља Горјани, Поточање, Крвавци, Потпеће и Злакуса.
- Лужничко поље са странама у благом паду у атарима насеља Пониковица, Добродо, Бјелотићи, Каменица, Лелићи, Каран, Рибашевина, Губин До и Трнава.
- Беле Земље - висораван која обухвата делове насељских атара Дријетањ, Качер, (Качерско поље), Крчагово (Јабучје), Поточање, Крвавци и Потпеће (Кошута), Љубање и Дрежник.
- Стапарска висораван у атару истоименог насеља са локалитетима Јасике, Преки Крај, Лугови, Луке, Синђића Гај.
- Поникванска висораван у атарима насеља Кесеровина са локалитетима: Равно Горје, Забок, Поникве, Лазића Крш, Митрашиновићи.
- Креманска котлина у атарима насеља Кремне и Радуша са локалитетима Пусто поље, Спасовиште, Луке.
- Висораван планине Таре са локалитетима Добро и Љуто поље, Брезник, Милошевац, Палеж, Кипревине.

С обзиром на уочене тенденције смањивања, односно стагнације пољопривредног становништва, до краја временског хоризонта плана, не очекује се аграрна густина погодна за већу производњу и доходак изједначен са другим делатностима.

По угледу на развијена европска планинска подручја, можемо да очекујемо да ће се пољопривреда претежно одржати као допунско занимање мешовитих домаћинстава, тамо где буде услова и за други - непољопривредни начин привређивања (индустрија, туризам).

1.3. ВОДЕ, ВОДНО ЗЕМЉИШТЕ И ВОДОПРИВРЕДНА ИНФРАСТРУКТУРА (Реферална карта 3)

1.3.1. ПЛАН СНАБДЕВАЊА НАСЕЉА ВОДОМ

КОНЦЕПЦИЈА ВОДОСНАБДЕВАЊА

Основни концепт водоснабдевања, базира се на изграђеном регионалном водосистему "Врутци", као и посебно организованим групним водоводним системима који обухватају већи или мањи број насеља.

Оквирна планирана потрошња воде највишег квалитета одређена је према специфичним потрошњама које су дефинисане Водопривредном основом Републике Србије. Усвојена је норма од 230 Л/кориснику на дан за градска насеља (норма на нивоу развијених земаља), 170 Л/кориснику на дан за локалну индустријску и комуналну привреду која је прикључена на водоводе насеља, 90 Л/кориснику на дан је остала регистрована потрошња (градске службе, терцијарне делатности). Обзиром да су губици у градском водоводу у садашњим условима преко 40% морали би се смањити реконструкцијом старе, дотрајале мреже на ниво испод 20%. У руралним насељима норме су нешто ниже, 215 Л/кориснику на дан, с тим да се планира и 100 Л/кориснику на дан за потребе стоке.

1.3.1.1. РЕГИОНАЛНИ ВОДОПРИВРЕДНИ ВОДОСИСТЕМ "ВРУТЦИ"

Основну конфигурацију овог система чине:

- Акумулација "Врутци".
- Цевовод сирове воде Ч.Ц. Ø660 трасиран старом пругом поред реке Ђетиње дужине око 12км.

- Постројење за прераду воде "Церовића брдо" са примењеном савременом технологијом са фазама бистрења, филтрације и дезинфекције уз еколошки безбедно уклањање муља из процеса и са организованим управљачко-информационим системом праћења квалитета воде са садашњим капацитетом од 600 Л/сек., и могућношћу проширења у циљу дуплирања капацитета.

- Магистрални цевовод чисте воде са покривањем ниске и високе зоне водоснабдевања.

- Садашњи укупан расположиви капацитет резервоарског простора износи 12.600м³.

С обзиром да је за будући плански период потребан укупан резервоарски простор око 15.100 м³, то је потребно доградити још око 2.500 м³ овог простора.

ВОДОВОД "БЕЛА ЗЕМЉА"

Изградња водовода је у завршној фази и обухвата нижи (централни) део подручја Беле Земље и више делова катастарских општина Дријетањ и Качер, као и Мачкат и Сушицу у општини Чајетина. Водовод је ослоњен на градски водовод преко магистралног челичног цевовода Ø600 у непосредној близини постројења "Церовића брдо". Састоји се од двоструког пумпног система (црпне станице "Велика брана" и "Сурдук") са резервоаром V = 200м³, потисним цевоводом Ø250м укупне дужине од око 4.300м и резервоарима "Вести" и "Вршчић" запремине по 500м³ на котима 752,5 односно 749,5мнв. На овај примарни систем се надовезује секундарна мрежа која покрива део насеља у појасу од 610-730мнв, као и мањи примарни систем за насељена подручја Качер, Дријетањ и Мачкат. За водоснабдевања Качера изведена је црпна станица у затварачници резервоара "Вести" потисни цевовод Ø100 и резервоар "Главица" запремине 200м³ на коти 810мнв. Са овог резервоара се снабдева највећи део овог насеља гравитационим системом преко мреже и мањег резервоара "Јокићи", и непосредна околина преко потисне мреже са хидростаницом "Главица". За подручје Дријетња (уз пут Бела Земља-Велико Забучје) испројектован је пумпни систем који се састоји из црпне станице "Алино брдо" потиса Ø100 и резервоара "Ђировина" запремине 200м³ на коти 793, као и хидростаница са потисном мрежом за потребе насеља у непосредној близини овог резервоара.

За више делове насеља Беле Земље (Даутовац, Пандурица и Гаичани) који се не могу снабдети гравитационим системом, пројектоване су две хидростанице "Вршчић" и "Гаичани".

За потребе месне заједнице "Мачкат" и индустријске зоне "Сушица", испројектован је примарни систем кога чини гравитациони одвод из резервоара "Вршчић" Ø150 дужине око 4.000м и резервоар "Дељевина" запремине 200м³ на коти 743мнв.

ВОДОВОД "ЛУНОВО СЕЛО"

Будући водовод (за који још увек није урађена техничка документација) надовезује се на градски у делу високе зоне Сарића Осоје преко резервоара и главног одвода.

Он се састоји од резервоара "Црквари" запремине 200м³ на коти 623мнв и примарне гравитационе мреже са преливним резервоарима "Каменица", "Добродо", "Бјелотићи", "Каран" и "Горњи Лелићи" запремине по 50м³ на коти 520мнв, као и секундарном мрежом и потребним објектима. Капацитет овог водосистема у данима максималне дневне потрошње износи око 12 Л/сек. и обезбедиће потребне количине воде за подручје месних заједница Луново село и Каран.

ВОДОВОД "ЉУБАЊЕ"

У реону месне заједнице "Љубање", као и засецима Гајеви и Врела у садашњим условима водоснабдевање је организовано на локалном принципу преко индивидуалних водовода са недовољним капацитетом и неадекватним одржавањем.

Будуће, трајно, водоснабдевање овог подручја ће се решити изградњом троструког пумпног система са крајњим резервоарима "Шанац" на коти 790мнв. Овај водосистем ће се повезати на градски преко постројења "Живковића врело" лоцираног у Врелима на коти 475мнв., у коме се врши кондиционирање сирове воде из карстног изворишта капацитета (10-40) Л/сек.

ВОДОВОД "КОШУТА"

Овај водовод функционише у оквиру градског водосистема и тренутно снабдева делове сеоских насеља Поточање, Кошута, Збојштица и Дрежник. Састоји се од троструког пумпног система са крајњим резервоаром Лазовића Брдо на коти 810мнв.

Ослоњен је на градски водовод преко поточањског постројења (лоцираног на коти 433мнв) у коме се врши кондиционирање сирове воде захваћене из карстног врела капацитета (15-50) Л/сек.

ВОДОВОД "ВЕЛИКО ЗАБУЧЈЕ"

Водовод је у завршној фази градње и сачињава га двоструки пумпни систем са крајњим резервоаром "Велико Забучје" запремине 200м³ на коти 731,5мнв.

Веза истог на градски водовод је остварена преко црпне станице смештене у затварачници резервоара "Мало Забучје" на коти 525мнв. У току је реконструкција градског старог пумпног система "Златиборски пут - Мало Забучје" јер је недовољног капацитета да би могао да подмири будуће потребе.

ВОДОВОД "ВОЛУЈАЦ"

Снабдевање водом подручја месне заједнице "Волујац" и приградског насеља "Беле Воде" вршиће се гравитационим доводом и резервоарима "Беле Воде" и "Волујац" запремине 100м³ на котима 611,односно 605мнв.

Веза са градским водоводом ће се остварити преко изведеног резервоара "Теразије" запремине 200м³ на коти 617мнв.

ВОДОВОД "ТЕРАЗИЈЕ"

У току је довршетак прве фазе водосистема "Теразије" који се састоји из пумпног система "Церовића брдо - Теразије" са резервоаром "Теразије" запремине 200м³ на коти 617мнв, и главним одводом кроз насеље. Веза овог водовода са градским ће се остварити преко изграђене црпне станице лоциране у непосредној близини резервоара "Церовића брдо" на коти 543мнв.

У будућем планском периоду за потребе водоснабдевања виших насеља у овом подручју планира се доградња двоструког пумпног система са првом црпном станицом "Теразије" на коти око 615 и завршним резервоаром "Тулековац" запремине око 100м³ на коти 790мнв.

ВОДОВОД "СИЊЕВАЦ"

Ово приградско насеље је доста висински разуђено па се водоснабдевање са ослањањем на градски водовод може обезбедити преко три висинске зоне.

Прва и друга висинска зона су решиле питање водоснабдевања и то: прва преко гравитационе мреже са постројења Церовића брда, а друга привременим решењем изградњом хидростанице и потисне мреже. Да би се решило питање обезбеђења потребних количина воде за пиће са ослањањем на градски водосистем треће висинске зоне овог насеља, потребно је изградити потисни цевовод "Велика брана"- будући резервоар "Сињевац" на коти око 630мнв.

Веза будућег цевовода са градским водоводом ће се остварити преко потисног цевовода "Велика брана" - "Сурдук" у оквиру водовода "Бела Земља".

ВОДОВОД "ДУБОКО"

Овај водовод је у фази завршетка и снабдеваће делове месних заједница Буар и Дубоко. Примарни водосистем сачињава: црпна станица у затварачници резервоара Пора III на коти 699, потисно разводни цевовод Ø150 и два резервоара "Кучанско брдо" и "Смајићевина" запремине 65м³ односно 100м³ са котом дна око 785мнв. За подручје Шеховог брда изграђена је потисна мрежа са хидростаницом за повишење притиска у затварачници резервоара "Смајићевина".

ВОДОВОД "ШЕРЕЉ"

За највише делове месних заједница Севојна и Горјана планира се у будућем планском периоду могућност водоснабдевања са ослањањем на градски водовод изградњом резервоара "Шерел" запремине 100м³ на коти 615 са разводном секундарном мрежом.

1.3.1.2. ОРГАНИЗОВАНИ ЛОКАЛНИ ВОДОСИСТЕМИ У ПОЈЕДИНИМ ДЕЛОВИМА ГРАДА

МОКРА ГОРА

На подручју месне заједнице Мокра Гора тренутно функционишу два међусобно независна водовода:

- "Котромански", који је изграђен за потребе фабрике Котроман и околног становништва, које користи извориште "Пети тунел" капацитета (2,5-6 Л/сек.), а чини га оскудан резервоарски простор са главним доводом.

- Водовод, који користи извориште "Кленовац", капацитета (2-5 Л/сек.) водопривредним условима подељен је на три локалитета и то: ЖТП, Међавник и Месну заједницу. Прва два су реализована, док месна заједница још увек није изградила резервоар "Вршак" запремине 100м³ на коти 640-650мнв.

Ови водосистеми уз реконструкцију дистрибутивне мреже и доградњу резервоарског простора могу само делимично решити проблем водоснабдевања у овом подручју.

Грајно решење ће се реализовати са акумулације Заовине (водозахват Крушчица).

ВОДОВОД "КРЕМНА"

Постојећи водовод који снабдева месну заједницу Кремна се састоји од каптаже "Брезик" (Томића баре) капацитета 2,2-3Л/сек, гравитационог довода до резервоара "Шанац" запремине 200м³ на коти 845мнв и дистрибутивне мреже.

Пошто овај водовод ни издалека не може да подмири потребе у току је изградња новог водосистема "Ракови". Систем се састоји из каптаже "Ракови" процењеног капацитета 4-8Л/сек, гравитационог одвода Ø150 дужине 882м до будуће црпне станице са резервоаром V=36м³ на коти 728мнв. Из ње ће се вода пумпати потисним цевоводом Ø150 у постојећи резервоар "Шанац". Део месне заједнице Кремна Витиси који је ложиран на вишим падинама решиће се посебним системом за повишење притиска. Изградњом ових система у потпуности ће се решити проблем водоснабдевања у овим подручјима.

ВОДОВОД "ЗМАЈЕВАЦ"

За потребе водоснабдевања делова града Ужица (Никојевићи, Скржуги, Равни и Вране) као и Чајетине (Сирогојно и Рожанство) каптирано је врело "Змајевац" капацитета око 11Л/сек., у минимуму. Затим је изграђен гравитациони цевовод Ø150 поред речике Приштавица у дужини око 1,2км до црпне станице са базеном V=30м³ на коти 604мнв где се истовремено врши и кондиционирање сирове воде.

Према водопривредним условима вода се дели у црпној станици преко посебних пумпних система на три дела и то: један се односи на чајетинску општину (Сирогојно и Рожанство), а друга два дела на Ужице (Никојевиће и Скржуге, односно Равни и Вране). За Чајетински део је већ изграђен водосистем, док за део територије града Ужица, постоји само урађена техничка документација на нивоу главног пројекта за примарне системе.

Примарни водосистем за потребе водоснабдевања Никојевића и Скржуга се састоји из црпне станице капацитета 5Л/сек, потисног цевовода Ø100 дужине 1.541м до резервоара "Градина" запремине 400м³ на коти 790мнв, као и главног одвода ка Никојевићима.

За потребе снабдевања Равни и Вране пројектован је примарни систем кога сачињава: црпна станица капацитета 3,5Л/сек, потисни цевовод Ø100 дужине 5.168м до резервоара "Ојданско брдо" запремине такође 400м³ на коти 883.5мнв, као и главни одвод ка Равнима, односно Вранама.

Изградњом ових система у потпуности ће се решити проблем водоснабдевања у овим подручјима.

ВОДОВОД "ПОНИКВЕ"

Постојећи водовод "Поникве" се састоји из каптираног карстног "Ћосића врела", минималног капацитета око 20Л/сек. са објектом за кондиционирање воде. Пречишћена вода се пумпа преко црпне станице са базеном потисним цевоводом Ø150 дужине око 400м у изграђени резервоар Буковник запремине 500м³ на коти око 940мнв.

Овај водовод тренутно снабдева Поникве, село Стапари и део месне заједнице Биоска (Пеар).

Стапари се снабдевају преко примарног система (главни довод и резервоар "Стапари" запремине 100м³ на коти око 920мнв) и секундарне дистрибутивне мреже, док се подручје Поникава и Пеара снабдева са овог водовода преко разводне мреже. Због неадекватног одржавања овај водовод веома слабо функционише те су чести прекиди у водоснабдевању.

С обзиром на релативно велики капацитет изворишта "Ћосића врело" уз потребну реконструкцију постојећег водосистема, може се поред садашњих насеља Поникве и Стапари обезбедити комплетно водоснабдевање подручја месне заједнице Биоска. За то је потребно изградити посебан примарни пумпни систем са црпном станицом на "Ћосића врелу", потисним цевоводом Ø100, као и резервоар "Јараковићи" запремине 100м³ на коти око 920мнв.

За водоснабдевање дела месне заједнице Биоска ложираног на десној страни реке Бетиње (Омар и Стрмац) изградиће се примарни пумпни систем са разводном мрежом. Пумпни систем ће сачињавати црпна станица на главном доводу резервоар "Јараковићи"-Биоска потисни цевовод и резервоар "Високи гај" запремине 50м³ на коти 910мнв.

ВОДОВОД "ЈЕЛОВА ГОРА"

Подручје Јелове горе, Кадиначе као и виших делова Гостинице, Рибашевине, Дубоког и Буара, обезбедиће се водом за пиће укључивањем у постојећи водовод који је изграђен за меморијални споменик Кадинача са каптирана два врела: (Крвава вода и Спасојево врело) и изграђен резервоар "Баков камен" запремине 3.000м³ на коти око 1.000мнв.

Овај резервоар никада није био у функцији па је руиниран те се мора извршити његова реконструкција. Обзиром да су поменути извори недовољног капацитета да подмире потребе, мора се изградити микроакмулација на потоку Таталија непосредно испод Јованове воде са црпном станицом и потисним цевоводом ка резервоару "Баков камен".

ВОДОВОД "ВРУТЦИ"

Постојећи водовод који снабдева подручје Врутака састоји се из каптираног карстног врела (Рочњачко врело) капацитета око 2Л/сек., у минимуму, одакле се вода црпном станицом "Уставе" пумпа потисним цевоводом Ø80, дужине око 600 метара у постојећи резервоар "Малића брдо" запремине 62м³ на коти 810мнв.

Из њега се гравитационом мрежом снабдевају околна насеља као и брана "Врутци" док се виши предели (Горњи Цветићи) снабдевају новим пумпним системом (црпна станица, потис, резервоар и главни одвод).

ВОДОВОД "РИБАШЕВИНА"

Заједница насеља Рибашевина располаже са постојећим водоводом који снабдева ниже централне делове овог подручја.

Овај водосистем се састоји од: површинског захвата са таложником на потоку Црњушинац на југоисточним падинама Јелове горе, довода до објекта за кондиционирање воде (таложење, филтрирање и хлорисање) и резервоара са одводном мрежом. С

обзиром да не постоји организовано одржавање и експлоатација овог водовода, то су његови објекти веома руинирани па се мора извршити његова реконструкција.

Виши делови Рибашевине тренутно су обезбеђени потребним количинама воде преко мањих локалних водовода. У циљу организованог водоснабдевања у овом подручју виши делови Рибашевине би се могли ослонити на водовод "Јелова гора", изградњом доводног цевовода, потребног резервоарског простора на одређеној локацији и разводне мреже.

1.3.2. ОДВОЂЕЊЕ УПОТРЕБЉЕНИХ И ОТПАДНИХ ВОДА

1.3.2.1. Канализање и пречишћавање отпадних вода за подручје Ужица са приградским насељима

За трајно решење канализања и одвођења отпадних вода са подручја Ужица са приградским насељима Турица, Крчагово, Севојно и Беле Земље, планом се предвиђа следеће:

- реконструкција дела фекалног колектора у насељу Турица;
- чишћење и делимична поправка фекалног колектора од бране на плажи до Севојна;
- делимична реконструкција и повезивање постојеће канализационе мреже у граду на главни фекални колектор;
- пројектовање и изградња дела фекалног колектора од Драгићевића потока у Севојну до будућег постројења за пречишћавање отпадних вода у Горјанима у дужини од око четири километра;
- изградња постројења за пречишћавање отпадних вода у Горјанима;
- изградња фекалног колектора дужине 7.6 км (или посебног постројења за пречишћавање) за насеље Беле Земље;
- изградња канализационе мреже, оријентационе дужине 14.12 км са пумпним постројењем за насеља Поточање и Крвавици;
- изградња кишне канализације у улицама управним на постојеће водотокове (Београдска, Југ Богданова, Петра Ђеловића, Николеш Пашаића, Милоша Обреновића и другим).

1.3.2.2. Канализање и пречишћавање отпадних вода за насеља изван подручја Ужица

За одвођење отпадних вода у осталим насељима неопходно је изградити појединачне системе за канализање и пречишћавање у насељеним местима Мокра Гора, Кремна, Биоска (због заштите акумулације "Врутци"), насеља у Лужничкој долини, насеља Поточање, Крвавици и Злакуса и насеља Дрежњик и Равни.

Изградња ових система неопходна је и из разлога спречавања загађења подземних вода, што је у неким деловима општине већ евидентирано. Планом се предвиђа изградња појединачних система у насељима:

• Рибашевина: постројење са секундарним пречишћавањем капацитета дужине око 5.08 км;	400 ЕС,	и канализационом мрежом
• Каран: постројење са секундарним пречишћавањем капацитета дужине око 9.13 км;	600 ЕС,	и канализационом мрежом
• Луново Село: постројење са секундарним пречишћавањем капацитета дужине око 5.7 км;	400 ЕС,	и канализационом мрежом
• Добродо: постројење са секундарним пречишћавањем капацитета дужине око 3.3 км;	100 ЕС,	и канализационом мрежом
• Горјани: постројење са секундарним пречишћавањем капацитета дужине око 8.17 км;	900 ЕС,	и канализационом мрежом
• Злакуса: постројење са секундарним пречишћавањем капацитета дужине око 3.71 км;	400 ЕС,	и канализационом мрежом
• Дрежњик: постројење са терцијарним пречишћавањем капацитета дужине око 2.80 км;	400 ЕС,	и канализационом мрежом
• Биоска: постројење са терцијарним пречишћавањем капацитета дужине око 13.78 км;	500 ЕС,	и канализационом мрежом
• Кремна: постројење са терцијарним пречишћавањем капацитета дужине око 5.65 км;	800 ЕС,	и канализационом мрежом
• Мокра Гора (Котроман): постројење са терцијарним пречишћавањем капацитета дужине око 10.14 км.	700 ЕС,	и канализационом мрежом

1.3.3. АКУМУЛАЦИЈЕ

Планско решење Регионалног подсистема водоснабдевања "Рзав"

Основну конфигурацију регионалног подсистема водоснабдевања "Рзав" представљају:

1.3.3.1. АКУМУЛАЦИЈЕ У ОКВИРУ ИЗВОРИШТА

а) Брана и акумулација "Сврачково"

Брана "Сврачково" планирана је на профилу Великог Рзава северно од узвишења "Љубина стена" (к.619м), у КО Сврачково (општина Пожега), око 9,3км узводно од ушћа у Моравицу.

Брана и акумулација је предмет Просторног плана подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема "Рзав" и представља планско решење из Просторног плана општине Пожега.

б) Брана и акумулација "Роге"

Брана "Роге" планирана је на профилу Великог Рзава у западном делу КО Роге (општина Пожега), око 17,5км узводно од ушћа у Моравицу и контролише површину слива од 424км².

У оквиру бране предвиђена је и изградња подбранске хидроелектране номиналне снаге 2x11,3MW. Акумулација захвата делове катастарских општина КО Дрежњик, КО Скржути и КО Равни, на територији града Ужица, у укупној површини од 458.80 хектара.

в) Брана и акумулација "Орловача"

Брана "Орловача" планирана је на профилу Великог Рзава, на локацији "Масларски крш", између КО Крушчица (општина Ариље) и КО Равни (град Ужице), око 33км узводно од ушћа у Моравицу. Налази се узводно од исклињавања успора акумулације "Роге".

Брана "Орловача", у варијанти са планираном запремином, предвиђена је као насута брана грађевинске висине око 77м; котом нормалног успора 582мнв; укупне запремине акумулације од 87x10⁶м³, са корисном запремином од 57x10⁶м³; са подбранском хидроелектраном инсталисане снаге 13,5MW при протоку од 25м³/с, и очекиваном производњом од 18GWh/год.

Акумулација захвата делове кат. општина КО Равни (Ужице), у површини од око 28.10 ха.

1.3.3.2. АКУМУЛАЦИЈА ВРУТЦИ НА РЕЦИ ЂЕТИЊИ

Акумулација "Врутци" изграђена је за потребе снабдевања Ужица пијаћом водом. Са акумулираном количином воде од $40 \times 10^6 \text{ m}^3$ у радном режиму и $60 \times 10^6 \text{ m}^3$ максималне запремине, ова акумулација има могућности за изградњу подбранске МХЕ и производњу електричне енергије, као и отварање туристичко рекреативних садржаја и риболовног туризма.

1.3.3.3. АКУМУЛАЦИЈА НА ПОТОКУ ТАТАЛИЈА

Новопланирана акумулација за потребе снабдевања пијаћом водом насеља у месним заједницама Гостиница и Буар. Круна бране на koti 880 мнв. Дужина бране око 80м. Запремина акумулације до 200.000 m^3 воде. Уз акумулацију је планирана изградња црпне станице и система за кондиционирање воде.

Обзиром на намену и величину ова акумулација се не може употребити у друге сврхе.

1.3.4. ЗАШТИТА ОД ЕРОЗИЈЕ

Мере које је потребно предузети ради заштите земљишта од ерозије и деградације морају бити свеобухватне и потпуне. Погоршање стања ерозије првенствено је последица антропогених фактора, тако да је неопходно одређеним антиерозионим мерама, било да се ради о превентивним, оперативним, регулативно-административним, биолошким, техничким или неким другим мерама, извршити санацију и уређење угрожених терена.

У том циљу извршене су одређене анализе терена из којих се може закључити да су најугроженији терени Мокре Горе и Кремана, те долине Лужнице, мада због специфичности терена има мањих жаришта и у осталом делу општине што је првенствено изазвано начином обраде земљишта и култура које се гаје на тим теренима. У циљу спречавања даље деградације ових терена приступа се мерама заштите које обухватају праћење и проучавање самих процеса деградације вегетативног покривача, регресију биљних заједница, те деградације њихових станишта како од природних, тако и од антропогених фактора.

Препоручује се, на одређеним локалитетима издвајање огледних парцела на којима би се осматрало и мерило стање и кретање ерозивних процеса, те на основу тих истраживања настављање са мерама које се предузимају. Евентуално приступити новим, уколико су садашње недовољне и не дају жељене резултате у борби против ерозије. На основу добијених резултата са огледних поља, треба прецизно одредити и планирати оне врсте које су погодне за стишавање и санацију угрожених терена у општини.

Успешност санације деградираних и еродираних терена, у зависности од услова, огледа се у успешном опорављању и пошумљавању свих гоleti, деградираних и девастираних шума и то не само на најугроженијим деловима већ где год је то потребно. Пошто у општини Ужице није било организованог и систематизованог прикупљања података о досадашњим изведеним антиерозионим радовима (осим за брану Врутци и регулацију Ђетиње кроз Ужица, те делимично неких потока у самом граду), јасно је да се само биолошким (пошумљавање ерозијом угрожених подручја и сливова, заштита обала, косина, насипа итд.) и грађевинско-техничким мерама (извођење одговарајућих објеката, грађевина и радова) уз велики напор и стрпљење могу постићи значајни резултати у борби са ерозијом, као процесом који директно угрожава најразличитије видове људске делатности (пољопривреда, шумарство, индустрија).

Биолошки и технички радови су у основи антиерозиони радови који се најчешће примењују, и то: пошумљавање и заснивање површина и заштитних појасева под трајном вегетацијом, терасирање и равнање терена, затрљивање, изградња ободних канала, обрада земљишта по изохипсама, а све то у циљу уравнивожења површинског отицаја, повећања инфилтрације и смањења великих вода, спирање земљишта и концентрације наноса у речним токовима. Биолошки радови представљају инструмент у борби са узроцима који доводе до појаве ерозије. Што се тиче грађевинско-техничких радова, изводе се за тренутну заштиту од дејства ерозије, нарочито речног наноса, и то су најчешће преграде, зидови, прагови и обалоутврде а све зависно од тога да ли се граде на мањим или већим токовима, да ли су ван или су у зони насељених места.

Ради спровођења свих ових мера на територији града, потребно је учешће целокупне локалне управе уз одређене планске активности у спровођењу наведених мера.

Озбиљност решавања ових проблема условила је потребу да се важећим прописима ова материја уреди на нивоу Републике Србије, с тим што је Град Ужице у обавези да сачини следеће документе:

- План за проглашење ерозионих подручја на територији града (члан 38 Закона о водама РС, "Сл. гл. РС", бр. 46/91, 48/91, 53/93, 54/94, 54/96);
- План одбране од бујичних поплава ван система од редовне одбране од поплава (члан 30, став 2 Закона о водама РС, "Сл. гл. РС", бр. 46/91).

1.3.5. РЕГУЛАЦИОНИ РАДОВИ

Неуређени водни токови, нарочито у насељеним местима, проузрокују одређене материјалне штете на приобаљима, и често служе као реципијент за отпадне воде, што нарочито утиче на визуелни доживљај насељених места кроз која пролазе. Због тога се планира регулација водотокова који пролазе кроз насељена места, изградњом класичних регулација са обалоутврдама, или пејзажним уређењем обала као би се сачувао природни амбијент водотока.

Регулација реке Ђетиње кроз градско подручје углавном је завршена. За део речног тока узводно од града (кањон реке "Рајске отоке"), потребно је урадити одговарајући урбанистички план како би се овај део реке ставио у функцију туристичко рекреативних садржаја уз максимално поштовање и заштиту природног амбијента. За део реке низводно од града планира се изградња класичне регулације са обалоутврдама у захвату индустријске зоне Севојно и делу тока кроз подручје села Крвавци и Злакуса, како би се спречила даља ерозија обала и одношење пољопривредног земљишта.

У оквиру регулације реке Ђетиње кроз град планирано је приоритетно регулисање потока који се уливају у реку на градском подручју:

- 1) Завршетак регулације реке Ђетиње кроз Ужице.
- 2) Реконструкција градске плаже на реци Ђетињи.
- 3) Регулација потока у Ул. Норвешких интернираца у Крчагову.
- 4) Коштитчки поток.
- 5) Земљани прокоп реке Ђетиње кроз Горјанско поље.

За водотокове изван градског подручја планирани су следећи регулациони радови:

- Регулација реке Камешине и њених притока Постењског потока и Шарганчице кроз насеље Мокра Гора, а кроз насеље Котроман регулисати Камешину и Друганчицу.
- Финализирање и реализација програма брана, купалишта и пратећих садржаја дуж река Камешине, Бели Рзав, Друганчице и Крсманског потока (по условима ЈП "Србијаводе").
- Уређење приобаља речних токова који пролазе кроз насеља Мокра Гора, Кремна, Биоска, Равни и насеља Лужничке долине у циљу очувања и одржања постојећег природног амбијента.
- Израда преграда за заштиту од засипања планираних акумулација "Сврачково" и "Роге".

1.3.6. ЗАЛИВНИ СИСТЕМИ

Потреба за изградњом заливних система на простору града Ужица, евидентирана је у долини реке Ђетиње низводно од Севојна у реонима села Поточање, Крвавци и Злакуса и долини реке Лужнице од Рибашевине до границе са Општином Пожега у реонима насеља Рибашевина, Каран и Луново Село.

Коришћење воде реке Ђетиње за заливање пољопривредног земљишта у реонима села Поточање, Крвавци и Злакуса, условљено је изградњом постројења за пречишћавање отпадних вода, јер садашњи квалитет воде у току реке Ђетиње низводно од Ужица није препоручљив за заливање пољопривредног земљишта.

Коришћење воде реке Лужнице за заливање пољопривредног земљишта у реону Лужничка долина, могуће је за насеља узводно од фабрике за прераду ракије "Јелова Гора" у Луновом Селу, док се за заливање земљишта за насеља низводно од ове фабрике мора претходно урадити постројење за пречишћавање отпадних вода из фабрике.

1.3.7. РИБАРСТВО

Веома разграната мрежа отворених водотокова са чистом водом на територији града представља велики потенцијал за изградњу, пре свега хладноводних рибњака за узгој салмонидних врста рибе, а у доњим токовима река Ђетиње и Лужнице могућа је изградња рибњака за дигридне врсте риба. Овакав потенцијал није довољно искоришћен углавном зато што тржиште за откуп и дистрибуцију рибе није адекватно организовано.

У наредном планском периоду овој привредној грани треба посветити више пажње.

1.3.8. ОДРЖАВАЊЕ ВОДОПРИВРЕДНИХ ОБЈЕКТА

Најзначајнији водопривредни објекти су брана "Врутци", "Велика брана" у Турици, "Мала брана" и водозахват за електричну централу под Старим Градом, и брана и уставе на градској плажи. Ови објекти се углавном одржавају јер је њихово правилно функционисање условљено коришћењем ресурса за чије потребе су и изграђени. Остали водопривредни објекти, као што су уставе за спречавање доношења наноса у оквиру заштите акумулације "Врутци" и уставе на рекама Камешини и Лужници не одржавају се редовно због чега су ови објекти често засути и нису у функцији.

Одржавање водних објеката на територији града мора бити организовано са прецизно утврђеним изворима финансирања, мерама и активностима и актерима одржавања. Ово такође подразумева и надзор односно предузимање одговарајућих мера од стране Града у случајевима поступања супротно прописима утврђених мера заштите и одржавања.

1.4. МИНЕРАЛНЕ СИРОВИНЕ КАО РЕСУРС

Детаљнија истраживања и повремена експлоатација минералних сировина вршени су у периоду између два рата, мада је већина регистрована крајем прошлог и почетком овог века. "Новија" истраживања датирају из 1961. године.

Најбогатије подручје представља Златиборски перидотитски масив и његов ободни део. Константоване количине матала, а поготову неметалних сировина нису прецизно обрађене (како квантитативно тако ни квалитативно). Аналитичко-документациона основа плана садржи податке, који могу бити значајни као информациона подршка у односу на могуће утицаје и у погледу могућности и начина коришћења простора у планиране сврхе.

Од металних сировина, досадашњим истраживањима, откривена су лежишта и појаве гвожђа, хрома, мангана, бакра и боксита. Налазишта су углавном економски нерентабилна.

Бројна испитивања у циљу откривања неметалних сировина указују на: магнезит, цементни лапорац, доломит, писаћу креду, глину, украсни камен, кварцини песак. Расути су по целом перидотитском масиву Златибора и Таре.

На бази досадашњих истраживања, планско подручје се одликује појавом бројних минералних сировина које су махом за сада економски неисплаћиве. Од већих залиха има: гвожђа које се за сада не вади, нити се планом предвиђа његова експлоатација, магнезита и украсног камена који се користи (са више локалитета). Локално се у грађевинске сврхе користе тријаски горње кредни кречњаци (мајдани у околини Ужица, као и свеже партије перидотита на Златибору и Тари).

Планом се не предвиђа даља експлоатација на петезу Сурдук, већ рекултивација деградираних површина, а једино се планира експлоатација на локацији Рид у складу са иницираном изградом Урбанистичког плана.

Горње кредни кречњаци у Скржутима користе се као украсни камен, јављају се банцима дебљине 3,60 м, што омогућава вађење великих блокова. Кречњаци су светло смеђе боје.

На Градини код Дрежника налазе се мермерасте кречњаци непознатих залиха. За локалне потребе као украсни камен, мештани користе црни доњетријаски банковит кречњак који се вади у Пониквама, Градини, Рупељеву и широј околини Ужица.

Предлаже се дефинисање просторних потенцијала и услова за експлоатацију грађевинских материјала на принципима одрживог развоја, уз обавезну рекултивацију или привођење другог намени деградираних површина.

Наставити са истраживањем Златиборског перидотитског масива и његовог ободног дела као најбогатијег подручја металним и неметалним минералним сировинама, јер би детаљна истраживања могла евентуално указати на бољи квалитет у дубљим партијама, а технолошки напредак би можда у будућности омогућио економску исплативост и еколошку прихватљивост и одрживост.

2.0. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ ДРУШТВЕНО ЕКОНОМСКОГ КОМПЛЕКСА, НАСЕЉА И РУРАЛНИ РАЗВОЈ

2.1. ПРОСТОРНО ДЕМОГРАФСКИ РАЗВОЈ ГРАДА УЖИЦА

На основу анализе услова развоја, досадашњих трендова кретања становништва и могућих промена очекује се да ће се становништво града и подручја ГУП-а кретати ипак са тенденцијом благог опадања. Бројни су узроци ових тенденција, а искуства осталих европских земаља упућују на појаву "беле куге", тј. сталнијег тренда ублажавања раста (што је почело још почетком 80-тих година), па и опадања броја становника. Према синтези бројних фактора који опредељују кретање становништва, посебно све мањег учешћа младих категорија у структури старосне пирамиде, очекује се следеће кретање становништва Града Ужица, подручја ГУП-а и села:

- На основу ових пројекција (табела бр. 6), становништво ће се постепено смањивати са 83.022 у 2002. на 81.880 становника у 2025 години, тј. укупан пад се цени на око 1142 становника или просечно годишње 50 становника (годишња стопа од близу -0,6%).

- Највеће смањење се очекује у селима са 18.614 становника у 2002. на 15.478 у 2025. години, односно за 3.136 становника, тј. просечно годишње за око 136 лица. Ово су минимална смањења, али се не искључује и већи пад броја становника на руралном подручју.

- На крају планског периода се очекује, да ће у селима живети око 15,5 хиљада становника или око 19%, а остало на подручју ГУП-а, тј. преко 66.000 житеља, или преко 81%.

- Ужице без Севојна и других приградских подручја, цени се да ће 2025. године имати око 56.000 становника, односно 68,4% од укупног броја.

- У оквиру подручја ГУП-а у базној 2002. години, налази се око 60% становништва насеља Буар, око 70% становника насеља Дријестањ, око 40% становника насеља Дубоко, око 20% становника насеља Качер и око 20% становника насеља Љубање и тај однос задржава се и даље.

Т а б е л а бр. 6:

Пројекције становника Града Ужица 2002–2025 године по насељима	Раст-смањење						
	2002	2005	2010	2015	2020	2025	2002-2025
Град Ужице	83022	83215	83165	82955	82410	81880	-1142
Биоска	554	530	490	460	430	400	-154
Бјелотићи	261	255	250	240	230	220	-41

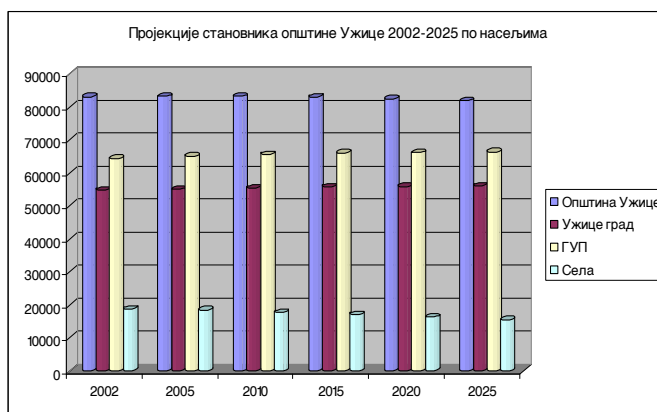
Буар	1415	1500	1550	1580	1620	1645	230
Витаси	301	285	255	230	205	190	-111
Волујац	1094	1085	1070	1050	1030	1010	-84
Врутци	222	205	180	160	135	110	-112
Горјани	735	730	720	710	695	680	-55
Гостиница	639	630	615	600	580	560	-79
Губин До	451	425	400	375	345	320	-131
Добродо	275	260	240	220	200	180	-95
Дрежник	761	735	700	670	640	600	-161
Дријетањ	1092	1160	1220	1270	1240	1200	108
Дубоко	847	835	810	790	770	750	-97
Збојштица	172	165	145	125	105	80	-92
Злакуса	694	685	665	650	625	590	-104
Каменица	272	270	255	240	220	200	-72
Каран	582	560	530	500	470	440	-142
Качер	507	510	505	500	490	470	-37
Кесеровина	589	570	550	520	490	460	-129
Котроман	182	200	190	180	175	150	-32
Крвавци	311	305	300	285	270	250	-61
Кремна	727	710	685	665	640	620	-107
Кршање	167	150	135	125	105	90	-77
Лелићи	381	365	350	330	310	295	-86
Љубање	708	730	720	710	700	670	-38
Мокра Гора	605	580	560	540	520	495	-110
Никојевићи	416	400	380	365	345	320	-96
Пањак	109	100	90	80	70	60	-49
Пеар	433	410	395	380	375	360	-73
Пониковица	362	370	365	360	350	340	-22
Поточање	518	505	490	475	460	445	-73
Потпеће	512	500	485	470	455	440	-72
Равни	558	540	525	505	490	475	-83
Радуша	524	500	475	450	425	400	-124
Рибашевина	484	460	445	430	405	385	-99
Севојно	7445	7650	7750	7830	7860	8000	555
Скржути	667	645	620	590	560	530	-137
Стапари	974	950	910	870	825	780	-194
Стрмац	296	300	310	305	300	290	-6
Трнава	463	450	435	420	400	380	-83
Ужице	54717	55000	55400	55700	55850	56000	1283
ГУП	64408	64995	65554	65975	66145	66402	1994
Села	18614	18373	17611	16980	16265	15478	-3136

Очекује се наставак досадашњих тенденција у кретању становништва, што подразумева смањење укупног броја становника Града, нешто веће смањење становништва у сеоским насељима и популациони раст у градском и поготово његовим рубним деловима или простору обухваћеном ГУП-ом Ужица, али знатно мањи у односу на претходне периоде, јер ће се истрошеност демографског потенцијала села одразити и на слабење миграција у градски центар.

Планским решењима и другим мерама деловати на демографски развој. У том смислу, планско одређивање функционалног положаја насеља у мрежи насеља града и у складу са истим опремање насеља, одређује и могућности њиховог демографског и просторно-физичког развоја. У том смислу је неопходно, да цела држава стане иза тога (законска регулатива, инвестициони фондови за развој локалних самоуправа, а нарочито села).

Тенденција силаска на путне и речне правце, односно делимично пресељавање становника из планинских разбијених села у центре заједнице насеља, уз задржавање мешовитог начина привређивања, односно истовремена веза са планинским залеђем и градским активностима у долини Бетиње или Лужнице, створиће услове за демографски развој у овим центрима.

Већа специјализованост насеља, у истим може створити благо повећање становника и ублажити негативан демографски тренд.

Г р а ф и к о н б р. 2

Размештај становништва и активности планира се по заједницама насеља кроз започињање планског уравнотежавања развоја на целом подручју и модел концентрисано-децентрализованог развоја.

Веома специфично формирана граница општине Ужице ће све мање утицати на неравномерност размештаја становништва, кроз шире повезивање, односно концепт регионалног развоја и умрежавања.

Изједначавање животних услова становништва унутар заједница насеља, оствариће се кроз програме економског и социјалног развоја, уз побољшање саобраћајних веза и инфраструктуре као и опремљености садржајима социјалне инфраструктуре. Оствариће се виши квалитет живота на руралном подручју, те омогућити задржавање младог, репродуктивног и радно способног становништва.

На бази организовања мреже центара, односно заједница насеља, а уз примену овакве политике, створиће се услови за решавање економских, социјалних и демографских проблема, с тим што треба имати у виду да су функционални односи између насеља доста инертни и да њихова краткорочна измена није могућа.

Т а б е л а б р. 7:

Рб.	Заједница насеља	Насеље Назив	Становника			
			2002.	2010.	2015.	2025.
1.	ЗН Ужице	Ужице	54717	55400	55700	56000
		Буар	1415	1550	1580	1645
		Дубоко	847	810	790	750
		Вољујац	1094	1070	1050	1010
		Стапари	974	910	870	780
			59047	59740	59990	60185
2.	ЗН Севојно	Севојно	7445	7750	7830	8000
		Горјани	735	720	710	680
			8180	8470	8540	8680
3.	ЗН Крвавци	Крвавци	311	300	285	250
		Поточање	518	490	475	445
		Потпеће	512	485	470	440
		Злакуса	694	665	650	590
			2035	1940	1880	1725
4.	ЗН Бела Земља	Дријетањ	1092	1220	1270	1200
		Качер	507	505	500	470
		Љубање	708	720	710	670
		Збојштица	172	145	125	80
			2479	2590	2605	2420
5.	ЗН Равни	Равни	558	525	505	475
		Дрежник	761	700	670	600
		Никојевићи	416	380	365	320
		Скржуги	667	620	590	530
			2402	2225	2130	1925
6.	ЗН Каран	Каран	582	530	500	440
		Рибашевина	484	445	430	385
		Гостиница	639	615	600	560
		Губин До	451	400	375	320
		Трнава	463	435	420	380
		Лелићи	381	350	330	295
		Каменица	272	255	240	200
		Бјелотић	261	250	240	220
		Пониковица	362	365	360	340
		Добродо	275	240	220	180
	4170	3885	3715	3320		
7.	ЗН Кремна	Кремна	727	685	665	620
		Витаси	301	255	230	190
		Радуша	524	475	450	400
		Стрмац	296	310	305	290
		Мокра Гора	605	560	540	495
		Пањак	109	90	80	60
		Котроман	182	190	180	150
		Кршање	167	135	125	90
		Биоска	554	490	460	400
		Пеар	433	395	380	360
		Кесеровина	589	550	520	460
		Врутци	222	180	160	110
			4709	4315	4095	3625

Пресудан значај у пројекцијама кретања становништва имају дугорочне тенденције фертилитета, mortalитета и миграционих кретања. У погледу природног прираштаја, очекује се негативна тенденција из претходног периода, али и модификација старосне структуре становништва, односно повећање просечне старости и повећање удела старог становништва у укупном, базирано на претпоставци да ће се дужина очекиваног трајања живота повећати.

Постепено смањење учешћа миграционе компоненте у расту становништва града је индикатор два макро процеса. Први, да је дошло до завршетка поларизацијске фазе урбанизације Ужица и почетка субурбанизације и јачања функционалних веза града са околином. Други на који указује релативно велики број иселиних из Ужица и представља почетак пресељавања на релацији град-град, уз чињеницу да његове функције не задовољавају све социо-економске потребе свог становништва. У том смислу, неопходно је ограничити повећање концентрације становништва у градском центру, кроз равномернији и умерени развој центара на руралном подручју, али истовремено квалитативно јачати функције Ужица у погледу задовољавања свих социо-економских потреба свог становништва, како би се спречиле негативне тенденције иселивања на релацији град-град.

Позитивна кретања у следећим фазама развоја треба плански подржати прилагођавајући им друге планске одредбе и смернице, како би се из фазе стагнације и претпостављеног квантитативног баланса, крајем временског хоризонта плана прешло у фазу умереног раста.

2.2. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ И РАЗМЕСТАЈ ПРИВРЕДНИХ ДЕЛАТНОСТИ

2.2.1. Основне поставке размештаја привредних капацитета

Размештај привредних (производних и услужних) структура на подручју града Ужица, засниваће се на уважавању еколошко-просторних ограничења (заштитне зоне изворишта воде, заштитна квалитетног пољопривредног земљишта, природних вредности и културне баштине, ограничења терена за изградњу и др.), постојећој просторној структури производних капацитета, критеријумима за избор и усмеравање размештаја производних и услужних капацитета и примени модела концентрисане дисперзије развоја у простору.

Планска поставка је дисперзија просторне структуре индустрије, нарочито МСП, у складу са функцијама појединих насеља и локационо-развојним потенцијалом. За територијалну дисперзију погодне су локационо флексибилне, радно-интензивне производње засноване на локалној сировинској бази и постојању веза са постојећим произвођачима и тржиштем, у оквиру развоја малих и средњих предузећа.

Према површини и садржајима, земљишта под пословним и производним погонима индустрије и МСП (Реферална карта бр. 1), подељена су на:

1. индустријске зоне
2. привредно-пословне зоне
3. привредно-пословни локалитети (до 5ха)
4. индустријски локалитети (до 5ха).

2.2.2. Критеријуми за избор локација за смештај производних погона индустрије и МСП

Основни критеријуми за издвајање локалитета за смештај индустрије и малих и средњих предузећа јесу:

- Природно-географски-расположива површина земљишта; нагиб (мањи од 15%), стабилност, носивост и сеизмичност терена (висока, средња, нижа); ниво подземних вода и плавност терена, ерозија до треће категорије;
- Улога и значај локалитета, зоне, односно насеља у мрежи, у односу на положај, просторну организацију, степен изграђености и уређености, степен комуналне опремљености;
- Елементи који се односе на комплементарне функције, као и структуру коришћења земљишта (пољопривредно, шумско, водно);
- Могућности повезивања производно-технолошких целина у просторној организацији постојећих и планираних локалитета и зона;
- Инфраструктурна опремљеност локалитета у погледу саобраћајне приступачности, могућности водоснабдевања, канализација отпадних вода, прикључивања на електроенергетску мрежу, и остале инфраструктурне мреже и објекте, уз могућност депоновања индустријског отпада;
- Расположивост радне снаге и одговарајућа квалификациона структура; близина тржишта, истраживачко-развојних и научних институција;
- Расположивост, тј. близина извора снабдевања сировинама и перспективност њиховог коришћења (пољопривредно земљиште, рудни и минерални ресурси, дрвни фонд, воде и др.);
- Критеријуми заштите животне средине уз ефикасност коришћења ресурса односно заштита воде, ваздуха и земљишта од загађивања, заштита од буке и заштита природног и културног наслеђа и пејсажа;
- Еколошка одговорност, економска оправданост и социјална одрживост пројеката.

Постојеће и планиране зоне и локалитети у развојним појасевима представљени су у следећој табели.

Табела бр. 8: ИНДУСТРИЈСКЕ И ПОСЛОВНЕ ЗОНЕ И ЛОКАЛИТЕТИ

		ИНДУСТРИЈСКЕ И ПОСЛОВНЕ ЗОНЕ И ЛОКАЛИТЕТИ	
		Постојеће	Планиране
Главни развојни појас	Ужице, Севојно и Горјани	Постојеће индустријске зоне РЗ "Крчагово"- 32,00ха Комплекс "Импол Севал" и "Ваљон. бабра"- 36,50ха РЗ "Севојно Л"- 42ха 25ари	РЗ "Севојно Д" 38,00ха Слободна зона Ужице у Севојну
		Постојеће привредно-пословне зоне Комплекс "Фротекса" "Мејуг" у Севојну Локалитет испод "Импол-Севал" у Севојну	Каменолом "Сурдук"-14,30ха (Робно транспортни центар)
		Постојећи привредно-пословни локалитети У Турици конфекција, стовариште грађ. матер., каменорезац У Дубоком - произв. намештаја На Пори поред пута Испод РЗ "Севојно Л"у Севојну	Привредно-пословна зона на потезу Горјана 36,50ха

		Постојећи индустријски локалитети Комплекс "Коже" у Врелима Предузеће "Флукс" на Сарића Осоју Комплекс на Локви (хладњача "Југент", "Изолатер")	
Јужни развојни појас	Качер, Дријетањ и део Љубања	Постојећи привредно-пословни локалитети штампарија "Рујно"	Земљиште са леве стране магистралног пута М 5 Ужице-Златибор, на Белој Земљи
		Постојећи индустријски локалитети Конфекција "Пахуља" на Поповој води - 31,50ха Локације за прераду меса у Качеру Комплекс "Маркинг" на Љубањама	
Источна приградска зона	Поточање, Крвавци, Злакуса и Потпеће		Планирани привредно-пословни локалитет Уз општински пут бр.5, а на раскрсници пута Поточање-Злакуса- Потпеће - 3,00ха
Западна и северна приградска зона	Стапари, Волујац, Буар, Дубоко		Планирани привредно-пословни локалитет На раскрсници магистралног пута М19 и регионалног Р112 Ужице-Б. Башта-Биоска - 2,00ха
Западни развојни појас	Мокра Гора, Кремна, Биоска, Врутци	Постојећи индустријски локалитет "Котроман" у М. Гори - 1,80ха Пилана у Кремнима	
Северни развојни појас	Гостиница, Рибашевина, Губин До, Трнава, Каран, Лелићи, Каменица, Добродо, Пониковица	Постојећи индустријски локалитети Хладњача уз регионални пут Р 263 Каран-Рибашевина-Трнава Погон Ваљаонице бакра у Карану Конф. "Јавор" у Карану Хладњача "Тргоагент" у Лелићима Пецара у Каменици Погон "Луна"	Планирани индустријски локалитети На раскрсници путева Р263, ОП 14 и ОП 9 Каран-Рибашевина-Трнава у Луновом селу - 2,5ха
Јужни развојни појас	Део Љубања, Збојштица, Дрежник, Скржуги, Равни, Никојевићи	Постојећи индустријски локалитети Каменолом "Рид" - 4,20ха Каменолом у Скржугима Погон "Ваљаонице бакра" у Равнима	

У планском периоду, предвиђа се и дисперзија већих капацитета секундарног сектора. Она ће условити нормализовање миграторних кретања како би се пре свега повећали радни капацитети на селу, што би се позитивно одразило на даљи привредни развој.

У спречавању негативног тренда, приступиће се стварању специјализованих програма кроз специјализоване фарме за производњу здраве хране, што би омогућило кооперације са индивидуалним сектором, уз бављење туризмом поред пољопривреде. Кроз специјализоване програме, потребно је искористити потенцијале којима обилује овај простор, пре свега квалитетна незагађена аутентична животна средина у функцији туризма и производња здраве хране. То ће допринети јачању овог сектора (пољопривреде), а тиме и смањити емиграције из сеоских насеља и осипање пољопривредног становништва. Секундарне привредне активности (индустрија пре свега), обављају се у капацитетима који су лоцирани углавном у градском средишту-Ужицу и секундарном центру Севојну. Град ће даљи развој базирати на изградњи мањих индустријских капацитета у другим насељима, што је један од кључних начина који води ка напретку и већем побољшању развијености. Са оптималним просторним распоредом привредних делатности и капацитета, створити услове за остваривање најповољнијих ефеката у производњи и равномернији развој одређених делова града. Тиме створити услове за рад и живот дела радне снаге и становништва који живе у сеоским насељима:

На подручју јужног развојног појаса, предвиђа се интензивирање привреде и туризма уз центре заједнице насеља Беле Земље и Равни.

На подручју северног развојног појаса искористити могућности за развој пољопривреде и туризма.

Интензивирање развоја туризма наставиће се и у западном развојном појасу уз туристички центар Мокра Гора и центар заједнице насеља Кремна.

Генералним урбанистичким планом Ужица, односно у главном развојном појасу предвидети простор за активности градског и регионалног центра. Ови садржаји и објекти се према потреби могу делимично измештати и у друге развојне појасеве и центре заједнице насеља у Севојну, Крвавцима, Белим Земљама, Кремнима, Карану и Равнима, с тим да измештање неких централних функција у друге секундарне развојне појасеве не сме да погорша услове приступачности. С тога се за будући развој градских, а нарочито регионалних централних функција мора наћи простор на ужем подручју градског центра, чак и по цену измештања постојећег становања и привреде.

У том смислу, предвиђа се оснивање Слободне зоне Ужице од стране Града Ужица, Ваљаонице бакра Севојно и Импол Севал Ваљаонице алуминијума а. д. Севојно, у циљу подстицаја развоја привреде, стварања погодности и простора за бржи привредни развој и запошљавање, као и услова и стимулативних мера за пословање и привлачење инвестиција.

Истовремено треба наставити активности на активирању привредно-пословне зоне Бранешци за Град Ужице и Општину Чајетина (на територији општине Чајетина). Подразумева промоцију слободне и индустријске зоне, менаџмент, дефинисање просторно-програмске оријентације, инфраструктурно комплетирање, премештање активности из ужег и ширег окружења на ову локацију.

Пратити потребе свих становника за одређеним објектима секундарних и терцијарних делатности и потпуније искористићавање локационих потенцијала центара у мрежи насеља, а не само градског центра Ужице. Степен развијености Града Ужица достигао је ниво на коме се мора водити рачуна о структури будућег развоја. Достигнути квантитет треба да омогући квалитет. Правилан размештај и кретање становништва, као и развој мреже насеља, отклониће одређене противуречности на које указује постојећа демографска слика.

Процес приватизације је окосница структурних реформи, али предстоје главни проблеми везани за питање прикривених вишкова радне снаге запослене у великим предузећима, као и за велики број радних места које треба укинути у процесу

реструктурирања. Развојна оријентација ужичке привреде у савременим условима подразумева, пре свега, позитивно оријентисану предузетничку културу, висок степен знања у домену маркетинга и примене савремених информационих технологија, као и висок ниво пословне сарадње са предузећима развијених региона у земљи и иностранству.

2.2.3. ПРОЈЕКЦИЈЕ ВРЕДНОСНИХ ПОКАЗАТЕЉА

ОДРЕЂИВАЊЕ СТОПА РАСТА

У циљу обезбеђења коректних услова за спровођење Просторног плана Града Ужица, извршене су пројекције вредносних економских показатеља, а првенствено друштвеног производа, дохотка, бруто инвестиција у основна средства привреде и непривреде, а посебно је значајна процена кретања инвестиција у стамбenu изградњу, комуналну, те образовање, културу, здравство, спорт и рекреацију. Тиме се, за планирање садржаја ових намена, обезбеђује провера финансијске могућности, а не само потреба.

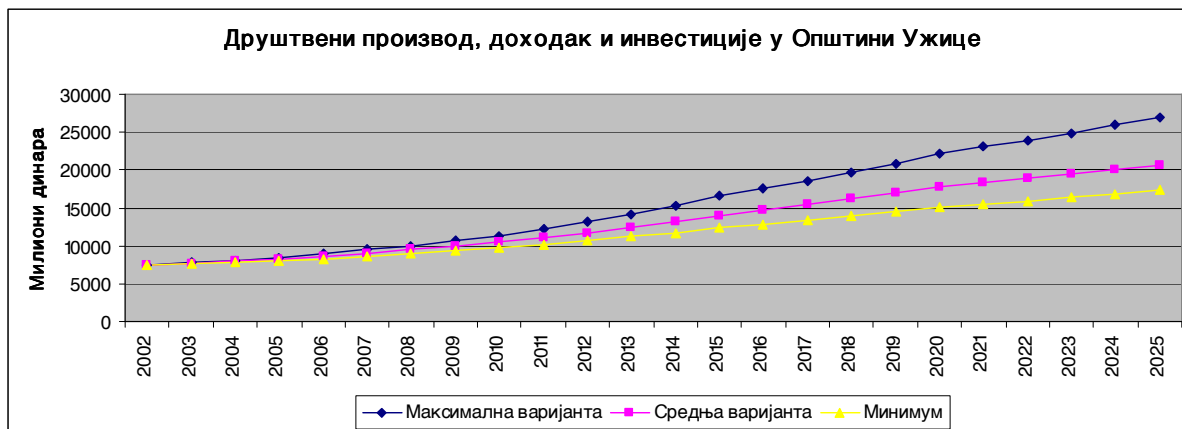
Услед велике неизвесности нашег даљег пута у развој, а посебно због нових приступа планирању, разматране су три варијанте кретања вредносних економских показатеља.

У том смислу, планиране су просечне годишње стопе раста друштвеног производа током планског периода (дате у Аналитичко-документационој основи и Концепту, као фази плана). Средином планског периода стопе су највеће, да би се касније свеле на реалних 3 -4%.

ПРОЈЕКЦИЈЕ ДРУШТВЕНОГ ПРОИЗВОДА, ДОХОТКА И ИНВЕСТИЦИЈА

На бази истраживања досадашњих кретања ових економских показатеља, те ситуације у земљи и окружењу, као и на бази бројних консултација и студија, процењено је реално очекивано кретање вредносних економских показатеља.

Према пројекцијама средње варијанте пораста друштвеног производа, дуплирање изузетно ниског ДП из 2002., очекује се тек 2017. године, али би и за ову умерену варијанту требало обезбедити до 2015, преко 5 милијарди динара инвестиција у основна средства. Тек са овим финансијским проверама могуће је реалније планирати просторни развој, тј. изградњу потребних капацитета становања, комуналне инфраструктуре, образовања, здравства и др. У документацији плана, приказане су минимална и максимална варијанта могућег развоја тј. кретања друштвеног производа, дохотка и инвестиција.

Графикон бр. 3

ПРОЈЕКЦИЈА НЕПРОИЗВОДНИХ ИНВЕСТИЦИЈА

Инвестиције су покретач привредног развоја, али и непривреде. У просторном и урбаном планирању врло је битно реално сагледати будућа могућа улагања у основна средства, како би се реално дефинисали импути за намену простора, коридоре, коначно и услове грађења, те комплетну политику уређења и коришћења простора.

Сам термин привредне и непривредне или производне и непроизводне делатности од скоро се појавио као статистичка одредница. Привреда је по старом систему производила доходак а непривреда није. Приближавањем тржишним условима и непривреда (школство, култура, спорт, здравство) почињу да се прихватају као делатности које не производе робу већ услуге као ранија непривреда, те је у ту групу делатности смештена и све значајнија област финансијских и других услуга, које ће у даљој будућности бити предзнак развијених друштава (уколико су значајније у стварању дохотка конкретне територије).

За наше потребе презентације сагледаних пројекција користимо средњу варијанту развоја која има највише изгледа да се реализује, мада и максимална варијанта може бити врло реална уколико се раније санирају негативни услови који угрожавају укупну српску привреду.

Очекује се да ће се по овој средњој варијанти развоја, односно кретања непроизводних инвестиција у непроизводне делатности у планском периоду 2004.- 2025. година, уложити око 13,8 милијарди динара. Од тога у становање (стамбена изградња, реконструкција, модернизација и сл.) око 6,9 милијарди, у комуналну инфраструктуру и уређивање грађевинског земљишта око 2,7 милијарди, образовање 1,2 милијарде, културу 414 милиона, здравство 1,5 милијарди, спорт и рекреацију 277 милиона, финансијске и друге услуге 414 милиона, те остало (сигурност, управа и др.) 277 милиона динара. Ово су све инвестиције у основна средства, тј. представљају фиксне фондове.

2.3. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ И РАЗМЕШТАЈ ЈАВНИХ СЛУЖБИ (Реферална карта 2)

Развој јавних служби, зависиће у првом реду од економских кретања и потенцијала, али и најављене социјално-економске децентрализације друштва у којој ће општине и градови добити веће ингеренције, што ће се значајно одразити на просторну дистрибуцију јавних делатности. Тиме ће се обезбедити квалитетније остваривање загарантованих права у смислу друштвеног и социјалног одлучивања и спровођења, док ће се највећи део јавних служби развијати сходно економским могућностима становништва.

Проблеми ниских густина изграђености и насељености, као ограничења за организовање јавних служби на подручју града Ужица, решавају се одговарајућом реорганизацијом јавних служби и прилагођавањем специфичностима појединих села уз обезбеђење доступности и побољшање комуникација, разноврсности и квалитета услуга.

Просторна организованост и опремљеност мреже установа и објеката јавних служби, мора да задовољи захтеве у погледу функционисања, структуре понуда и квалитета услуга прилагођених различитим циљним групама и категоријама корисника, а према одрживом концепту развоја мреже насеља и центара.

Планска решења развоја јавних служби, заснована су и усаглашена са:

- Могућностима комуникација и прожимања у простору уз уважавање постојећих просторно-физичких капацитета,
- Мерама за подстицање развоја сектора и програма малих и средњих предузећа (стимулисаним пореским и другим олакшицама),
- Унапређеном мрежом инфраструктуре како би се задовољио праг комуналне опремљености.

2.3.1. ОРГАНИЗАЦИЈА МРЕЖЕ ОБЈЕКТА ЈАВНИХ СЛУЖБИ

2.3.1.1. Локална и градска управа

Просторним планом Града Ужица, обухваћена је целокупна територија града Ужица, коју према Закону о територијалној организацији Републике Србије и локалној самоуправи ("Сл. Гласник РС", бр. 47/91, 79/92, 82/92, 47/94, 49/99, 24/01 и 129/07), чине сва насељена места, односно подручја катастарских општина, која улазе у састав ове територијалне целине.

У складу са Одлуком о Месној самоуправи од 29. 12. 2004. године, образоване су градске и сеоске месне заједнице, одређена њихова подручја и надлежности, начин одлучивања, поступак избора и начин рада органа, као и друга питања која су значајна за њихов рад.

Градске месне заједнице (укупно 8) су: Центар, Царина, Липа, Росуље, Теразије, Крчагово, Турица и Севојно.

Сеоске месне заједнице (укупно 23) су: Буар, Љубање, Крвавци, Злакуса, Каран, Трнава, Качер, Биоска, Рибашевина, Кремна, Гостиница, Стапари, Вруци, Луново село, Мокра Гора, Равни, Дрежник, Волујац, Никојевићи, Горјани, Дубоко, Скржути и Бела Земља.

Одлуком о месној самоуправи, у појединим месним заједницама образоване су месне канцеларије (укупно 15), и то у: Севојну, Крвавцима, Равнима, Љубањама, Буару, Мокрој Гори, Качеру, Биосци, Кремнима, Рибашевини, Волујцу, Дрежнику, Карану и Луновом Селу.

МЗ и МК су просторно и организационо повезане, тако да секретар МК обавља послове из домена МЗ, а седиште МК је и седиште МЗ.

Статутом Града Ужица ("Сл. Лист Града Ужица", бр. 11/08), у складу са Законом, уређују се права и дужности Града, начин, услови и облици њиховог остваривања, облици и инструменти остваривања људских права у Граду, број одборника Скупштине Града, организација и рад органа и служби, начин учешћа грађана у управљању и одлучивању о пословима из надлежности Града, оснивање и рад месне заједнице и других облика месне самоуправе, као и друга питања од значаја за Град.

2.3.1.2. Здравствена заштита

Ужице мора да обезбеди адекватну просторну дистрибуцију објеката и служби здравствене заштите тако да задовољи функције како градског, тако и регионалног центра. Просторним планом Републике Србије дате су препоруке за организацију јавних служби према хијерархијском нивоу насеља. У постојећем моделу дистрибуције установа и објеката здравства (Апотекарска установа, Завод за заштиту здравља, Општа болница, Дом здравља, Здравствене станице и Здравствене амбуланте), присутна је неравномерност. Неравномерност се огледа, нарочито у погледу непокривености у јужном и западном делу планског подручја, где су садржаји ниског степена развијености и опслуживања. Планирана дистрибуција здравствених садржаја је по принципу полицентричног модела развоја.

Здравствена заштита становништва Града Ужица базирана је просторно и организационо на могућностима и капацитетима Здравственог центра Ужице, и остварује се на примарном и секундарном нивоу преко Дома здравља и Опште болнице, као и преко Завода за јавно здравље Ужице кога је основала Република за територију Златиборског округа.

Здравствени центар Ужице, обезбеђује здравствену заштиту становништву Златиборског округа. Такође, обзиром на погранични положај Града Ужица, Здравствени центар пружа здравствену заштиту становништву Републике Српске, северног дела Црне Горе и грађанима из бивших република Југославије који имају статус избеглих и прогнаних лица, као и насељеним лицима са Косова и Метохије, као и туристима.

Организација објеката *примарне здравствене заштите* ће се заснивати на Дому здравља у Ужицу, Кремнима и Севојну, здравственим станицама и амбулантама у центрима у мрежи насеља на руралном подручју.

Опредељење плана је већи квалитет примарне здравствене заштите и обезбеђење равномернијег приступа за све становнике и смањење неједнакости између корисника из урбаног и сеоских насеља. Обезбеђивање веће доступности услуга примарне здравствене заштите становништву на руралном подручју подразумева прилагођавање рада здравствених служби потребама локалне средине. Развој примарне и специјализованих облика здравствене заштите, у јавном, јавно-приватном и приватном сектору, усклађиваће се са развојем туризма и у насељима са специфичним функцијама. Активно укључивати приватни сектор, посебно у насељима са туристичким функцијама и развијенијим сеоским насељима, у којима је слабије организовано пружање услуга јавног сектора.

Обзиром, да се за сва остала насеља, како у планинској тако и у вишој прелазној зони очекује стагнација или могућност постепеног смањења броја становника, али не и гашења села разбијеног типа, предлаже се организовање комбинованих мобилних здравствених и апотекарских служби, које ће по позиву и периодично пружати услуге здравствене заштите становништву руралног подручја. Просторно функционална организованост мреже објеката примарне здравствене заштите ће се заснивати на Дому здравља у Ужицу, Севојну и Кремнима, Апотекарској установи "Ужице" са објектима у Ужицу, Севојну и Кремнима, здравственим станицама на Белој Земљи, у Крвавцима, Равнима, Карану и Мокрој Гори и здравственим амбулантама у Биосци, Рибашевини, Дрежнику, Луновом Селу и Стапарима.

Т а б е л а бр. 9:

	НАСЕЉА	ГРАВИТАЦИОНА ПОДРУЧЈА
Апотекарска установа Ужице		Ужице и Севојно
Завод за заштиту здравља Ужице		Златиборски округ
Општа болница Ужице		Златиборски округ
Дом здравља	ЗН Ужице	Ужице са гравитирајућим насељима: Буар, Дубоко, Волујац и Стапари
	ЗН Севојно	Севојно са гравитирајућим приградским насељем Горјани
	ЗН Кремна	Кремна са гравитирајућим насељима: Мокра Гора, Биоска, Витаси, Радуша, Стрмац, Пањак, Котроман, Кршање, Биоска, Пеар, Кесеровина, Вруци
Здравствена станица	ЗН Крвавци	Крвавци са гравитирајућим насељима: Потпеће, Злакуса, Поточање

	ЗН Б. Земља	Гравитирајућа насеља: Дријетањ, Качер, Љубање, Збојштица
	ЗН Равни	Равни са гравитирајућим насељима: Дрежник, Никојевићи, Скржути
	ЗН Каран	Каран са гравитирајућим насељима: Рибашевина, Луново Село, Гостиница, Губин До, Трнава, Лелићи, Каменица, Бјелотић, Добродо, Пониковица
	Мокра Гора Као насеље са специфичном функцијом	Мокра Гора са гравитирајућим насељима: Пањак, Котроман, Кршање
Здравствена амбуланта	Развијено село са појединим функцијама Биоска	Биоска са гравитирајућим насељима: Биоска, Пеар, Кесеровина, Врутци
	Развијено село са појединим функцијама Рибашевина	Рибашевина са гравитирајућим насељима: Губин До, Трнава, Гостиница
	Развијено село са појединим функцијама Дрежник	Дрежник са гравитирајућим насељем: Збојштица
	Развијено село са појединим функцијама Луново село	Луново село са гравитирајућим насељима: Бјелотић, Добродо, Пониковица, Каменица
	Развијено село са појединим функцијама Стапари	Стапари

У првој фази реализације плана, локална самоуправа ће морати да издвоји средства за реконструкцију и доградњу постојећих објеката примарне медицинске заштите, а у наредним фазама приоритет ће имати ширење мреже објеката примарне здравствене заштите отварањем нових:

- Домови здравља у Севојну и Кремнима,
- Здравствене станице на Белој Земљи, у Крвавцима, Равнима, Карану и Мокрој Гори,
- Здравствена амбуланта у Стапарима.

Ради повећања квалитета услуга у здравственим станицама, потребно је обезбедити сталне, а у здравственим амбулантама повремене услуге лекара опште праксе и стоматолозије као и пружање лабораторијских и апотекарских услуга. Врсте услуга и интензитет опслуживања корисника прилагођаваће се према потребама и здравственом стању становника. Обавеза локалне заједнице је да у планском периоду (2025. г.), свако примарно село добије модерну и добро опремљену амбуланту уз већу улогу и значај породичних лекара и мобилне медицинске службе.

Завод за јавно здравља ће се и даље бавити превентивним и саветодавним активностима и надзором над радом свих здравствених установа на подручју региона.

Здравствена делатност на *секундарном нивоу*, у складу са планом мреже здравствених установа Републике Србије, одвија се преко Опште болнице Ужице која функционише у оквиру Здравственог центра Ужице, који опслужују подручје Златиборског округа.

Општа болница Ужице, у свом саставу има и истурена одељења у Пожеги и Новој Вароши, као и следеће службе - одељења:

- Интернистичке
- Хируршке
- Заједничке медицинске службе

Обзиром на регионални карактер, примену нових технологија и терапеутских метода, као и тенденције подизања стандарда у здравству, повећање капацитета болнице може се остварити кроз реконструкцију постојећих и изградњу нових капацитета у оквиру постојећег комплекса.

Просторна и функционална организација мреже објеката здравствене заштите у наредном периоду усклађиваће се са Планом мреже здравствених установа за Републику Србију.

2.3.1.3. Здравствена заштита животиња

Основна делатност развијене мреже здравствене заштите животиња у Граду Ужицу, на нивоу ветеринарске службе, обухвата:

- клинички преглед и лечење животиња на терену
- преглед свежег меса на трихинелозу
- пољопривредну апотеку

Објекат ветеринарске станице, површине 385 м² лоциран је у Крчагову поред комплекса "Ракета", на парцели површине 18,33 ари.

Поред овог објекта ветеринарска станица поседује и монтажни објекат (пољопривредна апотека) код дрвеног моста за "Међај". У сеоским насељима ова ветеринарска станица не поседује објекте ветеринарских амбуланти. Због тога су у 2004. години затворене амбуланте и апотеке (закупљени простори) у Крвавцима, Кремнима, Луновом селу и на Белој Земљи. Тако се ветеринарски прегледи и лечења врше само на терену, по домаћинствима.

У Ужицу постоје и приватне ветеринарске службе.

Објекти здравствене заштите животиња морају да задовоље критеријуме у просторном смислу, виши ниво стандарда у погледу капацитета, функционалне организације, инфраструктурне опремљености и санитарних услова.

2.3.1.4. Дечје васпитање и образовање

Дечје установе

У основи моноцентричан модел дистрибуције предшколских установа и објеката, карактерише преоптерећеност васпитних група и недостатак простора. Прилагођавање начина рада таквим условима, изискује ангажовање више васпитача у групи, реорганизацију постојећих простора и додатна и чешћа новчана улагања у одржавање опреме и набавку дидактичких средстава.

Предшколско образовање реализује се у основним школама, односно у предшколским групама, приградским, сеоским матичним школама и већини издвојених одељења.

Опредељење плана је већи квалитет, боља доступност и обезбеђење равномернијег коришћења услуга предшколског васпитања и образовања за обухват од 50% деце узраста до 6 година. Обезбеђивање веће доступности услуга предшколског васпитања и образовања становништву на руралном подручју подразумева прилагођавање рада ових установа потребама локалне

средине увођењем специјализованих програма и мобилних екипа дечјих вртића (из општинског центра), које ће користити постојеће или наменски изграђене вишефункционалне јавне или приватне објекте.

Планско одређење је и повећање капацитета дечјих вртића, што ће се остварити ширењем мреже постојећих објеката дечјих вртића у Ужицу и Севојну, као и отварање организационих јединица предшколске установе у основним школама и њиховим истуреним одељењима у центрима заједнице насеља: поред постојећих ОЈ у Севојну, Равнима, Карану и Кремнима, планира се отварање нових у Крвавцима, на Белој Земљи, и у Мокрој Гори. У вези с тим потребно је, у првој фази реализације плана - до 2013 године, планирати проширење капацитета доградњом вртића "Бамби", изградњом вртића на Пори и отварањем васпитних група у оквиру објекта Медицинске школе на Царини, чиме би се повећао обухват деце старости од 12 месеци до поласка у школу, повећала безбедност деце, подигао ниво квалитета услуга и подручје града равномерноје покрило мрежом вртића. Активно укључивати приватни сектор са могућношћу отварања ОЈ у закуљеним приватним објектима уз одговарајућу здравствену, хигијенску и педагошку супервизију.

Параметри за димензионисање капацитета објеката за дечје установе су:

- површина објекта мин. 8м²/детету;
- површина комплекса мин. 30м²/детету;
- отвореног простора мин. 10м²/детету, од чега мин. 3м² травнатих површина.

Ширење мреже и капацитета објеката предшколских установа (дечјих вртића) на урбаном градском подручју биће прецизније одређено Генералним урбанистичким планом Ужица.

Дечји вртић Ужице је установа чија је делатност васпитање и образовање, нега и здравствена заштита деце предшколског узраста. Своју делатност вртић ће и даље остваривати кроз следеће облике:

- јаслице (од 18 месеци до 3 године)
- целодневни боравак (од 3 - 7 година)
- полудневни боравак (предшколска деца)
- продужени боравак (ђаци 1. и 2. разреда)
- рад са децом на болничком лечењу
- четворочасовни програм за предшколске групе у селима
- рад са децом ометеном у развоју
- додатни програм: плес, фолклор, школа енглеског, прослава рођендана.

Потребно је наставити и унапређивати организацију и непосредни рад са децом предшколског узраста, који ће се одвијати као "четворочасовни програми на сеоском подручју" као и "мини програми", који се већ организују у неким селима. Организовати обавезни припремни предшколски програм у свим организационим јединицама предшколске установе. Предшколски програм за децу на болничком лечењу биће организован на дечјем одељењу и дечјој хирургији Опште болнице. У вртићу Невен наставља са радом једна развојна група (деца лаке менталне ретардације), као и програм рада логопеда. Задаци у раду дефектолога и медицинске сестре су :- развијање основних и културно-хигијенских навика као и оспособљавање.

Образовање

На подручју Града Ужица налази се девет матичних основних школа, осам осморазредних и девет четвороразредних издвојених одељења, две специјализоване школе - Основна школа за слушно оштећену децу "М. В. Матић" у Ужицу и Школа за основно музичко образовање "Војислав Лале Стефановић". На градском подручју, укључујући и Крчагово, налази се пет основних школа са укупно шест издвојених одељења. Остало су приградске и сеоске основне школе. У постојећем, у основи моноцентричном моделу дистрибуције објеката основних школа отежавајућа околност је комуникација између матичне школе и издвојених одељења, затим путовање наставника који углавном станују у Ужицу, а најчешће изводе наставу у више школа.

Организација и функционисање објеката основног образовања ће се заснивати на матичним осмогодишњим школама у центрима заједница насеља и повећању квалитета њихове опремљености и доступности. Рационализација мреже и програми реконструкције и обнове објеката четворогодишњих школа усклађиваће се са демографским променама и обухвату 100% школообразовног контингента деце, доступности, квалитету и опремљености објеката, едукацији наставног особља и постигнућа ученика и процени могућности за побољшање квалитета образовног процеса, уз активну партиципацију родитеља и ученика у доношењу одлука.

Одређење плана је и смањење неједнакости између школа из урбаних и сеоских насеља као и вишенаменско коришћење постојећих објеката за мобилне наставне и екипе дечјих вртића, културне садржаје, курсеве информатике, образовање одраслих, медије и сл., како би се ученицима приближили нови облици наставе и знања која су приступачна у матичним школама.

Просторно функционална организованост мреже објеката основних школа, засниваће се на:

- Матичним осмогодишњим школама у центрима заједнице насеља у Ужицу, Севојну, Карану, Кремнима, Равнима, Крвавцима и на Белој Земљи;
- Осморазредним школама - издвојена одељења у Стапарима, Гостиници, Рибашевини, Луновом Селу, Биосци, Мокрој Гори, Дрежнику;
- Четвороразредним школама - издвојена одељења у Качеру, Волујцу, Турици, Љубањама, Злакуси, Трнави, Кесеровини, Котроману и Никојевићима.

Ширење мреже и капацитета објеката основног образовања на урбаном градском подручју биће прецизније одређено Генералним урбанистичким планом Ужица са елементима регулације. Сеоске основне школе са својим издвојеним одељењима покривају популацију ученика из тих средина.

Параметри за димензионисање капацитета објеката за основно образовање (основа за обрачун је настава у две смене):

- површина комплекса - мин. 20м²/ученику;
- школски простор - мин. 6м²/ученику;
- учионични простор - мин. 2м²/ученику.

У првој фази реализације плана, локална самоуправа ће морати да издвоји средства за реконструкцију и доградњу постојећих објеката основног образовања, а у наредним фазама приоритет ће имати ширење мреже објеката основног образовања отварањем нових:

- Матична ОШ у Крвавцима,
- Матична ОШ на Белој Земљи.

Обзиром, да се за сва остала насеља, како у планинској тако и у вишој прелазној зони очекује стагнација или могућност постепеног смањења броја становника, али не и гашења села разбијеног типа, и ако би се као једини применио критеријум да организационо-дидактички оптимум подразумева школу са 600 - 800 ученика, ниједна сеоска школа не би постојала с обзиром да се зна да је број ученика у свим сеоским школама далеко испод утврђеног минимума, трошкови по ученику су 2-3 пута већи у односу на градске школе.

Насупрот демографским и економским, критеријуми попут географских, културних и организационих иду у прилог опстанка малих школа. Села у пограничном и ободном делу (Котроман, Мокра Гора), удаљена су преко 50км од Ужица. У мањим сеоским насељима не постоје институције културе, које би уз уважавање специфичности средине, доприносиле очувању традиције и културе. У том случају школа је једина институција државе, центар окупљања, симбол живота села. Развијаће се и алтернативне форме квалитетног основног образовања за специфичне категорије деце и младих (нпр. категорије деце са специјалним потребама и др.) у постојећим јавним и/или приватним установама.

Васпитно-образовни рад се реализује у шест средњих школа: Ужичка гимназија, Економска школа, Медицинска школа, Техничка школа, и ТШ "Р.Љубићић" и Уметничка школа. Све средње школе имају регионални значај, па поред ученика са своје територије школују и ученике са подручја Златиборског округа и шире. Завршетак објекта бивше Шесте основне школе на Царини, промена намене и пресељење Медицинске школе у овај простор, у потпуности треба да растерети и рационализује постојећу мрежу средњошколских установа тако да мрежа објеката *средњег образовања* задовољи будуће потребе, уз подједнаку доступност за кориснике с подручја Града. Због великог прилива ученика из других општина јавља се проблем смештаја и потреба за обезбеђењу интернатског смештаја или ученичких домова. Предлаже се организовање ђачког интерната уколико је обухват деце која се школују

ван места родитељског становања најмање 50%, тако да школу могу да похађају средњошколци који не живе на дневној гравитационој изохрони од школе.

У првој фази реализације плана локална самоуправа ће морати да издвоји средства за проширење капацитета, реконструкцију и доградњу постојећих објеката средњег образовања, а у наредним фазама - јачање постојећих средњошколских центара, и евентуално отварање нових уколико би се указала потреба услед повећаног интересовања и пораста броја ученика у овим школама. Активно укључивати приватни сектор увођењем приватних средњих школа специфичних профила. Ради повећања квалитета средњошколског образовања побољшати опремљеност школа потребним садржајима, као што су специјалне наставне просторије, библиотеке, трпезарије и ресторани, спортски терени и остале пратеће услуге као и понуда адекватног и модерног знања. Процесом децентрализације образовног система започетим 2001. године, корекцијама у области правне регулативе, ствара се основ, истовремено и потреба другачијег размишљања о образовању на нивоу локалне самоуправе. Већа употреба савремених информатичких и других комуникационих средстава, коришћење рачунара и интернета треба да буде заступљено у основном, вишем и високом образовању, као и различите комбинације образовања у школи, локалној средини и породици коришћењем иновационих форми образовања поготово у малим сеоским срединама, као и међу лицима са специјалним потребама.

На територији града, високо образовање се реализује у оквиру Учитељског факултета у Ужицу и Високо пословно - техничке школе струковних студија.

Ужице је најпознатији просветни центар западне Србије, источне Босне. Уколико Град Ужице реализује потенцијал као макрорегионални центар и прерасте у образовни - Универзитетски центар региона, уз регулисање имовинско-правних односа са Војском Србије на комплексу ВС у Крчагову, створиће се могућност формирања зоне за смештај садржаја високог образовања употпуњеног одговарајућим смештајним, рекреативним и осталим пратећим садржајима, самим тим обезбедиће се рационализација мреже средњошколских и високошколских установа (измештање Економске школе из зграде Гимназије и измештање Високе пословно-техничке школе струковних студија из центра).

Постоје и два консултативна центра "Браћа Карић" и "Мега Тренд". Високошколско образовање развијаће се преко организационих јединица државних и приватних универзитета из Београда и других универзитета као и по систему студирања на даљину.

2.3.1.5. Социјална заштита

Опредељење плана је обезбеђење доступности услуга социјалне заштите у првом реду најосетљивијим циљним групама - деци без родитељског старања, старим лицима, избеглим и раселиним лицима, као и становницима у сеоским подручјима, нарочито оним са мањим густинама насељености, изолованим, на већим удаљеностима од центара заједнице насеља или градског центра. У складу са тим опредељењем, Центар за социјални рад у Ужицу у партнерству са установама које раде у области социјалне политике, невладиним организацијама и удружењима грађана, организоваће пружање услуга социјалне заштите и у центрима заједнице насеља.

Центар за социјални рад је установа која на основу Закона о социјалној заштити и обезбеђењу социјалне сигурности грађана пружа социјалну и породично правну заштиту старијим корисницима, одраслим лицима, деци и омладини у оквиру законских права и обавеза у сарадњи са локалном заједницом и другим институцијама, без којих не би могао да обавља своју делатност, као што су Црвени крст, Дом Петар Радовановић, Основни суд, Тужилаштво, МУП, Школа за слушно оштећену децу, Удружења и Савези особа са посебним потребама, Сигурна кућа и др.

Народна кућица са капацитетом од 250 особа функционише у сарадњи Црвеног крста и Центра за социјални рад.

Једини вид заштите деце и одраслих са посебним потребама, чији је број у сталном порасту, је коришћење материјалног додатка за туђу негу и помоћ, обзиром да на територији Града не постоје одговарајући објекти за привремен или стални смештај ових категорија становништва, као и недостатак било каквих дневних боравака, чије би функционисање знатно олакшало свакодневни живот њиховим породицама.

У надлежности Центра за социјални рад је Дом за децу и омладину "Петар Радовановић" као републичка установа сложене делатности која има две категорије корисника, децу без родитељског старања и ученике средњих школа.

Стратегија Републике Србије предвиђа, да се што већи број деце без родитељског старања смести у хранитељске породице и тиме укључи у локалну заједницу, што је и један од приоритета Стратешког плана за социјалну политику Града Ужица. Тенденције су да ће се број ове групе корисника услуга Дома Петар Радовановић све више смањивати у наредном периоду (у току 2007. године само двоје деце без родитељског старања је смештено у Дом) и да ће се повећати број хранитељских породица.

С обзиром на макрорегионални карактер Града, планира се отварање Регионалног центра за хранитељство и Клуба хранитеља као вида промоције хранитељства у циљу регрутације нових хранитељских породица. Такође се планира реализација пројеката даље заштите деце без родитеља типа "Кућа на пола пута", као вида субвенционираниг становања у објектима за трајно коришћење уз помоћ Дома за децу без родитеља и локалне самоуправе.

Један од највећих проблема Центра је обезбеђивање збрињавања старих лица која нису у стању да се брину о себи. Потребе за различитим облицима заштите старих лица, нарочито у сеоским насељима, повећаће се с повећањем удела старачких домаћинстава (Град Ужице по попису од 2002. године сврстава се у ред градова са старим становништвом), који ће све теже решавати свакодневне проблеме (снабдевање, здравствена заштита и друге врсте услуга). У том смислу, неопходно је повезивање институција примарне здравствене заштите (Дом здравља) са институцијама социјалне заштите (Центар за социјални рад). Услед недовољно развијеног и неадекватног нивоа примарне заштите, болнице постају институције које решавају и низ социјалних проблема. Дужина болничког лечења је, у том случају, одређена пре социјалним него медицинским разлозима, што је веома честа ситуација у нашој средини.

Пилот пројекат Помоћ у кући, реализован је у сарадњи Центра за социјални рад и невладиног сектора, који је својим резултатима показао потребу за сталном делатношћу овог типа.

Развијати комбиноване облике заштите, који омогућавају да стара особа, уз пружену помоћ остаје што дуже у кућној средини, чиме би се смањиле потребе за већим капацитетима објеката за институционално збрињавање. То су: покретне педикирске службе, службе за кућну негу и помоћ, "оброци на точковима" и слично. Клубови за стара лица су посебан облик организовања живота у заједници са превасходним задатком да омогуће задовољавање социјалних потреба.

Када стара лица живе у породици која може да пружи бригу и подршку, а хоспитализација је ипак неопходна, предлаже се, као алтернатива кућно лечење. Лечење у кући, као замену за болничко лечење, спроводити кроз рад специјализованих установа, као и кроз организацију кућног лечења у Дому здравља (пример: служба за кућно лечење Дома здравља Ужице). Стара лица, која бораве у институцијама социјалне заштите, какви су домови за старе, имају обезбеђену здравствену заштиту кроз активности лекара опште медицине који раде у дому за стара лица, а болничко лечење им се обезбеђује било у стационарима домова било у општим болницама. Посебно организоване облике заштите захтевају: непокретна стара лица, психогеријатријски случајеви и друштвено заостала стара лица. Без обзира на породично окружење, ове особе због тежине свог стања, захтевају трајна решења и смештај у неку од институција. То су најчешће стационари за стара лица или специјализовани геронтолошки заводи.

Локална самоуправа, у сарадњи са приватним сектором, понудиће различите видове смештаја, заштите и бриге о пензионерима и старим лицима. Влада Републике Србије је 2005. године, установила формирање Дома за збрињавање старих лица, који недостаје Граду Ужицу, али и подручју Западне Србије. Дом ће бити успостављен као будуће одељење Центра за социјални рад који ће организационо структуру формирати у партнерству са локалном самоуправом, институцијама здравства и невладиним сектором. У раду Центра развијати мултидисциплинарни тимски рад.

Социјална заштита за младе, обезбеђена је преко институција:

- Дома за децу и омладину "Петар Радовановић",
- Дома ученика средњих школа и
- Установе Студентски центар

Све три институције су регионалног карактера.

Дом за децу и омладину "Петар Радовановић" је републичка установа сложене делатности, која има две категорије корисника, децу без родитељског старања и ученике средњих школа, уз надлежност два министарства из домена социјалне заштите и просвете. Наведене две основне делатности подразумевају организовање смештаја, исхране, васпитног рада, хигијенске, здравствене и безбедносне заштите деце корисника услуга дома. Обе категорије корисника имају јединствен дневни режим, док се васпитни садржаји реализују у зависности од потреба деце. У Дому станују деца предшколског, основношколског и

средњошколског узраста заједно, без обзира на социјални статус, да ли су то деца лишена родитељског старања или деца која у Дому станују док се школују. На тај начин деца која су одрасла у институцији могу боље да се интегришу у вршњачку групу. У летњем и зимском периоду, кад је распуст, Дом ради као hostel.

Тенденција је смањење ове групе корисника услуга Дома, односно капацитети дома ће се убудуће све више користити за интернатски смештај ученика који су на школовању у Ужицу.

Дом ученика средњих школа је васпитна установа регионалног карактера која се бави услугом смештаја, исхране и васпитног рада са ученицима средњих школа. Реконструкција и адаптација постојећих објеката у оквиру комплекса Дома ученика као и проширење капацитета изведени су 2004. године. Капацитет дома је 120 кревета.

Установа студентски центар Ужице функционише у оквиру мреже установа Студентског стандарда Републике Србије за обављање основне делатности смештаја и исхране студената Учитељског факултета и Високо пословно - техничке школе струковних студија у Ужицу. Објекти студентског дома у Турици су монтажног карактера и као такви не могу се третирати као адекватан простор за становање студената. У планском периоду, овај проблем се мора решавати кроз изградњу новог Студентског дома, који би просторно и функционално одговарао за потребе смештаја и исхране студената. Делимично решење овог проблема могло би се остварити кроз адаптацију простора у оквиру Дома за децу и омладину "Петар Радовановић". Ложирање новог дома у близини високошколских установа допринело би повећању искоришћености услуга исхране у студентском ресторану.

2.3.1.6. Објекти у области културе

Ужице је развијало институције културе, које су имале посебан значај на нивоу макрорегионалног центра. Тако у Ужицу постоји низ културних институција регионалног значаја - Народно позориште, Народна библиотека, Народни музеј, Историјски архив. Институције културе локалног карактера - Градска галерија, изложбени простор "Јокановића куће", биоскоп, намењене су задовољењу свакодневних потреба. Објекти у области културе представљају седиште културног живота. Објекти су лоцирани у оквиру КО Ужице, у зони градског центра, а по потреби их планирати и у осталом делу планског подручја.

Ужичко Архиепископско намесништво покрива простор града Ужица и општине Чајетина. Има укупно 16 црквених општина, од тога 7 у граду Ужицу са 17 парохија и 9 црквених општина у општини Чајетина. Верске објекте треба верификовати, уколико су испуњени законом прописани критеријуми и на основу програма за њихову изградњу.

2.4. РАЗВОЈ И УРЕЂЕЊЕ НАСЕЉА И ЦЕНТАРА ГРАДА УЖИЦА - ВЕЗЕ И ОДНОСИ ГРАДСКИХ И СЕОСКИХ НАСЕЉА (Реферална карта 2)

Утврђено је, да је у досадашњем развоју присутна неравномерност у размештају радних места и других функционалних садржаја са изразито развијеним градским центром и недовољно развијеном мрежом мањих центара који би омогућили и подстакли бржи и равномернији развој свих насеља. У том смислу је извршено планско опредељивање функционалног положаја сваког насеља у мрежи насеља и у складу са истим опремање насеља. Ово треба да одреди и њихов демографски и просторно-физички развој, а тиме ће определити и начин коришћења, уређења и заштите простора.

Обзиром на анализе карактеристика мреже насеља и центара Града, може се закључити да је успостављен моноцентричан модел развоја.

Утврђено је, да је у досадашњем развоју присутна неравномерност у размештају радних места и других функционалних садржаја са изразито развијеним градским центром и недовољно развијеном мрежом других центара који би омогућили и подстакли бржи и равномернији развој свих насеља.

Исти карактерише:

- приоритет индустријске производње
- индустрија се не везује за базе сировина
- врши се концентрација у граду
- саобраћајним повезивањем се надомешћују дистанце између центара и удаљенијих насеља
- становништво се пресељава (концентрише) у градска насеља
- раст је убрзан и дисконтинуалан
- систем функционисања унутар општине је затворен и једносмеран (усмерен на градски центар).
- 90% и више становника, као и запослених је на градском подручју.

Градски центар је у Ужицу и као такав није подједнако приступачан из свих делова општине, нарочито западних, који су својевремено чинили посебну општину Кремна.

Градско подручје Ужица са седам заједница насеља: МЗ Липа, Царина, Центар, Росуље, Теразије, Турица, Крчагово, обухвата и делове приградских насеља Буар, Дубоко, Вољујац, Горјани, Љубање, Дријетањ и Качер.

Ужице се, према Просторном плану Републике Србије, посматра као макрорегионални центар са гравитационим подручјем које покрива већи број функционалних подручја. Ужичко - рашка регија према Просторном плану Србије је макрорегионална целина са центром у Ужицу и два планирана јака регионална центра у Рашкој области, Пријеполу и Новом Пазару.

Прихватајући територијално-административно уређење државе према европском типу регионализоване државе (ЕУРОСТАТ, Луксембург), Град Ужице би у даљем процесу развоја требало да тежи достизању нивоа НУТС 3 (категорија од 100.000 до 800.000 становника). Наиме, поред улоге центра урбаног округа - дистрикта у коме се решавају питања економског и социјалног развоја, као и питања између села и града, Ужице би требало да има могућност спровођења кључних одлука просторног развоја на нивоу округа и могућност успостављања хоризонталне координације по питању просторних система са другим окрузима и регионима. Урбани центар НУТС 3 нивоа требало би стога да има развијене услужне делатности (као и нижи нивои НУТС 4 и НУТС 5), али и низ јавних служби на којима би се градило његово ефикасније функционисање. У досадашњој пракси планирања централне функције обухватају велики број разноврсних активности, тако да се могу поделити у три основне групе: (а) функције друштвеног стандарда, (б) функције услуга, (ц) функције управљања и заштите.

У складу са европским препорукама, Ужице као центар НУТС 3 треба додатно да развија службе, гради објекте и обједини простор за следеће активности:

- за међуопштинске јавне и привредне организације (коморе, банке, комунални и осигуравајући заводи, пројектне и планерске организације, трговинска представништва, окружни суд и правобранилаштво и сл.);
- за врхунске културне и рекреационе установе (завод за заштиту споменика културе, позоришта, архиве, галерије, универзална фестивалска дворана, централна библиотека, забавни парк, базен...);
- за изузетне потребе становништва у снабдевању и за потребе службених путника и туриста (опште и специјализоване робне куће и продавнице нпр. за музичке инструменте, спортске реквизите, кућне животиње, хоби - опрему, затим градске хотеле и ресторане више категорије);
- за специјализоване и ексклузивне услужно - занатске радње (крзнар, јувелир, модни креатор, сервиси за апарате и машине разних произвођача);
- за потребе вишег и високог школства и научно - истраживачког рада са комплементарним функцијама и ослоном на специфичне потребе привреде у региону;
- болницу општег и болнице специјализованог типа, заводе и институте;
- пратеће социјалне установе уз школске и здравствене установе (студентски домови, азили за дефектну децу и старе);
- спортско рекреативне центре за потребе свих видова физичке активности у отвореном и затвореном простору, за манифестације врхунског спорта, али и мање спортско-рекреативне центре мултинаменског карактера.

Један од првих корака ка повећању конкурентности свакако би морао бити усмерен на еколошки аспект који је код нас до сада био веома запостављен. Наиме, комбинован са елементима одрживог развоја, он представља све важнију карактеристику урбаног простора, помоћу које се може мерити његова атрактивност, степен конкурентности у регионалним и глобалним системима, али и постићи одређени пожељни економски ефекат. Тако Европски стандард за вредновање (The European Valuation

Standard 2000 - EVS 2000) наводи и описује разлоге за уважавање еколошког квалитета. Према EVS, оцена околине је извештај који се добија посматрањем свих аспеката предложеног развоја и његових утицаја, и као таква, она представља неизоставну информацију у процесу управљања урбаним развојем, као и приликом представљања и позиционирања одређене урбане средине на глобалном тржишту.

Концепт мреже насеља у оквиру, из којег произилази и формирање различитих гравитационих зона појединачних градских и сеоских центара, као и интензитет њихове међузависности, сагледан је кроз више различитих нивоа и према више критеријума као што су: просторна дистрибуција становништва, густина насељености и густина насеља, централитет и типови насеља, степен урбанизованости, природно - морфолошке карактеристике насеља, опремљеност - дисперзија/концентрација садржаја и активности (јавне службе са објектима друштвеног стандарда, привредне активности/делатности, капацитети, услужне и терцијарне делатности), саобраћајна повезаност и интензитет међусобне повезаности, инфраструктурна опремљеност, функционална усмереност и специфичност насеља.

Први степен преласка из нодалне организације-моноцентричне структуре, представља модел са елементима полицентричног развоја. Овај модел се у случају просторне матрице, какву имамо у брдско-планинским и слабије развијеним подручјима, углавном сматра непогодним са становишта непосредних корисника услуга, иако има несумњивих предности у погледу снижавања иницијалних улагања и рационалнијег функционисања.

У почетној фази реализације плана до 2013. године, предвиђа се јачање постојећих центара насеља, што са друге стране, има за последицу растеређење притиска на сам градски центар. Јачање сеоских центара подразумева подизање нивоа функционисања и разноврсности садржаја у оквиру центара, са једне стране, док са друге, омогућава успостављање чвршћих релација између самих центара и насеља која се око њих групишу.

У наредним фазама плана, предвиђа се усмеравање урбанизацијских процеса, кроз јачање планираних центара - јачање Ужица као регионалног центра, Севојна са широким спектром функција, које из радног субурбија Ужица тј. центра рада прераста у секундарни центар и значајан пол развоја, Беле Земље - будућег центра заједнице насеља са приградским насељима Дријетањ, Качер, и Љубање и Збојштином, као примарним сеоским насељем, Кремана - центра заједнице насеља који артикулише насеља у западном делу територије општине, Биоску као развијено село са појединим функцијама и Мокру Гору као насеље са туристичком функцијом, Крваваца - центра заједнице насеља који обједињује истоимено насеље са гравитирајућим насељима са специфичним/туристичким функцијама Злакуса и Потпеће и Поточањем као примарним сеоским насељем, Карана - центра заједнице насеља развијених села са појединим функцијама Рибашевина и Луново Село и Равни као центар који обједињује насеља у јужном планинском појасу са Дрежником као развијеним селом са појединим функцијама и примарним сеоским насељима Скржуги и Никојевићи (за сада са недостатком просторно- физичких капацитета).

КАТЕГОРИЈА НАСЕЉА (ЦЕНТАРА)

Т а б е л а бр. 10:

Градски / регионални центар	Ужице
Секундарни центар	Севојно
Центар заједнице насеља	1. Севојно 2. Крвавци 3. Бела Земља 4. Равни 5. Каран 6. Кремна
Насеља са специфичним (специјализованим) функцијама	1. Мокра Гора (туристичко насеље) 2. Потпећ (туристичко насеље) 3. Злакуса (туристичко насеље)
Развијено село са појединим функцијама	Биоска, Стапари, Рибашевина, Луново Село (Пониковица), Дрежник
Примарна сеоска насеља	Пањак, Кршање, Котроман, Стрмац, Витаси, Радуша, Пеар, Кесеровина, Врутци, Губин До, Трнава, Гостиница, Лелићи, Каменица, Добро до, Бјелотић, Збојштица, Поточање, Скржуги, Никојевићи
Приградска насеља (виши централитет и виши степен урбанизованости)	Буар, Дубоко, Волујац, Горјани, Љубање, Дријетањ, Качер

Овај модел подразумева концентрисано-децентрализовани развој и размештај становништва и активности, територијалну и гранску диверзификацију свих облика производње развојем малих и средњих предузећа и микро бизниса у сектору индустрије и услуга у центрима и насељима на сеоском подручју, како би се у економском смислу смањила доминација општинског центра, у коме је приоритет развој сектора услуга од регионалног значаја и индустријских капацитета од значаја за привредно повезивање са суседним општинама и регијама.

Дисперзија економских активности, као основно стратегијско опредељење, у првом реду у индустријском сектору, а затим и у сектору услуга треба да промени данашњу слику стања у погледу миграција становништва из великог броја села према Ужицу и приградским насељима, због посла и градског стандарда живљења.

Диверзификација руралне економије и унапређење општих услова живљења на селу, подразумева развој центара и насеља на сеоском подручју као вишефункционалних производних, социјалних и културних простора и формирање породичних пољопривредних газдинстава са здравом економском структуром.

Позитиван пример представља иницијатива Завичајног удружења микророгоца, да се у оквиру постојећих заселака омогући изградња објеката са посебном наменом (дипломатско насеље, уметничко село, насеље лобиста и државних органа).

Повећање степена диверзификованости насеља, омогућиће развој са аспекта релацијског умрежавања, односно повезивања насеља по принципу различитих конкурентних предности. Иста би се међусобно допуњавала стварајући релацијске мреже међусобно конкурентних садржаја.

Јачањем центара и успостављањем више полова развоја, усложњава се мрежа и премошћавају (успостављају) континуитети просторног развоја и дистрибуције садржаја на читавом простору. Потез ка Волујцу израста у нови секундарни појас развоја због морфолошко-просторног положаја, просторно-физичких капацитета, пораста степена урбанизованости и централитета, уз јачање веза и умрежавања на регионалном нивоу (веза са подринском осовином развоја, туристичким регијама, аеродром Поникве, јаке везе са Ужицем).

Табела бр. 11:

РБ.	Заједница насеља	Центри насеља у заједницама насеља
1.	ЗН Ужице	Ужице са гравитирајућим приградским насељима : Буар, Дубоко и Волујац и Стапарима-развијеним селом са појединим функцијама
2.	ЗН Севојно	Севојно са гравитирајућим приградским насељем Горјани
3.	ЗН Крвавци	Крвавци са гравитирајућим насељима: Насеља са специфичним функцијама: Потпеће и Злакуса Примарно сеоско насеље - Поточање
4.	ЗН Бела Земља	Гравитирајућа приградска насеља: Дријетањ, Качер и Љубање Примарно сеоско насеље - Збојштица
5.	ЗН Равни	Равни са гравитирајућим насељима: Развијено село са појединим функцијама - Дрежник Примарна сеоска насеља: Никојевићи и Скржути
6.	ЗН Каран	Каран са гравитирајућим насељима: Развијена села са појединим функцијама: Рибашевина и Луново Село Примарна сеоска насеља: Гостиница, Губин До, Трнава, Лелићи, Каменица, Бјелотић, Добродо, Пониковица
7.	ЗН Кремна	Кремна са гравитирајућим насељима: Насеље са специфичним функцијама - Мокра Гора Развијено село са појединим функцијама - Биоска Примарна сеоска насеља: Витаси, Радуша, Стрмац, Пањак, Котроман, Кршање, Биоска, Пеар, Кесеровина, Врутци.

Основна карактеристика оваквог типа мреже је компатибилност, која подразумева да ће се у оквиру ових полова наћи садржаји који додатно афирмишу постојеће центре (садржаји који их допуњају, а не угрожавају), с тим што је омогућен и интензивнији развој сваког од насеља понаособ. Такође се успостављају релације-повезивање полова ради стварања услова за чвршће повезивање између самих центара.

Унутар западног и северног развојног појаса постојаће релативно добра усаглашеност. Највећа природна ограничења будућем привређивању су у оквиру јужног развојног појаса са оскудним пољопривредним земљиштем, неискоришћеним могућностима туристичког развоја и развоја привреде.

Стога се предвиђа интензивирање на овом подручју привреде и туризма уз центре заједнице насеља Беле Земље и Равни.

Интензивирање развоја туризма наставиће се у западном развојном појасу уз туристички центар Мокра Гора и центар заједнице насеља Кремна.

Такође, у Ужицу предвидети простор за активности градског центра који се у случају већег броја истих објеката може делимично измештати и у друге развојне појасеве и центре заједнице насеља у Севојну, Крвавцима, Белим Земљама, Кремнима, Карану и Равнима. Имати у виду потребе свих становника планског подручја за одређеним објектима секундарних и терцијарних делатности и потпуније искоришћавање локационих потенцијала насељских центара, а не само градског центра.

Међутим, измештање неких градских централних функција у друге секундарне развојне појасеве не сме да погорша услове приступачности. С тога се за будући развој градских, а нарочито регионалних централних функција мора наћи простор на ужем градском подручју чак и по цену измештања постојећег становања и привреде.

Табела бр. 12:

РБ	ЗАЈЕДНИЦА НАСЕЉА	НАСЕЉЕ	СТАНОВНИКА		ПУТНИ ПРАВАЦ	РАСТОЈАЊЕ Км
		НАЗИВ	2002 .	2025 .		
1.	ЗН Ужице	Ужице	54717	56000	М5, М19.1	0
		Буар	1415	1645	М19.1, Р213	4,13
		Дубоко	847	750	Р263,Р213, ОП11	4,00
		Волујац	1094	1010	М19.1	8,00
		Стапари	974	780	М19.1,Р112	12,00
				59047	60185	
2.	ЗН Севојно	Севојно	7445	8000	М5	0
		Горјани	735	680	М5	6,20
			8180	8680		
3.	ЗН Крвавци	Крвавци	311	250	ОП4	0
		Поточање	518	445	ОП4	1,50
		Потпеће	512	440	ОП4	2,50
		Злакуса	694	590	ОП4	3,10
				2035	1725	

4.	ЗН Бела Земља	Дријетањ	1092	1200	М5, ОП6	0,50
		Качер	507	470	ОП6	4,50
		Љубање	708	670	М5, ОП1	6,80
		Збојштица	172	80	М5, ОП2	9,50
			2479	2420		
5.	ЗН Равни	Равни	558	475	М5, ОП2	0
		Дрежник	761	600	М5, Р230, ОП3	7,80
		Никојевићи	416	320	М5, Р230, ОП19	3,80
		Скржути	667	530	М5, ОП2	2,60
			2402	1925		
6.	ЗН Каран	Каран	582	440	Р263	0
		Рибашевина	484	385	Р263, ОП8	4,80
		Гостиница	639	560	Р263, ОП12	9,60
		Губин До	451	320	Р263, ОП14	6,90
		Трнава	463	380	Р263	5,60
		Лелићи	381	295	Р263,	2,80
		Каменица	272	200	Р263,	6,20
		Бјелотић	261	220	Р263	7,60
		Пониковица	362	340	Р263	8,30
Добродо	275	180	Р263,	11,20		
			4170	7490		
7.	ЗН Кремна	Кремна	727	620	М5, Р112	0
		Витаси	301	190	М5, ОП26	7,40
		Радуша	524	400	М5, ОП25	5,15
		Стрмац	296	290	М5, Р112	8,80
		Мокра Гора	605	495	М5	12,60
		Пањак	109	60	М5,	18,90
		Котроман	182	150	М5	16,30
		Кршање	167	90	М5,	21,10
		Биоска	554	400	М5,	8,80
		Пеар	433	360	М5,	13,70
		Кесеровина	589	460	М5	12,80
		Врутци	222	110	М5, ОП9	16,70
			4709	3625		

2.5. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ И И УРЕЂЕЊЕ РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА

Основни предуслови за обнову и развој села, подразумевају економски, социјални, еколошко-физички и одговарајући институционални оквир, уз мере и стратешке приоритете ревитализације села.

Приоритетна планска решења која имају за циљ развој руралних подручја, као и ревитализацију и обнову села, интегрисана су и представљена планским решењима у области пољопривреде, туризма, инфраструктурних система и др.

Насупрот тенденцијама, даљег искључивог развоја на ширем подручју Ужица и Севојна, за које се урбанистичким плановима резервишу терени, или се неплански заузимају, интенција плана је равномернији развој руралних подручја, односно будућих појасева развоја долина горње Бетиње и Камешине на западу, Лужнице на северу и на златиборској висоравни у јужном делу територије. И у овим долинама и на златиборској површи има погодних терена за развој насеља.

У односу на главни развојни појас у низводној долини Бетиње, слабост секундарних развојних појасева је у мањој инфраструктурној опремљености (железница, вода), па су за локацију ових центара погодни терени уз водне токове и раскршћа путева, нарочито за нове индустријске локалитете и центре заједница насеља, а на оближњим осунчаним теренима за становање.

У развоју постојећих насеља, јавља се потреба за заштитом земљишта од непланског грађења, које треба предупредити пажљивим и планским ширењем постојећег грађевинског земљишта, унутар кога се могу вршити потребне реконструкције и санације грађевинског фонда и комунално опремање.

Диверзификација руралне економије и унапређење општих услова живљења на селу подразумева развој центара и насеља на сеоском подручју као вишефункционалних производних, социјалних и културних простора и формирање породичних пољопривредних газдинстава са здравом економском структуром.

У оквиру северног развојног појаса, предвиђа интензивирање привреде и туризма уз центре заједнице насеља Беле Земље и Равни.

У западном развојном појасу, наставиће се интензивирање развоја туризма уз туристички центар Мокра Гора и центар заједнице насеља Кремна.

Размештај становништва и активности, територијална и гранска диверзификација свих облика производње, оствариће се развојем малих и средњих предузећа и микро бизниса у сектору индустрије и услуга у центрима и насељима на сеоском подручју, чиме би се у економском смислу смањила и доминација градског центра.

Сва досадашња настојања да се неки елементи урбанизације пренесу и на разбијена насеља, нису била делотворна. Већин урбаних реконструкција у овим селима није ни било. Овим насељима треба довести нове технологије, али не реметећи постојећу урбану структуру. Ревитализација подразумева све природне одлике садашњег начина живљења уз неопходне утицаје урбаног.

Уважавајући све предности и недостатке садашње урбане морфолошке структуре разбијених насеља, овим планом су предвиђена будућа урбана правила у циљу побољшања квалитета живљења која би требало да иду у првцу задржавања свих позитивних вредности, а елиминисању или ублажавању негативних.

Убудуће се на руралном подручју очекује наставак тенденције породичног начина становања и индивидуална стамбена изградња, уз изградњу мањих економских објеката за допунско бављење пољопривредом.

Уколико се јави интерес корисника и економска оправданост, у насељским центрима се могу градити и вишеспратне колективне стамбене зграде мање спратности, што би могло да оправда и виши степен комуналног уређења земљишта.

Урбанистичким плановима за сеоске центре и приградска насеља треба одредити зоне за наведени начин становања и стамбене изградње, на основу претходних геолошких испитивања и затим приступити комуналном уређењу земљишта у границама потреба наредног периода имплементације плана.

Тренд смањења броја становника присутан је углавном код свих нижих категорија насеља, односно, у примарним сеоским насељима и у већини села са сеоским центром. До повећања броја становника доћи ће у центрима заједница села, општинском центру и у приградским насељима, односно, оним која ће се трансформисати у приградска и у насељима која имају функцију села са туристичком функцијом. У већем броју сеоских насеља, неће доћи до повећања стамбене зоне, већ до задржавања исте површине или њеног смањења.

Код развоја одређеног броја насеља, предвиђа се могућност трансформације једног броја пољопривредних у непољопривредна кућишта. Овај процес се нарочито очекује код виших категорија села. Код организације стамбених зона у оквиру насеља пожељно је да становање непољопривредних произвођача треба да заузме централније место у насељу, ван путева и праваца кретања пољопривредних и мешовитих произвођача. Становање пољопривредних произвођача треба да заузме периферне или оне делове насеља којима је оно најинтензивније везано саобраћајницама за производне површине и пословне центре.

Посебну пажњу треба обратити на перспективу развоја постојећих сеоских центара. У оквиру истих зона неопходно је предвидети парковске површине (стазе, фонтане, споменике,...), као вишефункционалне просторе, сходно броју становника који

гравитирају тим насељима. У оквиру сеоског центра, неопходно је обједињавање сличних функција у оквиру једног или више објеката. Ветеринарске станице и бензинске пумпе, лоцирати (изместити) изван централне зоне.

У циљу уравнотеженијег развоја и услова запошљавања у индустрији, уз повољније везе места рада и становања предвиђа се ширење индустрија на новим погодним теренима, не само у Севојну, већ и у секундарним развојним појасевима - западном, северном и јужном.

Нови индустријски погони и комуналне зоне предвиђају се у свим центрима заједница насеља западног, северног и јужног развојног појаса.

Приликом проширивања или измештања постојећих производних капацитета у Ужицу или Севојну обавезно треба испитати могућност изградње новог погона у свакој од ових индустријских зона/локалитета.

Потенцијали су у развоју дрвне индустрије, хемијске, прехранбене, развоју пољопривреде, нарочито воћарства и сточарства, па би индустрије требало преваходно усмерити на прераду ових производа уз кооперацију са пољопривредним произвођачима. Ово подразумева развој система агрокомплекса са што већим степеном финализације производа.

Површине погодне за спорт и рекреацију, највећим делом нису уређене, па се делимично заузимају и стамбеном и другом изградњом чиме се погоршава животна средина у овом подручју. У центрима заједница насеља, одговарајућим урбанистичким планом треба предвидети формирање спортско-рекреационих центара за гравитирајуће становништво, најбоље уз основну школу.

Природа највећег дела овог простора је живописна и нуди становницима пуно могућности за рекреацију. Ипак треба посебно заштитити и уредити поједине најатрактивније пунктове видиковаца и одморишта (пример потеза Шарган-Цвијовићи), као и културно-историјских локалитета.

Акцијама мештана, чланова туристичких и планинарских друштва и организација, треба постепено уређивати локалитете природних и културно-историјских вредности, као и дефинисати концепт организације и реализације пикник простора.

Осим уређивања самог локалитета исто је толико важно уређивање прилазних пешачких-шетних стаза.

За све локалности које служе као излетишта, или за то имају услове треба имати у виду следеће:

- Оне морају на одређени начин и у знатнијем степену да представљају различиту средину и да пружају другачију атмосферу од градске из које се долази;
- У изгледу, структури и карактеру излетишта, без обзира на његово основно својство и мотиве за његово посеђивање, зеленило-изворно, или хортикултурно обрађено треба да буде максимално могуће заступљено;
- уколико је излетиште по свом карактеру ближе изворној средини, утолико у њему треба да буде мање интервенција хортикултурног карактера, уколико је више вештачки створено, утолико је више допуштено, па и пожељна његова хортикултурна обрада и уређење;
- излетиште треба по могућству да располаже већим богатством мотива, чак и у случају када се ради о веома атрактивном и врло значајном културно-историјском споменику, оплемењавањем и озелењавањем нове околине и сличним мерама треба га обогатити и пружити посетиоцу више разлога да се на томе месту задржи;
- уопште, а нарочито када се ради о местима и објектима који у мањој или недовољној мери могу да мотивишу излетнике да их посете, стварање мреже таквих ближих локалитета и пунктова, њихово повезивање, одговарајуће уређење простора и комуникација између њих, могу сваком да подигну значај и излетничку, односно културну и рекреативну вредност;
- заштитне мере против различитих климатских и других неповољних и екстрема - ветрова, превелике инсолације, прашице, дима и гасова и др., нарочито применом вегетације као средства мелиорисања и заштите, веома су значајне.

Посебне мере заштите заслужују бројни видиковци, који представљају карактеристичан пејзаж. Промене у природној средини и изградња, могу се вршити само у обиму и на начин који неће мењати основни изглед и карактер пејзажа, односно оне одлике због којих је средина дошла у обзир да буде заштићена.

Избегавати да се оваква места користе за друге сврхе, да се на њима подижу делови насеља, грађевински објекти уопште и сл. Ако већ постоје насеља у рејону неког видиковца и обухватају га, онда најужу локалност таквог места треба оставити ван високе изградње, односно ослободити је већ изграђених објеката и претворити је у неку врсту сквера, трга, мањег парка или сл. чиме би се такође обезбедила његова функција излетишта.

При уређивању видиковаца у слободном пределу треба поћи од његових основних вредности, намене и услова средине (пример могуће изградње параклиса и молитвеница на обронку Ограђенице преко пута фабрике Котроман и у простору Јатарица у Мокрој Гори).

Намена захтева да се он оспособи за масовнију посету, да се омогући задржавање на њему, учинити га што пријатнијим и да се обезбеде лепо видици на околним пејзаж. Експонираност ветровима и интензивном осунчавању захтева да се око видиковца, а кад заузима већу површину онда и на њему, формирају ветробрани и "сунцобрани" бареже од мање-више континуираних завеса или група дрвећа и жбуња, али тако подигнутих и распоређених да се избегне превелика геометријска правилност и да се обезбеде продори за визуру у свим правцима у којима се може сагледати леп и интересантан пејзаж.

Евентуални угоститељски и други објекти, који имају за циљ прихватање посетилаца и сличне функције, не треба да буду лоцирани на истакнутим тачкама видиковаца, већ ниже и на месту са такође лепим изгледом, али тако да се не заклања видик са главних делова видиковца.

И на већини путних праваца на руралном подручју, чије трасе великим делом иду баш развојима и истакнутим гребенима, има више тачака са којих се на све стране пружају изванредни видици и које због тога имају услове за уређење видиковца на таквим местима.

3.0. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА И КОМУНАЛНО ОПРЕМАЊЕ ПРОСТОРА (Рефералне карте 2 и 3)

3.1. САОБРАЋАЈ (Реферална карта 2)

3.1.1. ДРУМСКИ САОБРАЋАЈ

Планирани друмски саобраћај на територији града Ужица, одвијаће се на две основне путне мреже:

- мрежа државних путева
- мрежа општинских путева

3.1.1.1. Државни путеви

Предлог мреже државних путева у оквиру Просторног плана Града Ужица урађен је на основу развоја мреже друског саобраћаја преузете из Просторног плана Републике Србије, услова ЈП "Путеви Србије" и нових смерница за изградњу ауто пута Пожега - Вишеград.

На основу наведених смерница Планом се дефинише коридор аутопута и расплет државних путева првог и другог реда:

- Ауто пут (Е 761), Пожега - Вишеград, са денивелисаним укрштајима - саобраћајним петљама "Злакуса" (у реону села Злакуса) веза М5 - Ужице исток, денивелисани укрштај - петља "Ужице југ" ("Бајина Башта") (у реону села Забучје) веза петља "Сурдук" - М19.1 - Бајина Башта, денивелисани укрштај - петља "Мачкат" веза М5 - петља "Сушица", денивелисани укрштај - петља "Кремна 1" веза М5 - индустријска зона "Бранешко поље" - Кремна - планина Тара.

Поред овог основног коридора, предвиђеног Генералним пројектом (ЦИП, 2009. година), предложена је и варијанта, односно северна траса аутопута као варијантно решење на делу коридора од Белих Земаља до Кремена.

Основна траса, у односу на варијантно решење има изразиту предност и за очекивати је да ће то бити јасно аргументовано пројектном и студијском документацијом.

Очекује се да значај и тежина критеријума којима се штити зона водоснабдевања Ужица и суседних региона буду на нивоу значаја и тежина коју ће имати интерна стопа рентабилитета и трошкови изградње при вишекритеријумском вредновању и избору варијанте будуће трасе аутопута на подручју града Ужица.

Пројектну и студијску документацију припремити на начин који омогућава фазну изградњу будућег аутопута Пожега-Ужице-граница Републике Српске на следећи начин:

I фаза: Пожега-петља за Бајину Башту (без изградње петље) - петља Сурдук (веза са М 21)

II фаза: Петља за Бајину Башту (са изградњом петље)-петља Мачкат

III фаза: Петља Мачкат - петља Котроман - граница Републике Српске.

Претходном студијом оправданости ће се сагледати избор оптималне варијанте и утврдити оправданост фазне изградње будућег аутопута.

Пролазак коридора аутопута преко територије Града Ужица, сагледан је у контексту што квалитетнијег повезивања коридора планираног аутопута са мрежом државних путева, као и имплементације у делу планских решења и концепта просторног развоја града.

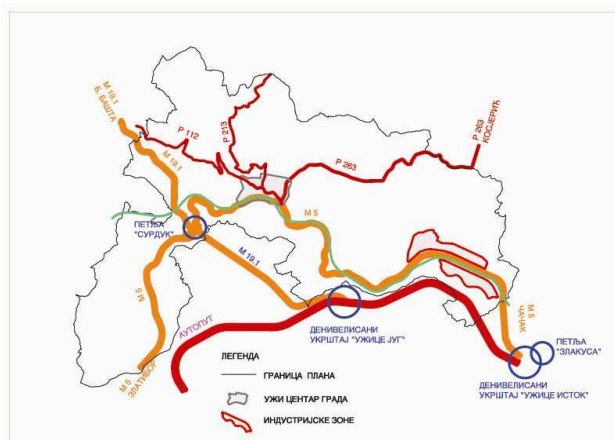
- Државни пут I реда (Магистрални пут М5): деоница Ужице - Вољујац - Биоска - Кремна, (од чвора 0040 Ужице и 0039 Вољујац до чвора 0166 Кремна), измешта се из градског језгра на трасу постојећег магистралног пута М21 - пут за Златибор (од чвора 0040 Ужице до чвора 0235 Кнежевићи), затим постојећом трасом регионалног пута Р112 од Кнежевића до Кремана (од чвора 0235 до чвора 0166), те даље наставља постојећом трасом према Мокрој Гори и Вишеграду.
- Државни пут I реда (Магистрални пут М21): измешта се на петљу "Мачкат" (Сушица) чвор 0235 и даље наставља истом трасом према Златибору и Новој Вароши.
- Државни пут I реда (Магистрални пут М19.1): (чији се почетак налази у Вољујцу - чвор 0039) полази од денивелсаног укрштаја - петље "Ужице југ" ("Бајина Башта") на ауто путу и наставља новом обилазницом (тунел 2800 м) преко петље "Сурдук" (чија је изградња у току) до места Дубци где се поклапа са (сада бившом) трасом магистралног пута М5 до места Вољујац, одакле наставља постојећом трасом према Бајиној Башти. На делу трасе овог пута, од места Вољујац до места Заглавак, предлаже се изградња новог пута и тунела испод превоја "Кадињача".

Изградњом јужне обилазнице Ужица, транзитни токови се издвајају из градског језгра са циљем бржег, безбеднијег и ефикаснијег одвијања саобраћаја, смањења буке и загађења у централној градској зони (слика бр. 6.). Завршетак радова предвиђен је током првог четворогодишњег планског периода.

- Државни пут II реда (Регионални пут Р263): на правцу Ужице - Косјерић задржава се у постојећој траси.
- Државни пут II реда (Регионални пут Р230): на правцу Беле Земље - Сирогојно, задржава се у постојећој траси са предлогом за реконструкцију дела пута у реону села Никојевићи.
- Државни пут II реда (Регионални пут Р213): на правцу Ужице - Јелова Гора - Јакаљ, задржава се у постојећој траси.
- Државни пут II реда (Регионални пут Р112): Део регионалног пута Р112 од петље Кнежевићи до насеља Кремна (од чвора 0235 Кнежевићи до чвора 0166 Кремна), измешта се на стару трасу пута М5 од Ужица преко Вољујца и Биоске до Кремана (од чвора 0040 Ужице и 0039 Вољујац до чвора 0166 Кремна).

У време израде Просторног плана донет је нови Закон о јавним путевима ("Сл. гласник РС", бр. 101/05). Законом је предвиђена нова категоризација путне мреже Србије. Обзиром да од стране Државе још увек није извршена прекатегоризација постојеће магистралне и регионалне путне мреже у Државне путеве 1. и 2. реда, овим Планом се иницира и предлаже будућа категоризација мреже Државних путева на територији града Ужице.

Прекатегоризацију путне мреже ради управљач уз сагласност надлежног Министарства на основу одређених техничких критеријума. Планске активности и смернице представљају предлоге за прекатегоризацију појединих путних праваца и о истима ће управљач бити обавештен.

С л и к а бр. 3: Предлог за прекатегоризацију појединих путних праваца

Град Ужице, није прописао Критеријуме за категоризацију општинских путева, односно није донео Акт о категоризацији (урађен је предлог и у процедури је доношење Одлуке о општинским и некатегорисаним путевима).

3.1.1.2. Општински путеви

Предлог мреже општинских путева урађен је на основу детаљне анализе постојеће мреже и стања локалних и некатегорисаних путева, нове мреже насеља у Просторном плану, пројекције будућег развоја делова територије Града и анализе развоја путне мреже у суседним општинама и регионима.

Имајући у виду да се, нарочито последњих година, бележи значајан пораст теретног саобраћаја на локалним-општинским путевима (као последица све већег броја малих привредних погона и предузећа која се развијају у насељеним местима ван градског подручја и лоше решеног транзитног саобраћаја кроз Ужице), неопходно је извршити прекатегоризацију и реконструкцију општинских путева, као и њихово повезивање са државним путевима без уласка у градско подручје.

На овај начин би се значајно побољшали услови одвијања саобраћаја на општинским путевима, а самим тим поспешили развој насељених места на подручју плана.

Планом је предвиђена прекатегоризација локалних путева у три основне групе-категорије општинских путева:

Општински путеви ПРВЕ категорије (ОП - I):

Општински путеви који повезују Ужице са насељеним местима која у мрежи насеља имају карактер "заједница насеља", или са подручјем посебне намене, или са већим насељеним местима у суседним општинама, а истовремено могу, према потреби, да прихвате део саобраћаја са државних путева као алтернативни правци.

Општински путеви ДРУГЕ категорије (ОП - II):

Општински путеви који повезују већа насељена места унутар територије града или више група насељених места, а могу да послуже и као алтернативни правци за државне путеве или општинске путеве I. категорије.

Некатегорисани путеви (НКП):

Општински путеви који повезују засеоке или појединачна домаћинства унутар територије града.

Табела бр. 13: Предлог нове категоризације Општинских путева

Нова ознака пута	Нова категорија пута	Траса пута	Постојећи пут				НОВИ ОПШТИНСКИ ПУТ			
			Дуж. (км)	Постојеће основне карактеристике профила пута			Дужина (км)	Планиране основне карактеристике профила пута		
				Врста колов.	ширина колов.	ширина банкина		Врста колов.	шир. колов.	ширина банкин.
ОП1	I	Ужице (веза са М5)-Забучје-Бела земља	8.850	Асфалт	4,00 3,50 5,00	2x0,50	8.850	Асфалт	6,00	2x1,00
ОП2	I	Ужице (веза са М5)-Врела-Ћитића буква-Збојштица-Мрамор-Равни-граница града- Чајетина (Сирогојно)	22.500	Асфалт	5,00 4,20 3,50	2x0,30	22.500	Асфалт	6,00	2x1,00
ОП3	I	Калдрма (веза са Р 230)-Мрамор-Дрежничка Таблица-Дрежник	10.330	Асфалт	5,00	2x0,20	9.945	Асфалт	6,00	2x1,00
ОП4	I	Севојно (веза са М5)-Потоцање-Кравци-Злакуса (веза са М5)	6.400	Асфалт	5,00	1x0,50	6.400	Асфалт	6,00	2x1,00
ОП5	I	Теразије (веза са М19.1)-Турица-Синјевац-Стапари-Дивљаковић стена (веза са Р 112)	9.300	Асфалт	4,00 5,00	2x0,50	9.775	Асфалт	6,00	2x1,00
ОП6	I	Попова Вода (веза са М21)-Дријетањ-Качер-Ристановићи-Даниловићи-Брковићи-Бела земља (веза са М21)	5.150	Асфалт Макад.	3,50 5,00	2x0,50	9.852	Асфалт	6,00	2x1,00
ОП7	I	Индустријска зона Севојно (веза са М5)-Младово-Локва (веза са Р 263)	5.150	Асфалт Макад.	3,50 5,00	2x0,50	4.125	Асфалт	6,00	2x1,00
ОП8	I	Зорина кафана (веза са Р 263)-Рибашевина	2.400	Асфалт	5,00	2x1,00	2.500	Асфалт	6,00	2x1,00
ОП9	I	Малића брдо (веза са Р 112)-Манастир Рујан-брана Врутци	3.500	Асфалт Макад.	5,00 3,00	2x1,00	3.500	Асфалт	6,00	2x1,00
Нова ознака пута	Нова категорија пута	Траса пута	Постојећи пут				НОВИ ОПШТИНСКИ ПУТ			
			Дуж. (км)	Постојеће основне карактеристике профила пута			Дужина (км)	Планиране основне карактеристике профила пута		
				Врста колов.	ширина колов.	ширина банкина		Врста колов.	ширина колов.	ширина банкин.
ОП10	II	Теразије (веза са М19.1)-Спасовњача-Чаковина (веза са Р213)	6.100	Асфалт	5,00 3,50	2x0,50	6.100	Асфалт	5,00	2x1,00
ОП11	II	Ужице (веза са Р 263)-Марин Брег-Металка-Каран (веза са Р 263)	6.650	Асфалт Макад.	4,00 3,00	2x0,50	6.650	Асфалт	5,00	2x1,00
ОП12	II	Чаковина веза са Р213-Батина вода-Вићова воденица-Митрића воденица-веза са Р 263.	9.550	Асфалт Макад. Земља	5,00 4,00	2x1,00 2x0,50	9.550	Асфалт	5,00	2x1,00
ОП13	II	Рибашевина (веза са ОП8)-Микина Воденица-Савин Камен-Јелова Гора (веза са Р213)	9.435	Макадам	5,00	2x0,50	9.435	Асфалт	5,00	2x1,00
ОП14	II	Рибашевина (веза са ОП8)-Дубљани-Павловићи-граница према Општини Косјерић	4.450	Асфалт Макад.	3,50	2x0,50	4.450	Асфалт	5,00	2x1,00
ОП15	II	Зорина кафана (веза са 263)-Губин До-Митрово Брдо-граница према Оп. Косјерић	5.770	Асфалт	3,50	2x0,50	5.770	Асфалт	5,00	2x1,00
ОП16	II	Луново село (веза са Р 263)-граница према Општини Пожега	1.000	Асфалт	5,00	2x0,50	1.000	Асфалт	5,00	2x1,00
ОП17	II	Дрежничка таблица (веза са ОП3)-Кошута-Потоцање (веза са ОП4)	6.870	Асфалт	5,00 4,00	2x0,60	6.870	Асфалт	5,00	2x1,00

Нова ознака пута	Нова категорија пута	Траса пута	Постојећи пут				НОВИ ОПШТИНСКИ ПУТ			
			Дуж. (км)	Постојеће основне карактеристике профила пута			Дужина (км)	Планиране основне карактеристике профила пута		
				Врста колов.	ширина колов.	ширина банкина		Врста колов.	ширина колов.	ширина банкин.
ОП18	II	Борак (веза са Р 230)-Љубање-Ѓитића буква (веза за ОП2)	4.100	Асфалт	3.50 4.00	2x0.50	4.100	Асфалт	5.00	2x1.00
ОП19	II	Калдрма (веза са Р 263)-Никојевићи-граница ка Чајетини	8.150	Асфалт	3.50 3.00	2x0.30	8.150	Асфалт	5.00	2x1.00
ОП20	II	Злакуса (веза са ОП4)-Потпећ	1.438	Асфалт	3.00	нема	1.438	Асфалт	5.00	2x1.00
ОП21	II	Јасике (веза са Р 112)-Стапари-Перишићи	1.888 (део)	Асфалт	3.50 3.00	1x0.30	4.326	Асфалт	5.00	2x1.00
ОП22	II	Студени До (веза са Р 112)-Поникве-Кадинача (веза са М 19.1)	7.500	Асфалт	5.00	2x0.80	7.400	Асфалт	5.00	2x1.00
ОП23	II	Кадинача (веза са М 19.1)-Баков камен-Јелова Гора (веза са Р213)	4.700	Макад.	3.00	нема	4.700	Асфалт	5.00	2x1.00
ОП24	II	Дужи (веза са Р 112)-Пеар-Кадина Главица-Љубичићи-Станојчићи-Поникве (веза са ОП22)	5.500	Асфалт Макад.	3.00 5.00	2x0.30 2x0.80	15.500	Асфалт	5.00	2x1.00
ОП25	II	Поповићи (веза са М 5)-Томићи-Јанковићи-Стаменићи-Кремна (веза са М 5)	4.550	Асфалт Макад.	5.00 3.00	2x0.50 2x1.00	4.550	Асфалт	5.00	2x1.00
ОП26	II	Стаменићи (веза ОП24)-Филиповићи-Витаси-(веза М5)	4.700	Асфалт Макад.	5.00 3.00	2x0.50 2x1.00	4.700	Асфалт	5.00	2x1.00
ОП27	II	Брана Врутци (ОП9)-Крнда-Анђићи-Омар-Биоска (веза са Р112)	13.315	Макад.	5.00 4.00	2x1.00	13.315	Асфалт	5.00	2x0.80
ОП28	II	Добро Поље (веза РТП) - Буровина -Митрашиновића брдо-Љуто Поље (веза РТП)	2.300	Макад.	2.50	1x0.30	2.300	Асфалт	5.00	2x1.00
ОП29	II	Тановићи (веза ОП2)-Равањско поље-граница Општине Ариље	5.700	Асфалт, Макад.	3.00	2x0.30	5.700	Асфалт	5.00	2x1.00
ОП30	II	Сарића Осоје (веза Р263)-депонија Дубоко	2.500	Макад.	3.00	2x0.30	2.500	Асфалт	5.00	2x1.00

3.1.1.3. Пратећи путни објекти

Иницира се изградња пратећих путних објеката (путне базе, станице за снабдевање горивом, сервиси, паркинзи, стајалишта).

Планом се задржавају постојеће **путне базе** за редовно и зимско одржавање путева на Теразијама у Ужицу, у Кремнима, као и путна база у Сушици (општина Чајетина) и планира се путна база у Луновом селу.

Планира се изградња пратећих путних садржаја, односно **станица за снабдевање горивом и сервиса за путничка и теретна возила и аутобусе**. Изградња ове врсте објеката је условљена поузданом заштитом земљишта, површинских и подземних вода. Мере заштите је потребно ближе утврдити анализом, тј. проценом утицаја на животну средину.

Постојеће станице за снабдевање горивом на подручју плана се задржавају, а планирају се нове уз државне путеве I и II реда на правцима ка Бајиној Башти, Луновом селу, Белој Земљи и Мокрој Гори - Котроману.

Сервиси за путничка возила и аутобусе могу се реализовати у свим насељским центрима где се за то укаже потреба, што ће се разрађивати урбанистичким плановима нижег реда.

Обавезујућа и приоритетна је изградња безбедног паркинга за аутобусе са пратећим туристичким и техничким објектима и приступне стазе железничкој станици Мокра Гора и улазу у насеље Међавник, као и пешачке стазе поред магистралног пута на потезу прелаз-центар. Предвиђа се и изградња музејских експоната возних средстава узаног колосека, угоститељских, смештајних, спортско-рекреативних и техничких објеката у функцији одржавања саобраћаја, стајалишта, видиковаца отворених сцена и верских објеката, са пратећим садржајима на локалитетима Шарган-Витаси.

3.1.2. ЖЕЛЕЗНИЧКИ САОБРАЋАЈ

Планирана је реконструкција пруге узаног колосека Шарган Витаси - Кремна - Бранешчи у циљу спајања са железничком пругом Београд - Бар. Планом се резервишу 3 коридора, према предлогу Генералног пројекта. Предвиђа се и обнова и изградња пруге узаног колосека Кремна - Биоска - Ужице са могућношћу повезивања Ужица и Вишеграда.

До краја планског периода постоји могућност продужетка железничке пруге узаног колосека од железничке станице Бранешчи преко Чајетине до Партизанских Вода и изградња крака пруге узаног колосека од Кремана до планине Таре. За ове потребе резервишу се коридори ширине 100м и пратећа инфраструктура.

На туристичком комплексу Шарганска осмица планира се изградња објекта за сталну изложбу музејских експоната возних средстава узаног колосека на локалитетима Шарган - Витаси, Јатаре, Девети километар и Мокра Гора, а на прузи узаног колосека изградња заједничког друмско - железничког граничног прелаза Котроман између Србије и БиХ.

На потезу простора Бела вода Јатариче дуж туристичке шумске пруге уског колосека, планирати стајалишта, уређена купалишта, шеталишта, обнову воденица у вишенаменској функцији (по програму Бараковац). На простору Беле воде поред паркинга простора планирати атрактивне туристичке садржаје.

Планирано је опремање локалних железничких станица Злакуса, Горјани, Севојно, Стапари, и Ристановића Поље на прузи Београд - Бар, како би се остварила интеграција железничког саобраћаја у локалном и приградском превозу.

Просторним планом Републике Србије ("Службени гласник Републике Србије" бр. 13/96), железница задржава железничко земљиште и коридоре свих раније укинутих пруга.

3.1.3. ВАЗДУШНИ САОБРАЋАЈ

На територији града тренутно постоји војни аеродром 'Поникве' који није у функцији (због последица бомбардовања), а чија санација је у току. У току су и припремне активности које спроводе Регионална Привредна комора Ужица у сарадњи са Владом Србије, коморским системом, привредним субјектима и потенцијалним инвеститорима, за активирање аеродрома у цивилне сврхе (превоз робе, превоз путника).

Истовремено је покренута иницијатива код Владе Републике Србије за пренос права коришћења аеродрома "Поникве", земљишта и других објеката у саставу аеродрома са Министарства одбране РС на Град Ужице.

Предстоје планови, програми и пројекти који се односе на:

Преношење права коришћења на Град Ужице, чишћење аеродрома од убојних средстава, стављање аеродрома у функцију, формирање регионалног координационог тела, оснивање и функционисање предузећа које би управљало аеродромом, активирање за спортске потребе, за слетања и полетања малих авиона по систему "корак по корак". Улога и значај аеродрома "Поникве", биће дефинисана и Стратегијом развоја ваздушног саобраћаја, чије се доношење ускоро очекује.

У евентуалној варијанти да "Поникве" остану војни аеродром, односно уколико се са Војском и Републичком дирекцијом за имовину не постигне коначан резултат о активирању целог или дела аеродрома у цивилне сврхе, потребно је кроз Генерални урбанистички план, односно одговарајућу студијску документацију предложити и вредновати могуће локације.

Ова варијанта је могућа у складу са смерницом из Просторног плана Републике Србије којим је предвиђена нова локација са циљем да се резервише и сачува простор (земљиште) за будући аеродром Ужице који би био оспособљен за прихват и отпрему мањих савремених авиона намењених за пословна и туристичка путовања у локалном саобраћају, за обављање спортских делатности и за послове намењене пољопривредној авијацији.

3.1.4. ТРАНСПОРТНО ДИСТРИБУТИВНИ ЦЕНТРИ

Просторним планом Србије предвиђена је изградња робнотранспортног центра Ужице у другој фази изградње 19 РТЦ-а у Србији.

Полазећи и од предности саобраћајног положаја градског и регионалног центра Ужица, планиране саобраћајне мреже, предвиђа се формирање робнотранспортних центара у Севојно, на потезу планиране Радне зоне 'Севојно Д' и планиране привредно-пословне зоне 'Сурдук' у непосредном окружењу денивелисаног укрштаја за Бајину Башту.

3.1.5. ПУТЕВИ И СТАЗЕ ЗА НЕМОТОРНИ САОБРАЋАЈ

Бициклизам треба да се развија у складу са решењима предвиђеним планом, као и посебним програмима.

Пешачење је изузетно развијен део туристичке тражње како на домаћем, тако и на иностраном туристичком тржишту. Посебно обележавање пешачких стаза је основа даљег развоја овог вида активности туриста.

3.2. ЕНЕРГЕТИКА

(Реферална карта 3)

Концепт развоја

У погледу електроенергетског напајања, читав конзум планског подручја Ужица је посматран из делова ("зона") који имају своје специфичности и то за напонски ниво 10кВ и 0,4кВ, док је за напонске нивое 110 кВ и 35 кВ конзум посматран у целини.

Према досадашњем оптерећењу електроенергетских објеката, као и према оптерећењу које се очекује, планирана је изградња следећих објеката:

- ТС 110/35/10 кВ 'Ужице 2' у насељу Капетановина.
- ТС 35/10 кВ са прикључним водовима 35кВ 'Севојно 2', 'Турица', Мокра Гора, Каран, Поникве и у Равнима 'Калдрма'.
- Реконструкција једноструког вода 35 кВ Теразије - Бела Земља - Сушица у двоструки вод 35кВ.
- Расплет водова 35кВ са новоизграђене ТС 110/35/10кВ 'Капетановина'.
- Расплет водова 10кВ са новоизграђених ТС 35/10кВ.
- Изградња око 18 трафостаница 10/0,4 кВ, са око 25км кабл водова 10кВ и око 10км надземне мреже на бетонским стубовима.

• ХЕ 'Велико Ужице' на Бетињи. Предвиђено је повезивање ХЕ са електродистрибутивним системом, а снага према идејном решењу је 32 МВА.

• МХЕ на рекама Бетиња, Коњска река, Братешина, Сушица, Волујац, Велики Рзав и Дервента, (око 12 МХЕ, са укупно инсталисаном снагом око 5,5 МВА).

3.3. ТОПЛИФИКАЦИЈА И ГАСИФИКАЦИЈА

(Реферална карта 3)

КОНЦЕПТ

На бази часовне потрошње гаса (која за Ужице са насељима Беле Земље и Севојно до 2010. године износи: 47 800 стм³/х (стандардних метара кубних на час), и планиране часовне потрошње гаса за веће индустријске потрошаче, која 2010 године износи 15950 стм³/х, предвиђена је изградња гасоводне мреже према следећем:

- Гасовод Прелина - Ужице има регионални карактер и са гасом треба да снабдева:
- Лучане, Пожегу, Ариље, Косјерић, Ужице и Чајетину.
- Насеља: Јелен До - фабрику, Севојно, Беле Земље и Златибор.
- Дистрибуција гаса за ове потрошаче се обавља преко секундарне гасне мреже и шест мерно регулационих станица.

3.4. ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ

(Реферална карта 3)

Фиксна телефонија:

Планом се предвиђа проширење постојећих и изградња нових телефонских капацитета на следећи начин:

1. Изградња Мултисервисних приступних чворова (MSAN) и то: Царина², Севојно-Младово, Севојно-пумпа, Трешњица, Луново Село, Каран, Рибашевина, Трнава, Забучје, Равни, Равањско Поље, Волујац, Кадињача, Стапари, Врутци, Биоска, Пеар, Кремна. MSAN изградити у циљу проширења постојећих и супституције аналогних телефонских капацитета (1835 двојника).

2) Изградња припадајуће приступне мреже (подземна) планираних MSAN са дужином претплатничке петље од 800-2000 метара.

3) У руралним деловима планском подручју (мала густина насељености, расута структура насеља, брдско-планински терен) око будућих БС МТС-064 планира се примена CDMA и/или WiMAX технологије за WLL (фиксни-бежични) приступ.

У градским насељима планира се комбиновани приступ: класичан (бакар) и VLL (CDMA и/или WiMAX технологије)-дугорочни план.

4) За ниво транспортне мреже планирати изградњу Оптичких система преноса за планиране МСАН, 2007-2012.година (Поглавље IV-Имплементација плана, приоритетна активност бр. 7: Развој телекомуникација изградњом капацитета фиксне телефоније у оквиру планског решења: Инфраструктурни системи и комунална опрема).

Мобилна телефонија МТС 064:

У плану је изградња 6 базних станица до краја 2011 године на локацијама предвиђеним у Поглављу IV-Имплементација плана, приоритетна активност бр. 8: Развој телекомуникација изградњом капацитета мобилне телефоније у оквиру планског решења: Инфраструктурни системи и комунална опрема.

До краја 2011 г. планира се постављање 16 базних станица на подручју плана. Ово је максималан број, а врло је могуће да ће их бити мање, у зависности од могућности решења имовинских односа са власницима парцела.

Прогноза за дужи плански период је незахвална из разлога веома брзог развоја технологија мобилног приступа.

Архитектура фиксне тел.мреже у наредном периоду треба да има постепену миграцију ка мрежама следеће генерације (NGN), а технологије/медији који ће се примењивати у појединим деловима мреже су:

- **Комутациони системи:** комутација кола и комутација пакета.
- **Транспортна мрежа:** оптички кабловски и PP системи преноса,NGN мултисервисни уређаји, WDM, Етхернет и сл.
- **Приступна мрежа:** xDSL уређаји, MSAN, WLL, CDMA, WiMAX, оптички, xDSL и NF (бакарни) каблови.

Увођење поменутих технологија и уређаја у јавну телекомуникациону мрежу омогућиће поред постојећих (универзални сервис), и пружање нових услуга: услуге интелигентне мреже и вишенаменске Интернет мреже (SMIN). План је да **степен дигитализације у приступној мрежи буде 100%**.

Плански циљеви МТС су побољшање квалитета и повећање броја корисника GSM мреже са тежњом ка увођењу напредних 2.5G i UMTS-3G система (Universal Mobile Telecommunications System).

Према броју пошта, може се закључити да је доста учињено на пољу "приласка" корисницима, тј. повећања доступности. У Ужицу се планира отварање још једне до две поште.

На сеоском подручју, обзиром на тенденцију благог смањења броја становника и опадања броја услуга које се изврше на шалтерима, **не предвиђа се повећање броја пошта.**

3.5. НОВИ ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ

Планом се дефинише обавеза детаљних истраживања конкретних микролокација малих хидроелектрана, њихових техничких карактеристика и услова изградње, у складу са одговарајућом студијском и техничком документацијом, предвиђеном Законом. Изградња малих хидроелектрана вршиће се искључиво на основу смерница овог плана, услова надлежних организација и институција и прихваћене документације, у складу са Законом. Просторним планом се резервише простор за изградњу малих хидроелектрана, а по потреби и у складу са могућностима конкретне локације, и хидроакумулација које ће служити њиховом функционисању.

Т а б е л а бр. 14: **Извод из катастра локација за изградњу МХЕ на територији града Ужица:**

Ред. бр.	Град	Слив	Глав.ток	Притока	Прит.ИИ реда	Назив МХЕ	Бр. кат. листа	Снага кЊ	Произ. ц1000к Њх
1.	Ужице	З.Морава	Моравица	В.Рзав	Приштевица	Стопића	430	135	590
2.	Ужице	З.Морава	Ђетиња	Коњска	Матијашевића река	Кремна	487	154	623
3.	Ужице	З.Морава	Ђетиња	Сушица	Гумбор Криваја	Качер	486	248	999
4.	Ужице	З.Морава	Ђетиња			Плажа	476	255	0
5.	Ужице	З.Морава	Ђетиња	Братешина		Шарган	488	264	1,023
6.	Ужице	З.Морава	Ђетиња			Турица	478	278	430
7.	Ужице	З.Морава	Ђетиња			Биоска	479	380	1,499
8.	Ужице	З.Морава	Ђетиња	Волујац		Буар	485	380	1,534
9.	Ужице	З.Морава	Моравица	В.Рзав	Приштевица	Равни	429	445	1,959
10.	Ужице	З.Морава	Ђетиња	Дервента		Поточање	484	649	1,732
11.	Ужице	З.Морава	Ђетиња			Стари град	477	820	2,230
12.	Ужице	З.Морава	Ђетиња			Севојно	475	1,338	5,309

Релативно најмање скупа обновљива енергија на подручју града, поред малих хидроелектрана, и извор енергије са значајним потенцијалом је биомаса.

На основу података о структури пољопривредног земљишта, површинама под шумом, обрадивом земљишту и воћњацима, и о годишњој производњи дрвета и пољопривредних производа, потребно је сачинити процену о производњи биомасе за енергетске сврхе, као и процену о цени енергетског садржаја у тој биомаси.

Међутим, тренутни потенцијал биомасе расположиве за енергетске сврхе, као и њена тренутна цена, могу да флукутирају и да претпе промене у одређеном временском периоду.

Зато, пре реализације било ког пројекта засноваога на биомаси и на обновљивим изворима енергије уопште, треба извршити детаљну анализу тржишта за конкретну локацију, укључујући и анализу ризика, тако да се на прави начин може проценити финансијска изводљивост сваког конкретнег пројекта.

Биомаса, све док представља отпад, а не комерцијалну енергетску робу, има веома ниску цену.

Већа употреба обновљиве енергије, укључујући биомасу, постаје комерцијална роба и њена цена се у принципу повећава. У смислу коришћења обновљивих извора енергије требало би посебно:

1. предузети активности у смисли популаризације коришћења сунчеве енергије за производњу топлотне енергије и њено пасивно коришћење;
2. урадити одговарајуће студије за коришћење термалних вода у енергетске сврхе;
3. урадити одговарајуће студије за увођење нових технологија производње огрева од отпадака биљног и животињског порекла (биомасе);
4. урадити програм за планско сечење и коришћење дрва за производњу топлотне енергије, како у државним тако и приватним шумама.

3.6. КОМУНАЛНА ОПРЕМЉЕНОСТ

3.6.1. ДЕПОНОВАЊЕ ОТПАДА

Решење проблема управљања отпадом се мора решавати системски за цело подручје града.

Трајније решење третмана, односно управљања комуналним отпадом усклађује се са пропозицијама и условима дефинисаним у "Националној стратегији управљања отпадом" (2003.год.).

За решавање проблема санације постојеће депоније у Ужицу и дугорочно решавање проблема интегралног управљања комуналним отпадом, имајући у виду претходне радове на решавању проблема руковања комуналним отпадом у Ужицу, предлоге из планских докумената и захтеве нове стратегије управљања отпадом у Републици, потребно је сагледати три врсте, односно фазе задатака:

1. фаза - хитни задаци и активности за решавање проблема постојеће депоније,
2. фаза - задаци за средњорочно решење проблема управљања отпадом и
3. фаза - задаци за дугорочно решење проблема управљања отпадом.

Неопходна је израда студије управљања отпадом на планском подручју, а нарочито за **управљање отпадом на сеоском подручју**.

Од предложених локација, шира локација у долини Турског потока је била најповољнија. Предлог ове локације је уграђен у ГУП Ужица 1991.године.

Налази се североисточно од градског центра на удаљености од око 4 км од центра града (ваздушном линијом), односно око 3,8 км регионалним путем Ужице-Косјерић број 263/Р и око 2,5 км локалним путем који је потребно прилагодити за пролаз специјалних возила.

Локација будуће депоније се налази на левој долинској страни Турског потока са генералним падом у правцу југоистока, релативно уједначеног нагиба од 16-25° (слив реке Лужнице), а насупрот Чакаревог брда у правцу севера, у распону кота 530 и 650 мнв, што представља 100 до 220 м већу надморску висину од центра градског насеља. Израђеном пројектном документацијом првобитно је предвиђено да санитарна депонија буде за чврсти комунални и индустријски безбедни отпад за територију града, без претходне селекције секундарних сировина. По овој концепцији планирана је депонија на 14,5 ха, од чега би радна зона захватала 9,10 ха, а заштитна зона 5,30 ха. Укупна запремина за депоновање би износила 1.150.000 м³, за период експлоатације од 35 година. Процена века експлоатације је вршена на основу пописа становника из 1991.године и пројектованог раста броја становника (1,2%). Попис становника 2002. године показао да општина има незнатно повећање броја становника (раст од 0,4%).

Усвајањем Националне стратегије управљања комуналним отпадом, Ужице је одређено за центар у коме ће се формирати **регионална депонија и рециклажни центар**. Регионална санитарна депонија ће се формирати на локацији "Дубоко" са постројењем за издвајање и сепарацију секундарних сировина из комуналног отпада. Поред Града Ужица, који је обезбедио локацију, депонију би користиле и општине Чајетина, Бајина Башта, Косјерић, Пожега, Ариље, Лучани, Чачак и Ивањица (по подацима из задњег пописа ове општине имају 253.938 становника).

3.6.2. ГРОБЉА

Сахрањивање умрлих на подручју Ужица ће се убудуће углавном обављати на **Новом гробљу на Сарића Осоју**, јер су капацитети градског гробља одавно попуњени.

Одлуком је **забрањено подизање гробница ван гробља на сеоском подручју**, тј. сахрањивање умрлих на породичним гробљима. У осталим насељима, а нарочито већим, као што су **Мокра Гора, Кремна, насеља Лужничке долине и реона Поточања, Крваца и Злакусе**, неопходно је **изградити централна организована и уређена гробља**, јер су постојећа индивидуална и неорганизована гробља прилично запуштена и хигијенски и организационо неподесна за обављање сахрањивања.

Планом је извршено верификовање постојећих локација свих сеоских гробља и могућности њиховог проширења и уређења.

Увести јединствен систем управљања и одржавања гробља.

3.6.3. СТОЧНА ГРОБЉА

Није евидентирано, нити на територији града постоји организовано и санитарно прихватљиво решење за сахрањивање угулине стоке. Овај комунални проблем је један од приоритета комуналног опремања и комуналне хигијене простора града.

Потребно је одредити микролокацију, односно позицију за формирање сточног гробља, по свим стандардима и санитарним критеријумима.

Локацију је могуће организовати са Чајетином, евентуално са Бајином Баштом или другим суседним општинама са сличним проблемима. Предлаже се формирање сточног гробља у јужном делу планског подручја.

Формирање, уређење и одржавање сточних гробља, обезбедити у складу са Правилником о начину нешкодљивог уклањања животињских лешева и отпадака животињског порекла и о условима које морају да испуњавају објекти и опрема за сабирање, нешкодљиво уклањање и утврђивање узрока угулиња и превозна средства за транспорт животињских лешева и отпадака животињског порекла ("Сл. лист СФРЈ", бр. 53/89).

3.6.4. ПИЈАЦЕ

Постојеће зелене пијаве у Ужицу (Липа, Теразије, Крчагово и Севојно), се задржавају, уз неопходну реконструкцију и побољшање саобраћајног приступа.

Формирање зелених пијаца у другим центрима у мрежи насеља усклађиваће се са развојем активности и потребама становника тих и њима гравитирајућих насеља.

Приоритет у изградњи, опремању и уређењу зелених пијаца односи се на насеља Кремна и Мокра Гора.

3.6.5. СТОЧНЕ ПИЈАЦЕ

Неорганизоване сточне пијаве уочавају се у селима: Лужничке долине, западном и јужном делу територије града Ужица.

Планом се предвиђа изградња и опремање сточне пијаве градског (општинског) карактера у Кремнима на оптималној локацији, или више мањих пијаца по појасевима развоја.

Ослонити се и на сточну пијацу у Кривој Реци (општина Чајетина), која садржи прописане објекте и стандарде за ову врсту објеката.

4.0. РЕГИОНАЛНЕ И ФУНКЦИОНАЛНЕ ВЕЗЕ ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА

4.1. ЕКОНОМСКО ГЕОГРАФСКА КОМПОНЕНТА ПОЛОЖАЈА

Ужичко - рашка регија према Просторном плану Србије је макрорегионална целина са центром у Ужицу и два планирана јака регионална центра у Рашкој области, Пријеполу и Новом Пазару.

Низ природно-географских ограничења утиче на дезинтеграцију овог простора. Међутим, може се претпоставити да ова ограничења неће представљати озбиљније прагове развоја, обзиром на све израженија прожимања у простору, као имајући у виду и изузетни географски положај Ужица који је често и у прошлости представљао развојну предиспозицију, којом су ревалоризоване фазе регресије или стагнације у економском развоју.

Економско-географска компонента положаја Ужица је важан фактор функционалне детерминације и могућности регионалног организовања. То је квалитет који ову географску област треба да оживи у регион, наравно уз неопходно успостављање институционалних и организационих веза и акционог двосмерног деловања насеља и центара у окружењу.

Нодални карактер Ужица проистиче из укрштања и спајања више развојних осовина различитог хијерархијског нивоа. Просторним планом Србије, дефинисан је положај и значај Ужица у оквиру доминантне **Западноморавске осовине развоја, која уз Подунавску и Централноморавску** представља једну од три примарне осовине развоја и интеграције простора Србије. Положај и значај су дефинисани и односом према још увек **недовољно искоришћеној и валоризованој секундарној осовини Ивањица-Пожега-Ваљево-Шабац**. Ова регија представља и тремеђу Србије, Црне Горе и Републике Српске, а могућности развоја према Дринској долини указују на формирање **Подрињске осовине развоја, по неким ауторима главне осовине развоја - кичме Српског геопростора**. Укрштање магистралних и трансверзалних саобраћајних коридора, дају Ужицу и територији града, централну - регионалну функцију за шире залеђе. **Евентуална траса 'ужичке' варијанте будућег ауто-пута Београд - Јужни Јадран, односно Пожега-граница са Републиком Српском**, представљала би јилу куцавицу која би ову географску област оживела новим односима и просторно-функционалним везама.

Важно место у регионалној конфигурацији, односно просторно-функционалној организацији, диференцијацији и интеграцији простора Србије, има **значај контактних подручја Ужица и територије града са околним планинским залеђем и почетком западноморавске равнице, односно предности сточарства и ратарске производње**. Ужице ће остати **калија ових развојних појасева**, као што је вековима било стратегијско чвориште и трговиште, аграрним, сточарским и занатским производима.

4.2. МЕСТО И ЗНАЧАЈ УЖИЦА У ПРОСТОРНО-ФУНКЦИЈСКИМ ОДНОСИМА У РЕГИЈИ

У зависности од утицаја друштвено-географских фактора, могу се издвојити фазе развоја града: Ужица - српског средњовековног града тврђаве са војном и саобраћајно-трговинском функцијом, Ужица као исламско-оријенталне балканске вароши, затим српске вароши физиономије и функција патријархалне балканске паланке, до модерног послератног развоја града.

Кроз друштвено-економски и историјско-географски ретроспект, може се сагледати генеза и насеобинска еволуција града, као и трансформација функционалног утицаја и веза са регионалним окружењем (Концепт, као прва фаза у изради Плана). **Процеси индустријализације** су условили интензивне урбанизацијске процесе ужичког краја, који су опет довели до убрзане социо-економске и просторне покретљивости становништва у неаграрне делатности и градска насеља. Лоширање индустрије подстиче развој функција центара рада, што касније **'по принципу кружне каузалности условљава развитак и диверсификацију осталих делатности'**. Развитаком ове функције и концентрацијом становништва стварају се услови за кумулацију функција у просторно-физичке токове урбанизације и регионалну интегративност хетерогеног простора, са карактеристикама **индустријско-поларизацијске урбанизације**. Упоредо и као резултат развоја функције центра рада, у Ужицу се развијају и функције центра становања. Долази до повећања броја становника, интензивне стамбене изградње и **територијалног ширења града**, али и подстицања развита осталих функција града, посебно градо-услужних и **јачања терцијарно-квартарног сектора**.

Функције центра услуга и управе задовољавају потребе становништва града, али и њему гравитирајућег простора.

Тако **функције индустрије, трговине, туризма, угоститељства, функције пружања здравствених услуга, улога Ужица као центра образовања**, обезбеђују миграциону стабилност и дају граду карактер центра ширег регионалног значаја. Развој функција у области услуга и управе су основ за развој Ужица као макрорегионалног центра уз бржи и динамичнији развој и решавање проблема екстензивне пољопривреде у брдско-планинским пределима, док у делу привредног развоја у области туризма и прераде метала велике су могућности преузимања функција републичког значаја.

4.3. КА НОВОМ КОНЦЕПТУ РЕГИОНАЛНОГ РАЗВОЈА

Нови модел регионализације, мора на терену остварити јачу противтежу развоју Београда и равномернији развој у складу са Просторним планом Републике Србије по принципу полицентричне концентрације. Улога Ужица као фактора регионалне организације и интеграције простора Србије, сагледаће се израздом планова вишег реда, који ће овај аспект третирати кроз савремене урбогеографске приступе са аспекта функцијско-просторне организације насеља, али узимајући у обзир и детерминанте које утичу на функционисање града као система. Сигурно да шире окружење, његово становништво и активности утичу на карактеристике и простор Ужица, али и простор града утиче на процесе у окружењу.

Ови утицаји су посебно изражени у оквиру могуће **Нодалне регије Ужица** која се издваја на бази просторно-функционалних односа и веза који су израженији и имају своју артикулацију у функцијској хомогенизацији простора Ужица и њему комплементарних центара. Обухвата територију сачињену од Града Ужица и пет општина: **Пожега, Бајина Башта, Чајетина, Косјерић и Ариље, северни део Златиборског округа**. Функционално-процесни односи - интеракције између ових шест општина су далеко израженији него везе између осталих општина у Златиборском округу (пример Ужица и Нове Вароши), што се може доказати анализом дистрибуције и домета функција, развијеним функцијским капацитетима, социоекономским и другим факторима који утичу на формирање дневних урбаних и миграционих система, процесима деаграризације и формирања поља привлачења, концентрације и дивергенције, која ове општине граде са **Ужицем као регулатором територијално-интеграционих процеса у средишњем делу југозападне Србије**.

Међутим развојно-подстицајно деловање града може, и производи, различите врсте, домете и интензитет утицаја - гравитациони ареал, на ширем нивоу укрштања различитих природних, економских, техничких, културних и других услова и интереса.

Они обухватају **други ниво просторно-функционалних односа** и веза који укључује територије општина Нова Варош, Сјеница, Ивањица, делом Чачак, веза са Подрињем, што приближно одговара административно-политичким границама и критеријумима.

Трећи ниво пружа могућности успостављања повратних спрега са новим половима развоја кроз процесе агломирања и ширења садржаја и функција града, нарочито у делу приоритета регионалног и републичког значаја, који се односе пре свих на **туристичко-развојне функције и повољне могућности и предиспозиције за развој металопрерађивачке индустрије и прераду обојених метала**.

Према Нацрту новог ППРС, претпостављена је категоризација **функционалних урбаних подручја**, на основу које ће 2021. године Ужице бити један од ФУП националног значаја. Према одређењима овог документа, **хомоген регионални развој** базира се на мрежно-хијерархијској структури центара, као и квалитетним и просторно разгранатим функционалним односима и везама унутар ФУП (интрарегионалним) и између хијерархијски различитих ФУП. Треба радити на повећању приступачности унутар ФУП Ужица, на завршетку започетих и планираних инфраструктурних коридора, што би омогућило већу приступачност између ФУП и јачање веза руралних и урбаних области. Интегрисањем ФУП унутар Региона Шумадије и Западне Србије и њиховим умрежавањем унутар територије РС и трансграничним повезивањем могуће је допринети уравниојеном регионалном развоју.

Сложеност и квалитет ових односа и веза мора да буде подржан реструктурирањем привредних капацитета и зависи од начина, обима и динамике којом ће се насељска структура прилагодити динамици промена које се испољавају у функционалној сфери и треба да буду подстицај развоју и регионалној интеграцији.

5.0. ПРИРОДНА ДОБРА, ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ И ТУРИЗАМ (Реферална карта 4)

5.1. ЗАШТИТА ПРИРОДНИХ ДОБАРА

Према подацима Завода за заштиту природе Србије, заштићена природна добра на територији града Ужица, унета у Централни регистар заштићених природних добара су:

Налазишта биљне врсте зеленике (*Ilex aquifolium* L.) или божиковине, стављене под заштиту државе као строги природни резерват, на подручју КО Стапари, односно на делу катастарске парцеле бр. 7, у 3. одељењу и на делу катастарске парцеле бр. 87/1 у 5. одељењу Шумског газдинства и Шумске секције Ужице и господарске јединице "Јелова Гора". Заштићена налазишта су величине 0,12ха и 3,71ха. Поред тога заштитом је обухваћен, као заштитни појас део околне вегетације шуме, жбуња и приземне флоре у ширини од 30м, који врши заштитну улогу, те ужива заштиту као сам резерват. Решења о стављању под заштиту датирају од 1969. године.

Споменик природе треће категорије - стабло хрста китњака (*Quercus sessilis* Ehrh.), познато и под именом "Дебела граница" на кат. парцели бр. 1/1 корисника ЈП "Србијашуме" Београд-Шумско газдинство "Ужице" КО Рибашевина, старости око 400 година, пречника у прсној висини 156см висине око 22м. Стављено је под заштиту Решењем СО Титово Ужице бр. 05-3690/2-69 (1970.год.). Заштићена површина износи 1,13 ари. Стабло је остатак некада распрострањених заједница хрста китњака. За овај споменик природе установљен је режим заштите трећег степена и у складу са њим прописане мере и услови заштите.

Разлози за заштиту клисуре Ђетиње проистичу из положаја клисуре, упоредничког правца пружања исток-запад, који је обезбедио услове посебног умереног мезоклимата без великих топлотних колебања и екстрема. У формираном рефугијуму сачувао је вегетацију у реликтном и великом степену ендемичног карактеру. Поред биолошког значаја, клисура има и геоморфолошке особености од којих већи број представља природне споменике на површини од око 50 ха.

Завод за заштиту природе, завршио је теренска истраживања и израдио студијску документациону основа за **проглашење природних добара** која се у целисти или делом налазе на територији Града Ужица и то **подручје Ђетиње, подручје Шаргана и Мокре Горе** (Решење о претходној заштити подручја Шаргана и Мокре Горе "Сл. гласник РС" бр. 57/2004), као и Белог Рзава и Златибора за које су дефинисане границе (само мањим делом захватају границе Плана). Поменути студијама, прецизно су дефинисане границе, врста и категорије природних добара, режими и степени заштите, а у складу са тим управљање и спровођење мера заштите.

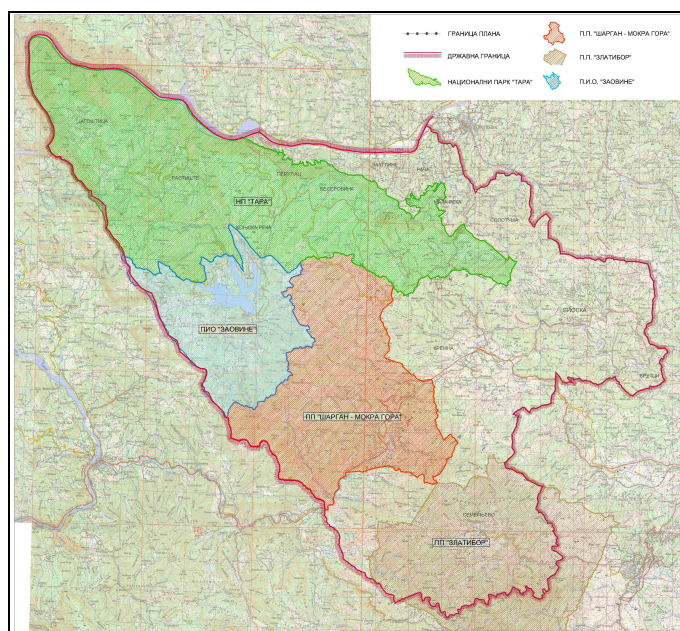
У међувремену је подручје Шаргана и Мокре Горе Уредбом Владе Републике Србије, проглашено за Предео изузетних одлика ("Сл. гласник РС", бр. 52/05 и 105/05), потом је донета Уредба о изменама Уредбе о заштити Предела изузетних одлика "Шарган - Мокра Гора" ("Сл. гласник РС", бр. 81/08), којом је утврђено подручје заштите "Парка природе Шарган - Мокра Гора" (слика бр. 9).

Представља заштићено природно добро од изузетног значаја и припада I (првој) категорији, по основу Закона о заштити животне средине, односно Правилника о категоризацији заштићених природних добара ("Сл. гласник РС", бр. 30/92).

Према класификацији по IUCN, припада категорији В (Protected landscape). Циљ управљања је заштита предела и рекреација на подручју где је међусобно дејство људи и природе током времена обликовало препознатљиве особине подручја са значајним естетским, еколошким и/или културним вредностима, често праћено високом биолошком разноврсношћу. Очување јединства традиционалних међудејстава природе и човека од значаја је за заштиту, одржавање и развој оваквих подручја.

Табела бр. 15:

Зоне заштите	Површина у ха	% учешће
I степен	351,98	3,25
II степен	1.187,46	10,98
III степен	9.274,29	85,76
Укупна заштићена површина природног добра	10.813,73	100,00

Слика бр. 4: Посебне природне вредности планског подручја (ППППН НП Тара)

Напомена: Режији ће бити усклађени са одредбама новог Закона о заштити природе, а од стране надлежне државне установе Завода за заштиту природе Србије.

Део Парка природе "Златибор", заузима површину од 1232ха (КО Мокра Гора; процедура усвајања Акта о заштити је у току).

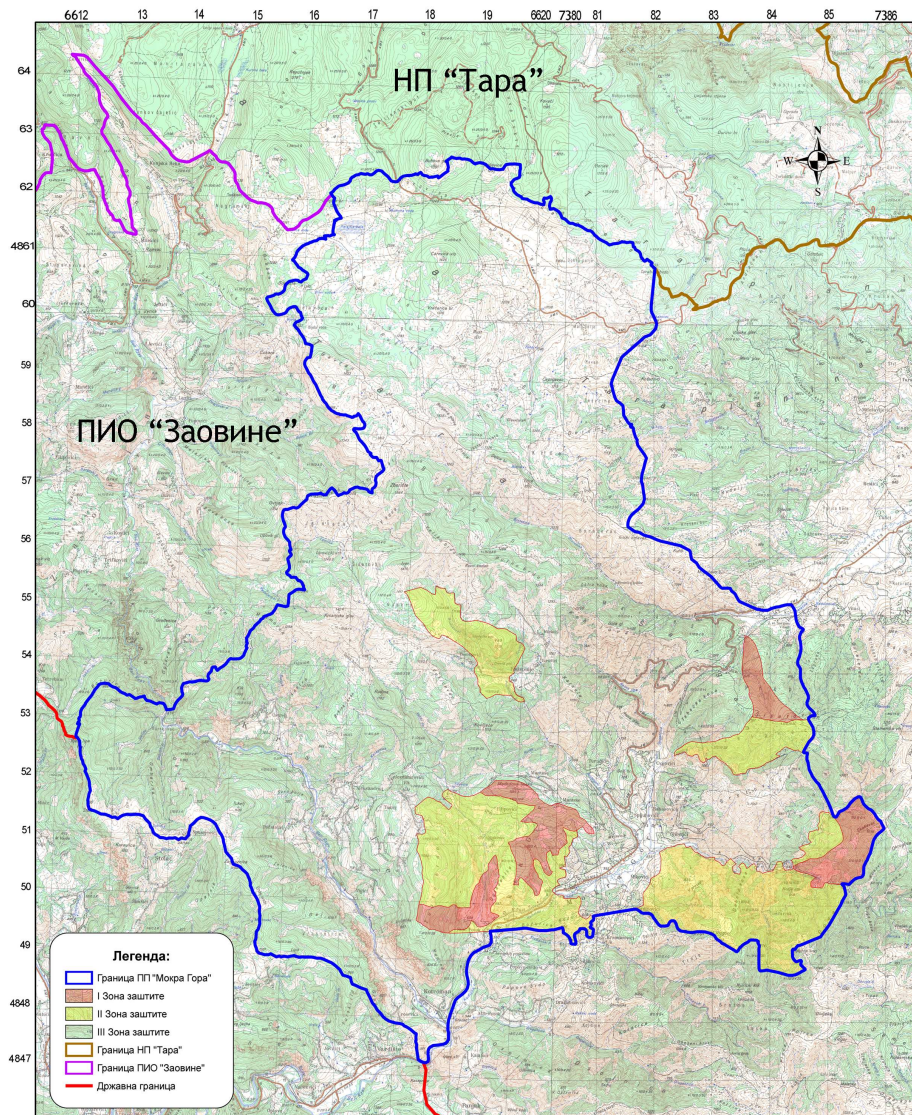
Од посебног значаја је чињеница, да ће део територије који је обухваћен границама планског акта, у ближој перспективи добити статус **Резервата биосфере "Дрина"** (природно добро од међународног значаја). Ове активности се одвијају у оквиру

прекограничне сарадње са Републиком Српском, тако да ће поред дела територије Републике Србије бити обухваћени и природно највреднији простори западно од реке Дрине.

Резерват биосфере "Дрина" би обухватио регион Таре, Шаргана и Мокре Горе, Заовина и Белог Рзава, Вишеграда, Рогатице и Сребренице. Има пограничну позицију и повољан положај у односу на туристичке правце и туристичке дестинације.

Наведене чињенице недвосмислено указују да се највећи део планинског подручја налази у границама заштићених природних добара, односно оних добара чија је заштита планирана. Управо то даје посебан печат планском акту.

Парк природе "Мокра Гора"

Слика бр. 5

Споменик природе Потпећка пећина са околином на простору КО Потпеће. Део заштићене површине је у приватном власништву (13,34 ха), а део у државној својини (6,14 ха). На подручју Потпећке пећине установљен је режим заштите II степена, а решење о стављању под заштиту датира од 30.06.1997. године.

Меморијални природни споменик 'Кадинача', налази се на делу катастарских општина Стапари, Бајина Башта и Заглавак, захватајући површину од око 15 ха.

На заштићеном простору успостављене су посебне мере и услови заштите коришћења. Простор је подељен у две зоне. Прва зона заштите обухвата гребен Кадинача на коме се налази споменички комплекс, док друга зона представља шири део заштићеног подручја и има за циљ потпунију презентацију споменичког комплекса.

На подручју градског насеља Ужица, извршена је ревизија **заштићених стабала диволеске**. Критеријуме за заштиту још увек задовољава стабло диволеске или мечје леске у Улици Мајданској бр. 2, које се налази на приватној парцели у дворишту стамбене куће. У истом дворишту се налази и стара кућа, евидентирана као споменик културе "Турска кућа". Такође, ове критеријуме задовољавају и два стабла диволеске на скверу улица Војводе Степе и Општинске улице.

Поред самог стабла, заштитом је обухваћен, као заштитни појас, и његов ужи природни амбијент, површине радијуса од 20м који са стаблом чине неразводну целину.

Подручје Јелове Горе, на основу досадашњих истраживања, представља подручје изузетно значајно са аспекта релативно ненарушеног природног ресурса. Флора и фауна Јелове Горе, као битан елемент природе тог подручја, својом разноврсношћу и присуством ретких, ендемичних и реликтних врста указују на потребу посебног третмана природног генофонда, као и простора у целини (шумски комплекс на граници са подручјем општине Косјерић у атарима насеља Вољујац, Буар, Гостиница и Рибашевина). Планском документацијом потребно је предвидети **развој, заштиту и уређење подручја Јелове Горе**. Поред заштићених појединачних локалитета "Зеленика I и II", "Тесне јаруге" и "Изнад Таталије", укупне површине око 9 ха, предлаже се заштита ширег подручја Јелове Горе.

Дефинитивно предлагање законске форме заштите и границе подручја, режима заштите и њихова просторна дистрибуција, као и начин управљања подручјем у домену су законских овлашћења и стручних компетенција Завода за заштиту природе Србије.

Значај вредних елемената природне средине и биодиверзитета, обавезују на посебан третман овог подручја, како би најрационалније био искоришћен, у смислу поштовања режима заштите, али и у правцу стварања развојних ефеката. Због близине овог подручја градском насељу Ужица, **заштита Јелове Горе** треба да представља стратешко опредељење свих мериторних фактора, као и у циљу изласка људи у природни амбијент и туристичку валоризацију овог простора.

Планом је сагледана траса путе до Биоске, али је остављено да се кроз одговарајући плански акт, односно Генерални пројекат створи **погодна подлога за пружни коридор поред језера Врутци, уз неопходно изјашњавање стручних институција.**

Планом се још предлажу за заштиту појединачна природна добра и локалитети, наведени у делу који се односи на имплементацију плана (Поглавље IX: Заштита природних добара, Планско решење 1 - Заштита, презентација и контролисано коришћење природних добара).

Зоне заштите природних добара, режими и мере заштите, ближе су дефинисани у поглављу 7. 1. 2.

5.2. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Планска концепција заснива се на заштити и унапређењу квалитета животне средине у дефинисаним просторно-еколошким зонама применом мера и правила коришћења простора и грађења. На основу модификованих критеријума за категоризацију насеља према степену загађености (из ППРС, 1996.) Планом се предвиђају четири категорије насеља и подручја према нивоима загађености животне средине проузроковане антропогеним притиском. Планом није предвиђено постојање зона са највишим степеном загађености (зоне I и II). Планира се побољшање квалитета животне средине на градском подручју Ужица (од садашње категорије II, прелазак у категорију III) и одржавање нижег степена загађености у осталим подручјима града.

Т а б е л а бр. 16:

Класе степена загађености	ОПИС	ПОДРУЧЈЕ
Висок (III)	- повремено веће прекорачење: ГВИ, МДК вода и земљишта, нивоа буке - повремени проблеми у прикупљању и третману индустријског и комуналног отпада - средњи ризик од удеса	- градско језгро Ужица, радне зоне Крчагово и Севојно - појасеви магистралних инфраструктурних коридора (путеви М-5 и М-21) - пруга Београд - Бар
Средњи (IV)	-повремено мање прекорачење: ГВИ, МДК вода и земљишта, нивоа буке - повремени проблеми у прикупљању и третману индустријског и комуналног отпада	- приградска насеља и зоне уз трасе регионалних путева - туристичка подручја Мокра Гора, Калуђерске Баре
Мали (V)	Загађење чинилаца животне средине у дозвољеним границама	Зона пољопривредно-шумског слабо насељеног подручја
Незнатан (VI)	Без сталних антропогених извора загађења	Уже зоне заштите акумулација "Врутци" и "Рзав", шире подручје НП Тара, Јелова Гора

Просторна диференцијација планског подручја према категоријама квалитета животне средине из табеле бр. 16, представљена је графички на Рефералној карти бр. 4. Просторног плана.

За дефинисање приоритета заштите животне средине коришћен је део примењивих критеријума према методолошком приступу за НЕАП³, и то:

- корист по животну средину
- здравствена корист
- побољшање институционалних капацитета
- усклађивање са домаћом и ЕУ регулативом
- исплативост и финансијска одрживост.

Први приоритет су мере које се морају и могу спровести у периоду до 5 година (КР), **други приоритет** су мере које се могу спровести за 5-10 година (СР) и **трећи приоритет** су дугорочне мере ДР за 10-15 година.

Т а б е л а бр. 17:

ЦИЉ	МЕРЕ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ЦИЉА	РОК
Ц1	Гасификација котларница ЈКП "Топлота" и индустријских топлана	КР
	Изградња локалне гасоводне мреже за индивидуална домаћинства	СР
Ц2	Изградња обилазница из правца М5 према М21 и из правца М5 према М19	ДР
	Стимулисати коришћење јавног аутобуског и железничког саобраћаја	КР
Ц3	Дестимулисати паркирање у централној зони Ужица	КР
	Изградња обилазница из правца М5 према М21 и из правца М5 према М19	ДР
Ц4	Реконструкција градске уличне мреже	СР
	Оптимизација режима саобраћаја на магистралним путевима и улицама	КР
Ц5	Реконструкција и изградња постројења за предtretман отпадних вода у индустрији	КР
	Изградња централног постројења за пречишћавање отпадних вода	СР
Ц6	Развој водоводне мреже у селима	СР
Ц7	Смањити губитке у водоводној мрежи и код корисника	КР
Ц8	Строга контрола уже зоне заштите акумулације Врутци	КР
Ц9	Проширити канализациону мрежу у приградским насељима	СР
Ц10	Програм едукације становништва	КР
Ц11	Изградња рециклажних центара и постројења	КР
Ц12	Изградња регионалне депоније у Дубоком	КР
Ц13	Оптимизирати број, врсте и распоред контејнера за смеће	КР
Ц13	Забранити продају угља са повишеним садржајем сумпора	КР

³ Методолошки приступ припреми и имплементацији Националне еколошке политике и Националног еколошког акционог плана Републике Србије, (Београд,2004),

	Стимулисати коришћења горива на бази биомасе	КР
Ц14	Проширити електричну мрежу и изградити трафостанице одговарајућег капацитета	КР
Ц15	Доношење "Локалног акционог плана за заштиту животне средине" - ЈЕАП	КР
	Увођење система управљања заштитом животне средине према ЈУС-ИСО 14001	СР
	Израда стратешког документа о развоју и заштити животне средине Града "Локална агенда 21"	КР
	Јачање и оспособљавање инспекцијских органа за заштиту животне средине	КР
Ц16	Обезбедити изворе финансирања приоритетних мера и пројеката	КР-ДР
Ц17	Увести систем аутоматског мониторинга квалитета ваздуха	КР
Ц18	Започети издавање Еко-билтена о животној средини на територији Града Ужица	КР
	Развити информациони систем у оквиру Екофонда	СР

5.2.1. ПРАВИЛА И МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

5.2.1.1. ЗАШТИТА ВАЗДУХА

Да би се остварила планска концепција заштите животне средине неопходно је применити следећа правила и мере заштите ваздуха:

а) смањење нивоа емисије из постојећих извора загађивања ваздуха:

- у индустрији применити еколошки повољније технологије и системе за пречишћавање ваздуха у циљу задовољења граничних вредности емисије;
- преиспитати режиме саобраћаја у ширем центру Ужица, повећати проточност возила и пројектовати обилазницу око Ужица за транзитни саобраћај;
- извршити проширење и техничка унапређења система даљинског грејања и ускладити режим рада постојећих котларница са прописима;
- у котларницама ЈКП искључити коришћење угља као горива преласком на течна горива, а по довођењу гасовода прећи на коришћење гаса;
- у домаћинствима смањити потрошњу угља, повећати потрошњу дрвета и других обновљивих енергената.

б) емисије из нових постројења одржавати у прописаним граница:

- није дозвољено погоршање квалитета ваздуха у било којој зони подручја плана због додатних емисија из нових извора;
- ограничавање емисије из индустрије применом најбоље доступне технологије и максимална заштита од веома токсичних, канцерогених и мутагених материја;
- за пројекте за које није прописана процена утицаја на животну средину димензије и висину димњака и других испуста загађења ваздуха пројектовати према европским нормама;
- у новим возилима јавног градског и приградског саобраћаја и доставним возилима користити гас као гориво.

Успоставити систем мониторинга квалитета ваздуха у складу са Европском директивом о процени и управљању квалитетом амбијенталног ваздуха (96/62/ЕС).

5.2.1.2. ЗАШТИТА ВОДА И ЗЕМЉИШТА

Земљиште у приобаљу Бетиње, као и водене површине ове реке, морају бити заштићени од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно деловати на квалитет вода.

Површинске воде треба чувати од загађења предтретманом индустријских отпадних вода, проширењем канализационе мреже комуналних отпадних вода и третманом ових вода у постројењу за пречишћавање вода.

Обезбедити регуларни мониторинг квалитета површинских и подземних вода у складу са захтевима европске "The water framework Directive".

5.2.1.3. ЗАШТИТА ОД БУКЕ

За грађевинска подручја на подручју Генералног урбанистичког плана Ужица одређују се највиши допуштени нивои буке у складу са захтевима ЈУС 3.Ј6.205/1992.

Т а б е л а бр. 18 : Критеријуми за акустичко зонирање простора

Зоне	Опис акустичке зоне	Допуштени нивои спољашње буке Leq (dBA)	
		Ноћ	Дан
I	Подручје за одмор и рекреацију, болнице, велики паркови	50	40
II	Туристичка подручја, мала и сеоска насеља, кампови и школске зоне	50	45
III	Чисто стамбена подручја	55	45
IV	Пословно-стамбена подручја, дечја игралишта	60	50
V	Градски центар, зоне дуж аутопутева, магистралних и градских саобраћајница	65	55
VI	Индустријска зона	70	70

Посебне мере заштите од буке одређују се за објекте који се граде изван грађевинског подручја и објекте друштвених делатности за јавне функције.

Зоне и појасеви заштите од извора загађења животне средине са режимима и правилима изградње и уређења простора утврђене су у поглављу 7. 1. 4. Просторног плана.

5.3. КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ

5.3.1. ЕВИДЕНТИРАНА НЕПОКРЕТНА КУЛТУРНА ДОБРА НА ПОДРУЧЈУ ПЛАНА

На основу података доступних из: (а) Плана заштите и ревитализације културног наслеђа на простору плана из 2005.; и (б) Плана заштите и ревитализације културног наслеђа на простору града, оба урађена од стране Завода за заштиту споменика културе Краљево 2005. године, утврђена је листа непокретних културних добара која уживају заштиту :

Табела бр. 19:

Р.БР	НАЗИВ ОБЈЕКТА	КАТ. ОПШТИНА	ПЕРИОД	КАТЕГОРИЗАЦИЈА
01	Црква Св. апостола Петра и Павла	КО БИОСКА		под претходном заштитом
02	Кућа Миодрага Миловановића-Луна	КО ДОБРО ДО	око 1900.	•
03	Црква Успења пресвете Богородице	КО ДРЕЖНИК		под претходном заштитом
04	Стара школа	КО ДРЕЖНИК		под претходном заштитом
05	Кућа Петра Кнежевића	КО КАЧЕР	1873	под претходном заштитом
06	Црква Благовести	КО КАРАН		
07	Стара школа	КО КАРАН		
08	Кућа Гвоздена Мољковића	КО КРЕМНА		•••
09	Мољковића чесма	КО КРЕМНА		•
10	Основна школа у Мољковини	КО КРЕМНА		•
11	Ерића кућа	КО КРЕМНА	1911-19.	под претходном заштитом
12	Тарабића кућа	КО КРЕМНА		под претходном заштитом
13	Кућа Курлагии Славомира	КО КРЕМНА		под претходном заштитом
14	Црква Св. великомученика Георгија	КО КРЕМНА		под претходном заштитом
15	Општа болница	КО КРЧАГОВО	1920-24.	•••
16	Зграда расадника	КО КРЧАГОВО	1908.	•••
17	Црква Вазнесења Господњег у Кршању	КО МОКРА ГОРА		под претходном заштитом
18	Домаћинство и воденица у засеоку Вујићи у Кршању	КО МОКРА ГОРА		под претходном заштитом
19	Центар села	КО МОКРА ГОРА		под претходном заштитом
20	Црква Св. Илије	КО МОКРА ГОРА		под претходном заштитом
21	Домаћинство Влада Цицковића	КО НИКОЈЕВИЋИ		под претходном заштитом
22	Капела преподобног Киријака Отшелника	КО НИКОЈЕВИЋИ		под претходном заштитом
23	Домаћинство проте Смиљанића	КО РАВНИ	1/2 19.	под претходном заштитом
24	Дом здравља са плочом	КО РИБАШЕВИНА		под претходном заштитом
25	Вила Михаила Миловановића	КО РИБАШЕВИНА		под претходном заштитом
26	Пољопривредна школа	КО СЕВОЈНО	1932.	•
27	Црква брвнара	КО СЕВОЈНО	1773.	•

28	Црква Сабора Св.Архангела Гаврила	КО СТАПАРИ		под претходном заштитом
29	Костића кућа	КО ТРНАВА		под претходном заштитом
30	Народни музеј Ужице	КО УЖИЦЕ	1938-41.	•••
31	Стефановића кућа	КО УЖИЦЕ	1934-36.	•••
32	Дом ученика	КО УЖИЦЕ	1940	•••
33	Утврђење ужички град	КО УЖИЦЕ	2/2 14. века	••
34	Стара хидроцентрала	КО УЖИЦЕ	1899-90	••
35	Црква Св. Марка	КО УЖИЦЕ	1828.	••
36	Црква Св.Ђорђа	КО УЖИЦЕ	1842-44.	•
37	Јокановића кућа	КО УЖИЦЕ	2/2 19. века	•
38	Хотел 'Палас'	КО УЖИЦЕ	1928-29.	•
39	Зграда Скупштине Општине	КО УЖИЦЕ	1922-27.	•
40	Станића кућа	КО УЖИЦЕ	Око 1850-те	•
41	Ливница П. Аврамовића	КО УЖИЦЕ	2/2 19. века	•
42.	Зграда алатнице 'Први партизан'	КО УЖИЦЕ	1935-36.	•
43.	' Шарганска Осмица' и средства ЈП 'Железнице Србије' на простору Мокре Горе (статус споменика техничке културе)	КО МОКРА ГОРА	2004 2007 2008	•

Легенда :

- непокретно културно добро од изузетног значаја
- непокретно културно добро од великог значаја
- споменик културе

Добри примери културних добара над којима се континуирано спроводе мере техничке заштите и систематског истраживања.

Слика бр. 6 и 7

ДОБРО ДО, Кућа Миодрага Миловановића - Луна;

УЖИЦЕ, Јокановића кућа

Примери градитељског и амбијенталног наслеђа са подручја Таре, који се предлажу за заштиту - узор за правила грађења и уређења код изградње објеката.

Слика бр. 8 и 9

Заштићени локалитет ЧУТУРСКЕ ЛИВАДЕ

Карактеристичан објекат народног градитељства

5.3.2. СМЕРНИЦЕ ЗА ДАЉИ РАЗВОЈ И УНАПРЕЂЕЊЕ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА

Следеће смернице су произашле из детаљне анализе (Сепарат "Заштита и унапређење културног наслеђа на подручју Просторног плана општине Ужице", 2007. година).

- Наставити даљу евиденцију, валоризацију и категоризацију културних добара на подручју плана
- Искористити едукативне потенцијале културних добара од изузетног и великог значаја унапређењем њихове презентације и интерпретације
- Истицати културни диверзитет појединачних културних добара, као и просторних целина у циљу побољшања препознатљивости подручја.
- Искористити предности израженог културног диверзитета за обогаћивање понуде културног туризма.
- Искористити едукативни потенцијал културних добара која представљају добре праксе заштите и унапређења културног наслеђа за креирање презентације и интерпретације културне просилости подручја.
- Искористити акциони потенцијал установа културе присутних на подручју њиховим укључивањем у формулисање и имплементацију планова нижег реда.
- Заштитити сва културна добра кроз израду техничке документације, презентацију и интерпретацију.
- Континуирано спроводити мере техничке заштите над свим непокретним културним добрима у сарадњи са власницима културних добара и надлежним Заводима за заштиту споменика културе у Београду и Краљеву.
- Створити неопходне услове за савремено коришћење културних добара кроз унапређење квалитета физичке структуре, природног окружења и пратеће инфраструктуре тамо где је то потребно.
- Кроз планове нижег реда посебну пажњу посветити програмима који би обезбедили враћање у функцију културних добара која су напуштена.
- Формулисати пројекте заштите и конзервације појединачних непокретних културних добара.
- Уклонити све ремећеће елементе на физичкој структури где то околности и прилике дозволе и вратити културним добрима првобитни изглед.
- Формулисати пројекте ревитализације просторно културно-историјских целина при чему посебну пажњу обратити на проблеме који утичу на нарушавање њиховог културног идентитета.
- Кроз планове нижег реда формулисати правила грађења за просторно културно-историјске целине уз обавезно узимање у обзир посебних услова и мере њихове заштите и коришћења.
- Уклонити баријере у простору ради лакшег кретања хендикепираних особа.
- Унапредити путну мрежу ради повећања доступности и боље презентације културних добара.
- Иницирати упис нових споменика културе у регистар ради остваривања њихове адекватне правне заштите.
- Спровести систематско и континуирано истраживање културног наслеђа на планском подручју.
- Укључити културна добра у креирање културне политике подручја.
- Подстицање међусекторске сарадње ради повећања акционог капацитета.
- Кроз планове нижег реда постарати се да културно наслеђе постане приоритет кроз израду средњерочних планова заштите, планирања и развоја културних добара.
- Диверсификовати изворе финансирања намењених заштити, планирању и развоју културних добара.

Примери културних добара која се предлажу за заштиту:

Слика бр. 10 и 11

Зграда кафане у Роџаку

Објекат школе у Кесеровини

5.3.3. ОПШТЕ МЕРЕ И УСЛОВИ ЗАШТИТЕ И КОРИШЋЕЊА НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА И ЊИХОВЕ ЗАШТИЋЕНЕ ОКОЛИНЕ

Основна мера заштите је обављање континуираних истраживања, евидентирања, документовања и утврђивање статуса споменика културе.

Опште мере и услови заштите и коришћења споменика културе и њихове заштићене околине подразумевају да :

- Забрањује се рушење, преправљање, раскопавање, презиживање или вршење других радова* који директно нарушавају или могу угрозити својства непокретног културног добра ;
- Забрањује се коришћење или употреба непокретног културног добра у сврхе које нису у складу са његовом природом, наменом и значајем* или на начин који може да доведе до њиховог оштећења ;
- Непокретна културна добра, евидентирана добра под претходном заштитом и њиховој заштићеној околини, као и просторно културно-историјске целине морају бити предмет посебне пажње и кроз израду планова нижег реда у складу са посебним условима и мерама заштите које прописује надлежни завод за заштиту.

5.3.4. ПОСЕБНЕ МЕРЕ И УСЛОВИ ЗАШТИТЕ И КОРИШЋЕЊА КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА

5.3.4.1. Посебне мере и услови заштите и коришћења непокретних културних добара на подручју Града Ужица

На самом непокретном културном добру и његовој непосредној околони не дозвољава се :

- Мењање хоризонталне и вертикалне регулације* непокретног културног добра ;
- Извођење радова који би угрозили његов интегритет*, односно споменичка својства и вредности , али ни форму, стилске одлике, конструктивни систем, материјализацију.

Према Закону о културним добрима, члан 7 : "Културно добро и добро које ужива претходну заштиту не сме се оштетити, уништити, нити се без сагласности, у складу са одредбама овог закона, може мењати његов изглед, својство или намена."

Али, дозвољавају се :

- Радови на непокретном културном добру који ће довести до побољшања санитарно-хигијенских услова коришћења*, с тим да они не наруше интегритет културног добра и не изазову видљиве промене на објекту.

Када су у питању непокретна културна добра и евидентирана добра под претходном заштитом, мере и услови техничке заштите и друге интервенције радити у складу са препорукама надлежног завода за заштиту.

Посебним мерама и условима заштите и коришћења непокретних културних добара дефинише се и следећа препорука :

- Промена намене споменика културе мора бити у складу са вредностима које објекат поседује, првобитном наменом и капацитетом објекта.*

"Заштита споменика културе који поседује културне вредности је обично пропраћена проналажењем друштвено, културно или економски оправдане функције. У неким случајевима доградња и надоградња могу бити прихватљиве ако је то потребно да би се обезбедила континуирана употреба, или ако је то културно пожељно, или када заштита споменика културе не може другачије бити спроведена у дело. Свака интервенција мора бити минимална и не сме умањити вредност споменика културе. Свака доградња или надоградња мора се довољно разликовати да би се тумачила као новосаграђени део" (Повеља о конзервацији добара од културних вредности , члан 20).

Нове функције и активности морају бити компатибилне са карактером историјског града или урбаног подручја да не би угрозиле његове вредности. "Адаптација је прихватљива једино када минимално утиче на културно значење објекта. Адаптација треба да обухвати минималне промене на постојећој структури и материјалима и то након што се узму у обзир и алтернативна решења." (Бура повеља, члан 21).

5.3.4.2. Посебне мере и услови заштите археолошких локалитета

Посебне мере и услови заштите археолошких локалитета се првенствено односе на археолошке локалитете који су до сада евидентирани на подручју плана, као и оне који могу бити временом откривени и оне подразумевају да :

- Археолошки локалитети се не смеју уништавати и на њима се не могу вршити неовлашћена прекопавања дубине преко 30цм ;
- У случају трајног уништавања или нарушавања археолошког локалитета због инвестиционих радова, спроводи се заштитно ископавање о трошку инвеститора ;
- У непосредној близини археолошких локалитета инвестициони радови се спроводе уз повећане мере опреза, присуство и контролу надлежних служби ;
- Уколико се током радова наиђе на археолошке предмете или грађевинске структуре извођач радова је дужан да одмах, без одлагања, прекине радове и обавести надлежни завод за заштиту споменика културе у Краљеву и да предузме мере да се налаз не уништи и не оштети, те да се сачува на месту и положају на коме је откривен ; и
- Дозвољава се инфраструктурно опремање простора археолошких локалитета и њихово уређење према посебним условима и стручном мишљењу које доноси надлежна служба заштите.

5.4. ПРОСТОРНО РАЗВОЈНА КОНЦЕПЦИЈА ТУРИЗМА

5.4.1. РЕГИОНАЛНИ НИВО

У складу са основним дугорочним циљевима, концептом и критеријумима развоја и организације туристичке понуде, Просторним планом Републике Србије, утврђена је дугорочна класификација туристичких простора. Територија општине Ужице, рангирана је као **туристичка зона II степена**.

У категорији друмских транзитних туристичких праваца (са транзитним туристичко-саобраћајним центрима и пунктовима), ауто-пут Е-763, деоница од Пожеге до Бољара-Црне Горе ("Источни коридор" на новој траси) рангиран је као транзитни друмски туристички правац III степена, а град Ужице као градски туристички центар II степена као центар зоне 3.

Међу туристичким приоритетима предвиђеним за развојно иницирање издвојени су приоритети I и II групе, а Тара-Златибор-Златар-већи део регије 3.1 је изабрана у I групу - приоритети међу формираним или започетим целинама и центрима туристичке понуде.

5.4.2. ЗОНИРАЊЕ ПОДРУЧЈА ГРАДА У ФУНКЦИЈИ РАЗВОЈА ТУРИЗМА

На планском подручју су издвојене три зоне са становишта погодности расположивих природних и антропогених туристичких ресурса, природних услова и разноврсности и очуваности предела за формирање и организацију препознатљиве туристичке понуде, са могућностима повезивања и интегрисања.

1) Туристичка целина (А)

у оквиру западног развојног појаса:

Тара са делом туристичког центра Калуђерске баре, Подручје Мокре Горе и Шаргана са амбијенталним подцелинама у Мокрој Гори, Кремнима и Биосци, Дрвен град-Мећавник, Шарганска осмица, извор Беле воде.

За Тару је карактеристичан **планински туризам** који подразумева туризам у зимској и летњој половини године. Број дана са снегом (109-160), центри за зимске спортове на **Калуђерским барам**, као и доградња смештајних капацитета треба да привуку туристе да у већем броју бораве на овој планини. Идеални су услови за све видове спортско-рекреативног туризма. Представља јединствену целину, тако да граница не сме да буде кочица унапређењу туризма. Тару у складу са могућностима развијати у значајан **здравствено-лечилишни центар**, а посебне вредности даје јој терцијарни реликт Панчићева оморика, шумски комплекс и богатство дивљачи високог лова.

Развој туризма у Мокрој Гори условљен је њеним повољним географским и саобраћајним положајем. **Близна афирмисаних планинских туристичких центара (Таре и Златибора) и бањских зона у Републици Српској** условљава модернизацију постојећих и изградњу нових смештајних и угоститељских капацитета. На станици Шарган-Витаси је изграђена мрежа ресторана и продајних пунктова, који представљају полазишта за пешачке и излетничке туре до околних видиковаца. У обезбеђење преноћишта укључити и одређена сеоска домаћинства, што би поспешило развој сеоског туризма. Повезивање пруге од Ужица до Вишеграда и веза са Бранешким пољем, представљају стратешку основу развоја туризма Града Ужица.

Стратешко одређење развоја Мокре Горе је **атрактивна Европска екотуристичка дестинација одрживог развоја**, институционализована у форми Парка природе.

Месна заједница Мокра Гора би требала да успостави сталну координацију и односе континуиране сарадње са месним заједницама Кремна, Заовине, Биоска, Трипкова, Шљивовица, Вардиште, Добрун и друго у циљу усаглашавања заједничких циљева, међусобне сарадње, помоћи, договорно комплементарног развоја и будућег заједничког наступа на тржишту туристичких услуга. Под условима и на начин који ће обезбедити општи интерес и додатно допринети функционално-туристичкој евокацији места.

Највећи део кањона Бетиње доступан је из перспективе напуштене трасе ове пруге, која је данас популарно излетиште ужичана, до нетакнуте природе јединствене лепоте на само 3-4 км од градског центра. Простор **Рајских отока** се намеће као атрактивна туристичка оаза и интересантна понуда Града, укључујући утврђење Стари град и валоризацију специфичне флоре и фауне, као и геоморфолошких особености овог простора.

Потез од Ужица до бране Врући не треба оптеретити пругом, већ изградити довољно функционалну саобраћајницу чиме би се обезбедио приступ редовном приградском саобраћају (**редовне линије отворених гарнитура**-воз на гумама, слично Будви или по узору на туристичке дестинације у Европи).

На траси старе пруге налази се и **село Кремна**, надалеко чувено по предању о пророцима Тарабићима који су овде живели крајем 19. века, са вредним природним и културним наслеђем.

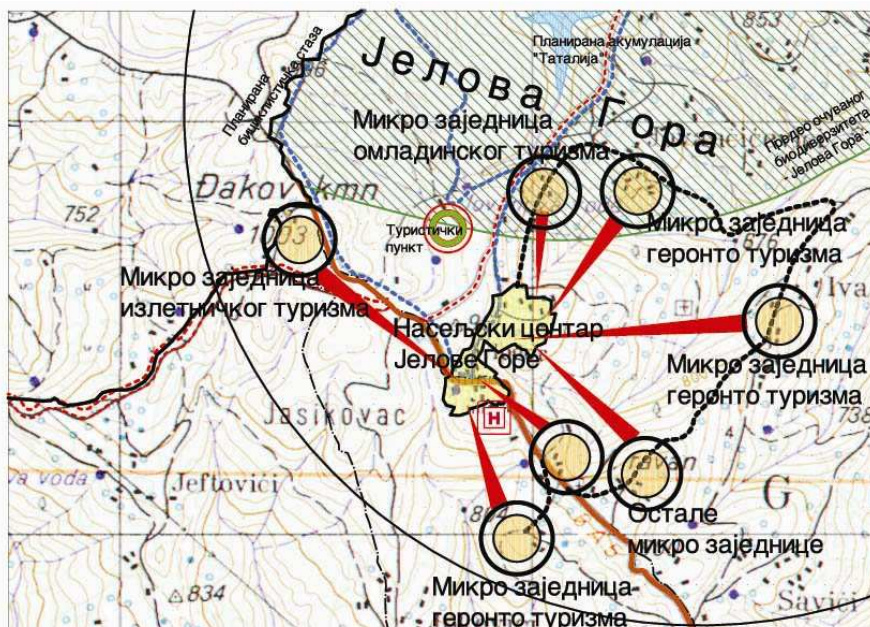
Планом се предлаже одговарајућа заштита, али и **активирање Биоштанске бање** која је била активна све до изградње Врутачког језера за водоснабдевање Ужица 1984. године, када се бања нашла у ужој заштитној зони језера и њено коришћење је сасвим престало. Температура воде износи 36,4°C и увршћена је у ред слабо сумпоровитих хомеотерма. Према најновијим анализама биоштанска минерална вода садржи калцијумоксид, магнезијумоксид, оксиде гвожђа и алуминијума диоксид силицијума, угљену киселину, трагове амонијака и сумпорводоника.

2) Туристичка целина (Б) у оквиру северног развојног појаса:

Шумски комплекс "Јелова Гора" са зачецима туристичког развоја и уређења, Погранично подручје са општином Косјерић у атарима насеља Вољујац, Буар, Гостиница и Рибашевина.

Ова туристичка целина налази се на граници према општини Косјерић и делом се у тој општини налази **шумски комплекс "Јелова Гора"** са зачецима туристичког развоја и уређења.

За развој туризма се резервише територија која на подручју града Ужица износи око 15,2 км² са туристичким центром површине око 1,2 км², који обухвата постојеће одмаралиште, угоститељске локалитете и простор за будућу изградњу и уређење. Уз рационалнији и селективнији приступ са становишта заштите, туристички валоризовати простор **на граници са подручјем општина Косјерић и Бајина Башта у атарима насеља Вољујац, Буар, Гостиница и Рибашевина.**

С л и к а бр. 12: Шематски приказ предлога уређења Јелове Горе

3) Туристичка целина (Ц) у оквиру јужног развојног појаса:

Северни оградници Златибора са могућностима за туристички развој у атарима насеља Дријетањ и Љубање - терени јужно и југоисточно од Беле Земље. Сливно подручје Великог Рава (предели очуваног биодиверзитета: Орловача, Раванско поље и Дрежничка долина), са могућношћу развоја сеоског туризма са риболовом, камповањем у природи и сл. Потпећ - Злакуса, (Село Злакуса са комплексом Потпећке пећине и етно амбијентом села у окружењу).

Ову туристичку целину чине **северни огранци Златибора** на којима није дошло до планског развоја комерцијалних туристичких капацитета, али је добра саобраћајна опремљеност и близина Ужица довела до снажног развоја индивидуалне изградње и изградње викенд објеката. Пошто ово подручје није до сада добило израженију привредну намену изузев сточарства и као такво је највећим делом емигранторно, постоје могућности за туристички развој са ослонцем на планиране центре заједница насеља. Повећаности за туристички развој су у **атарима насеља Дријетањ и Љубање- терени јужно и југоисточно од Беле Земље**.

У **широј зони Великог Рзава** предвиђа се могућност развоја сеоског туризма са риболовом, камповањем у природи и сл. У ту сврху резервише се простор за туристичке садржаје, у окружењу **предела очуваног биодиверзитета: Орловача, Равањско поље и Дрежничка долина**.

Злакуса је већ чувена по традиционалној производњи керамике древном техником, афирмисана је вишегодишњим колонијама уметника-керамичара и представља значајан потенцијал за позиционирање и валоризовање локалног и регионалног културног и туристичког идентитета. **Са комплексом Потпећке пећине и етно амбијентом села у окружењу** представља целину, али и оквир за друге садржаје, какви би могли бити мали етно музеји, етно галерије и ресторани националне кухиње.

Границе туристичких зона приказане су графичким прилогом елабората плана (*Реферална карта бр. 4: Заштита животне средине, природних и културних добара и туризам Р 1 : 50 000*).

5.4.3. ТУРИСТИЧКИ ЦЕНТРИ

Ужице је национални центар II степена и градски туристички центар. Представља комплексан туристички мотив, јер његову атрактивност повећавају туристичко-географски положај, богато културно наслеђе, споменици новије историје, амбијентални контраст и његова функција.

Да би се омогућило прихватање већег броја туриста, али и пословне клијентеле, потребно је реконструисати смештајне и угоститељске капацитете, али и решити питање пропусне моћи градских саобраћајница. **Објекти старе занатско-трговачке чаршије на Царини и Ужички град**, захтевају реконструкцију и активирање у туристичке сврхе.

Реализовати **изградњу рекреационих површина** предвиђену урбанистичким плановима у оквиру насеља (Ужица и Севојна). Оскудица у равничарском земљишту, захтева да се благовремено резервишу спортске рекреационе површине. Ове површине које су предвиђене ГУП-ом Ужица и урбанистичким плановима, већим делом нису уређене па се делимично заузимају стамбеном и другом изградњом чиме се погоршавају услови животне средине. Загађеност ваздуха проузрокована утицајем саобраћаја, индустрије и густине насељености угрожава развој излетишта у градској околини. Посебне мере заштите, односе се на поједине најатрактивније пунктове блиских видиковаца и културно- историјских локалитета. Пре свега **Ужички град**, као живописно приградско излетиште и **видиковац и меморијални комплекс Кадинача**, као изузетно значајан споменик из Другог светског рата.

Развој градског туризма усмеравати у правцу екскурзионог и транзитног туризма, обзиром да територију пресецају значајне саобраћајнице којима су усмерени туристички токови из западне, средње и источне Европе.

Потенцијални туристички центри, поред **Калуђерских бара** су : **Мокра Гора, Кремна, Јелова Гора, Потпеће, Злакуса**.

5.4.4. СЕЛА У ФУНКЦИЈИ ТУРИЗМА

Еко-пољопривреда, еко и етно-туризам на сеоском подручју представљају значајан потенцијал за увођење и позиционирање, односно валоризовање локалног културног и туристичког идентитета. Наставити активности на решавању смештајних капацитета путем развоја сеоског туризма, односно **категоризацијом лејаја у сеоским домаћинствима**, од стране Туристичке организације Ужица.

Као потенцијална села у функцији туризма, јављају се:

Врутици, Станари, Биоска, Гостиница, Рибашевина, Каран, Дрежњик, Скржуги, Никојевићи, Равни.

5.4.5. ТУРИСТИЧКИ ЛОКАЛИТЕТИ

Туристички локалитети: локалитети на којима је дозвољена изградња објеката у функцији комерцијалног туризма са смештајним капацитетима и пратећим садржајима, уз обавезну претходну одговарајућу урбанистичку разраду и поштовање градитељског наслеђа овог краја.

Туристички локалитети су:

Митрашиновића брдо, Буровина, Добро Поље (по ободу уз постојеће групе објеката), **Булибановац, Мало Поље, Кошугото, Равни** и др. (*Реферална карта бр. 4: Заштита животне средине, природних и културних добара и туризам Р 1 : 50 000*).

5.4.5.1. Туристички пунктови:

Каран, Рибашевина, Микина воденица у Рибашевини, Преведена вода, Јованова вода, Баков камен, Кадинача, Поникве, Пунктови на потезу - Шанац, Вајловина, Застраница и Буганова бара у дужини од око 3 км, Калуђерске баре, Добро поље, Букова глава, Митровац, Крња јела, Љуто поље, Гавран, Змајевац, Гребен, Никшића преседо, Кришањска глава (Кришањске колибе), Ивер, Међавник, Мокра Гора, Вујићи, Пањак, Семегево, Дрежњик, Скржуги, Равни, Никојевићи, Бела Земља.

5.4.5.2. Спортско-рекреативни центри:

Централни парк у Турици, Крчагово, Севојно, шумски комплекс Јелова Гора са зачецима туристичког развоја и уређења, Ивер, камп у Рибашевини.

5.4.5.3. Културна добра као могући туристички пунктови:

Споменици културе у градском центру (**Стари град**- тврђава која сведочи о бурној прошлости и стратешком значају из преотоманског периода српске средњовековне државе, половина 14. века. Представља велики културно-туристички потенцијал који је потпуно културно и туристички неексплоатисан и запуштен; **Јокановића кућа; Станића кућа; стара црква; хидроцентрала**- у подножју тврђаве, на десној обали реке, пуштена је у рад 1900. године, све до времена убрзане индустријализације педесетих година била је носилац енергетског и индустријског развоја града, (друга је у европи по старости и изграђена је по моделу Теслиних турбина), етно-село у Мокрој Гори **'Дрвенград'**, **железнички музеј у Мокрој Гори**, локалитет **Чутурске ливаде** са пастирским колибама, **Спомен комплекс Кадинача, Бела Црква у Карану**.

У оквиру поменутих целина, линија и тачака, преплићу се могућности развоја различитих врста туризма (**стационарни, бањски, конгресни, транзитни, културно-манifestациони, спортско-рекреативни, дечији и омладински, излетнички, еко-туризам, сеоски, ловни и риболовни**), што је препознато у Концепту, као фази и документацији плана.

5.4.6. СМЕШТАЈНИ КАПАЦИТЕТИ

У току планског периода, из разлога развоја туристичких функција и активности, зауставиће се миграциони тј. популациони тренд и доћи ће до стагнације броја становника. Истовремено се до краја планског периода предвиђа значајан пораст броја туриста.

Претпостављене прогнозне величине за будући број туриста, односно смештајни капацитети за сеоска туристичка насеља дати су по просторним целинама.

Планирани туристички смештај насеља, састојаће се из пансиона и приватног смештаја следећих капацитета:

Туристичка целина (А)

у оквиру западног развојног појаса:

Кремна - 2500 лејаја
Калуђерске баре - 1200 лејаја
Мокра Гора - 2000 лејаја
Биоска - 200 лејаја

Туристичка целина (Б)

у оквиру северног развојног појаса:

Гостиница - 200 лејаја
Рибашевина - 100 лејаја

Туристичка целина (II) у оквиру јужног развојног појаса:

Дрежник - 100 лежаја
Равни - 100 лежаја
Скржути - 300 лежаја
Никојевићи - 200 лежаја
Бела Земља (Дријетањ и Љубање) - 200 лежаја
Потпеће - 80 лежаја
Злакуса - 200 лежаја

Смештајна понуда Ужица, као градског туристичког центра ИИ степена, обухватиће капацитет од око 1200 лежаја.

Планирани капацитети су усаглашени са смерницама из планова вишег реда, односно у појединим деловима допуњени и кориговани у складу са новим околностима и за дати ниво детаљности плана.

5.4.7. ВИКЕНД НАСЕЉА

Групације викенд објеката у атарима насеља *Дријетањ и Љубање* -терени јужно, југоисточно и источно од насеља Беле Земље (*Пандурица, Ашино брдо*), као и групације викенд објеката у *Мокрој Гори, Омару, Врућима, Јеловој Гори*, и у оквиру туристичког центра *Калуђерске баре*.

5.4.8. ТУРИСТИЧКИ ПРАВЦИ

- **Друмски транзитни туристички правац**, Е-761 (према Сарајеву), са транзитним туристичко- саобраћајним центрима и пунктима.
- **Туристички правац регионалног значаја**: Јелова Гора-Кадинача-Поникве-Калуђерске Баре-Добро Поље, Митровац-Заовине-Мокра Гора-Семеђево-Златибор-Сирогојно-Ужице.
- **Бициклистичке и пешачке стазе**.

Предуслов за активирање зона и туристичке понуде у простору је њихово квалитетно саобраћајно повезивање са мрежом државних и општинских путева и железничким саобраћајем.

Планска поставка је организовање кружног кретања, претежно локалним путним правцима, у функцији обједињавања и презентације туристичке понуде на планском подручју, али и повезивању са регионалним окружењем, при чему траса регионалног туристичког правца има посебан значај.

Програми, садржај, начин изградње, детаљна намена и мере заштите простора у резервисаним туристичким зонама, центрима, селима и локалитетима, биће **дефинисани одговарајућим урбанистичким плановима, пројектима и програмима развоја туризма**.

5.4.9. ПРОСТОРНО РАЗВОЈНА КОНЦЕПЦИЈА СПОРТА И РЕКРЕАЦИЈЕ

Објекти за физичку културу су уређени простори и изграђени објекти намењени за физичко вежбање, рекреативну активност или спортска такмичења. Сваки објекат је једна целина са свим пратећим просторијама које се налазе у његовом саставу. Оваква формулација се користи у разним нормативним актима када су у питању спортски објекти.

Према техничким нормативима објекти за физичку културу морају имати, поред вежбалишта, још најмање 30% површине у односу на вежбалишта, да би се обезбедило место за изградњу помоћних просторија, гледалишта, прилазних путева, зеленог појаса итд. Површина свих тих делова, заједно са површином вежбалишта даје површину објекта.

На подручју града Ужица има укупно 123 вежбалишта и то 30 покривених, или 24,4 %, а 93 отворених, што чини 75,60%. Број покривених вежбалишта представља значајан фактор у развоју физичке културе, пошто она омогућују бављење физичким вежбањем преко целе године, без обзира на доба године и временске прилике.

Поједине месне заједнице немају покривених објеката (сале). Њих је 10, што чини 37,08 % од укупног броја месних заједница. Све су то сеоске месне заједнице. Међутим, налазимо за потребно да се поред Љубања, Трнаве, Качера, Волујаца, Никојевића и Горјана, у овој групи налазе и месне заједнице које имају осмогодишње школе, а то су Гостиница, Биоска, Стапари и Мокра Гора. Ово свакако представља озбиљно ограничење за бављење физичким вежбањем у зимском периоду, а да се не говори о недостатку простора за наставу физичког васпитања у истом периоду и уопште.

Велику **погодност представља груписање** више вежбалишта на једном месту. У том смислу, поред решавања заједничких прилазних путева, ограда, зелених површина и сл., заједничко је коришћење и свлачионица, мокрих чворова, купатила и осталих пратећих објеката, што смањује трошкове одржавања, број помоћног особља итд. Пример оваквог приступа је изградња **Спортско-рекреативног центра 'Перо Поповић Ага' у Великом парку**.

Спорт и рекреација представљају једну од темељних функција Града Ужица. Програмом Плана Генералне регулације Ужица, дефинисан је концепт развоја спортских и рекреативних површина и садржаја и могућност њиховог уклапања у простор.

Концепција стварања ових садржаја предвиђа се заједно са формирањем парковских површина у три већа комплекса:

- **Централни парк у Турици**
- **Крчагово**
- **Севојно**

Овим концептом се искључује посебно лоцирање реонских спортских центара.

Формирањем три већа комплекса, подразумева се и задовољавање потреба и становника на нивоу месних заједница. Сви објекти који се користе као специјализовани центри треба да се растере других функција, које сада обављају (потребе школа, масовне рекреације и др.), што не искључује изнајмљивање објеката у комерцијалне сврхе у функцији за коју су изграђени.

Обзиром да ће доћи до интереса градње спортских објеката у комерцијалне сврхе, за потребе врхунског спорта и др., може се очекивати да ће јавне површине, односно доступне свим грађанима на коришћење знатно умањити наведене бројеве, па градњу истих на поменути комплексима треба планирати до 30% њихове површине.

5.4.10. ПРОГРАМСКИ ЕЛЕМЕНТИ ЗА ПЛАНИРАЊЕ РЕКРЕАТИВНИХ ПРОСТОРА И САДРЖАЈА У ТУРИСТИЧКИМ НАСЕЉИМА И ЗОНАМА

Програмске елементе за унапређење туристичко-рекреативне понуде насеља, сагледавамо кроз дефинисање:

- туристичко-рекреативних садржаја туристичких центара;
- капацитета и густина коришћења појединих рекреативних простора;
- просторних услова за спортске и рекреативне садржаје.

ТУРИСТИЧКО-РЕКРЕАТИВНИ САДРЖАЈИ ТУРИСТИЧКИХ ЦЕНТАРА

ОПШТИ пожељни културно-забавни садржаји туристичких центара:

- биоскоп
- вишенаменска сала
- позорница на отвореном
- омладински центар
- културни центар
- ноћни клубови, казино
- ботаничке баште
- фестивали
- изложбе
- зоо врт-парк дивљачи
- забавни парк.

ОПШТИ пожељни спортско - рекреативни садржаји туристичких центара:

- игралишта - ливаде (бадминтон, фризби, фудбал на трави);
- изграђени спортски терени (кошарка, одбојка, мали фудбал);
- тенис (отворени и затворени простор);
- базени (затворени и мали отворени за планине), фитнес, сауна, масажа (500-2500 м²), ресторани;
- спортске сале (џудо, гимнастика, јога);
- јахање.

ОСТАЛИ могући туристичко - рекреативни садржаји туристичких центара:

- привремени тематски мини камп;
- позорница на отвореном за едукативне и културно - забавне програме;
- едукативни центар (у отвореном и затвореном простору);
- едукативне путање (екосистемске, геолошке, хидролошке, фото-сафари);
- изложбени центар (у отвореном и затвореном простору);
- астрономски центар - покретни планетаријум;
- мини голф;
- стрелиште (лук и стрела);
- дечија игралишта различитог карактера;
- библиотека, музеј.

ПРОГРАМСКИ ЕЛЕМЕНТИ: КАПАЦИТЕТИ И ГУСТИНЕ КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА**Преглед капацитета основних и пратећих туристичких садржаја (без смештајних капацитета)**

- рекреација и култура 0,2 - 0,3 м² / лежају;
- спортско - рекреативни садржаји у затвореном простору 0,4 - 0,5 м² / лежају;
- трговина 0,6 - 0,7 м² / лежају;
- централне функције и услуге 0,3 м² / лежају;
- администрација и техника 0,3 м² / лежају;
- спортско - рекреативни садржаји у отвореном простору унутар насеља 5 - 8 м² / лежају.

Густине коришћења простора по активностима

- пикник 60 - 300 корисника / ха дневно;
- игралишта - ливаде 100 - 200 корисника / ха дневно;
- спортске, тимске игре 100 - 200 корисника / ха дневно;
- шетња - 10 особа / км путање, дневно 20 особа / км путање;
- возња бицикла 10 - 20 особа / км путање, дневно 20 - 50 особа / км путање;
- јахање 6 - 20 особа / км путање, дневно 25 - 80 особа / км путање.

ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА СПОРТСКЕ И РЕКРЕАТИВНЕ САДРЖАЈЕ**Просторни услови за зимске спортове:**

- санкање, 10 - 40 степени нагиб, оријентација север до исток, са малим зимским осунчањем, заштићено од ветра и магле, са безбедним равним делом у подножју;
- нордијско скијање - мали нагиби - стазе 3 - 15 км;
- скијање 10 - 60 степени нагиб, оријентација север до исток са малим зимским осунчањем, заштићено од ветра и магле, са безбедним равним делом у подножју;
- клизалишта - могуће организовати у зимском периоду на локацији 2 тениска терена (20 x 40м), раван терен, заветрина.

Просторни услови за летње спортске и рекреативне садржаје

Општи услови организације простора: заветрина, оријентација север, северо-исток, раван терен, у планинским условима пожељна је и осунчаност:

- тениски терен (20x40м, тј. за појединачну игру 8.23 x 23.77, за игру парова 10.97x23.77, ограђивање жичаном оградом за један терен, 36.60x18.30), бочно обезбедити слободну траку од 3.65м), обрада терена: трава, бетон, асфалт, шљака;
- игралиште за кошарку (26x14м, тј. потребно 480м²), обрада терена: земља, шљака, асфалт;
- игралиште за одбојку (18x9м, тј. 242м²), обрада терена: земља, шљака, асфалт;
- универзални терен - комплексно игралиште за мали фудбал, одбојку, кошарку и рукомет (40x20 или 25x50), обрада терена: земља, шљака, асфалт;
- игралиште за фудбал (110x75м, тј. 8250м², гледалиште још око 1000 м²), обрада терена: трава;
- групација игралишта за стони - тенис (сто 2.74x1.52м, за један сто потребно око 40м²);
- игралиште за бадминтон (игра појединца 5.18x13.40м, игра парова 6.10x13.40м, око 120м²), обрада терена: трава, бетон, асфалт, шљака;
- боћање на отвореном простору (25-40 x 26.5м, око 110м²), обрада терена: шљака;
- билијар (столови 2 - 2.3 x 1 - 1.15м, околни простор 1.6м, за један сто око 20м²);
- игралишта за мини голф (различите величине, мин. 400м²);
- пикник: 15 - 30 јединица/ха, свака јединица за 4 - 8 особа, опремљена паркингом заклоњеним визуелном баријером, (евентуално огњиштем + извором воде), простором за одлагање смећа.

6.0. ЗАШТИТА ПРОСТОРА ОД ИНТЕРЕСА ЗА ОДБРАНУ ЗЕМЉЕ, ЗАШТИТА ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА И ОБЕЗБЕЂЕЊЕ ПРИХВАТЉИВОГ СЕИЗМИЧКОГ РИЗИКА

Употреба, односно коришћење и уређење простора на планском подручју од интереса за одбрану земље, заштита од елементарних и других већих непогода и ратних разарања, као и обезбеђење прихватљивог сеизмичког ризика, подразумевају низ конкретних превентивних и законских мера. Њихова примена омогућава спречавање и ублажавање последица од природних катастрофа као што су: земљотрес, атмосферске непогоде, пожари, одроњавања и клизања земљишта, биљне и животињске штеточине и др.

6.1. Услови од интереса за одбрану земље и мере заштите од елементарних и других већих непогода

Основни услови и захтеви за прилагођавање Просторног Града Ужица потребама одбране земље сагледани су кроз ПОСЕБАН ПРИЛОГ, а у складу са УСЛОВИМА и ЗАХТЕВИМА за прилагођавање Просторног плана општине Ужице потребама одбране земље.

Решења из Прилога су поверљивог карактера, интегрисана су у планска решења и односе се на очување пољопривредног и шумског земљишта, мрежу насеља са малим насељима претежно разбијене морфолошке структуре, повећање квалитета мреже путева и развој осталих инфраструктурних система, као и предвиђене мере заштите животне средине, природних ресурса, становништва, материјалних и других добара.

Планом су дефинисане зоне утицаја комплекса посебне намене на окружење (Реферална карта бр.1). Режији коришћења и изградње простора у овим зонама ближе су дефинисани у посебном прилогу који чини саставни део Просторног плана.

6.2. *Заштита становништва и материјалних добара у случају непосредне ратне опасности и у рату*

Основни облици мера заштите људи и материјалних добара од ратних разарања који се обезбеђују кроз организацију, уређење и развој насеља, као превентивне мере трајног карактера су:

- **Равномерни распоред насеља** на ширем подручју са вишеструким везама са околним и суседним насељима, уз мању концентрацију становништва по појединим насељима;
- **Смањење повредљивости насеља на рушење** изградњом објеката високоградње и нискоградње у складу са прописима за изградњу у труским подручјима;
- **Обезбеђење проходности ван зоне зарушавања за саобраћај** ради што бржег и безбеднијег превоза угрожених од рушевина.

У оквиру заштите од ратних разарања, склањање људи биће обезбеђено углавном, у подрумима објеката. **Двоаменска склоништа** ће се градити по посебним потребама и условима.

Решењем саобраћајне мреже обезбеђена је добра повезаност делова територије града Ужица као и са окружењем, односно сваког насељеног места са градским центром и са регионалним центрима.

Заштита надземних објеката електро и телекомуникационе инфраструктуре биће обезбеђена посебним сигурносним појасевима, заштита подземних инсталација од пуцања и кидања применом прописаних техничких мера.

Заштита од летњих (непогоде са ветром, провалом облака, громовима, градом, суша, високе температуре и др.) **и зимских временских непогода** (са великим снегом, ледом, ниским температурама и др.) остварује се планираном изградњом супраструктуре, уређењем територије, пошумљавањем и др., као и организовањем противградне заштите, громобранском заштитом објеката и сл.

6.3. *Заштита од пожара*

Превентивна мера заштите од пожара је **примена противпожарних мера у фази избора конкретних садржаја, намене површина и саобраћајних решења** у складу са одредбама Закона о заштити од пожара. За предметни простор највећу опасност за избијање и ширење пожара представљају шуме, које захватају највећи део подручја.

За превентивну заштиту од пожара, као и његово успешно елиминисање, примењиваће се **Законом утврђене мере и критеријуми противпожарне заштите** уз следеће мере:

- обезбеђивање саобраћајне приступачности свих делова шума, обезбеђивање техничке воде црпљењем из потока и изворишта која се не користе за водоснабдевање пијаћом водом;
- планско остављање противпожарних баријера (пруга и прогала) при сечи и новом пошумљавању;
- организовање службе за осматрање и јављање;
- покривање свих супраструктура прописаном противпожарном заштитом.

Остале могуће техничке катастрофе које за последицу имају појаву пожара, као и заштиту од експлозија, тровања, контаминације и др. спречити и спроводити применом законске регулативе за сваку од тих области.

6.4. *Заштита од клизишта*

Планом је предочен низ мера које доводе до смањења проблема са ерозијом, али и са другим видовима нестабилности терена као што су клизишта и нестабилне падине.

Клизишта су посебно кулминирала у 2006. години, као и на територији целе Србије. Честа су и присутна на терену скоро свих месних заједница, у различитој мери и **најчешће се поклапају са оним просторима где су и ерозиони процеси најизраженији**. Поред већ раније регистрованих, појавио се већи број нових клизишта на теренима који раније нису били регистровани као нестабилни.

Природна клизишта која се јављају на неотпорним и непропустљивим теренима у принципу не наносе већу штету осим уколико директно не угрожавају стамбене и помоћне објекте, саобраћајнице и обрадиве површине (специфична 2006. година када је штета на територији града од клизишта прешла цифру од 100.000.000,00 динара, а око 20 стамбених објеката је до те мере уништено да више нису безбедни за живот).

Уз природна, заступљена су и антропогена клизишта која се најчешће јављају као последица неправилно изведених грађевинских радова и неадекватног коришћења земљишта. Првенствено треба водити рачуна о радовима приликом грађења саобраћајница, јер неправилним трасирањем и нестручним радом путно земљиште може створити предуслов за појаву ерозије и клизишта. Недовољним проучавањем геолошких особина терена на коме се ради саобраћајница, лошом шарпиром и заштитом косина, изостанком изградње канала и пропуста за спровођење вода кроз трупове саобраћајница, те изградње и подизање ветрозаштитних појасева уз путеве стварају се услови за дестабилизацију терена што се касније може директно одразити на појаву клизишта, ерозије и нестабилних падина.

Антропогених клизишта је највише у долини Бетиње, на потезу дуж пруге Ужице–Пожега, а локалитети великих природних клизишта и нестабилних терена су Севојно (Младово), Луново Село (Каменица), Каран (засек Границе), Равни (Вране и Равањско поље), те делови Стапара (Анђићи), Мокре Горе (Кршање и Пањак), али и самог градског језгра (Виларет, Царинска и Војвођанска улица).

Клизишта су посматрана као ограничавајући фактор за планирање и коришћење земљишта, планирање урбаних садржаја, односно пројектовање и изградњу објеката, у зависности да ли су активна умерена или санирана.

Простори који су захваћени радом клизишта, нарочито активних, представљају апсолутно неповољне терене за било какву градњу, те исту треба у потпуности искључити и забранити. Другу групу неповољних терена обухватају терени ранијих, умерених клизишта. Коришћење ових терена за грађење, захтева претходну темељну припрему терена низом санационих и мелиоративних мера, а све у циљу побољшања стабилности падина и обезбеђења објеката на њима.

У циљу повећања укупне безбедности и стабилности терена, како због постојећих, тако и због планираних објеката, једно од планских решења подразумева израду "Катастра клизишта и нестабилних падина" као базе и стручне документације за рационално коришћење простора. Осим што указује где су ове појаве заступљене, катастар би уз одговарајуће инжењерско-геолошке подлоге и стручну анализу прикупљених података служио за прописивање услова за планирање, пројектовање и грађење, али и за санирање подручја захваћених овим процесима чиме би се трајно могле прописати мере заштите. Ради спровођења свих ових мера, потребно је учешће целокупне локалне самоуправе уз одређене планске активности, које би Просторни план Града учиниле примењивим.

6.5. *Сеизмика*

Територија града Ужица спада у **зону шестог степена сеизмичности** по Меркалијевој скали.

Распоред сеизмичког интензитета различит је и зависи од места, локације потреса (епицентра) као и јачине потреса у епицентру.

Сеизмолошка истраживања датирају од 1893. године. Може се закључити, да и убудуће треба очекивати да јачина земљотреса неће променити распоред интензитета сеизмичких активности на овом простору. Анализом индивидуалних потреса на овој територији издвојене су следеће **епицентралне области од утицаја на овај простор: Бајина Башта (околина), Ужице (околина), Мокра Гора, Кремна, Чајетина, Пожега (околина)**. Највећа учесталост се јавља у епицентралној области Бајине Баште (макс. интензитет 7⁰ Меркалијеве скале). Остале области испоиле су макс. интензитет до 6⁰ Меркалијеве скале.

Само по себи дејство земљотреса на том подручју не би требало да има катастрофалне последице, али су могуће на теренима изложеним плавењу и клизишту. С тога се мере заштите од поплава и клизишта морају сматрати уједно и мерама заштите од последица земљотреса.

У складу са тим, упоредо са мерама регулације водотока и санације клизишта треба прићи **сеизмичкој микро рејонизацији територије општине Ужице**, којом ће се одредити степен сеизмичке угрожености сваког посебног дела територије. До израде ове студије не дозволити никакву изградњу и уређење на теренима изложеним временом плавењу и клизиштима.

Заштиту од земљотреса представљаће примена асеизмичког пројектовања објеката, односно примена сигурносних стандарда и техничких прописа о градњи на сеизмичким подручјима. Овим се обезбеђује одговарајући степен заштите људи и минимална оштећења грађевинских објеката, односно континуитет у раду објеката од виталног значаја у периоду након

земљотреса. У зонама са густим урбаним ткивом, **неопходно је урбанистичким плановима дефинисати све безбедне површине на слободном простору које би у случају земљотреса представљале зоне за евакуацију и склањање становништва.**

Због постојања одређеног сеизмичког ризика, применом превентивних мера није у потпуности могуће остварити потпуну заштиту људи и објеката. Зато се техничким и организационим мерама прописују услови и дефинишу оперативне мере спасавања, рашчишћавања рушевина, као и збрињавања угроженог становништва. Приликом планирања и изградње простора, сви чиниоци који имају утицај на смањење дејства земљотреса (изграђеност, густина насељености, системи изградње, спратност објеката, мрежа неизграђених површина и др.), морају да буду дефинисани у оптималним (дозвољеним) границама, како би се утицај могућег земљотреса максимално умањило.

Планска решења заснивати на концепту прихватљивог сеизмичког ризика који подразумева **два основна захтева за планирање и пројектовање** објеката и опреме отпорних на земљотрес:

- 1) у сваком земљотресу треба да буде што мање губитака људских живота и повређених, као и што мање материјалне штете; и
- 2) трошкови санације штете настале услед земљотреса не би требало да премаше повећане трошкове пројектовања, изградње и финансијских улагања, којима би се могла спречити оштећења или рушења, изазивање повреда и губици људских живота.

Планом се утврђују следеће **смернице за урбанистичко планирање и израду техничке документације с аспекта прихватљивог сеизмичког ризика** за насеља, индустријске и друге производне капацитете:

- 1) Утврђени сеизмички hazard биће коришћен као један од критеријума за дефинисање намене појединих зона и површина за изградњу и степена концентрације физичких структура у насељима, деловима насеља и ваннасељским комплексима и локацијама;
- 2) Установиће се критеријуми за потребе уопштавања односа земљотресности простора појединих насеља и безусловне сеизмичке безбедности са становишта максимално могуће реакције појединачних објеката; и
- 3) Примењиваће се норме и кодекси сеизмоотпорног пројектовања.

Заштита од елементарних непогода ће се базирати на релевантним резултатима посебне студијско аналитичке документације за дефинисање прихватљивог ризика угрожености од катастрофалних елементарних непогода, и то на:

- 1) Студији сеизмичког hazardа и ризика за подручје града Ужица, на основу које ће се израдити и примењивати сеизмичка карта подручја Општине за потребе урбанистичког планирања и израде техничке документације (у више олеата за појединачне врсте ризика); и
- 2) Анализи утицаја рушења бране на акумулацијама Врутци и Рзав на низводно подручје,

На основу Анализе утицаја рушења бране на акумулацијама Врутци и Рзав на низводно подручје и дефинисања прихватљивог ризика, **заштита од акцидента** ће се остваривати:

- 1) дефинисањем мера и поступака за могуће акциденте посебним програмом управљања акумулацијом, који припрема јавно предузеће надлежно за газдовање акумулацијом у сарадњи са надлежном службом Министарства одбране и органима локалне самоуправе, на начин предвиђен прописаном методологијом за процену опасности од хемијског удеса и од загађивања животне средине, мерама припреме и мерама за отклањање последица удеса; и
- 2) смањењем ризика од акумулације спровођењем следећих мера:
 - редовним и ванредним оскултационим осматрањем и систематском контролом водозахватних објеката и бране;
 - обезбеђењем инфраструктуре и опреме за едукацију, обавештавање, узбуњивање и евакуацију становништва у случају зарушавања бране или најаву могућег нарушавања статичке стабилности бране;
 - маркирањем на терену кота нивоа могућег поплавног таласа;
 - одређивањем зона различитих нивоа ризика са посебним условима и захтевима за планирање и изградњу.

6.6. **Заштита од биљних и животињских штеточина**

Заштита од биљних и животињских штеточина **спроводиће се у оквиру мера газдовања шумским, ловним и риболовним основама**, сагласно прописима од заштите од каламита.

Надлежни органи обезбедиће, у сарадњи и у договору са корисницима подручја, а према прописима, сваку у оквиру својих овлашћења.

Пре свега се односе на **праћење стања и организовану заштиту од биљних и животињских штеточина** шума, пашњака, ливада и других пољопривредних површина и др. Уз примену контролисаних механичких, биолошких и других мера, које нису у супротности са мерама заштите природе и животне средине и неће оставити негативне последице на становништво.

6.7. **Остале смернице**

Неопходно је и квалитетно и ваљано организовање **цивилне заштите** (цивилна одбрана је суштински истоветна активност), у складу са светским токовима одбране од тероризма и великих природних катастрофа. У садашњој ситуацији када је код нас цивилна заштита практично нестала, потребно је ново организовање ради остваривања задатака, као што су: **служба узбуне, евакуација, стављање на располагање и организација склоништа, спасавање, борба против пожара, деконтаминација и сличне мере заштите.**

Приоритет је успостављање и организовање служби од јавног интереса и остваривање осталих активности у циљу заштите цивилног становништва од опасности непријатељстава или несрећа.

Организовање локалне службе цивилне заштите за праћење стања, остваривање превентивних мера и преузимање активности заштите од елементарних непогода и ратних разарања на подручју Плана, повезане са ватрогасном и здравственом службом, полицијом и другим службама на нивоу Града Ужица и суседних општина и шумских газдинстава које би јој давале материјалну, кадровску и техничку подршку.

7.0. **ПРАВИЛА ИЗГРАДЊЕ И УРЕЂЕЊА ПРОСТОРА НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА УЖИЦА**

7.1. **ПРАВИЛА ИЗГРАДЊЕ И УРЕЂЕЊА ЗОНА И ПОЈАСЕВА ЗАШТИТЕ, РЕЗЕРВИСАЊА, ИЗГРАДЊЕ И УРЕЂЕЊА ПРОСТОРА**

Утврђују се зоне и појасеви с посебним режимима и правилима изградње и уређења простора на планском подручју, и то:

- 7.1.1. Зоне заштите вода
- 7.1.2. Зоне заштите природних и непокретних културних добара
- 7.1.3. Заштитни појасеви у инфраструктурним коридорима
- 7.1.4. Зоне и појасеви заштите од извора загађења животне средине
- 7.1.5. Зоне и појасеви започете или инициране изградње
- 7.1.6. Зоне и локалитети за индустрију и МСП

7.1.1. **ЗОНЕ ЗАШТИТЕ ВОДА**

7.1.1.1. **Зоне и појасеви санитарне заштите изворишта водоснабдевања акумулације "Врутци"**

Под санитарну заштиту стављају се сва површинска и подземна изворишта у сливном подручју реке Бетиње, узводно од бране "Врутци" и објекти који чине функционалну целину са браном "Врутци".

У зонама и појасевима санитарне заштите изворишта водоснабдевања акумулације "Врутци" утврђују се следеће зоне (режими) заштите и правила изградње и уређења простора:

1) **Зона непосредне заштите (зона строгог надзора)** за катастарску општину Врутци и обухвата земљишта изнад, поред и испод бране "Врутци", са забраном грађења објеката који нису у функцији водопривредних објеката и објеката водоснабдевања; забраном коришћења простора и одвијања активности које могу да загаде земљиште и акумулацију, као и транспортовање отрова и других штетних материја; непланско сађење дрвећа; бацање и депоновање угинулих животиња, смећа и свих врста отпадака и испуштање било каквих отпадних вода; возња чамца, купање, риболов, као и свака активност која може угрозити квалитет воде.

Земљиште у овој зони може се користити само као сенокос и за планско озелењавање и сађење дрвећа.

2) **Ужа зона заштите (зона ограничења)** са забраном: грађења објеката осим водопривредних објеката, односно објеката водоснабдевања, и уз предходно прибављање сагласности надлежних служби, за изузетне случајеве грађана чији су се објекти затекли у овој зони пре и после градње акумулације; изградња путева, копање канала и извођење земљишних радова; транспортовање отрова и штетних материја; коришћење земљишта на начин који може угрозити исправност и количину воде; бацање и депоновање смећа и свих врста отпадака; сахрањивање угинулих домаћих животиња, као и њихово остављање на површини земље; прање возила и купање домаћих животиња; купање ван простора предвиђеног за купалиште; возња чамца на моторни погон; непланско сечење и сађење дрвећа; загађивање на било који начин подземних и површинских водотокова; као и контролисано коришћење простора и одвијање активности што подразумева:

- привредно искоришћавање земљишта ограничава се у погледу примене агротехничких мера и врсте култура,
- обавезна је изградња хигијенских нужника, септичких и осочних јама, уређење стаја и других пратећих објеката, као и дворишта,
- у зони уже заштите дозвољена је изградња купалишта, паркинг простора и приступног пута, као и спортски риболов.

3) **Шира зона заштите (зона надзора)** обухвата целокупан слив на коме се формирају воде које притичу у акумулацију "Врутци", са описом граница као у Одлуци - са контролисаном изградњом и коришћењем простора, којим се дозвољава изградња објеката (туристичких, стамбених, објеката терцијарних делатности итд) у широј зони заштите изворишта, под условом санитарног безбедног прикупљања и пречишћавања или одвођења отпадних вода ван слива акумулације.

У широј зони заштите забрањено је:

- изградња инвестиционих објеката у гранама индустријске производње чије опадне воде садрже опасне и штетне материје;
- изградња објеката грађана без предходно прибављене водопривредне сагласности и санитарне дозволе;
- складиштење и употреба отровних и штетних материја, манипулисање њима, као и лагровање њихове амбалаже;
- транспортовање отровних и штетних материја на делу пута Вољујац - Кремна а на прелазу путева преко водотока ограничава се брзина кретања возила;
- испуштање каналских вода у сливу реке Ђетиње;
- испуштање употребљених вода из насеља Биоска, Кремна и хотелског комплекса Калуђерске Баре без претходног механичког и биолошког пречишћавања;
- градња септичких јама и сахрањивање угинулих животиња у близини водотока до 5м;
- бацање и депоновање смећа ван простора одређеног за депонију;
- загађивање на било који начин подземних и површинских водотокова.

Обавезна је изградња хигијенских нужника, септичких и осочних јама, уређења стаја и других пратећих објеката, као и дворишта.

4) Успоставља се **појас заштите око главних водотокова** реке Ђетиње, од уласка у ужу зону, Коњске реке и Братешина реке до тунела Шарган, ширине 50м с обе стране водотока. Успоставља се појас заштите и око главних притока реке Ђетиње:

- Селачке реке до бетонске преграде број 4;
- Ужичког потока до бетонске преграде број 2;
- Матијашевац потока до бетонске преграде број 5.

Ван овог појаса заштите око водотока је шира зона заштите.

Успоставља се режим забране изградње објеката који нису у функцији водопривредних објеката и објеката водоснабдевања, одвијања и развоја активности које могу да загаде земљиште, непланско сађење дрвећа и подизање воћњака, бацање и депоновање смећа и свих врста отпадака и испуштање било каквих отпадних вода, прање возила и свака активност која може угрозити квалитет воде, загађивање на било који начин земљишта и водотока.

Успоставља се **појас заштите око магистралног цевовода сирове воде**, ширине 5м са обе стране цевовода, од бране "Врутци" до постројења "Церовића брдо", са режимом забране изградње објеката осим водопривредних објеката, односно објеката водоснабдевања, одвијања и развоја активности које могу да загаде земљиште и угрозе стабилност и функцију цевовода.

7. 1. 1. 2. *Зоне и појасеви заштите изворишта водоснабдевања регионалног подсистема "Рзав"*

Према Просторном плану подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема "Рзав" ("Службени гласник РС", број 131/04); са планираним акумулацијама "Сврачково", "Роге" и "Орловача", који обухвата подручје општина Ариље, Ивањица, Нова Варош, Пожега, Ужице и Чајетина; успостављају се следеће зоне заштите изворишта:

1) **зона непосредне заштите изворишта** утврђује се дуж узводног дела круне планираних брана и у акваторији око водозахватног торња на растојању од минимално 20 м, где се успоставља **режим строге санитарне заштите**, који се спроводи строгим санитарним надзором и мерама техничке заштите.

2) **ужа зона заштите изворишта** утврђује се узводно од профила планираних брана у појасу ширине 500 м око акумулације, рачунајући од обалске линије при коти максималног успора у акумулацији. Ту се успоставља **режим санитарног надзора**. У подручју ове зоне задржава се постојећа структура пољопривредних површина, употреба средстава за заштиту биља и минералних ђубрива мора бити усаглашена са агропедолошким условима и могућностима заштите вода. Ограничава се обим економске експлоатације шума, одређивањем свих шума за заштитне шуме као приоритетном функцијом. Газдовање шумама ускладиће се са интересима водопривреде, првенствено у погледу заштите од ерозије и обезбеђења потенцијалних клизишта у току експлоатације акумулације.

Уже зоне санитарне заштите успостављају се сукцесивно по формирању акумулација, а у првој етапи плана, спроводиће се режими у односу на акумулацију Сврачково.

Забрањује се формирање депонија комуналног отпада, проширење постојећих или формирање нових гробаља, одлагање угинуле стоке, транспорт и складиштење опасних и штетних материја које могу угрозити извориште, постојећа гробаља се затварају. Инвеститор водопривредног објекта обезбеђује санитарно уређење терена и санитацију постојећих објеката.

Забрањује се даља изградња објекта који нису у функцији изворишта, дозвољава се проширење или изградња новог стамбеног објекта као замена постојећег. За рекреативно-туристичке потребе дозвољава се уређење излетничких и риболовних стаза са санитарно обезбеђеним објектима за дневни боравак посетилаца и пратећом инфраструктуром. Развој саобраћајне инфраструктуре ограничава се на категорију локалних јавних, пољских и шумских путева. Изградња електроенергетске и ТТ мреже, локалних водовода и сл. није ограничена.

3) **шира зона заштите изворишта** утврђује се на подручју слива узводно од планиране бране Сврачково, у делу који није обухваћен непосредном и ужом зоном заштите изворишта. У овој зони успоставља се **режим селективног санитарног надзора и ограничења**.

Коришћење и уређење пољопривредног и шумског земљишта и шума засновати на решењима и предиспозицијама основа заштите, коришћења и уређења пољопривредног и шумског земљишта.

Објекти и делатности које продукују отпадне материје које могу угрозити извориште морају обезбедити њихов санитарно прихватљив третман.

Развојем и уређењем регионалне саобраћајне инфраструктуре обезбедиће се услови за несметано одвијање транзитног путног и робног промета, уз забрану превоза опасних и штетних материја. Дуж регионалних путева обезбедиће се инфраструктура и уређаји за прикупљање, одвођење и санитарно прихватљив третман загађених атмосферских вода.

На простору предвиђеним за изградњу водопривредних објеката подсистема "Рзав" успоставља се режим строго ограничене и контролисане изградње.

До привођења простора планираној намени забрањује се изградња нових објеката. Дозвољава се одржавање постојећих и постављање монтажних објеката. Без посебних ограничења може се газдовати шумским и пољопривредним земљиштем.

7. 1. 2. ЗОНЕ ЗАШТИТЕ ПРИРОДНИХ И НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

7. 1. 2. 1. Заштићено подручје Парка природе Шарган-Мокра Гора

Подручје Шаргана и Мокре Горе је Уредбом Владе Републике Србије, проглашено за Предео изузетних одлика ("Сл. гласник РС", бр. 52/05 и 105/05). Уредбом о изменама Уредбе о заштити Предела изузетних одлика "Шарган - Мокра Гора" ("Сл. гласник РС", бр. 81/08), утврђено је подручје заштите "Парка природе Шарган - Мокра Гора", као заштићено природно добро од изузетног значаја.

Овај предео ставља се под заштиту ради очувања и унапређења разноврсности и лепоте предела, разноврсности и богатства дивље и биљног и животињског света, а посебно очувања угрођених ретких и ендемичних врста биљака, животиња, њихових заједница и високих старих шума црног и белог бора, очувања и одржавања квалитета главних чинилаца животне средине (вода, ваздуха и земљишта), објеката народног градитељства, "Шарганске осмице" и етно-комплекса "Дрвенград" и примера и облика традиционалног начина живота, планског уређења простора и одрживог развоја туризма, пољопривреде и шумарства, а у интересу науке, образовања, културе и рекреације.

Парк природе "Шарган - Мокра Гора", налази се на подручју града Ужица и обухвата делове територија катастарских општина Мокра Гора и Кремна, на подручју општине Чајетина, на делу територије КО Семеђево и на подручју општине Бајина Башта на делу територије КО Зауглине.

Укупна површина Парка природе "Шарган Мокра Гора" износи 10813,73ха, од чега је 4433,33ха у државној својини, а 6380,40ха у приватној и другим облицима својине.

На подручју Парка природе "Шарган - Мокра Гора" успостављају се режими заштите I, II и III степена, и то:

1. Режим заштите I степена, површине 351,98ха, на следећим местима:

- 1) Јеловац, површине 56,55ха, КО Мокра Гора и КО Кремна
- 2) Клисуре Дубошца, површине 106,01ха, КО Кремна
- 3) Међедова љеска, површине 116,30ха, КО Мокра Гора
- 4) Ограђеница, површине 73,12ха, КО Мокра Гора

На површинама на којима је утврђен режим заштите I степена забрањује се коришћење природних богатстава и све активности осим научних истраживања и ограничене едукације.

2. Режим заштите II степена, укупне површине од 1187,46ха, на следећим местима и потесима:

- 1) Брдо Вао, површине 157,01ха, КО Мокра Гора
- 2) Густо брдо-Божурица, површине 439,80ха, КО Мокра Гора
- 3) Шишатовић, површине 115,94ха, КО Мокра Гора
- 4) Ђога-Козја стена, површине 474,71ха, КО Мокра Гора, КО Кремна и КО Семеђево

Режим заштите II степена, којим се, поред забрана који важе за претходни режим заштите, забрањује:

- изградња објеката, осим реконструкције, адаптације и санације затечених зграда, путева, електро, телефонске и водоводне мреже, непокретних културних добара, спомен-обележја, јавних чесми и других објеката на постојећим грађевинским парцелама;

- експлоатација минералних сировина, укључујући привремена позајмишта, детаљна геолошка истраживања и коришћење камена и другог материјала везаних за наведена истраживања;

- каптирање извора ради водоснабдевања;

- лов, осим у научноистраживачке сврхе;

- чиста сеча и крчење шуме;

- садња, засејавање и насељавање нових врста биљака и животиња страних за природни, изворни живи свет западне Србије;

- улазак моторних возила у шуму и кретање изван шумских путева;

- ложење ватре, камповање, паркирање возила, брање и сакупљање гљива, шумских плодова, биљака и животиња, осим на местима и на начин који ће се посебно утврдити.

3. Режим заштите III степена, укупне површине 9274,29ха, КО Мокра Гора, КО Кремна, КО Семеђево и КО Зауглине.

На површинама на којима је утврђен режим заштите III степена, у складу са Уредбом ("Сл. гласник РС", бр. 52/05 и 105/05) забрањује се:

- изградња индустријских објеката, складишта индустријске робе, објеката за фармерски узгој стоке и живине већег габарита, других привредних објеката и објеката комуналне, саобраћајне и енергетске инфраструктуре чије грађење, реконструкција и рад могу изазвати неповољне промене особина и квалитета земљишта, вода, ваздуха, живог света, шума, лепоте предела и културних добара;

- изградња и реконструкција стамбених, економских и помоћних објеката пољопривредних домаћинстава и викенд објеката изван грађевинских рејона и грађевинског земљишта утврђених и проглашених у складу са законом, а до доношења одговарајућих планова забрањена је изградња објеката пољопривредних домаћинстава ван постојећих грађевинских парцела;

- експлоатација минералних сировина;

- разградња и други видови оштећивања и уништавања објеката који по својим архитектонско-грађевинским одликама, времену настанка и намени представљају споменике народног градитељства;

- прекомерно, нестручно и непрописно коришћење и сеча шума;

- брање, сакупљање, убијање и друге радње којима се уништавају или угрожавају биљке и животиње заштићене као природна реткост;

- преоравање земљишта, крчење шума и обављање других радњи на местима и на начин који могу изазвати процесе јаке и ексесивне водне ерозије и неповољне промене изгледа предела;

- одлагање и бацање комуналног смећа и отпадака пољопривредних домаћинстава изван места одређених за ту намену, одлагање расхлованих возила;

- одлагање отпада грађевинског материјала, амбалаже, индустријског и другог отпада, нерегулисано складиштење стајског ђубрета;

- руковање отровним хемијским препаратима и нафтним дериватима на начин који може проузроковати загађивање земљишта и вода;

- нерегулисано испуштање отпадних вода домаћинстава, туристичко-угоститељских, услужних и других објеката;

- запуштање и закоровљавање обрадивог пољопривредног земљишта, путева, водотока и површина за рекреацију, народне светковине и друге скупове, земљишта у пурном и водном појасу, окружењу културних добара, историјских споменика и јавних чесми.

7. 1. 2. 2. Зоне заштите Клисуре Ђетиње

Клисуре Ђетиње ставља се под заштиту као предео изузетних одлика и сврстава се у другу категорију заштите као природно добро од великог значаја.

Предео изузетних одлика 'Клисурска Ђетиње' налази се на западном ободу Ужица и захвата делове катастарских општина Буар, Дријетањ, Качер и Стапари на подручју Ужица, као и део КО Трипкова на подручју општине Чајетина. Природно добро обухвата површину од 856,24 ха.

На простору који је издвојен за заштиту установљавају се режими заштите II и III степена и то:

У режиму заштите II степена, који обухвата површину од 281,17 ха, што чини 32,8% укупне заштићене површине, налазе се локалитети:

- 1) Суводол-Карајчића стене и
- 2) Сушица

- док се преостали део овог природног добра, који обухвата површину од 575,07 ха, што чини 67,2% укупне заштићене површине, налази у **режиму заштите III степена**.

На површинама у **режиму заштите III степена** примењују се следеће мере, односно **забрањују се**:

- све активности, извођење радова (експлоатација шљунка, бигра, формирање позајмишта камена и земљишта, депоновање комуналног и другог отпада, опасних и штетних материја, шута, отпадног материјала, замље и друго) које могу довести до оштећења или деградације објекта геонаслеђа и геоморфолошких феномена клисуре;
- отварање нових и ширење постојећих каменолома на територији заштићеног добра и уопште експлоатација минералних и неминералних сировина;
- уништавање и мењање обала Ђетиње изградњом објеката, уклањањем вегетације, бетонирањем, формирањем понтона и слично;
- захватање воде, каптирање извора или потока осим за потребе водоснабдевања сеоских домаћинстава, а у складу са условима службе заштите природе, измештање и регулација водотокова и изградња брана;
- градња на целом заштићеном подручју клисуре, са изузетком на подручју староседелачких и сеоских домаћинстава или извођења евентуалних антиерозивних и антибујичних радова;
- изградња додатних инфраструктурних и саобраћајних система и објеката;
- изградња септичких јама пропусног типа;
- вршити све радове и активности којима се мења квалитет вода које дотичу на заштићено природно добро;
- забрањено је формирање индустријских објеката и капацитета, стоваришта, магацина и складишта, хладњача и сличних привредних објеката;
- испуштање отпадних вода у водотоке и земљиште као и бацање било каквог отпадног материјала у реку;
- складиштење или депоновање комуналног, индустријског или било каквог отпада;
- обављање шумарских, пољопривредних, техничких и земљаних радова који могу нарушити естетске и друге вредности заштићеног добра или изазвати ерозију;
- уништавање и сакупљање биљних и животињских врста које су Уредбом Владе Републике Србије заштићене као природне реткости, врста које се наводе у "Црвеним књигама" и "Црвеним листама" флоре и фауне;
- извођење свих интервенција у пећини Мегари и у њеној околини до окончања истраживања;
- узнемиравање фауне и сакупљање јаја;
- неконтролисано порибљавање водотокова и изградња рибњака;
- сеча шумских површина и сеча старих стабала; уношење страних, алохтоних биљних и животињских врста у аутентичне шумске екосистеме, разоравање пашњака и ливада, пошумљавање археолошких налазишта;
- сви облици интервенција на објектима споменичког наслеђа и њиховој заштитеној околини којима се мења или нарушава њихов спољни изглед или умањује њихова вредност.

На простору који је под **II степеном заштите** поред општих мера прописаних за цело природно добро, утврђују се и посебне мере којима се забрањује:

- изградња свих врста објеката; камповање; ложење ватре; изградња инфраструктуре и провођење електро или других надземних и подземних инсталација; употреба хемијских препарата; сакупљање гљива, лековитог биља, шумских плодова, сакупљање пужева и лов жаба ; сеча високе вегетације; уклањање и оштећивање аутохтоне шумске вегетације; напасање стоке ван постојећих пашњака, лов, осим санитарног одстрела и планских активности на регулацију бројности дивљачи; риболов на реци Сушици.

7. 1. 2. 3. Зоне заштите природног добра Потпећке пећине

На основу чл. 43. ст. 3. Закона о заштити животне средине и чл. 28. Статута Општине Ужице, СО Ужице је 30.06.1997. године, на предлог Завода за заштиту природе Србије, донела **Одлуку о заштити споменика природе Потпећка пећина**.

Овом одлуком Потпећка пећина са околином се ставља под заштиту као значајно природно добро и сврстава у III категорију заштите као споменик природе и обухвата КО Потпећ са површином од 19,60 ха. То је интересантан подземни облик краса, са највећим улазним отвором у Србији, разноврсним облицима орнаментике и специфичним хидролошким обележјима.

На простору Потпећке пећине установљава се **режим заштите II степена којим је забрањено**:

1. грађење стамбених, викенд објеката и објеката за потребе сточарске и индустријске производње, осим стамбених и пратећих економских објеката у оквиру садашњих грађевинских парцела постојећих пољопривредних домаћинстава;
2. извођење земљаних, шумарских, грађевинских, водопривредних и других радова који могу изазвати оштећење пећине и њеног улаза;
3. улажење у пећину ван утврђеног реда и без пратње као и извођење радова и активности у пећини и на заштитном простору који могу непосредно деловати на геоморфолошка, хидролошка и микроклиматска обележја пећине.

О Потпећкој пећини стара се Еколошки фонд Града Ужица. Заштита и развој Потпећке пећине спроводи се према програму заштите и развоја (просторни и урбанистички планови, шумске, пољопривредне и друге основе и програми заштите и развоја).

7. 1. 2. 4. Зоне заштите и уређења меморијалног природног споменика Кадињача

Обухвата делове катастарских општина Стапари (Ужице) и Заглавак (Бајина Башта), укупне **површине 15 ха у режиму I и II степена заштите**, од чега је 8 ха парковски уређено.

7. 1. 2. 5. Зоне заштите и уређења непокретних културних добара

Утврђивање и проглашење заштићене околине непокретних културних добара одредиће се **установљавањем I, II и III зоне заштите** са одговарајућим режимима заштите и правилима изградње и уређења простора (према критеријумима дефинисаним у Елаборату Завода за заштиту споменика културе из Краљева, 2005.).

У широј зони заштите непокретног културног добра може да се установи и зона степена заштите до видљивог обода предеоног лика даље перцепције, с прелазним режимом заштите у функцији презентације непокретног културног добра, излетничке рекреације и развоја комплементарних активности.

7. 1. 3. ЗАШТИТНИ ПОЈАСЕВИ У ИНФРАСТРУКТУРНИМ КОРИДОРИМА

Ширина појаса регулације

Појас регулације јесте земљишни појас јавног пута, железничке пруге и других објеката инфраструктурних система.

Просторним планом утврђује се оријентациона ширина појаса регулације за:

1) јавне путеве

- ауто пут ширине око 50,0 м
- државни пут I реда ширине око 25,0 м

- државни пут II реда ширине око 20,0 м
- локални / општински пут ширине око 15,0м.
Појас регулације не може бити мањи од ширине земљишног појаса, а у складу са Законом о јавним путевима ("Сл. гласник РС", бр. 101/05).

2) железничку пругу

- једноколосечну пругу ширине око 16,0 м
- двоколосечну пругу ширине око 21,0 м

Утврђују се следећа **правила уређења појаса регулације јавног пута:**

1) у путном земљишту у изграђеном простору насеља уз коловоз се изводи аутобуско стајалиште најмање ширине 3,0м, обострани тротоари с ивичњацима најмање ширине од по 1,5м, а само изузетно једнострано тротоар ширине 2,0м и више метара са прикупљањем и канализацијом атмосферских вода са коловоза, док се ван изграђеног простора насеља изводе обостране банке ширине по 1 - 1,5м (зависно од ширине саобраћајне траке), са тврдим застором;

2) у складу с локалним условима и потребама на путном земљишту регионалног и локалног пута у једностраном разделном појасу између коловоза и тротоара изводи се бициклистичка стаза ширине 1,5м;

3) минимално растојање прикључака јавних и некатегорисаних путева на магистрални, регионални и локални пут може да се креће између 300 - 700м; у случају да је у изграђеном простору насеља поред пута растојање постојећих прикључака мање, исти се укидају и замењују прописаним раскрсницама и изградњом сабирних и/или сервисних саобраћајница у неком од заштитних појасева пута утврђених Просторним планом, или се предметна деоница пута предлаже за категоризацију у пут/саобраћајницу у насељу министарству надлежном за саобраћај; и

4) минимални радијус кривине прикључака из претходне тачке је 10м;

5) у складу с локалним условима и потребама у изграђеном простору насеља између тротоара и границе појаса регулације подиже се дрворед, тако да не омета прегледност јавног пута и не угрожава безбедност саобраћаја.

Врсте и ширине заштитних појасева

Ширина заштитних појасева траса и објеката инфраструктурних система у магистралном и регионалном инфраструктурном коридору, као и у коридорима појединачних инфраструктурних система, утврђена је на основу одредби закона и прописа донетих на основу закона (Закона о железници, Закон о јавним путевима и сл.) и применом следећих критеријума:

1) утврђивања безбедносног растојања од трасе и објеката инфраструктурног система ради заштите окружења од негативних утицаја на животну средину, у првом реду од буке, аерозагађења и акцидентата; и

2) обезбеђење заштите основних функција у експлоатацији трасе и објеката инфраструктурног система од негативних утицаја из окружења, у првом реду од непланске изградње, неконтролисаног одлагања отпада и других активности које могу да угрозе безбедност, функционисање и одржавање инфраструктурног система.

Установљавају се следећи **обострани заштитни појасеви** траса и објеката постојећих и планираних инфраструктурних система у инфраструктурном коридору на подручју Просторног плана:

1) **непосредни појас заштите** - простор заштитног појаса од:

- ивице земљишног појаса пута ширине 20,0м за магистрални пут, 10,0м за регионални пут, 5,0м за локални пут и некатегорисани пут;
- осе крајњег железничког колосека ширине 25,0м;
- осе далековода од 220кВ и далековода 110 кВ ширине 10,0м и нижег називног напона ширине 5,0м;
- осе магистралног гасовода ширине 30,0м и доводно-разводног гасовода ширине 20,0м и
- осе оптичког кабла ширине 1,0м;

2) **шири појас заштите** - простор контролисане изградње од границе непосредног појаса заштите/заштитног појаса:

- ширине 20м за магистрални пут, 10м за регионални пут и 5,0м за локални пут;
- ширине 175м за железничку пругу; и
- ширине 170 - 180, за гасовод.

Ширина заштитних појасева јавних путева **усклађиваће се са категоризацијом у државне и општинске путеве.**

Ширина заштитних појасева инфраструктурних система је обавезна до њиховог **редефинисања изградом одговарајућег урбанистичког плана.**

Непосредни појас заштите, тј. простор којим се штити правац простирања радио таласа, утврђује се за сваки радио коридор, према условима које утврђује корисник тог коридора.

Режими заштите с правилима изградње и уређења заштитних појасева

Режими заштите с правилима изградње и уређења простора за заштитне појасеве у инфраструктурним коридорима на подручју Генералног плана Ужица са елементарно регулације, утврђиваће се тим урбанистичким планом.

Утврђују се следећи режими заштите с правилима изградње и уређења простора за заштитне појасеве у инфраструктурним коридорима на подручју општине, односно града Ужица.

Непосредни појас заштите

У непосредном појасу заштите трасе и објеката постојећих и планираних инфраструктурних система - магистралних, регионалних и локалних путева, као и некатегорисаних путева који повезују изграђене целине у атару истог и суседних насеља, или чине саобраћајну мрежу насеља, затим железничких пруга, далековода, оптичких каблова и гасовода успоставља се режим ограничене и строго контролисане изградње и уређења простора са следећим :

Основним правилима

1) забрањује се изградња објеката који нису у функцији инфраструктурног система који се штити, тј. легализација, реконструкција и доградња постојећих објеката и изградња нових привредних, стамбених и других објеката;

2) у заштитном појасу јавног пута ван насеља, забрањена је изградња грађевинских или других објеката, осим изградње саобраћајних површина пратећих садржаја;

3) могу се постављати планиране паралелно вођене трасе осталих инфраструктурних система, објеката и постројења у инфраструктурном коридору на минималном међусобном растојању на основу закона и прописа донетих на основу закона, а под условима и на начин који утврди надлежно јавно предузеће, односно управљач јавног инфраструктурног система; и

4) изводе се потребни радови и спроводе мере заштите окружења од негативних утицаја инфраструктурног система на животну средину (дрвореди на деоници пута у насељу, заштитно зеленило, заштитне баријере од буке, канализација и пречишћавање атмосферских вода с инфраструктурног система и др.); као и потребне мере заштите инфраструктурног система (нпр. пута - снеговрани, ветробрани и др.) на удаљењу које се утврђује према условима безбедног функционисања и одржавања инфраструктурног система; и

Посебним правилима за:

5) јавне путеве

• легализација и реконструкција постојећих објеката у изграђеном простору насеља поред пута може се одобрити само изузетно на основу одговарајуће техничке документације за доградњу, реконструкцију и/или рехабилитацију постојећег пута, односно техничке документације за изградњу нове деонице пута и на основу одговарајућег урбанистичког плана;

6) енергетске и телекомуникационе системе

- забрањује се сађење биљака чији корен има дубину већу од 1,0м на удаљењу мањем од 5,0м од осе гасовода и у појасу заштите оптичког кабла; и
- у начелу се не дозвољава сађење дрвећа испод далековода, док се постојећа стабла могу задржати уколико је задовољена сигурносна удаљеност вода од минимум 3,0м од било ког дела стабла.

Шири појас заштите

У ширем појасу заштите трасе и објеката постојећих и планираних инфраструктурних система - магистралних, регионалних и локалних путева, железничке пруге, далековода и оптичких каблова и планираних гасовода успоставља се режим селективне и контролисане изградње и уређење простора са следећим:

Основним правилима

1) дозвољава се изградња објеката, тј. легализација, реконструкција и доградња постојећих и изградња нових објеката у зонама предвиђеним за изградњу овим просторним планом и одговарајућим урбанистичким планом, с тим да је за повећање густине насељености, степена изграђености и заузетости површина, у првом реду за изградњу стамбених и објеката јавних служби, предуслов предузимање мера заштите на основу процене утицаја и ризика од инфраструктурног система на животну средину;

2) сви планирани паралелно вођени инфраструктурни системи који нису постављени у непосредном појасу заштите смештају се у инфраструктурном коридору на минималном међусобном растојању на основу закона и прописа донетих на основу закона; и

3) изводе се потребни радови и спроводе мере заштите окружења од негативних утицаја инфраструктурног система на животну средину (заштитно зеленило, заштитне баријере од буке, каналисање оборинских вода у депресијама поред инфраструктурног система и др.), као и потребне мере заштите инфраструктурног система које нису реализоване у непосредном појасу заштите; и

Посебним правилима за:

4) јавне путеве и железничке пруге

- отварање рудника и каменолома и изградња рударских, индустријских, комуналних и пољопривредних објеката и постројења који су извори загађивања животне средине може се одобрити на удаљењу већем од 50м од осе крајњег колосека пруге, односно на основу процене утицаја тих објеката и постројења на животну средину, под условима и на начин који утврди јавно предузеће надлежно за управљање јавним путем или управљач јавне железничке пруге;

- у ширим заштитним појасевима између пута, железничке пруге и другог инфраструктурног система у инфраструктурном коридору, забрањује се изградња објеката који нису у функцији тих инфраструктурних система, тј. забрањује се легализација, реконструкција и доградња постојећих и изградња нових привредних, стамбених и осталих објеката;

- у појасу контролисане изградње, забрањено је отварање рудника, каменолома и депонија отпада и смећа.

7. 1. 4. ЗОНЕ И ПОЈАСЕВИ ЗАШТИТЕ ОД ИЗВОРА ЗАГАЂЕЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Поред појасева заштите животне средине од утицаја инфраструктурног система из дела 7. 1. 3. Просторног плана утврђују се зоне заштите од негативних утицаја индустрије и саобраћаја.

ЗОНЕ ПОД ПОСЕБНИМ РЕЖИМИМА КОРИШЋЕЊА

ЗОНЕ ПРЕТЕЖНО СТАМБЕНЕ НАМЕНЕ

У зонама претежно стамбене намене није дозвољена изградња привредних објеката који подлежу обавези израде "Процене утицаја на животну средину".

ЗОНЕ ПРИВРЕДНЕ НАМЕНЕ

Приликом формирања нових привредних објеката и зона утврђују се услови заштите животне средине и правила изградње за одређене еколошке категорије предузећа, која се заснивају на минималним заштитним растојањима између потенцијалних извора опасности у кругу објеката и стамбених насеља, као што следи:

Т а б е л а бр. 20: Услови за размештај индустрије

КАТЕГОРИЈА ПРЕДУЗЕЋА*	А	Б	В	Г
ЗАШТИТНО ОДСТОЈАЊЕ (м)	<50	50 - 100	100 - 500	500 - 1000
Потребна урбанистичка документација за заштиту животне средине	-	ПУ	ПУ, ПО	ПУ, ПО, СПУ

* Када је присутно више ризика, предузеће се категорише према највећем ризику

ПУ = процена утицаја на животну средину, ПО = процена опасности од хем. удеса, СПУ = стратешка процена утицаја.

КАТЕГОРИЈА ПРЕДУЗЕЋА - А

Мале фирме чије је еколошко оптерећење незнатно и испод граничних вредности и могу бити лоциране унутар стамбеног насеља. Пројекти који се не налазе на листама I и II Уредбе о утврђивању листе пројеката.

КАТЕГОРИЈА ПРЕДУЗЕЋА - Б

Мале и средње фирме које могу имати мали и локални утицај на окружење; могуће присуство мање количине опасних материја, ризик од хемијског удеса-мали, ниво буке мали. Пројекти који се налазе на листи II Уредбе о утврђивању листе пројеката.

КАТЕГОРИЈА ПРЕДУЗЕЋА - В

Фирме које могу имати средњи утицај на окружење локалног нивоа, присутне веће количине опасних материја, ризик од хемијског удеса-средњи, ниво буке средњи. Пројекти који се не налазе на листи II Уредбе о утврђивању листе пројеката.

Наведена заштитна растојања користе се за еколошку валоризацију привредних и радних зона у оквиру генералног плана. За конкретне објекте заштитно одстојање се изводи на основу "Процене утицаја на животну средину", односно на основу "Стратешке процене утицаја" за групе објеката у оквиру урбанистичког плана индустријске зоне. При изградњи објеката обавезна је примена услова и мера заштите животне средине прописаних у Извештају о процени утицаја.

ЗОНЕ САОБРАЋАЈНЕ НАМЕНЕ

Овде наведена правила утврђују режиме коришћења земљишта и изградње објеката у зонама уз саобраћајнице узимајући у обзир могуће утицаје саобраћајница на здравље људи и животну средину. За објекте чија је изградња дозвољена, а налазе се у зони утицаја саобраћајнице, обавезно је спровести мере заштите на објекту (противзвучна заштита, грађевинска столарија највишег квалитета, итд.).

Друмски саобраћај

За магистралне саобраћајнице у рубним подручјима града утврђују се три зоне заштите:

- Зона I - појас веома великог еколошког оптерећења ширине по 20м са обе стране пута, због емисија у ваздух, повећане буке и загађивања земљишта. У заштитном појасу дозвољено је формирати заштитно зеленило. Није дозвољена изградња стамбених, пословних и помоћних објеката. Дозвољена је изградња објеката у функцији пута (бензинске станице, сервис, складишта и сл.).
- Зона II - појас великог еколошког оптерећења ширине по 50м са обе стране пута, због повећане буке и загађивања земљишта. Непрепоручује се изградња стамбених објеката. Постојећи легално изграђени објекти морају бити заштићени одговарајућом акустичком заштитом.
- Зона III - појас малог еколошког оптерећења ширине по 180м са обе стране пута, због повећане буке. Изградња стамбених, пословних и привредних објеката дозвољена под условом да се обезбеде мере заштите од буке.

За превоз опасних и штетних материја дозвољено је користити искључиво деонице државних путева I реда који пролазе кроз подручја ниже густине насељености. Ово ограничење се не односи на превоз нафтних деривата у цистернама капацитета до 10 тона.

Железнички саобраћај

Утврђује се заштитно одстојање између магистралних железничких пруга и становања од 25м, уз обавезно спровођење мера акустичке заштите на угроженим објектима, односно појас заштите од 150м од спољне ивице колосека, уколико се не предузимају мере заштите.

Магистрални гасовод

- Зона I - појас високог ризика, по 180м ширине са обе стране цевовода;
- Зона II - појас умереног ризика, 180-300м ширине са обе стране цевовода.

7. 1. 5. ЗОНЕ И ПОЈАСЕВИ ЗАПОЧЕТЕ ИЛИ ИНИЦИРАНЕ ИЗГРАДЊЕ

Изградња ће се приоритетно усмеравати у следеће центре и зоне на подручју града:

- 1) на изграђено земљиште насељских центара на руралном подручју и у рубној зони Ужица у складу са пропозицијама из Плана и
- 2) на изграђено земљиште у делу атара насеља који се налази у магистралном и/ или регионалном инфраструктурном коридору, односно поред магистралног, општинског или регионалног пута, ради регионалнијег уређења мреже саобраћајница у насељу и инфраструктурног опремања тог насеља.

7. 1. 5.1. Усмеравање индустријских и привредно-пословних капацитета у рубним и приградским подручјима

На основу анализе развојних процеса у просторној структури Ужица, уочена је тенденција спонтаног ширења градског насеља и то на правцима према Белој Земљи, Јеловој Гори, Севојну, Горјанима и Карану на потезу Локве (са логиком да евентуално проширење граница поред "нападнуте" леве, обухвати и десну страну регионалног пута до раскрснице за Тврдиће). Дуж ових коридора, развиле су се елементарне просторно функцијске структуре (индустријске и пословне), са тенденцијом прерастања у зоне.

Зоне/појасеви започете изградње (површине преко 5 ха), су континуално изграђено земљиште у делу атара насеља који се налази поред магистралног, регионалног, или општинског пута.

Зоне инициране изградње (површине преко 5 ха), представљају дисконтинуално изграђено земљиште у делу атара насеља који се налази поред магистралног, регионалног, или општинског пута.

Индустријске и привредно-пословне локалитете (површине до 5 ха) усмеравати према постојећим инфраструктурно опремљеним локацијама и комплексима као и новопланираним, у складу са планским концептом уравнотеженог развоја.

7. 1. 5. 2. Смернице за изградњу зона/појасева изградње

У инфраструктурном коридору државног пута I реда М5 Ужице - Пожега, са леве стране из правца Ужица, од локације комплекса Војске до Шибалића потока, у појасу дужине 1400м и ширине од 150 - 300м дозвољава се изградња нових и легализација објеката, реконструкција и доградња уз:

- изградњу прикључака на државни пут I реда у складу са условима ЈП "Путеви Србије";
- изградњу паралелне сервисне саобраћајнице са минимум 1,5м широким разделним појасом од магистралног пута, који ће повезивати локације дуж путног правца.

У појасу са леве стране овог магистралног инфраструктурног коридора, обезбеђују се прекиди појасевима шумског и пољопривредног земљишта због морфологије и неприступачности терена на деоницама коридора од Младовског потока до комплекса Војске и од Шибалића потока до границе са општином Пожега.

У појасу са десне стране овог магистралног инфраструктурног коридора из правца Ужица, на потезу од границе ГУП-а Ужица није дозвољена изградња и легализација, због ограничења у погледу проласка магистралне једноколосечне железничке пруге Београд-Бар, заштите пољопривредног земљишта, плавности терена и високог нивоа подземних вода.

Зоне/појасеви изградње се организују и уређују за густине насељености од 30 ст/ха у магистралном, од 25ст/ха у регионалном и од 20 ст/ха у коридору локалног пута.

Зоне/појасеви изградње су са мешовитом и претежно пословном и производном наменом у магистралном инфраструктурном коридору, а са мешовитом (стамбеном и/или пословном) наменом у регионалном и коридору општинског пута.

7. 1. 6. ЗОНЕ И ЛОКАЛИТЕТИ ЗА ИНДУСТРИЈУ И МСП

За градски центар се правила изградње и уређења простора за лоцирање индустријских објеката и МСП дефинишу Генералним урбанистичким планом Ужица и одговарајућим урбанистичким плановима (плановима генералне регулације за просторне целине).

Правила изградње и уређења зона и локалитета за индустрију и МСП на подручју града, у складу са деловима III 2.2 III 7.2.2.2. Просторног плана, јесу:

- 1) минимална величина грађевинске парцеле је 15 ари, а оптимална 30-50 ари;
- 2) минимална ширина грађевинске парцеле је 20,0 м;
- 3) приступни пут за везу са јавним путем је минималне ширине 5,0 м с радијусом кривине прикључка од минимум 10-12,0 м;
- 4) у границама грађевинске парцеле се обезбеђује паркирање свих теретних и путничких возила и бицикала, потребан манипулативни простор и складишта за оне делатности и МСП која имају веће транспортне захтеве и материјалне инпуте (сировине, репроматеријале и готове производе);
- 5) минимално опремање грађевинске парцеле, локалитета и зоне подразумева обезбеђење следећих инфраструктурних објеката: приступни пут, водоснабдевање, прикупљање и пречишћавање отпадних вода, прикључак на електроенергетску и телекомуникациону мрежу, уређење манипулативног простора, паркинга за различите врсте возила и посебне просторије или ограђеног простора са посудама за прикупљање отпада.
- 6) у границама грађевинске парцеле се подиже заштитни зелени појас према зонама и суседним парцелама са стамбеном и јавном наменом;
- 7) индекс изграђености грађевинске парцеле (изражен у процентима) је максимално до 70%;
- 8) за скупне локације (зоне и комплексе) могу се предвидети заједнички сервиси као што су: техничко одржавање и опслуживање инфраструктурних, складишних и производних објеката, служба обезбеђења и надзора, логистичка подршка и др.; и

9) обавезна је примена заштитних растојања објеката од окружења утврђених и делу III 7.1.4. Просторног плана за различите категорије предузећа и предузимање мера заштите животне средине.

Може се одобрити промена намене грађевинских парцела са стамбеном и стамбено-пословном наменом у производну намену за предузећа из категорије А оптерећења животне средине и евентуално, из категорије Б на основу процене утицаја на животну средину, под условом да се обезбеди утврђено заштитно растојање од суседних парцела и објеката и предузму предвиђене мере заштите животне средине.

7.2. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА

7.2.1. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА ИЗВАН ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА

7.2.1.1. ШУМСКО ЗЕМЉИШТЕ

Основни принципи

На шумском земљишту, осим у зонама у којима је режимом заштите забрањено грађење, у складу са Законом о шумама и донетом шумско привредном основом за дато подручје, дозвољена је изградња:

- Објеката у функцији шумске привреде и ловства и објеката за одржавање и експлоатацију шума.
- Објеката и површина у функцији туризма, спорта и рекреације.
- Мрежа и објеката инфраструктуре, саобраћајница и пратећих садржаја у њиховој функцији.
- Због проширења грађевинског подручја насеља.

Правила грађења и уређења

За објекте чија се изградња дозвољава, важе следећа правила:

За објекте у функцији шумске привреде и ловства:

- Изградња мора бити заснована на шумско-привредним основама.
- Величина појединачних објеката мах. 100м² у основи бруто.
- Спратност објеката до П +1 + Пк, висина надзатка поткровне етажне износи највише 0,60 метара.
- Материјал за изградњу природан и прилагођен шумском окружењу.
- Веза са јавним путем.
- Минимална површина парцеле на којој се гради објекат износи 30 ари.
- Локалитети за нове објекте одредили би се у даљем процесу истраживања, кроз комплексну валоризацију природних услова, техничких и економских могућности.
- Остала правила за изградњу ових објеката утврђују се одговарајућом урбанистичком разрадом, а у складу са Законом и овим Планом.
- За објекте у функцији чувања и одржавања шума (чеке, хранилишта за дивљач, надстрешнице за одмор и сл.) није обавезна урбанистичка разрада.

За објекте и површине у функцији туризма, спорта и рекреације

- У туристичким зонама, одређеним урбанистичким планом, могућа је изградња спортских, парковских и рекреативних површина и забавних садржаја, планинарских домова, објеката за продају сувенира и сличних производа, као и дечијих и спортских демонтажних објеката и излетничких кампова.
- Објекти и површине треба да буду у складу са архитектуром поднебља, инспирисаном традиционалним градитељством подручја, са природним материјалима и у волуменима који су примерени структури амбијента, морфологији, биљном покривачу, а уз сагласност органа градске управе надлежног за послове урбанизма.
- Услов за изградњу је да комплекси имају везу са јавним путем.
- У оквиру зона предвидети подизање појасева заштитног зеленила.
- Остала правила за изградњу ових објеката утврђују се одговарајућом урбанистичком разрадом, а у складу са Законом и овим планом.

За мреже и објекте инфраструктуре, саобраћајнице и пратеће садржаје

У складу са овим просторним и разрадом одговарајућим урбанистичким планом.

За изградњу због проширења грађевинског подручја

У складу са овим просторним и урбанистичким планом, са могућношћу одступања у смислу проширења грађевинског земљишта максимално до 10% површине.

7.2.1.2. ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ

Основни принципи

На пољопривредном земљишту, осим у зонама у којима је режимом заштите забрањено грађење у складу са Законом, дозвољена је изградња:

- Објеката у функцији пољопривреде - изградња појединачних економских и пословних објеката у функцији пољопривреде, као и објеката складиштења и прераде пољопривредних производа, помоћних објеката у функцији пољопривреде - гараже, кошеви, амбари, оставе, надстрешнице за пољопривредну механизацију, машине и возила и слично.
- Стамбених објеката пољопривредног домаћинства.
- Економских објеката пољопривредног домаћинства.
- Објеката на којима се одржавају сточне пијаче, сајмови и изложбе.
- Мрежа и објеката инфраструктуре, саобраћајница и пратећих садржаја у њиховој функцији.
- Због проширења грађевинског подручја.

Правила грађења

За објекте чија се изградња дозвољава важе следећа правила:

За појединачне објекте у функцији пољопривреде:

- Максимална бруто површина ових објеката утврђује се према односу 1,0м² бруто површине објекта на 50,0м² парцеле.
- Објекти за узгој стоке, кланице и слични објекти, не могу се планирати у насељу. Минимална удаљеност ових објеката од грађевинског подручја насеља одређује се елаборатом о заштити животне средине.
- Одредба о минималној удаљености од грађевинског подручја не односи се на врсте и капацитете објеката који не утичу значајно на животну средину и окружење (објекти за сушење и прераду воћа и поврћа, хладњаче, магацини, стакленици и пластеници и сл.).

- Објекти за интензивни узгој стоке, перади и крзнаша које имају преко 50 условних грла се не могу градити на заштићеним подручјима природе и на подручју водозащитних зона.
- Остала правила за изградњу ових објеката утврђују се одговарајућом урбанистичком разрадом, а у складу са Законом и овим планом.

За стамбене објекте пољопривредног домаћинства:

На пољопривредном земљишту може се организовати пољопривредно домаћинство и то са стамбеним и економским двориштем на парцели.

- Стамбено двориште садржи: објекте за становање и помоћне објекте уз стамбени објекат (летња кухиња, гаража, остава, надстрешница, септичке јаме, бунари, ограде и слично).
- Растојање грађевинске од регулационе линије за стамбени објекат износи: за нови слободностојећи објекат најмање 5,0 метара, с тим да се за зоне изграђених објеката растојање грађевинске линије новог објекта од регулационе линије, утврђује кроз Локацијску дозволу, а на основу позиција већине већ изграђених објеката (преко 50 %).
- За стамбене објекте који имају индиректну везу са јавним путем, преко приватног пролаза, растојање од регулационе линије одређује се Локацијском дозволом.
- Најмање дозвољено растојање габарита стамбеног објекта и линије суседне парцеле износи 4,0 метра.

За економске објекте пољопривредног домаћинства:

- Економски објекти у економском дворишту су производни објекти за прераду пољопривредних производа и објекти за складиштење пољопривредних производа: пушнице, сушнице, кош, амбар, магацин хране, објекти за смештај стоке (сточне стаје - живинарници, свињци, говедарници, овчарници, козарници и објекти намењени исхрани стоке и сл.
- Помоћни објекти уз економске објекте су гараже или надстрешнице за пољопривредну механизацију (машине и возила), испусти за стоку, ђубришне јаме, ђубришта, пољски клозети и сл.
- Локацијском дозволом утврђује се позиција економских и помоћних објеката у односу на грађевинску линију уз примену најмањих дозвољених растојања у овим правилима.
- Растојања за нове помоћне и економске објекте у односу на границу суседне парцеле, када се економски објекти и економско двориште суседних парцела непосредно додирују, износи најмање 1,50 метара.
- Када се економско двориште једне парцеле непосредно наслања на стамбено двориште друге парцеле (за нове објекте), примењују се правила о међусобној удаљености објеката.
- Међусобна удаљеност објеката износи од стамбеног објекта до сточне стаје најмање 15,0 метара, од стамбеног објекта до ђубришта и пољског клозета најмање 20,0 метара.
- Друга међусобна растојања економских и помоћних објеката, зависе од облика организације економског дворишта, уз услов да прљави објекти буду оријентисани тако да доминантни ветрови дувају од чистих објеката.
- Ђубриште и пољски клозет могу бити удаљени од стамбеног објекта, бунара, односно живог извора воде најмање 20,00м, и то само на нижој коти.

За објекте на којима се одржавају сточне пијаце, сајмови и изложбе

морају се испунити следећи услови:

- да се не граде на земљишту које је подводно и угрожено од поплава;
- да имају везу са јавним путем;
- да нису за последњих 20 година служили за сточна гробља и јавно ђубриште;
- да има посебно издвојен простор за животиње за које се приликом контроле утврдило да су заражене или су сумњиве на заразу.
- Препоручена величина простора зависи од обима и врсте промета животиња водећи рачуна да се просечно одређена површина повећа за 15% површине на име путева, манипулативних и санитарних објеката:
 - по грлу крупних животиња: 2м²;
 - по телету: 1,20м²;
 - по овци, односно свињи преко 50кг: 1,0м²; и
 - по јагњету и прасету: 0,50м².

За мреже и објекте инфраструктуре, саобраћајнице и пратеће садржаје

У складу са овим просторним и разрадом одговарајућим урбанистичким планом.

За изградњу због проширења грађевинског подручја

У складу са овим просторним и урбанистичким планом, са могућношћу одступања у смислу проширења грађевинског земљишта максимално до 10%.

7.2.1.3. ВОДНО ЗЕМЉИШТЕ

Водно земљиште у зони обала водотокова дефинисано је положајем регулационе линије насипа, или обалоутврде за регулисане делове корита, односно границом водног земљишта утврђеном Законом о водама за регулисане делове корита.

Уз водна земљиште дозвољено је извођење радова на рекултивацији и уређењу простора, који је уређен и зарастао у жбуње чиме је онемогућен прилаз до водене површине, или рекултивације простора, који се користи за депоновање отпада, а првенствено у намену рекреације, риболова, за проширење постојеће хидрофилне вегетације, а у складу са условима надлежне водопривредне организације и других надлежних органа.

Основни принципи:

Уз сва водна земљишта, осим у зонама у којима је режимом заштите забрањено грађење, дозвољена је:

- Изградња објеката у функцији водопривреде и одржавања водотока.
- Изградња објеката у функцији туризма и рекреације према решењима плана.
- Изградња објеката инфраструктуре и саобраћајница.
- Формирање заштитног зеленог приобалног појаса, у функцији заштите приобалних зона од ерозије земљишта.

Правила грађења :

- Изградња дуж водотокова подлеже условима надлежне водопривреде.
- Изградња је могућа уз услов да се објекти граде у зони изван дејства стогодишње велике воде и ван захвата поплавних таласа.
- Није дозвољена изградња над резервоарима подземне воде и друге воде за пиће.

За објекте инфраструктуре и саобраћајнице

У складу са овим просторним и разрадом одговарајућим урбанистичким планом.

7.2.2. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА У ГРАЂЕВИНСКОМ ПОДРУЧЈУ

Овим правилима дефинишу се услови и елементи урбанистичке регулације и организације урбанистичких целина и реконструкције постојећих објеката у процесу спровођења Просторног плана, с тим да ће она важити за целе територије сеоских насеља, све до доношења одговарајућих урбанистичких планова за поједина сеоска насеља или делове насеља (како је то просторним планом предвиђено), а за оне делове сеоских насеља за која се неће доносити урбанистички планови (јер за то нема сврсисходности и целесходности), ова правила ће се примењивати док се буде примењивао Просторни план.

7.2.2.1. ОПШТА ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА ОБЈЕКТА У ГРАЂЕВИНСКОМ ПОДРУЧЈУ

Општа правила грађења и регулације примењују се на све планом предвиђене зоне и типове грађења и утврђују опште услове парцелације, регулације и изградње насеља и објеката:

- за просторе за које није предвиђена израда урбанистичког плана;
- за просторе за које је израда плана предвиђена, односно до доношења одговарајућег урбанистичког плана;
- као и за просторе за које важећи урбанистички план не садржи довољно елемената на основу којих је могуће издати Локацијску и Грађевинску дозволу.

Правила у овом плану могу послужити као оријентација при изради урбанистичких планова, првенствено за насеља (или њихове делове) за која је предвиђена израда урбанистичког плана.

Правила урбанистичке регулације

Правила урбанистичке регулације представљају скуп међусобно зависних правила и елемената за образовање и уређење грађевинских парцела, утврђивање регулационе и грађевинске линије, међусобног положаја, висине и спољног изгледа објеката, као и других правила за формирање Локацијске дозволе, односно издавања Грађевинске дозволе.

Регулација се утврђује системом елемената и то:

- системом урбанистичких показатеља (индекс изграђености, индекс заузетости);
- урбанистичком мрежом линија (регулациона линија, грађевинска линија, осовинска линија саобраћајнице, гранична линија зоне);
- системом урбанистичких односа који регулишу правила уређења простора и изградње (дозвољена градња, постављање објекта, удаљеност објекта, висина објекта, постављање оgrade, паркирање, гаражирање и др).

□ **Урбанистички показатељи**

Индекс изграђености - ИИ (количник бруто развијене грађевинске површине изграђеног или планираног објекта и укупне површине грађевинске парцеле), примењује се за нове објекте до највећих дозвољених вредности по зонама изградње:

Т а б е л а бр. 21:

1.	зоне кућа за одмор	0,3
2.	рубне сеоске зоне	0,6
3.	зоне ретке насељености и породичне изградње	1,0
4.	опште стамбене зоне у насељима средњих густина	1,6
5.	мешовите зоне	2,1
6.	индустријске зоне	2,2
7.	стамбене и опште зоне већих густина	2,4

Индекс заузетости - ИЗ (однос габарита хоризонталне пројекције изграђеног или планираног објекта и укупне површине грађевинске парцеле изражен у процентима), примењује се за нове објекте до највећих дозвољених вредности по зонама изградње:

Т а б е л а бр. 22:

1.	зоне кућа за одмор	20
2.	рубне сеоске зоне	30
3.	зоне ретке насељености и породичне изградње	40
4.	опште стамбене зоне у насељима средњих густина	50
5.	мешовите зоне	60
6.	индустријске зоне	70
7.	стамбене и опште зоне већих густина	60

Површина помоћних објеката се не обрачунава у урбанистичке показатеље по зонама из ових правила, с тим да под помоћним објектима не може бити више од 10% површине парцеле.

□ **Урбанистичка мрежа линија**

Растојање између регулационих линија (ширина појаса регулације) утврђује се урбанистичким плановима за нове и изграђене урбанистичке блокове (насеља) у зависности од функције и ранга саобраћајница, односно инфраструктуре. Дефинише се као хоризонтална, вертикална, надземна и подземна регулација. Уколико важећим планом није утврђена ширина појаса регулације (растојање између регулационих линија) у изграђеном и новом урбанистичком блоку у насељу, не може бити мања од следећих вредности:

а) саобраћајнице I реда	12,00 м	
б) саобраћајнице II реда	10,00 м	
в) сабирне улице	8,00 м	
г) пешачке стазе	1,50	
д) колски прилази	5,00	
ђ) прилази до парцела	2,50	
е) саобраћајнице у сеоском насељу	10,00	

Регулациона линија и осовине нових саобраћајница утврђује се у односу на постојећу регулацију и парцелацију и постојеће трасе саобраћајница, а према захтеваној функционалности саобраћајне мреже. Услови за изградњу саобраћајница, дефинисани су правилима за изградњу и реконструкцију саобраћајне мреже.

Мрежа инфраструктуре (примарна и секундарна), поставља се у појасу регулације. Појас регулације користи се и за постављање јавног зеленила (дрвореди и паркови).

Грађевинска линија се налази, по правилу, унутар грађевинске парцеле на одређеном растојању од регулационе линије, с тим да се грађевинска и регулациона линија, могу и поклапати.

Грађевински објекат се поставља предњом фасадом на грађевинску линију, или се налази унутар простора одређеног грађевинским линијама.

□ Правила изградње објеката

На истој парцели се може градити више објеката, с тим да заједно остану у границама дозвољених урбанистичких показатеља, као и помоћни објекти.

Начин постављања, односно начин изградње грађевинског објекта на грађевинској парцели може бити:

- У непрекинутом низу, када објекат на парцели додирује обе бочне линије грађевинске парцеле.
- У прекинутом низу, када објекат додирује само једну бочну линију грађевинске парцеле.
- Као слободностојећи, када објекат не додирује ни једну линију грађевинске парцеле.
- Полуатријумски, када додирује три линије грађевинске парцеле.

Висина објекта је растојање од меродавне коте терена до слемена (за објекте са косим кровом).

Меродавна кота терена је најнижа тачка пресека вертикалне фасадне равни објекта и природног терена пре изградње. За веће објекте и сложене структуре меродавна кота се утврђује за сваку дилатацију. Природни терен пре изградње подразумева дозвољену интервенцију на терену до макс. 0,80м, која се регулише нивелацијом терена.

Кота приземља је мин. 0,20м од меродавне коте терена, а макс. 1,20м од највише коте терена (највиша тачка пресека вертикалне фасадне равни објекта и природног терена пре изградње).

Висина надзидка стамбене поткровне етаже износи највише 1,50 метара, рачунајући од коте пода поткровне етаже до тачке прелома зида фасаде и плоче кровне косине.

Спољни изглед објекта, примењени материјал, облик крова, примењене боје и друге елементе објекта решити, тако да се обезбеди хармоничност просторне целине и локалних особина места (локални материјали, традиционални детаљи и сл.). Спољни изглед објекта у урбанистичкој целини која има посебну историјску и културну вредност, усклађује се према добијеним конзерваторским условима од надлежне службе заштите.

Ограђивање грађевинских парцела

Грађевинске парцеле могу да се ограђују зиданом оградом до висине од 0,90м (рачунајући од коте терена), или транспарентном оградом до висине од 1,40м.

Ограде између суседних грађевинских парцела, уколико се ограђују треба да буду зелене. Жива ограда се сади у осовини границе грађевинске парцеле или транспарентне ограде до 1,40 метара и то тако да стубови ограде буде на земљишту власника ограде, а изузетно ограде међу суседима могу бити зидане до висине 1.40м, уз сагласност суседа.

Врата и капије на уличној огради не могу се отварати изван регулационе линије.

Одводњавање површинских вода са грађевинске парцеле вршити слободним падом према улици, са најмањим падом од 1,5%. Површинске и друге отпадне воде из економског дворишта одводе се регулисано до ђубришне јаме, обавезно у случају када се економско двориште налази уз јавни пут. Површинске воде са једне грађевинске парцеле не могу се усмеравати према другој парцели.

Насипање терена не сме угрозити објекте на суседним парцелама, а одвођење површинских вода мора бити контролисано, а ако постоји потреба за тим на парцели изградити и упојни бунар.

□ Паркирање возила

За паркирање возила за сопствене потребе, власници нових стамбених, стамбено пословних или пословних објеката свих врста по правилу обезбеђују манипулативни простор и паркинг или гаражна места на сопственој грађевинској парцели, изван површине јавног пута, по нормативу **једно паркинг или гаражно место на један стан** односно на један стамбено-пословни апартман или другу јединицу. За вишеспородичне стамбене или стамбено-пословне објекте препорука је да најмање једна половина паркинг места буде смештена у гаражи.

За паркирање возила за сопствене потребе, власници осталих објеката свих врста по правилу обезбеђују манипулативни простор и паркинг или гаражна места на сопственој грађевинској парцели, изван површине јавног пута, а по следећем нормативу.

Т а б е л а бр. 23: *Однос потребних паркинг или гаражних места и корисног простора*

садржај	паркинг / гаражна места	по јединици мере
банке	2	100м ² корисног простора
здравствене установе	3	150м ² корисног простора
пословање	1,4	100м ² корисног простора
администрација	1	150м ² корисног простора
пошта	1	150м ² корисног простора
робна кућа	1,8	100м ² корисног простора
ресторан	1	8 столица
хотел	1	10 кревета
позориште, биоскоп	1	30 гледалаца
спортска хала	1	40 гледалаца

Прописана величина паркинг места је 2,5м x 5,0м, а у осталим случајевима према ЈУС У.С4.234. ширина манипулативног простора је 5,0м.

□ Правила за станице за снабдевање горивом

Ова правила се примењују за изградњу на грађевинском земљишту, као и за изградњу ван грађевинског земљишта.

Станице за напајање течним горивом и гасне станице потребно је планирати као објекте у класи малих објеката са 3-4 точиона места и до 3000т претовара годишње. Неопходно је омогућити претакање свих врста горива.

На појединим објектима обезбедити услове за претакање ауто гаса.

Урбанистичким пројектом се утврђују правила за станице за напајање течним горивом и гасне станице **уз постојеће општинске путеве, а планом детаљне регулације уз државне путеве**, уз прописане законске обавезе, као и израду процене утицаја објекта на животну средину.

Детаљније локације будућих станица генерално треба утврђивати у складу са противпожарним прописима и условима које утврђују надлежни органи у области саобраћаја, екологије, водопривреде и санитарне заштите.

За сваку конкретну локацију потребно је урадити елаборат који садржи анализу утицаја на безбедност и функцију саобраћаја, загађење ваздуха, воде и земљишта, појаву буке и вибрација, као и мере које треба предузети за спречавање и смањење штетних утицаја.

7.2.2.2. ПОСЕБНА ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА ОБЈЕКТА У ГРАЂЕВИНСКОМ ПОДРУЧЈУ

Ова правила примењују се у зонама и целинама одређеним планом и то: **за зоне кућа за одмор, рубне сеоске зоне, села ретке насељености и породичне изградње, опште стамбене зоне у насељима средњих густина, мешовите зоне и комплексе и остала посебна подручја, зоне и објекте.**

Насеља средње густине су Кремна, Бела Земља, Мокра Гора, Биоска, Равни, Дрежник, Злакуса, Криваци, Луново Село, Каран, Рибашевина, а сва остала села са дефинисаним грађевинским подручјем су сврстана у села ретке насељености и породичне градње. Викенд насеља су Калуђерске баре, Јелова Гора, Беле Земље и целине одређене планом (поглавље 5.4.7. викенд насеља).

Уређење и изградња градских насеља у обухвату плана је већ уређена постојећим урбанистичким плановима. По правилу је за мешовите зоне и друге стамбене и опште зоне различитих густина, зоне реконструкције и обнове и централне зоне појединих насеља предвиђена израда урбанистичког плана, којим ће се одредити правила грађења и регулације. До њиховог доношења примењиваће се правила грађења и регулације одређена овим планом.

Постојећа грађевинска подручја развијаће се реконструкцијом постојећих објеката, изградњом нових објеката за становање, привреду, јавне садржаје уз очување идентитета насеља, затим подизањем комуналног стандарда насеља, реконструкцијом постојеће и градњом нове саобраћајне и комуналне инфраструктуре и резервисањем простора за пратеће садржаје.

Планирани делови грађевинског подручја намењени су претежно за становање, затим јавне функције, привреду, спорт и рекреацију, површине комуналних и саобраћајних система, гробља, уређене зелене површине, заштитно зеленило и сл, као и посебну намену.

Постојећа грађевинска подручја у селима разбијеног типа су највећим делом задржана, са могућношћу повећања постојећих површина формирањем нових кућишта у слободним међупросторима ових засеока. Такође је могућа трансформација ових подручја у циљу формирања правилнијих грађевинских парцела (у складу са правилима парцелације из овог плана), бољег организовања површина у оквиру кућишта (задовољавајући распоред и међусобна удаљеност стамбених и економских објеката и сл.), као и повећање густине изграђености, која је на овим просторима врло ниска.

Границе грађевинских подручја су оријентационе, а планирано повећање грађевинског подручја у односу на постојеће је у просеку 10%. У зависности од хијерархијског нивоа насеља, повећање може бити веће или мање од просечног.

❑ Правила грађења и регулације за викенд насеља

Викенд насеља су зоне на којима се дозвољава изградња објеката за одмор. Објекти треба да се граде у складу са архитектуром поднебља: инспирисаним традиционалним градитељством подручја, са природним материјалима и у волуменима који су примерени структури амбијента морфологији, биљном покривачу.

Минимално растојање грађевинске од регулационе линије пута за нове објекте износи 5,0 метара.

За зоне изграђених објеката, растојање грађевинске од регулационе линије утврђује се на основу позиција већине већ изграђених објеката (преко 50 %), с тим да то растојање за нове објекте не може бити мање што ће се утврдити локацијском дозволом.

За објекат који има индиректну везу са јавним путем, преко приватног пролаза, растојање грађевинске од регулационе линије одређује се Локацијском дозволом.

Најмање дозвољено растојање основног габарита (без испада) објекта и линије суседне грађевинске парцеле (осим објеката у непрекинутом низу) на делу бочног дворишта, износи 4,0 метара.

Највећа дозвољена спратност објеката износи П до П+Пк. Висина надзатка поткровне етажне износи највише 1,50 метара, нагиб кровних равни 40 - 60%.

❑ Правила грађења и регулације за рубне зоне насељених места

Правила грађења и регулације за рубне зоне насељених места на грађевинском земљишту утврђиваће се одговарајућим урбанистичким планом, а примењиваће се уважавајући и могућности конкретного простора, до доношења плана.

Насељена места у оквиру овог Плана за која се примењују наведена правила су: Кремна, Бела Земља, Мокра Гора, Биоска, Равни, Дрежник, Злакуса, Крвавци, Луново Село, Каран и Рибашевина.

У селима се могу градити смештајни капацитети, било као јединствени објекти, а повољније као објекти павиљонског типа или бунгалови-апартманска насеља, максималне спратности П+1+Пк са подземним етажама.

У селима је дозвољена организација пољопривредне производње на нивоу окућнице са садржајима сточарства, повртарства и воћарства.

У оквиру рубних зона грађевинских подручја и селима, може се организовати пољопривредно домаћинство и то са стамбеним и економским двориштем на парцели. Оријентациони показатељи и правила грађења за овај тип изграђености се у том случају примењују на стамбено двориште.

Стамбено двориште садржи: објекте за становање и помоћне објекте уз стамбени објекат (летња кухиња, гаража, остава, надстрешница, септичке јаме, бунари, ограде и слично).

Економско двориште садржи економске и помоћне објекте уз економске објекте (пушнице, сушнице, кош, амбар, магацин, објекти за складиштење хране и пољопривредних производа, објекти намењени исхрани стоке и сл, гараже или надстрешнице за пољопривредну механизацију).

Међусобна удаљеност објеката треба да износи:

- од стамбеног објекта до сточне стаје, најмање 15,0 метара;
- од стамбеног објекта до ђубришта и пољског клозета (ако постоји), најмање 20,0 метара
- ђубриште и пољски клозет могу бити удаљени од стамбеног објекта, бунара, односно живог извора воде најмање 20,00м, и то само на нижој коти.
- друга међусобна растојања економских и помоћних објеката зависе од облика организације економског дворишта, уз услов да прљави објекти буду оријентисани тако да доминантни ветрови дувају од чистих објеката.

Растојање грађевинске од регулационе линије за породични стамбени објекат сеоског типа износи најмање 5,0 метара за нови слободностојећи објекат, за нови објекат у прекинутом низу, као и за нови стамбени објекат у непрекинутом низу.

За зоне изграђених стамбених објеката растојање новог објекта од регулационе линије утврђује се на основу позиција већине већ изграђених објеката (преко 50%).

За стамбене објекте који имају индиректну везу са јавним путем, преко приватног пролаза, растојање од регулационе линије одређује се Локацијском дозволом.

Најмање дозвољено растојање основног габарита (без испада) стамбеног објекта и линије суседне грађевинске парцеле, за стамбене нове слободностојеће објекте на делу бочног дворишта износи најмање 2,50 метра, а за двојне стамбене објекте најмање 4,0 метра.

Изграђени стамбени објекти чија међусобна удаљеност износи мање од 3,0 метра, у случају доградње, надградње и реконструкције не могу на тој страни имати отворе стамбених просторија.

За стамбене објекте који имају индиректну везу са јавним путем, преко приватног пролаза, растојање од границе грађевинске парцеле, утврђује се Локацијском дозволом према типу изградње и уз примену одговарајућих најмањих удаљења из овог правила.

Постављање економских објеката у односу на границу суседне парцеле утврђује се под следећим условима:

- када се економски објекти и економско двориште суседних парцела, непосредно додирују, растојања за нове помоћне и економске објекте износи најмање 1,50 метара.
- Када се економско двориште једне парцеле непосредно наслања на стамбено двориште друге парцеле (за нове објекте), примењују се правила о међусобној удаљености објеката.

❑ Правила грађења и регулације у насељима ретке насељености и породичне изградње

Минимално растојање грађевинске од регулационе линије, за нове објекте према преовлађујућем типу изградње износи 3,0 метра за некатегорисане, односно 5,0 метара за категорисане путеве.

За објекат који има индиректну везу са јавним путем, преко приватног пролаза, растојање грађевинске од регулационе линије одређује се Локацијском дозволом.

Међусобна удаљеност спратних сеоских стамбених објеката је 10,00м, а приземних слободностојећих 6,00м.

За сеоске објекте на грађевинским парцелама чија је ширина фронта парцеле већа од 15,00м међусобна удаљеност износи најмање 6,00м.

За сеоске објекте на грађевинским парцелама чија је ширина фронта парцеле мања од 15,00м међусобна удаљеност износи најмање 5,00м.

Изграђени стамбени објекти чија међусобна удаљеност износи мање од 3,0 метра, у случају доградње, надградње и реконструкције, не могу на тој страни имати отворе стамбених просторија.

Најмање дозвољено растојање основног габарита (без испада) објекта и линије суседне грађевинске парцеле (осим објеката у непрекинутом низу) на делу бочног дворишта претежно јужне оријентације, износи 1,50 метара, односно на делу бочног дворишта претежно јужне оријентације, износи 2,50 метара.

За објекат који има индиректну везу са јавним путем, преко приватног пролаза, растојање до границе грађевинске парцеле, утврђује се Локацијском дозволом према типу изградње и уз примену одговарајућих најмањих дозвољених растојања из овог плана.

Највећа дозвољена спратност објеката износи П до П+1+Пк без обзира на тип изградње. Зграде овог типа могу имати подрумске просторије, ако нема сметњи геотехничке и хидротехничке природе (висок ниво подземних вода и други разлози). Висина надзатка поткровне етажне највише 1,50 метара, нагиб кровних равни 40 - 60%.

Однос становања и делатности у стамбеном објекту одређује се тако да површина за делатности у стамбеном породичном објекту износи до 40% укупне бруто површине. Дозвољене делатности су оне које су еколошки и функционално примерене зони становања.

На једној парцели поред основног објекта може бити изграђен и други објекат као и помоћни објекти у складу са правилима из овог плана.

□ **Правила грађења и регулације за опште стамбене зоне у насељима средњих густина**

Растојање грађевинске од регулационе линије за нове објекте утврђује се према типу планиране, односно постојеће изградње и износи најмање 3,0 метара.

За зоне изграђених објеката растојање грађевинске линије новог објекта од регулационе линије, утврђује се на основу позиција већине већ изграђених објеката (преко 50 %).

За објекте који имају индиректну везу са јавним путем, преко приватног пролаза, растојање од регулационе линије одређује се Локацијском дозволом.

Минимално растојање основног габарита (без испада) објекта и линије суседне грађевинске парцеле одређује се за слободностојеће објекте, најмање 2,0 метра, а за изграђене објекте чије је растојање до границе грађевинске парцеле мање од утврђених вредности претходних ставова, у случају доградње, не могу на тој страни имати отворе стамбених просторија.

За објекте који имају индиректну везу са јавним путем, преко приватног пролаза, растојање од границе грађевинске парцеле утврђује се локацијском дозволом према типу изградње.

Највећа дозвољена спратност објеката може бити П+3+Пк.

Сви објекти могу имати подрумске и сутеренске просторије, осим у случају да постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе.

У стамбеним објектима пословна делатност може бити заступљена до 50% укупне нето површине. Дозвољене делатности су оне које су еколошки и функционално примерене зони вишепородичног становања и не могу ни на који начин угрожавати основну функцију објеката намењених за становање.

□ **Правила грађења и регулације за посебне зоне и објекте на подручју ПППН НП Тара**

Зоне и објекти у оквиру подручја Просторног плана посебне намене Националног парка Тара, подељени су у три основне групе: **туристички центри, туристички локалитети и групације појединачних објеката.**

ТУРИСТИЧКИ ЦЕНТРИ:

За подручје туристичког центра **Калуђерске Баре** (део територије града Ужица) обавезна је и приоритетна израда одговарајућег урбанистичког плана.

ТУРИСТИЧКИ ЛОКАЛИТЕТИ:

По правилу је за ова подручја **обавезна одговарајућа урбанистичка разрада** (план детаљне регулације или урбанистички пројекат), а изузетно за појединачне објекте могуће је и непосредно издавање Локацијске дозволе на основу ових правила.

Дозвољена је изградња објеката у функцији комерцијалног туризма са смештајним капацитетима и пратећим садржајима, уз обавезно поштовање градитељског наслеђа овог краја.

По правилу објекте градити на падињама и местима која нису погодна за извођење хортикултурних радова (равне површине предвидети за парковско уређење, рекреацију, шеталиште и сл.)

Туристички локалитети који су планом одређени као грађевинско подручје су:

Митрашиновића брдо, Буровина, Добро Поље (по ободу уз постојеће групе објеката), **Булибановац, Мало Поље, Кошутво, и Равни.**

Архитектонско обликовање објеката ускладити са архитектуром старих објеката карактеристичних за овај крај, а уз сагласност органа градске управе надлежног за послове урбанизма.

За изградњу користити природне материјале (по могућности аутохтоне материјале).

Кровове радити као четвороводне или вишеводне са падовима кровних равни као на постојећим објектима.

– минимална величина парцеле	6 ари
– мин. растојање рег. од грађ. линије	5 м
– мин. раст. објекта од гран. парцеле	4 м
– макс. индекс заузетости	30 %
– макс. индекс изграђености	0,6
– макс. спратност објеката	П + 1 + Пк

За парцеле површине преко 15 ари, намењене за изградњу појединачних објеката, максимална БРГП не може бити већа од БРГП објекта на парцели површине 15 ари.

ГРУПАЦИЈЕ ПОЈЕДИНАЧНИХ ОБЈЕКТАТА:

Дозвољена изградња објеката у функцији викенд становања, етно и еко туризма, са пратећим садржајима уз обавезно поштовање градитељског наслеђа овог краја.

По правилу објекте градити на падињама и местима која нису погодна за пољопривредне радове (како би се сачувале равне пашњачке површине за рекреативне активности, сточарство, као и изградњу неопходне инфраструктуре, парковско уређење, шеталиште и сл.).

Планом су одређене групације појединачних објеката на следећим подручјима:

'Милошевац', 'Понор', 'Делићи', 'Костићи' (на ободу Љутог Поља) 'Руст', 'Кипревине' и 'Чепрлевац'.

Архитектонско обликовање објеката ускладити са архитектуром постојећих објеката карактеристичним за овај крај, а уз сагласност органа градске управе надлежног за послове урбанизма.

За изградњу користити природне материјале (по могућности аутохтоне материјале).

Кровове радити као четвороводне или вишеводне са падовима кровних равни као на постојећим објектима.

– мин. величина парцеле	20 ари
– мин. растојање рег. од грађ. линије	5 м
– мин. растојање објекта од гран. парцеле	5 м
– макс. индекс заузетости	5 %
– макс. индекс изграђености	0.05
– макс. спратност објеката	П + Пк
– макс. БРГП без обзира на величину парцеле	120 м ²

□ **Правила грађења и регулације за мешовите зоне на грађевинском земљишту**

Мешовите зоне се утврђују одговарајућим урбанистичким планом, а у складу са следећим смерницама и правилима.

Као мешовите зоне планом су дефинисана подручја на потезу Злакуса-Крвавци дуж општинског пута ОП5, простор између насеља Луново Село-Каран-Рибашевина дуж регионалног пута Р263, простор између магистралног пута М5 и општинског пута ОП6 на Белој Земљи и локалитет Креманска Кадињача, као и друге функционалне и преоне целине на којима је започета или иницирана мешовита изградња.

Правила грађења и регулације за мешовите зоне на грађевинском земљишту примењиваће се до израде одговарајућег урбанистичког плана.

ПОСЛОВНИ И СТАМБЕНИ ОБЈЕКТИ

По правилу се разрада већих комплекса овог типа ради кроз одговарајућу урбанистичку разраду (на нивоу Плана детаљне регулације, односно Урбанистичког пројекта). Појединачни услови који се односе на поједине објекте и целине даваће се у склопу Локацијске дозволе.

Објекти се граде без растојања грађевинске од регулационе линије када се регулациона линија поклапа са грађевинском линијом.

Растојање грађевинске од регулационе линије за објекте, утврђује се према типу планиране, односно постојеће изградње и износи најмање 3,0 метра:

За зоне изграђених објеката растојање грађевинске линије новог објекта од регулационе линије утврђује се на основу позиција већине већ изграђених објеката (преко 50 %).

Међусобна удаљеност објеката на истој парцели износи најмање 4,0 метра, а за изграђене објекте чије удаљење износи мање, не могу на тој страни имати отворе стамбених просторија.

Минимално растојање основног габарита (без испада) слободностојећег објекта и линије суседне грађевинске парцеле је најмање 2,0 метра, а за изграђене објекте чије је растојање до границе грађевинске парцеле мање, важи правило да не могу на тој страни имати отворе стамбених просторија.

Препоручена највећа спратност објеката може бити П+3+Пк. Услов је да висина објеката не сме да прелази висину дрвећа аутохтоне вегетације.

ПОСЛОВНИ И КОМЕРЦИЈАЛНИ ОБЈЕКТИ

По правилу се разрада већих комплекса овог типа ради кроз одговарајућу урбанистичку разраду (на нивоу Плана детаљне регулације, односно Урбанистичког пројекта).

Појединачни услови који се односе на поједине објекте и целине даваће се у склопу Локацијске дозволе.

За пословне објекте, објекте трговине, занатства, угоститељства и других делатности, осим општих правила грађења, важе правила да морају да буду еколошки и функционално прихватљиви према свим важећим прописима који регулишу заштиту околине од загађења.

У већим објектима који се налазе у централним зонама, зонама и локалитетима индустрије и МСП, а користе за сервисне, спортске, комерцијалне, забавне и рекреативне садржаје, дозвољава се максимална спратност до П+3.

Локацијском дозволом се утврђују правила за објекте и делове објеката нестамбене намене по стамбеним зонама из ових правила, и то за пословне, комерцијалне, услужне, занатске, производне, комуналне објекте, као и друге објекте или делове објеката по врсти и намени, а који нису у супротности са карактером претежне намене и чијом изградњом се не нарушавају услови становања, животна средина, као ни оријентациони параметри конкретног типа изграђености.

ОБЈЕКТИ У ФУНКЦИЈИ ТУРИЗМА

По правилу се разрада већих комплекса овог типа ради кроз одговарајућу урбанистичку разраду (на нивоу Плана детаљне регулације, односно Урбанистичког пројекта).

Појединачни услови који се односе на поједине објекте и целине даваће се у склопу Локацијске дозволе.

Т а б е л а бр. 24:

Врста објекта	препорука	ИИ	ИЗ	Напомена
Апартманско становање	П+1+Пк	0,6	30%	
Хотели	П+4+Пк	2,0	50%	
Комерцијални	П+1+Пк	0,8	50%	
Угоститељски	П+1+Пк	0,3	20%	
Планинарски дом	П+2+Пк	0,6	30%	
Ловачка кућа	П+1+Пк	0,2	20%	
Спортско-рекреативни	П	0,8	80%	
Етно комплекс	П+Пк	0,5	50%	
Ауто камп	П	0,2	20%	привремени

Објекти за смештајне капацитете треба да се граде у складу са архитектуром поднебља, инспирисаном традиционалним градитељством подручја, са природним материјалима и у волуменима који су примерени структури амбијента, морфологији, биљном покривачу и др. Грађевинске парцеле са туристичким објектима морају да имају приступ са јавног пута.

□ **Правила грађења и регулације за привредне комплексе и објекте**

По правилу се изградња већих комплекса овог типа ради кроз одговарајућу урбанистичку разраду (на нивоу Плана детаљне регулације, односно Урбанистичког пројекта).

Појединачни услови који се односе на поједине објекте и целине даваће се у склопу Локацијске дозволе.

За изградњу нових привредних капацитета уз саобраћајнице, обавезна је грађевинска линија на минималном растојању од 5 метара од регулационе линије.

Бочно и задње одстојање објекта од ивица парцеле су минимално висине објекта, а не мање од 5м, уз обавезу садње најмање једног дрвореда.

Максимални индекс заузетости парцеле је 70%.

Међусобно одстојање објеката у оквиру комплекса, не може бити мање од 4,00м а у складу са потребама организовања противпожарног пута.

Дозвољена висина за рекламне стубове је 30 метара, а за инфраструктурне објекте се утврђује изузетно и већа висина, према технолошким потребама.

У оквиру грађевинских линија дозвољава се изградња посебних објеката који се не обрачунавају у корисну БРПП, као што су инфраструктурни - фабрички димњаци, ветрењаче, водоводни торњевци или рекламни стубови, и слични објекти.

У оквиру комплекса предвидети подизање појасева заштитног зеленила састављених од компактних засада листопадне и четинарске вегетације. Заштитно зеленило поставити између комплекса и управно за одређивање величине, облика и површине Студије о процени утицаја на животну средину, у односу на планирану делатност, по потреби одредити озелењавање као меру заштите.

Није дозвољено планирање и уређење површина за отворене депоније.

Паркирање треба да буде организовано у оквиру комплекса уз обавезну садњу континуалних дрвореда. У зависности од технолошког процеса у оквиру комплекса потребно је планирати претоварно- манипулативне површине и паркинг површине за теретна возила.

Број паркинг места одредити кроз израду урбанистичке и пројектне документације, на основу датих норматива, према планираној делатности, односно технолошким потребама, очекиваном броју посетилаца и потребном броју запослених, а оријентационо 1ПМ/70-100м² БРПП.

7.3. ПРАВИЛА ПАРЦЕЛАЦИЈЕ

Правила урбанистичке парцелације представљају основне урбанистичке нормативе на основу којих се могу формирати грађевинске парцеле, као основни елемент омеђен границама и одређен регулационом линијом према површинама јавне намене, на коме се могу градити објекти. Правила парцелације обухватају планске елементе за одређивање величине, облика и површине грађевинске парцеле, регулационе, нивелационе елементе за обележавање грађевинске парцеле.

Појам, величина и облик грађевинске парцеле

Грађевинска парцела је најмања земљишно - просторна јединица на којој се може градити.

Елементи грађевинске парцеле су:

- регулациона линија према јавном путу;
- границе грађевинске парцеле према суседним парцелама;
- преломне тачке парцеле утврђене геодетским елементима у хоризонталном смислу.

Деоба и укрупњавање грађевинске парцеле

Грађевинска парцела по правилу има облик правоугаоника или трапеза. Грађевинска парцела (планирана и постојећа) има површину и облик који омогућава изградњу објекта у складу са решењима из плана, правилима о грађењу и техничким прописима.

Грађевинска парцела може се делити парцелацијом, односно препарцелацијом (у даљем тексту парцелација) до минимума утврђеног правила о парцелацији.

Деоба из претходног става може се утврдити пројектом парцелације.

Грађевинска парцела може се укрупнити парцелацијом, а према планираној или постојећој изграђености, односно планираној или постојећој намени грађевинске парцеле.

Укрупњавање из претходног става може се утврдити пројектом парцелације.

Општа правила парцелације за породичне стамбене објекте

Најмања новоформирана грађевинска парцела за изградњу породичног стамбеног објекта, према типу објекта који се граде је:

Т а б е л а бр. 25:

слободностојећи објекат	400м ²
двојни објекат	600м ² / 2х300 м ²
објекат у низу	200 м ²

На постојећој грађевинској парцели чија је површина мања (макс. 25%) од наведених минималних величина могућа је изградња стамбеног објекта спратности до П + 1 + Пк, индекса изграђености до 1,0 и индекса заузетости до 50%.

Најмања ширина грађевинске парцеле за изградњу новог породичног стамбеног објекта, а према типу објекта који ће се градити је:

Т а б е л а бр. 26:

слободностојећи објекат	15,0 м мин.
двојни објекат	20м/2х10м
објекат низу	12,0м

На грађевинској парцели чија је ширина мања од минимално утврђених, сем за двојне објекте, која се не може мењати, могу се градити објекти спратности до П + 1 + Пк, индекса изграђености до 1,2 и индекса заузетости до 60%.

Општа правила парцелације за вишепородичне стамбене објекте

Најмања површина парцеле за вишепородичне стамбене објекте утврђује се за:

слободностојећи објекат	600м ² мин.
објекат у непрекинутом стам. низу	400м ² мин.
објекат у прекинутом низу	500м ² мин.

Најмања ширина парцеле за вишепородичне стамбене објекте утврђује се на:

слободностојећи објекат	20,0м
објекат у непрекинутом стам. низу	12,0м
у прекинутом низу	15,0м

Општа правила парцелације за пословне и комерцијалне објекте

За појединачне објекте **најмања ширина парцеле** утврђује се на:

слободностојећи објекат	20,0м
објекат у непрекинутом стам. низу	12,0м
у прекинутом низу	15,0м

За пословне објекте, објекте трговине, занатства, угоститељства и других делатности, важе следећа правила за минималну величину грађевинске парцеле:

- Минимална површина грађевинске парцеле: 400м²
- Минимална ширина фронта грађевинске парцеле: 15м.

Општа правила парцелације за објекте у функцији туризма

За појединачне објекте **најмања ширина парцеле** утврђује се на:

слободностојећи објекат	16,0м
у прекинутом низу	12,0м

За туристичке комплексе важе следећа правила за минималну величину грађевинске парцеле:

- Минимална површина грађевинске парцеле: 600м²
- Минимална ширина фронта грађевинске парцеле: 20м.

Општа правила парцелације за привредне комплексе

Правила парцелације, изградње и уређења привредних комплекса у оквиру зона и локалитета за индустрију и МСП, утврђује се одговарајућом урбанистичком разрадом, а у складу са смерницама из поглавља 7.1.6 овог Плана.

За појединачне привредне комплексе и објекте важе правила:

- Минимална површина грађевинске парцеле: 600м²
- Минимална ширина фронта грађевинске парцеле: 20м.

7.4. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА**7.4.1. ЗЕМЉИШТЕ У ОКВИРУ ЗАШТИЂЕНИХ КОРИДОРА****Основни принципи:**

У оквиру заштитних коридора путних праваца вишег ранга и далековода 220 кВ; 400 кВ забрањена је изградња, сем изградња одређених објеката у складу са Законом о путевима и Законом о електропривреди.

Изградња оваквих објеката вршиће се уз сагласност и према условима надлежних републичких органа и утврђена одговарајућим планом, односно урбанистичким пројектом за сваки појединачни случај.

7.4.2. ЈАВНЕ ПОВРШИНЕ**Објекти - зграде од општег интереса**

Правила за изградњу јавних објеката:

- Величина објекта (габарит и спратност) мора бити у складу са важећим прописима за одговарајуће делатности које ће се обављати у објекту, уз примену конструкција, материјала, архитектонских облика и форми прилагођених амбијенту у коме се објекти граде.

- Исти објекти могу имати подрумски или сутеренски део ако не постоје сметње геотехничке или хидротехничке природе.
- Зелене површине комплекса морају заузимати минимум 20% од површине локације.

□ Правила за изградњу и реконструкцију саобраћајне мреже (јавни путеви и улице)

- Основна линија за обележавање путног појаса, регулационих линија, тротоара, банклина и коловоза, је **осовина пута**.

- Осовина пута у урбанистичко планској и пројектној документацији, мора бити дефинисана аналитичко геодетским елементима из државне катастарске мреже.

- Осовину пута на терену успоставља - обележава надлежна Служба за катастар непокретности, или овлашћена геодетска агенција, односно предузеће које има лиценцу за извођење радова инжењерске геодезије, а на основу главног грађевинског пројекта за који је издато одобрење за изградњу.

- На основу успостављене осовине пута, врши се обележавање осталих елемената пута, према врсти, односно категорији пута.

- Сви путеви на територији Града деле се у две основне групе:

- Државни путеви и
- Општински путеви.

- Државни путеви се категоришу према Закону о јавним путевима ("Сл. гласник РС", бр. 101/05), правилима и прописима за изградњу и одржавање државних путева.

- Општински путеви се категоришу у три основне категорије и то:

- Општински пут **ПРВЕ** категорије (**ОП I**): Општински путеви који повезују Ужице са насељеним местима, која у мрежи насеља имају карактер "заједница насеља", или са подручјем посебне намене, или са већим насељеним местима у суседним општинама, а истовремено могу, према потреби, да прихвате део саобраћаја са државних путева.

- Општински пут **ДРУГЕ** категорије (**ОП II**): Општински путеви који повезују већа насељена места унутар планског подручја или више група насељених места, а могу да послуже и као алтернативни правци за државне путеве или путеве прве категорије.

- **Некатегорисани путеви (НКП)** су путеви који повезују насељена места и засеок унутар територије Града (Општине), а који немају потребне елементе пута за категорију општинског пута.

- Приликом пројектовања, изградње или реконструкције Општинских путева **ПРВЕ** категорије морају се испунити следећи услови:

- Минимална ширина регулационог појаса (путни појас) 10.00 м
- Мин. ширина коловоза 6.00 м
- Мин. ширина банкине 2 x 1.20 м
- Мин. полупречник кривине у осовини пута за рачунску брзину мин. 60 км/час
- Мин. полупречник унутрашњег заобљења за рачунску брзину мин. 60 км/час
- Максимални подужни пад нивелете пута 6 % за Л > 600.00 м
- 8 % за Л < 600.00 м
- Коловозна конструкција за веома тешко саобраћајно оптерећење

- Коловозни застор	асфалт
- Мин. растојање грађевинских објеката од регулационог појаса (путног појаса)	10.00 м.
- Приликом пројектовања, изградње или реконструкције Општинских путева ДРУГЕ категорије морају се испунити следећи услови:
- Минимална ширина регулационог појаса (путни појас)	9,00 м
- Мин. ширина коловоза	5,00 м
- Мин. ширина банке	2 x 1,00 м
- Мин. полупречник кривине у осовини пута	за рачунску брзину мин. 50 км/час
- Мин. полупречник унутрашњег заобљења	за рачунску брзину мин. 50 км/час
- Максимални подужни пад нивелете пута	8 %
- Коловозна конструкција	за тешко саобраћајно оптерећење
- Коловозни застор	асфалт
- Мин. растојање грађевинских објеката од регулационог појаса (путног појаса)	5,00 м.
- Приликом пројектовања, изградње или реконструкције некатегорисаних путева, не траже се посебни услови за избор елемената пута.
- Нивелација Општинских путева утврђује се изразом одговарајуће урбанистичко планске и пројектне документације, а обавезно се исказује у апсолутним котама.
- Пре израде урбанистичко планске и пројектне документације обавезно се мора извршити геодетско снимање терена и израдити топографско-катастарски план за предметну трасу пута.
- Приликом реконструкције постојећих путева, геодетско снимање терена и израда топографско-катастарског плана, може се радити само за деонице пута на којима се мења постојећа траса - осовина пута, или се проширује појас регулације (путни појас), док за деонице на којима се ови елементи не мењају није обавезна израда топографског плана.
- Регулациони појас пута (путни појас) служи искључиво функцији пута и у истом није дозвољена изградња грађевинских објеката.
- У регулационом појасу (путном појасу) дозвољава се изградња само инфраструктурних инсталација уз претходно обавезно прибављање сагласности од надлежних служби Града.
- Приликом изградње грађевинских објеката у близини путева, мора се поштовати прописано сигурносно растојање према категорији пута.

□ Услови за прикључење на саобраћајну и комуналну инфраструктуру

- На захтев Градске управе за изградњу, урбанизам и инспекцијске послове, услове прикључења на саобраћајну и комуналну инфраструктуру утврђиваће органи, институције и предузећа који су законом за то овлашћени.
- За саобраћајни прикључак објеката (бензинске станице, пословни комплекси) на магистрални пут, предвидети траке за успоравање/убрзање. Повезивање појединачних локација (стамбени, стамбено-пословни објекти и др.) на магистрални пут условљава се изградњом паралелног једносмерног сервисног пута, са минимум 1,5м широким разделним појасом од магистралног пута, који ће повезивати локације дуж путног правца. Уколико се сервисни пут предвиђа у залеђу локација, прикључење на магистрални пут предвидети на довољно великом растојању да се не омета саобраћај на истом.
- Прикључке на регионалне путеве предвидети контролисано и у односу на рачунску брзину довољно велика растојања прикључака, тако да не ометају саобраћај на јавном путу уз приоритет одвијања саобраћаја на истим.
- За подручја где не постоји организовано снабдевање пијаћом водом, дозвољава се изградња бунара или приватне водоводне мреже са бунаром или каптажом.
- За подручја где не постоји организовано одвођење отпадних вода, дозвољава се изградња непропусне септичке јаме (као прелазно решење).
- Ако је ниско-напонска мрежа подземна, кућни прикључак може бити само подземан, а ако је ниско-напонска мрежа надземна, кућни прикључак може бити надземни или подземни.

□ Правила за изградњу и уређење јавних зелених површина

Програмима и плановима нижег реда се дефинишу правила уређења и изградње јавних зелених површина, и у складу са нормативима и важећим правилима и прописима.

Уређивање земљишта за јавне зелене површине врши се њиховим припремањем и опремањем.

- Припремање земљишта за подизање и уређење јавних зелених површина, обухвата истражне радове као што су: израда геодетских и других подлога, за реконструкцију јавних зелених површина и геодетских снимака и мануал постојеће вегетације, израда студија, биолошких основа, планске и пројектне документације, санирање и нивелација терена и друге градње.
- Опремање земљишта за јавне зелене површине обухвата изградњу комуналне инфраструктуре за редовни режим коришћења зелене површине (водовод, јавне расвете и др.), као и уређење осталих јавних површина које су у контакту са зеленом површином (саобраћајне, пешачке и др.) у складу са утврђеном наменом.

Партерна решења ускладити са наменом и функцијом зелене површине, тако да се не угрозе постојеће вредности зелене површине.

Хортикултурна решења ускладити са трасама подземних инсталација испоштовати потребна минимална остојања: од водовода 1,5м, од канализације 2,5м, од топловода 3,0м, од електроинсталација 2,0м, од ТТ инсталација 1,5м, односно у складу са важећим техничким прописима.

Избор врста за озелењавање усагласити са наменом и функцијом зелене површине, као и са условима станишта.

Однос површина - поплочавање, травњака и високог растиња ускладити са наменом зелене површине.

У зависности од намене зелене површине предвидети опремање одговарајућом опремом и садржајима.

Дозвољени радови:

- санитарна сеча стабала, реконструкција цветњака, нова садња, реконструкција вртно-архитектонских елемената, реконструкција стаза, реконструкција постојећих објеката, подизање нових вртно -архитектонских елемената, подизање фонтана, постављање елемената урбаног мобилијара, телефонске говорнице, јарболи, рекламни панои, објеката спорта и рекреације, ограђивање.

□ Остали комунални објекти

1) Људска гробља

Правила грађења за гробља утврђују се:

- За изградњу објеката на неизграђеном делу гробља,
- За легализацију објеката који немају грађевинску дозволу,
- За реконструкцију постојећих објеката.

Под објектима на гробљима подразумевају се:

1. гробне парцеле,
2. гробна места,
3. капеле (боксови) за умрле,
4. колске и пешачке саобраћајнице и прилазни пут.
5. пешачки трг,

6. други објекти (верски, сале за парастосе, економски, продавнице цвећа и погребне опреме и други објекти за вршење погребне делатности),
 7. зелене површине,
 8. ограда гробља.
- Минимални садржај:
- За градско гробље на подручју 1, 2, 3 и 4.
 - за сеоска гробља је: тачка 1,2 и 4.
 - Остали садржаји одређују се према величини, могућности и потребама насеља.

Правила грађења за наведене објекте на гробљима су:

1. Облик и величина гробних парцела одређују се на основу просторних услова и функционалних захтева.
2. Минимална ширина пешачких стаза које деле гробне парцеле је 1,20 м.
3. колске саобраћајнице (прилазни пут) димензионишу се према категорији пута и рангу насеља, с тим, што је минимална ширина коловоза 5,0 метара а изузетно минимално 2,5 метра за сеоска гробља када се прилаз утврђује преко пољског односно некатегорисаног пута.
4. Габарит, облик и положај капеле и других објеката одређује се према просторним могућностима, функционалним захтевима (повезивање за колски и пешачки саобраћај) и рангу и потребама насеља.
Претходни став односи се на легализацију, реконструкцију, доградњу и надградњу објекта.
За донети план примењују се и елементи, односно делови плана до доношења одлуке о примени делова плана.
5. У случају када се гробље граничи са стамбеним објектима, приликом одређивања положаја гробних парцела на неизграђеном делу гробља, ивица парцеле мора бити удаљена минимално 25,0м., од најближег постојећег или планираног стамбеног објекта. Простор између гробне парцеле и границе гробља има карактер заштитног зеленог појаса и мора се озеленити високом вегетацијом.
6. Ограда комплекса према јавном путу и неизграђеном земљишту је транспарентна са висином која је одређена за стамбени или индустријске објекте, с тим да се омогућује и формирање "живе" ограде.
Елементи наведених правила грађења за гробља примењују се путем и у поступку издавања Локацијске дозволе.

Ова правила грађења не могу се примењивати за гробља или делове гробља:

- уколико земљиште не припада Граду (Општини), односно правном лицу на које је пренето право располагања, или ако земљиште није у државној својини,
- за проширење постојећег гробља за које није донет Урбанистички план и гробља ван граница донетог Плана, као и за гробља на новим локацијама.

За земљиште из претходног става, обавезна је претходна израда одговарајућег урбанистичког плана.

За гробља наведена у претходном ставу, као и за сеоска насеља, у случају када не постоје услови за сахрањивање (попуњеност, прилаз гробљу, правни статус), изузетно се може израдити одговарајући урбанистички план пре доношења одговарајућег плана насеља.

2) Евакуација отпада и животињских остатака

С обзиром да је предвиђено да се сахрањивање животињских остатака са планског подручја обавља кроз евакуацију истих на нову локацију **будућег сточног гробља** као организованог и санитарно прихватљивог решења за сахрањивање угинуле стоке за 41 насеље, у овом Плану се не дају правила за овакву врсту објеката.

Будућу локацију одредити и разрадити одговарајућим урбанистичким планом, а у складу са техничким прописима за ову врсту објеката.

За евакуацију кућног смећа, предвидети контејнере запремине око 1100л, за комерцијалне објекте 1 контејнер на 600м² корисне површине. Локације одредити у оквиру регулације основних саобраћајница, као издвојене нише са упуштеним ивичњаком, тако да максимално ручно гурање контејнера не буде веће од 15м, по равной подлози са успоном до 3%. Тачне локације и потребан број контејнера одредити кроз израду одговарајуће техничке документације, у сарадњи са надлежним ЈКП.

Судови се могу сместити и у унутрашњости комплекса, дуж интерних саобраћајница (чија минимална ширина не може бити мања од 3,5м за једносмерни и 6м за двосмерни саобраћај), са могућношћу окретања возила за одвоз смећа (габарита 8,6x2,5x3,5м и осовинским притиском од 10 тона).

Могуће је предвидети и другачије системе и методе прикупљања и евакуисања кућног смећа, а у складу са условима заштите животне средине.

Посебно се напомиње да се **отпад, који по саставу не одговара кућном смећу** и представља нуспродукт процеса складиштења или производње, депонује према посебним условима, обрађује и одвози уз претходну сагласност надлежних институција на за то одређене локације.

3) Пијаци

Грађење зелених пијаца спроводи се у складу са урбанистичким планом, а за насеља за која није предвиђена израда урбанистичког плана, у складу са техничким прописима за ову врсту објеката.

7. 4. 3. МРЕЖА ИНФРАСТРУКТУРЕ

□ Правила за изградњу водоводне мреже

- Уличну мрежу трасирати испод коловоза на 1,0 м ивице од коловоза, а ако за то не постоје услови па цевовод мора да прелази преко парцела мимо улице строго пазити да се приликом копања рова за полагање цевовода не угрозе суседни објекти, имајући у виду и будућу изградњу на тим потезима (према урбанистичким плановима).

- Дубина укопавања : минимум 1,0 м према условима конфигурације терена.

- Мрежу полагати увек ако је то могуће у супротној страни улице од планиране или изведене електро и телефонске мреже.

- Пожељно је да се цевоводи полажу благовремено, при изградњи саобраћајница, наравно када за то постоје услови (планиране саобраћајнице).

- Ако се у истом рову полажу водоводи других инсталација морају се задовољити минимална прописана растојања заштите.

- За мрежу која се трасира ван насеља важе иста правила као и за полагање цевовода у насељеним местима.

- Сеоски водоводи, као и приватни, могу се изградити према посебним водопривредним условима, које издаје надлежни општински, односно градски орган.

- За полагање водоводне мреже кроз путно земљиште вишег ранга, испод пруга и водотокова потребно је прибавити мишљење и посебне услове од надлежних органа и организација.

□ Правила за изградњу канализационе мреже

- Уличну мрежу трасирати испод коловоза на минимум 1,0 м дубине укопавања, са обавезним каскадама, ако конфигурација терена захтева.

- Ако цевовод мора да се поставља преко парцела мимо улица строго пазити да се приликом копања рова за полагање цевовода не угрозе суседни објекти, имајући у виду и будућу изградњу на тим потезима (према урбанистичким плановима).

- Ако је то могуће мрежу увек полагати у супротној страни улице од планиране или изведене електро и телефонске мреже.

- Приликом изградње нових саобраћајница обавезно да се постављају цевоводи, да се касније улица не би раскопавала (према плановима трасирања мреже инфраструктуре на појединим потезима насеља).

- Ако се у истом рову полажу водоводи других инсталација морају се задовољити минимална прописана растојања заштите.

- За извођење радова на полагању ових цевовода на трасама изван насеља, приватних мрежа канализације и на трасама испод капиталних објеката важе иста правила као код полагања водоводне мреже.

□ Правила за изградњу атмосферске канализационе мреже

- Уличну мрежу трасирати испод коловоза, на удаљењу 1,5 м од осовине коловоза.
- Иста мрежа обавезно се мора поставити изнад подземних вода, уз обавезно заптивање спојева.
- Мрежу полагаати , увек, ако је то могуће у супротној страни улице од планиране или изведене електро и телефонске мреже.
- Ако се у истом рову полажу и водови других инсталација морају се задовољити минимална прописана растојања заштите.
- Пожељно је да се цевоводи полажу благовремено, при изградњи саобраћајница, наравно када за то постоје услови (планиране саобраћајнице).

□ Правила за изградњу електроенергетске мреже

Електроенергетски објекти се граде у складу са одредбама Закона о планирању и изградњи, Просторном плану, техничким и другим прописима.

Одобрење за извођење радова испод, изнад или поред електро-енергетског објекта издаје енергетски субјект који је власник, односно корисник енергетског објекта.

У складу са наведеним наглашава се следеће:

- Градњу свих објеката, а нарочито објеката за сталан боравак људи, **треба градити што даље од далековода 110кВ и 220кВ (мин. 25м од ДВ 110кВ, односно 30м од ДВ 220кВ)**. За добијање одобрења за изградњу објеката у близини водова наведеног напонског нивоа потребно је прибавити сагласност од ЈП за пренос електричне енергије "Електро мрежа Србије" - Београд, које ће као субјект који користи електро-енергетске објекте, утврдити услове за изградњу.

- Градњу објеката за сталан боравак људи, као и других објеката **треба избегавати и у близини водова 35кВ и 10кВ, односно у зони од мин. 5м лево и десно хоризонтално од пројекције најближег проводника у неотклоњеном стању.**

Изузетно, уколико се из оправданих разлога мора градити у наведеној зони, потребно је пре почетка изградње прибавити сагласност од ЈП ЕД "Ужице" на елаборат који треба да уради овлашћена пројектантска организација.

За изградњу и реконструкцију објеката за производњу електричне енергије снаге преко 1 MW, као и за објекте за пренос и дистрибуцију напона преко 35 кВ, неопходно је прибавити и енергетску дозволу коју издаје министар надлежан за послове енергетике у складу са Законом о енергетици ("Сл. Гласник РС", бр. 84/04). Заштита електроенергетских објеката дефинисана је одредбом члана 79. овог Закона. Сигурносне висине, сигурносне удаљености и друге мере заштите условљене су "Правилником о техничким нормативима за изградњу надземних електро- енергетских водова називног напона од 1кВ до 400кВ ("Сл.лист СФРЈ", бр. 65/88).

Планом се дефинише обавеза детаљних истраживања конкретних микролокација малих хидроелектрана, њихових техничких карактеристика и услова изградње.

Изградња малих хидроелектрана и објеката за друге видове коришћења обновљивих извора, као и њихово прикључење на мрежу, вршиће се искључиво на основу смерница овог плана, услова надлежних организација и институција и прихваћене документације, у складу са Законом.

□ Правила за изградњу машинских инсталација (термичких и гасних)

- Топловодне инсталације се полажу на дубини од 0,80 - 1,0 м, на растојању 1,0 м од регулационе линије;
- Све заштитне цеви у које се полажу водови извести благовремено при изградњи саобраћајница, да се накнадно не би вршило прекопавање;
- У истом рову никада не полагаати електроенергетске водове и топоводе или пароводе.

□ Правила за изградњу телекомуникационе мреже

- Трасе постојећих оптичких и мрежних каблова задржавају се, ако су у појасу улице, односно тротоара и ако не угрожавају локацију других планираних објеката;
- За полагање каблова, потребно је обезбедити простор у тротоарима постојећих или планираних улица или у путном земљишту регионалних магистралних путева, на дубини од мин. 1,0м. Ако улица нема тротоар каблови се полажу на 0,5м од регулационе линије на мин. дубини од 1,0м од доње ивице одводног канала, односно 1,35-1,50м од горње коте коловоза;
- Мрежу полагаати у супротној страни улице од планиране или изведене електро мреже, увек где је то могуће;
- Ако се у истом рову полажу и водови других инсталација морају се задовољити минимална прописана растојања заштите;
- Растојање каблова од подземних делова објеката: минимално 0,5 м;
- Све заштитне цеви и шахте у које се полажу водови извести благовремено при изградњи саобраћајница, да се накнадно не би вршило прекопавање;
- Базне радио станице се могу постављати на јавним слободним површинама и на безбедном растојању које се одређује за сваки конкретан случај;
- Јавне телефонске говорнице, могу се постављати на местима где постоји могућност полагања прикључног кабла и где је фреквенција људи велика: на прилазима и у јавним објектима (школе, железничке и аутобуске станице, спортски објекти, објекте културе, и сл.) на трговима, тротоарима улица, парковима и другим просторима где њихове локације на ометају пешачки и други саобраћај, не затварају улазе, прилазе и слично.

7.5. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗГРАДЊУ, КОРИШЋЕЊЕ И УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА НА ПОДРУЧЈУ ППППН НП ТАРА И ПОДРУЧЈИМА ОЧУВАНОГ БИОДИВЕРЗИТЕТА (подручју ППППН НП Тара, шире зоне заштите акумулација Врутци, Рача, Рзав, Таталија и предели очуваног биодиверзитета)

Овако конципиран стратешки оквир просторног развоја града, мора далеко више да користи могућности конкретног простора и обезбеди развој у пределима очуваног биодиверзитета и заштићеним природним подручјима на ширем простору, што у специфичним условима подразумева знатно веће балансирање економских, техничких, културних и природних капацитета, али и обезбеђује усмеравајући развој у жељеном правцу у мери у којој је то могуће.

Смернице су основа за формирање правила грађења, коришћења, уређења и заштите простора у вредним и заштићеним природним добрима, за потребе планирања, пре свега у оквиру могућности које пружају режими изван I и II степена заштите:

1. На овим подручјима, потребно је успоставити **режим са селективним и контролисаним газдовањем природним ресурсима, изградњом и коришћењем простора и активностима у простору**, уз услов одржања високог квалитета животне средине, биолошке и преоне разноврсности. То је **пољопривредно - шумска и насеобинска зона** која осим планског уређења и комуналног опремања постојећих насеља, подразумева и планску изградњу туристичких центара, насеља и пунктова и туристичко-рекреативне инфраструктуре и друге техничке инфраструктуре, ограничено коришћење минералних сировина, развој шумарства, развој сточарства и других грана пољопривреде, лов и спортски риболов и друге видове одрживог развоја засноване на водећим принципима заштите природе и животне средине, на дугорочној добробити локалне заједнице и ревитализацији локалног становништва и насеља.

2. Предвидети очување и унапређење станишта посебно значајних дивљих врста и њихових заједница, оптимално управљање популацијама тих врста, очување и презентација репрезентативне гео-наслеђа, очување и складно уређење целина амбијенталних вредности, укључујући такође стара сеоска насеља, објекте и облике традиционалног градитељства, као и живота и културно-историјске вредности.

3. У насељима и локацијама са стамбеним, туристичким и економским објектима, код којих се на било који начин могу угрозити изданске и површинске воде, мора се обезбедити санитарно безбедно прикупљање и пречишћавање или одвођење отпадних вода, што условљава: реализацију канализационих система и одговарајућих постројења за пречишћавање отпадних вода, односно тамо где то није рационално ни изводљиво, изградњу и уређење непропусних септичких јама, уз организовање службе која ће се старати о њиховом прањњу.

4. Развојем и уређењем саобраћајне инфраструктуре, обезбедити услове за несметано одвијање транзитног и путничког промета, уз контролисани превоз опасних и штетних материја, као и других материја у количинама које могу трајно и у значајном обиму да угрозе природне вредности. Дуж државних и општинских путева, као и на грађевинском подручју туристичких центара, насеља и локалитета, обезбедити инфраструктуру (водонепропусне риголе и слично) и уређаје за прикупљање, одвођење и санитарно прихватљив третман загађених атмосферских вода.

Критеријуми за изградњу, коришћење и уређење су:

- својење изграђених површина на меру, у којој ће да минимално утичу на промену карактера природне средине;
- строга заштита и посебни услови уређења делова подручја који се користе у научне, рекреативно-образовне и друге сврхе, ради очувања изузетних вредности природне средине;
- очување извора, већих ливада и пропанака;
- рационална изградња саобраћајне мреже уз равномерну покривеност подручја свим врстама саобраћајница, разних категорија, у зависности од потреба, које се могу искључити из јавног коришћења, осим у специфичним условима и потребама;
- избор локалитета за изградњу као и избор начина спровођења свих инфраструктурних инсталација тако да не доминирају у простору, ради очувања пејзажа;
- издвајање површина без изградње сталних (туристичких и стамбених) објеката, које ће бити опремљене само стазама за шетњу, планинарским, коњским и другим стазама, успутним надстрешницама или склоништима уз које се обезбеђују веће отворене површине са објектима за задржавање и рекреацију у природи.

Посебна правила:

- Изградња туристичких центара по принципу концентрисаних грађевинских површина, на слободном земљишту које није под шумом, углавном на падовима већим од 10%, како би се сачувале равне пашњачке површине за рекреативне активности, сточарство и изградњу саобраћајне и друге инфраструктурне мреже.

- Архитектуру објеката је потребно ускладити са архитектонским наслеђем овог подручја, уз примену природних и традиционалних локалних материјала. Треба тежити ка избору оних локација које су заклоњене у пејзажу и које нису сагледиве са видиковца и истакнутих тачака у простору. Пожељно је да висина објекта не пређе средњу висину шуме. Тип изградње би требало да буде "павиљонски" са разбијањем маса, у вертикалном и хоризонталном габариту, са увођењем зелених површина у изграђене комплексе.

- Стамбени објекти се могу градити по посебним правилима из плана, а у оквиру постојећих насеља - заселака. Старе куће не треба рушити, већ само оригинално реновирати са туристичком наменом. Нови објекти и помоћне зграде могу се градити само по одобреном пројекту и са традиционалним осањанским изгледом. Материјал искључиво камен и дрво. Новоизграђене зидане куће, пожељно је по посебном плану или програму реновирати у традиционалном стилу, односно фасаде обложити каменом и дрветом.

- Дозволити изградњу стамбених објеката и изван грађевинског подручја и то на постојећим окућницама за стално насељене становнике подручја, а у складу са традиционалном архитектуром и материјалима и другим условима утврђеним планом.

- Површине за стално становање обезбедити и у туристичким центрима, кроз урбанистичку разраду ових локалитета.
- Код урбанистичке разраде приступити строгом зонирању грађевинских и других подручја, а просторним плановима, чији ниво детаљности не иде до нивоа парцеле, користити принцип претежних намена уз погушћавање не веће од 25-30 становника по хектару, односно *унутрашње ширење насеља, као и заокруживање ивичних подручја...*

- Код изградње, **избалансирали граничне капацитете** у складу са планираном наменом, уз задовољавајући праг комуналне и инфраструктурне опремљености.

- Легализацију објеката вршити на основу смерница и критеријума из одговарајућег просторног, односно урбанистичког плана, као и ако је објекат изграђен, реконструисан или дограђен без грађевинске дозволе у III степену заштите природног добра у складу са вредностима, потенцијалима и капацитетима заштићеног простора и принципима одрживог развоја, уз одговарајуће доказе надлежних органа и организација, а у складу са законом и подзаконским прописима.

- Дозволити **оживљавање** мануфактуре прераде дрвета, производња рибе, здраве хране, малих електрана, базен-купалиште и сличне занатско услужне привредне активности, обнављање воденица и ваљарица, катрана.

- Привредне погоне је пожељно смештати у изграђено насељско ткиво, градити у етно-стилу, тако да занатско привредни објекти представљају и туристичку атракцију по свом изгледу, производу и начину производње који би по могућности био традиционалан.

- Простор детаљно планирати и градити у интересантном етно-стилу са наглашеном традицијом и **обновом историјски интересантних објеката**.

- Код постојећих објеката задржати постојећу грађевинску линију, док код изградње нових објеката и доградње она треба да износи минимум 5м, од јавног пута (регулационе линије). Изграђеност грађевинске парцеле не треба да прелази 30%. На једној грађевинској парцели осим стамбених објеката могу се градити помоћни (гараже, оставе, летње кухиње) економски, пољопривредни и мањи пословни објекти (ковачнице, столарске радње, стругаре и др.) који са стамбеним чине целину домаћинства.

- Величина стамбених и других објеката на сеоским подручјима и на појединим локалитетима у основи не треба да је мања од 50 м² нити већа од 100 м², а максимална висина По+Пр+Пот. Кровови су због климатских услова коси, нагиби 40-60 степени (дводони и четвороводни).

- Архитектонска обрада стамбених, викенд, помоћних и економских објеката мора се прилагодити непосредном амбијенту. Делове зграде, њен структурни облик и изглед (прозори, стрехе, димњаци, тремови) градити у духу "старовлашке куће" која је на овом подручју дала свој допринос народној архитектури и градитељском наслеђу.

- За појединачне локалитете, ван грађевинског подручја, као што су планинарски домови, ловачке куће, научноистраживачке лабораторије, мање групације сеоских домаћинстава, које врше функције од значаја за заштићено природно добро и други услови за уређење, утврђују се у складу са одредбама плана.

- Заштићена подручја се у целини могу сматрати **зоном рекреације**, изузев простора за који је утврђен први степен заштите, односно ако Просторним планом за поједине просторе није другачије одређено. На подручју предвидети површине за рекреативне активности у природи, које прати одговарајуће уређење терена. Под уређењем се подразумева извођење стаза, одморништа, надстрешница и других прихватних објеката према условима утврђеним у Просторном плану. Код уређивања рекреативних површина обавезна је употреба природних материјала, без интервенција на терену које доводе до промена природних карактеристика земљишта, користити постојеће природне ливаде, стазе и др. Изграђени објекти треба да буду од камена и дрвета, у традицији народног неимарства подручја.

- Грађевинске спортско-рекреативне терене уређивати искључиво уз туристичке објекте, у оквиру грађевинских подручја, као део организоване, секундарне туристичке понуде. На утврђеним површинама за зимске и летње спортске активности,

на отвореном простору, градити објекте неопходне за обављање тих активности: покретни ски-лифтови, приступни путеви, стазе и паркинзи са службеним објектима, прихватни пунктови, опремати површине за спортско јахање, падок стазе, штале.

▪ **Бициклизам** развитија према посебним програмима и стазама, које повезују туристичке целине и подцелине, односно централне садржаје, смештајне капацитете и природне вредности. Посебно **обележавање пешачких стаза** је основа даљег развоја овог вида активности туриста.

▪ **Водотокове регулисати пејзажним уређењем обала**, како би се сачувао природни амбијент водотока, **изузетно** изградњом класичних регулација са обалоутврдама (центар насеља).

▪ Код озелењавања **користити аутохтоне врсте дрвећа и жбуња**, а избегавати парковске и геометријске форме.

▪ За јавне објекте обезбедити адекватан и одговарајући број паркинг места.

▪ Поштовати стандарде и нормативе у погледу односа поплочаних, порозних и уређених зелених површина.

▪ За грађење и уређење простора у оквиру грађевинских подручја, као и појединачне локације објеката, обавезно је обезбеђивање одговарајућег приступа и комуналне опреме.

7.6. ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ ПРАВИЛА И ПРИНЦИПА ГРАЂЕЊА И УРЕЂЕЊА

За изградњу нових и реконструкцију постојећих објеката важе правила из Просторног плана.

Уколико постојећи објекат прелази планом задату грађевинску линију и не омета функционисање других намена у простору, може се задржати у постојећем стању, уз дозвољену санацију.

У насељима (до израде урбанистичког плана), положај грађевинске линије дефинисати на основу правила из овог Плана, а у складу са планираним рангом саобраћајнице.

Све намене грађевинског земљишта су доминантне намене у зони док се поједине парцеле могу наменити компатибилним наменама. Компатибилне намене су: становање, делатности, пословање, трговина, угоститељство, занатство и услуге, комунални и саобраћајни објекти у функцији становања, пословања или снабдевања горивом, здравство, дечија заштита, образовање, култура и верски објекти.

Објекат не испуњава услове за добијање Грађевинске дозволе уколико је изграђен на постојећој јавној површини, на површинама уже зоне санитарне заштите водоизворишта или на објектима или коридорима постојеће и овим планом планиране инфраструктуре. Објекат може добити Грађевинску дозволу на површинама друге претежне намене, под условима прописаним Законом и овим Планом.

Изван насељеног места, за случајеве који нису обухваћени или су само делимично регулисани овим Правилима, примењују се и урбанистички показатељи дефинисани Правилником, односно одговарајућим подзаконским актом.

8.0. ОСНОВНА НАМЕНА ПРОСТОРА СА БИЛАНСОМ ПОВРШИНА

Основна намена простора је постављена тако да се омогући максимално валоризовање развојних потенцијала Града Ужица, тако да се очекује:

• У периоду до 2025. године **повећаће се проценат шумовитости** са 36,5% (24289 ха) на 70% (оптимално повећање за око 92%) тако да ће површине под шумама заузмат 46630,5ха и представљаће основну намену планског подручја. Планом је омогућено повећање површина под шумама на земљишту које је највише у приватном власништву, на рачун пољопривредних површина које се налазе на неусловном пољопривредном земљишту (земљиште најслабијег квалитета 7. и 8. бонитетне класе);

• **Пољопривредно земљиште ће се смањити** са 36572ха (54,9) на 13712,65ха (оптимално смањење за 62,5%), тако да ће чинити 20,58% од укупне површине града Ужица. Планирано смањење је у корист повећања шумовитости највећим делом, а део пољопривредног земљишта ће се смањити и за потребе изградње водопривредних објеката и саобраћајница. Подручје пољопривредног земљишта је дефинисано према бонитету и педолошком саставу, разврстано према висинским зонама и структури преовлађујуће пољопривредне производње као земљиште погодно за:

– пољопривредну производњу до 500м н.в. (ратарство, поврће);

– пољопривредну производњу од 500-700м н. в. (воћарство);

– пољопривредну производњу од 600-850м н. в. (развој сточарства и производња сточне хране, ратарство);

– пољопривредну производњу од 1000м н. в. (развој сточарства и производња сточне хране);

– ливаде, пашњаци, шуме и остало.

• **Повећање површине водног земљишта** са 642,4ха (0,96%) на 1137,2 (1,7%) (оптимално повећање за 77%). Постојећа акумулација "Врутици" заузима око 222,5ха. Подручје вода и водног земљишта обухвата све површинске воде, баре и мочваре, водне акумулације и ретензије, водозаштитна подручја и захвате. Планом је предвиђено проширење овог подручја и изградња нових система и објеката са снабдевањем водом и то:

– планирана брана и акумулација "Роге" ће заузмат 458,8ха (на територији града Ужица);

– планирана брана и акумулација "Орловача" ће заузмат 28,1ха (на територији града Ужица);

– планирана акумулација "Таталија" ће заузмат 5,3ха;

• **Површине под саобраћајном инфраструктуром** ће се повећати са 385ха (0,58%) на 753,05ха (1,13%), односно за 368,05ха или око 96%. Површине које заузимају магистрални путеви (државни путеви I реда) ће се повећати са 117ха на 184,55ха (за 67,55ха или око 58%), регионалних (државни путеви II реда) са 63ха на 187,5ха (за 124,5ха или око 198%), општинских путева са 205ха на 300ха (за 95ха или око 46%). Планом је предвиђена траса туристичког правца који ће заузмат површину од 81ха. Такође, површина под пругама ће се повећати са 172,5ха на 177,5ха (за 5ха или око 3%).

• Обзиром да је опредељење овог плана ограничавање ширења изградње на нове површине, у билансима је дато мање **повећање изграђеног простора насеља**. Подручја насељских центара и посебних целина и зона обухватају постојећа и планирана грађевинска подручја, уз могућност проширења максимално 10%. Евентуално проширење грађевинског подручја у градском центру биће дефинисано Генералним урбанистичким планом Ужица. Приказано повећање изграђеног простора, односи се на планиране привредно-пословне зоне као и привредно-пословне и туристичке локалитете.

Напомена: За планиране акумулације "Роге", "Орловача" и "Таталија", не постоји техничка документација, тако да су површине дате оквирно (са карте). У израчунавању површина за магистрални пут (државни путеви I реда) ја рачунат земљишни појас од 25м, регионални пут (државни путеви II реда) 20м, општинске путеве 15м, обилазница 30м. За изградњу пруге узаног колосека Шарган Витаси - Бранешци рачунат је земљишни појас од 5м.

Т а б е л а бр. 27:Биланс планиране намене површина (у ха и %)

Подручје	Година	Укупна површина	Пољопривредно земљиште	Шумско земљ.	Водно земљ.	Остало земљиште							
						Саобраћајна инфраструктура					Пруга	Израђен простор насеља	Остало неплодно земљ.
						Укупно	Путеви						
							Државни пут I реда	Државни пут II реда	Општински путеви	Туристички пут (правац)			
ГРАД УКУПНО	2010	66615	36572	24289	642,4	385	117	63	205	-	172,5	3856,6	697,5
		100%	54,9	36,5	0,96	0,58	0,2	0,1	0,3	-	0,26	5,78	1
	2025	66615	13712,65	46630,5	1137,2	753,05	184,55	187,5	300	81	177,5	3879,74	324,36
		100%	20,58	70	1,7	1,13	0,3	0,3	0,45	0,12	0,27	5,8	0,49

9.0. ЗАШТИТА И РЕЗЕРВИСАЊЕ ПРОСТОРА

Просторним планом Града Ужица установљена је заштита и утврђено резервисање простора за планиране намене укупне површине од око 33446,33ха или 50,21% територије града.

Заштићени простори на површини од 28471,84ха установљени су на основу одредаба закона (заштитни појасеви постојећих инфраструктурних система), Закона о Националном парку Тара ("Службени гласник РС", бр. 3/89), одлукама донетим на основу закона (заштићена природна и непокретна културна добра): Предео изузетних одлика "Клисура Бетиње" ("Службени гласник РС", бр.66/91), Парк природе "Шарган-Мокра Гора" ("Сл. гласник РС", бр. 52/05, 105/05 и 81/08), Меморијални природни споменик "Кадињача" (Решење СО Титово Ужице бр. 05-633-1/72 од 24. 12.1973. године), "Споменик природе Потпећка пећина" (Решење СО Ужице од 30. 06. 1997. године). Део резервисаних простора на површини од 432 ха утврђен је планским решењима донетим од стране републичког нивоа управљања (заштита изворишта водоснабдевања планираних акумулација и брана "Роге" и "Орловача" утврђена Просторним планом подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема "Рзав").

Овим Планом установљено је резервисање простора на површини од 2504,96ха или 3,76% територије, односно 5,9% укупно заштићених и резервисаних површина, за планиране трасе и објекте инфраструктурних система с непосредним појасевима заштите и за туристичке просторе.

У биланс заштићених простора укључени су:

- заштићен простор установљених природних добара и добра у поступку стицања статуса (Предео изузетних одлика "Клисура Бетиње");
- заштићена културна добра;
- непосредни појасеви заштите траса и објеката инфраструктурних система ширине око и више од 5,0м.

При билансирању пруге узаног колосека Шарган-Витаси-Бранешчи укључен је појас заштите од 50м. У биланс планираних акумулација и брана "Роге" и "Орловача" укључене су акумулације са зоном непосредне заштите као и ужа зона заштите. За планирану мању акумулацију "Таталија", не постоји техничка документација, тако да су површине дате оквирно (са карте).

У биланс резервисаних простора укључени су:

- планирани инфраструктурни коридори (трасе и објекти инфраструктурних система с непосредним појасом заштите) ширине веће од 10,0м;
- акумулација са зоном непосредне заштите (за планиране акумулације "Роге" и "Орловача");
- предвиђени туристички простори.

Т а б е л а бр. 28: **Заштита и резервисање простора на подручју града, 2025. год. (ха)**

Површина града		Заштита и резервисање простора		
		Укупно	Заштита	Резервисање
УКУПНО ГРАД	66615 ха	33446,33	30941,37	2504,96
	100%	50,21	46,45	3,76
ЗАШТИЋЕНА ПРИРОДНА ДОБРА		39323,57•	39323,57•	0,0
Национални парк "Тара" (заштитна зона)		27581	27581	-
"Споменик природе Потпећка пећина"		19,60	19,60	-
Предео изузетних одлика "Клисура Бетиње"		856,24	856,24	-
Меморијални природни споменик "Кадињача"		15,00	15,00	-
Парк природе "Шарган - Мокра Гора"		10813,73 •	10813,73 •	-
Строги природни резерват на Јеловој Гори		9,00	9,00	-
Заштита локалитета "Љуто поље - Тресава" КО Кремна		29,00 •	29,00 •	-
ЗАШТИЋЕНА КУЛТУРНА ДОБРА		56,33	56,33	0,0
Просторно културно-историјска целина Трг Светог Саве		3,00	3,00	-
Просторно културно-историјска целина Царина		1,95	1,95	-
Просторно културно-историјска целина Слануша		0,57	0,57	-
Просторно културно-историјска целина Ул. Димитрија Туцовића		1,22	1,22	-
Просторно културно-историјска целина Трг партизана (Главни градски трг)		4,64	4,64	-
Просторно културно-историјска целина Кремна		23,00	23,00	-
Просторно културно-историјска целина Мокра Гора		16,9 •	16,9 •	-
Утврђење ужички град		3,35	3,35	-
Општа болница Крчагово		1,70	1,70	-

ТУРИСТИЧКИ ПРОСТОРИ	1865,5	0,0	1865,5
Туристички центар "Калуђерске Баре"	91,5 •	-	91,5•
"Шарганска осмица" (Мокра Гора)	227•	-	227•
Јелова Гора	1520	-	1520
Скијалиште Ивер (Збориште)	27 •	-	27•
АКУМУЛАЦИЈЕ СА УЖОМ ЗОНОМ ЗАШТИТЕ	1564,8	1127,5	437,3
Акумулација "Роге"	1189	788	401
Акумулација "Орловача"	148	117	31
Акумулација "Врутци"	222,5•	222,5•	-
Планирана акумулација "Таталија"	5,3	-	5,3
ИНФРАСТРУКТУРНИ СИСТЕМИ	2063,76	1516,1	547,66
Државни путеви I реда (аутопут)	852,84	676,80	176,04
Остали државни путеви I реда	278,35	210,80	67,55
Државни путеви II реда	246,5	122,00	124,5
Општински путеви	284	189,00	95
Туристички путеви	243	162,00	81,00
Пруга узаног колосека Шарган Витаси-Бранешци	33,61	33,10	0,51
Магистрални гасовод	125,46	122,4	3,06

- Површине заштићених и резервисаних простора приказане су у структури површина, али не улазе у укупну површину због преклапања у оквиру заштитне зоне ППППН НП Тара.

IV ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

1. МЕРЕ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

1.1. СМЕРНИЦЕ ЗА ПРОСТОРНУ ИНТЕГРАЦИЈУ ГРАДА УЖИЦА СА СУСЕДНИМ РЕГИОНИМА

У наредном периоду у Србији се очекује интензиван процес децентрализације тј. **јачање локалног и регионалног нивоа** одлучивања и располагања средствима за развој. Полицентричан и уравнотежен развој територије града треба да води у нову територијалну организацију, која би била основ за формирање више општина, у складу са Уставом, Законом и Статутом Града. У том смислу треба посветити пажњу удруживању малих села са центима заједнице насеља по принципу партнерског удруживања на интересној, економско-функционалној основи.

У даљем процесу развоја, Град Ужице би требало да **тежи достизању нивоа НУТС 3** (категирија од 100.000 до 800.000 становника). Наиме, поред **улоге центра функционалног подручја**, Ужице би требало да има могућност спровођења кључних одлука просторног развоја на ширем простору и могућност успостављања хоризонталне координације по питању просторних система са другим окрузима и регионима, развијене услужне делатности, али и низ јавних служби и централних функција на којима би се градило ефикасније функционисање.

Решавање одређених трансрегионалних питања вршиће се у зависности од интереса сродних региона на основу одређених програма и пројеката, као и предприсупних фондова.

Развој регионалних веза пружа могућности сарадње (СЕЕ програм, Exchange програм и програм прекограничне сарадње) Града Ужица са општинама (регионима) у Европи који имају сличне потенцијале. Програми Европске Уније (INTERREG – New Neighbourhood Programme, ISPA), као и билатерална кооперација Србије са неким земљама Европске уније уз подршку других програма који су данас присутни у Србији, могу да помогну код активирања ових потенцијала Града Ужица у сарадњи са прекограничним суседима.

Кооперација отвара путеве активирања заједничких туристичких, привредних, саобраћајних и културних програма у функцији успешности развоја. Отвара могућности развоја на партнерској основи, везано за конкретне развојне пројекте у правцу оријентације привредних потенцијала, пољопривредне производње, туристичке понуде, индустрије, услуга јавног сектора.

Кад Србија постане чланица ЕУ, могуће је конкурисати код европских структурних фондова за убрзани развој. Из тог разлога је важно подстицати интересно регионално повезивање са суседним општинама у земљи и са суседним општинама и регионима у Црној Гори и БиХ (Републици Српској) кроз:

- **Идентификовање могућности регионалног повезивања** са суседним општинама и регионима
- **Усклађивање просторних решења**

- Потписивање декларација о међусобној сарадњи
- Формирање заједничких радних тела која би предлагала пројекте од заједничког интереса и
- Развијање образаца управљања трансграничним просторима.

Регионално повезивање и сарадњу треба разматрати мултидисциплинарно: са економског, социјалног, демографског, еколошког, културног, здравственог и образовног аспекта односно, вршити кроз разраду и интегрисање програма из области заштите животне средине, развоја саобраћаја, туристичке инфраструктуре других области у конкретне планове развоја, уз оцену друштвено-економске и финансијске подобности и еколошке прихватљивости.

Регионална димензија Просторног плана Града Ужица подразумева:

- Планско уређење подручја Златибора и Таре.
- Резерват биосфере Дрина.
- Јачање прекограничне сарадње на пољу заштите животне средине, пројекат 18 општина Србије, Црне горе и Републике Српске-Комисија за реку Дрину (РЕК).
- Предлог прекатегоризације мреже државних путева.
- Резервација простора за потенцијални коридор аутопута Пожега-Ужице-граница Републике Српске и повезивање са државним путевима.
- Реализација обилазница око Ужица.
- Реализација туристичког правца од Јелове до Мокре Горе, са могућношћу повезивања пет општина.
- Планирање тунела испод Кадињаце, односно реконструкција магистралног пута М19.1 (Оклетач - Рогачица - Бајина Башта - Дуб - Дуб - Кадињача - Дубици) на деоници Дубици (кафана Граб) - Заглавак (Мост) и повезивање са долином Дрине као једном од главних осовина развоја, по неким ауторима кичме српског геопростора.
- Обнова и изградња пруге узаног колосека Шарган Витаси - Кремна - Биоска - Ужице и веза са Републиком Српском, са могућношћу повезивања Ужица и Вишеграда.
- Реконструкција и активирање аеродрома Поникве у цивилне сврхе.
- Формирање робнотранспортних центара у Севојну, на потезу планиране Радне зоне "Севојно Д" и планиране привредно-пословне зоне "Сурдук".
- Оснивање Слободне зоне Ужице.
- Сливно подручје Рзава и његов регионални значај.
- Реализацију регионалне депоније.
- Реализацију привредно-пословне зоне Бранешко поље са општином Чајетина.
- Спомен обележје Кадињача.
- Организација и промоција туристичких аранжмана обједињавањем туристичке понуде региона.
- Отварање средње туристичке школе у Ужицу.

1.2. МЕРЕ ЗА РАВНОМЕРНИ ТЕРИТОРИЈАЛНИ РАЗВОЈ

У циљу постизања уравнотеженог просторног развоја, неопходно је подстаћи развој урбане мреже која ће покривати све делове територије града. Стратегија управљања просторним развојем мора тежити ка уравнотеженом и полицентричном сиситему насеља, новом односу између градског центра и села и одрживом развоју.

Мере за равномерни територијални развој које треба спроводити у наредном периоду су:

- Промовисање сарадње између града и села ради јачања функционалних веза,
- Промовисање диверсификованих развојних стратегија прилагођених специфичним потенцијалима руралних подручја,
- Ширење знања из области пољопривреде,
- Помоћ руралним насељима путем образовања, стручне обуке и отварања радних места ван сектора пољопривреде,
- Развијање приступа информацијама и знању,
- Ефикасна политика за развој села у циљу спречавања непожељне емиграције
- Побољшање саобраћајних веза између града и окружења и
- Развој мешовитих функција насеља.

Приоритетно је формирање мреже центара која може брже да утиче на превазилажење разлике између села и града, односно **јачање урбаног потенцијала сеоских подручја**, што треба да допринесе бржем и самосталнијем развоју ванпољопривредних активности у сеоским насељима Смањивање негативних процеса који се јављају између села и града реализоваће се кроз изједначавање животних услова становништва, боље саобраћајно повезивање постојећих насеља са урбаним центрима, односно истовремено побољшање саобраћајних веза, инфраструктурне опремљености и развоја социјалне инфраструктуре.

Домен који треба развити и са посебном пажњом уградити у развојна документа јесу: **социјална, земљишна, стамбено-комунална, културна, еколошка, однос према приватном предузетништву, инфраструктури и друге политике, као и инструменти** којима располажу у сегментима који се тичу развоја руралних подручја.

Осим формулисања широке стратегије развоја села, потребно је идентификовати програм и планове за изабрана насеља, нарочито у неразвијенијим подручјима. Такође, потребно је успоставити процедуру надзора, праћења и вредновања резултата, уз нагласак на проверавању утицаја на систем насеља у подручју.

Разрађен и подржан програм и дисперзија сектора малих и средњих предузећа (МСП), може да поспешу развој села. Економска снага Ужица је таква, да се мора извршити, бар за прву фазу примене Просторног плана Града, избор неколико насеља у којима би се обезбедила подршка развоју МСП на инфраструктурно опремљеним локацијама, као стимуланс за улагања приватног сектора.

Развој територије града треба да иде у правцу стварања вишефункционалних производних, социјалних и културних простора. Посебна пажња треба да буде посвећена ретко насељеним, брдским и граничним подручјима.

1.3 . МЕРЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ УПРАВЉАЊА ПРОСТОРНИМ РАЗВОЈЕМ

Заштита, развој и уређење простора у складу са планским решењима, режимима и правилима утврђеним Просторним планом захтева савремен приступ у управљању просторним развојем, што подразумева и низ институционално – организационих мера које би требало да предузима Градска управа, у сарадњи са републичким и регионалним организацијама, невладиним организацијама и асоцијацијама грађана и то:

- **Квалитетна организација служби** за планирање и уређење простора,
- **Учешће свих актера** са простора града и шире,
- **Синхронизован рад** инфраструктурних и комуналних система,
- **Политичка воља и одговорност.**

Квалитетна организација служби за планирање и уређење простора подразумева организационо и кадровско јачање градских служби надлежних за планирање, изградњу и уређење простора, инспекцијску контролу изградње, управљање заштитом животне средине и др. Задатак стручног кадра из ове области био би стална редифиниција метода и поступака просторног и урбаног

планирања на начин који гарантује већи и бољи učinak од досадашњег. У оквиру плана развоја, требало би иницирати и створити услове за успостављање одговарајућих институција које ће се на адекватан начин бавити прикупљањем информација, праћењем и планирањем неразвијених подручја. Задатак ових институција, био би да идентификују јавне и приватне изворе капитала за нове подухвате (кредите и друге изворе). Кључно је и да се обезбеди централизована институционална подршка - менаџмент МСП који ће координирати активности, комуницирати са домаћим и иностраним тржиштем и водити рачуна о нивоу и квалитету понуде.

Едуковање грађана о њиховим правима и начинима укључивања у процес планирања и доношења одлука од значаја је за реално планирање, израду и спровођење планова. Мера информисања и едукације јавности о могућностима коришћења, изградње и уређења простора на основу планских решења и правила утврђених Просторним планом и урбанистичким плановима, као и обавезама, садржају и начину прибављања потребне документације за грађење треба да доведе до брже, ефикасније и одрживе градње.

Такође је неопходно **унапредити мере земљишне политике као и јавно-приватно партнерство**. Проблематика рационалног коришћења и заштите простора везана је за предвиђену функционалну организацију насеља и величину простора која је обухваћена границама грађевинских подручја насеља. На темељу сагледаних стања у простору постојећих насеља, неопходно је оптимално коришћење грађевинског подручја које се постиже:

- **Повећањем степена искоришћености грађевинског земљишта** унутар постојећих грађевинских подручја и спречавање сваког даљег неоправданог ширења;
- **Смањивање** предимензионисаних грађевинских подручја насеља на димензије примерене потребама;
- **Умеравање изградње** унутар постојећих грађевинских подручја на делове који су већ опремљени комуналном инфраструктуром;
- Определити грађевинска подручја сеоских насеља како би се **сачувао и унапредио расположив фонд продуктивног земљишта**.

Синхронизација рада свих градских служби и јавних предузећа, подразумева побољшање координације градских јавних предузећа комуналне делатности, грађевинско земљиште, путеве, Градске управе Ужице и других, у погледу обједињавања активности на планирању, прибављању, уређивању грађевинског земљишта, побољшању инфраструктурне опремљености и комуналне уређености простора града и компатибилном технолошком осавремењавању рада.

Обзиром да **планирање** само по себи нема снагу, мора бити **подржано мерама и инструментима градских и других политика**. Квалитетан просторни развој града је незамислив без високог нивоа политичке воље и одговорности, које између осталог треба постизати сталном и свестраном едукацијом запослених у Градској управи, разматрањем свих тема из области планирања и уређења простора на седницама Скупштине Града и праћењем спровођења закона и градских одлука из ове области. Већим ангажовањем одговорних политичара, веће су шансе за успешну реализацију Просторног плана.

1.4. ПРИОРИТЕТНА ПЛАНСКА РЕШЕЊА, ПРОЈЕКТИ И АКТИВНОСТИ ДО 2015 ГОДИНЕ СА МЕРАМА И ИНСТРУМЕНТИМА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ

Основа за дефинисање приоритетних планских решења, пројеката и активности до 2015 године јесу основни циљ у спровођењу Просторног плана Града Ужица, општи приоритети као и постојеће стање у овој области. Основни циљ у спровођењу Просторног плана је организација, коришћење, уређење и заштита простора, који треба да доведе до организованог активирања просторних потенцијала на територији града и усмеравања његовог даљег просторног развоја.

Сагласно наведеном циљу општи приоритети спровођења Просторног плана су:

- **Ефикасно, организовано и рационално активирање** постојећих развојних потенцијала (људских, природних и створених) у социо-економском, просторном и еколошком погледу, поштујући континуитет просторног и одрживог развоја.
- **Превазилажење просторних ограничења** за развој (недостатак јавних служби, инфраструктуре, непланска изградња), у циљу квалитетнијег опремања мрежом и објектима комуналне инфраструктуре.
- **Умрежавање урбаних и руралних подручја** на територији града, компатибилно функционисање и афирмисање, уз подстицање развоја сеоских подручја.
- **Економски развој**, заснован на коришћењу локалних ресурса и компаративних предности Града, повећању атрактивности простора и ширем избору локација, разноврсних решења и понуда за улагање домаћег и страног капитала.
- Функционално повезивање са непосредним окружењем и јачање регионалног карактера Града Ужица, на ширем нивоу укрштања економских, социјалних, културних, инфраструктурних и других веза и односа, посебно у делу инфраструктурног повезивања (пре свега саобраћаја), урбаних функција, као и институционалног повезивања и умрежавања.
- Формирање идентитета Града и његових појединих делова на систему природних и културних вредности, као и економске препознатљивости.
- Мотивисање, ангажовање и активирање свих актера Града на партнерској основи, као и договор и сагласност око развојних пројеката.

Наведени општи приоритети као и циљеви, планске концепције и решења ће се спроводити:

- применом утврђених критеријума, политика, мера и инструмената,
- разрадом утврђених циљева и концепција кроз планове и програме субјеката развоја на територији града,
- непосредном применом правила изградње и уређења простора,
- поштовањем утврђених норматива и стандарда и
- наставком истраживања и планирања, мониторингом промена у простору и операционализацијом основних концепција Просторног плана.

I Заштита и коришћење шума и шумског земљишта и ловишта	
Планско решење 1:	<i>Програми обнове и заштите шума и Програми газдовања шумама без обзира на власништво и намену</i>
Приоритетне активности :	<ol style="list-style-type: none"> 1) Израда Основа газдовања шумама (посебне и опште). 2) Приоритет дати шумама посебне намене на подручјима Рзава, Врутака, клисуре Ђетиње, Таре, Мокре и Јелове Горе. После њиховог проглашења следила би израда Посебне основе газдовања. 3) Усклађивање истоветних режима коришћења шумског земљишта кроз Основе газдовања шумама посебне намене и на подручју акумулације Рзав и на подручју акумулације Врутица. На тај начин би се превазишла постојећа ситуација урађених планских решења за ове две акумулације у различито време по различитим методологијама. 4) Повећање површина под шумским екосистемима. 5) Подизање квалитета шума, узгојем високих шума уз природно обнављање. 6) Уважавање и поштовање савремених принципа обликовања предела у функцији унапређења туристичких потенцијала. То се односи на гранична подручја шумског земљишта, просторе

	уз саобраћајнице, обале река, акумулације, туристичке центре, на местима просека за постављање инфраструктуре, ски стаза и сл. 7) Површине под шумама у насељима треба у планским решењима третирали као екосистеме и биотопе које треба максимално очувати, унапредити и учинити их доступним за рекреацију становништва.
Планско решење 2:	Повећање степена шумовитости
Приоритетне активности:	1) Заступљеност девастираних састојина у државном власништву Тарско-златиборског шумског подручја, које се могу путем реконструкције превести у виши узгојни облик износи 671,98 ха , што упућује на започињање ове активности са дугачким реконструкцијом раздобљем. Наведени износ површина за реконструкцију обухвата површине девастираних шума у наменским целинама 10 и 26. 2) Према овим показатељима (шумовитости и очуваности), да би се дошло до потребног оптимума, (представља дугорочно решење), потребно је извршити пошумљавање на 3.119,33 ха , што је велика површина за коју је потребно обезбедити по садашњим ценама финансијска средства у износу од 223.000.000,00 динара. 3) Процент увећања површина у планском периоду до 2015. године креће се од 5 - 20 % , а у просеку око 11 % . 4) Укупно 60-70% пошумљености за територију града-општине Ужице до краја планског периода у државном и у приватном власништву.
Планско решење 3:	Заштита, гајење, лов и коришћење дивљачи у ловиштима у складу са природним условима
Приоритетне активности :	1) Повећање бројности и побољшање структуре и квалитета ситне и крупне дивљачи. 2) Заштита и очување свих, посебно ретких и угрожених врста дивљачи. 3) Развој комерцијалних ловишта до 2015. године. 4) Сарадња са корисницима суседних ловишта.

Имплементација циљева и задатака

Односи се на два основна циља:

1. Повећање површина под шумским екосистемима.
2. Подизање квалитета шума, узгојем високих шума уз природно обнављање.

Повећање површина под шумским екосистемима подразумева:

1.1. Повећање шума у државном поседу, формирањем нових површина уз постојеће шумске комплексе.

1.2. Обједињавање и укрупњавање приватних шума ради лакшег планирања и узгоја.

1.3. Успостављања шума посебне намене на следећим подручјима:

- Зоне заштите водоснабдевања **'Рзав'** на површинама означеним на плану као предели очуваног биодиверзитета (предодређене за шумске екосистеме): у границама уже зоне заштите акумулације.
- Зона заштите водоснабдевања **'Врутци'**.
- У границама природног добра **'Клисуре реке Бетиње'**.
- У границама заштићене зоне подручја **'Националног парка Тара'**, подручја са стаништима ретких и угрожених биљних и животињских врста, споменичког наслеђа, археолошких налазишта и др.).
- У границама Парка природе **'Мокра Гора'**.
- У границама **Парка природе 'Златибор'**.
- У границама шумског комплекса, односно предела нарочите природне лепоте **'Јелова Гора'**.

Поред Програма заштите и обнове постојећих шума у категорији посебне намене, значајно је формирање нових, односно подстицање природног обнављања на површинама које се прогласе као шумско земљиште.

1.4. Приликом планирања и газдовања привредним шумама мора се имати у виду основна намена Ужичке регије (туризам и очување животне средине), што се заснива на начелима **одрживости, социјалне одговорности и еколошке прихватљивости**.

У гајењу шума смернице се односе и на **одржавање природног састава шума и подржавање аутохтоних врста**. Структура условно речено "вештачки подигнутих састојина" треба да подражава и подржава обнову природних шума.

1.5. Заштитне шуме у већим масивима формираће се од постојећих шумских масива и новоформираних према претходно наведеним препорукама у зони система водоснабдевања, на површинама које захтевају заштиту од ерозије а припадају шумском земљишту, као већи ветробрани појасеви уз комуникације или пољопривредно земљиште.

1.6. Изградња објеката инфраструктуре, спорта и рекреације, лова, одбране, верски, здравствени објекти и споменици могу се градити на шумском земљишту само ако то није могуће изван шуме и шумског земљишта из техничких и економских разлога (а на основу урбанистичке разраде).

1.7. Морају се утврдити услови од оних који управљају државним и шумама у приватном власништву **за градњу у рубном шумском појасу**.

Узгојне мере

Основне мере за остваривање циљева газдовања шумама узгојне природе су:

- Избор система газдовања.
- Избор узгојног и структурног облика.
- Избор врсте дрвећа, размере смеше, начина неге и начина сече и коришћења.

Економско-финансијске мере

- Ангажовање средстава ЈП "Србијашуме", ШГ Ужице.
- Ангажовање средстава буџета Републике Србије, односно корисника шума за заштиту индустрије, саобраћајница, водоизворишта.
- Ангажовање приватних средстава уз стимулисање преко фискалне политике; законом осигурати средства за њихову најмање просту биолошку репродукцију.
- Ангажовање приватних средстава обезбеђивањем кредита и пореских подстицаја за приватни сектор.
- Ангажовање средстава из страних донација намењених за пројекте заштите биодиверзитета.

Организационе мере или инструменти

- Перманентно праћење стања шума кроз инвентуру приватних и државних шума и увођење ГИСа.
- Организовање интегралног газдовања шумама и шумским земљиштем у државној својини у једном јединственом предузећу са децентрализованом унутрашњом организацијом.
- Усклађивање истоветних принципа газдовања и исте применити на државне и приватне шуме.
- Трајна сарадња и усклађивање интереса са локалном самоуправом.

Нормативне мере

- Доношење Закона о шумама и измене закона који својом регулативом утичу на заштиту и коришћење шума и шумског земљишта, развој шумарства и ловишта.
- Доношење потребних одлука на нивоу локалне управе.
- Усаглашавање шумске основе Србије са европским системом праћења стања шума-ICP forests (International Cooperative Programme on Assessment and Monitoring of Air Pollution Effects on Forests operating under UNECE).

Политике

- Доношење Националног програма развоја шумарства.
- Доношење Националног ловног програма, на бази дефинисане ловне политике, а у складу са Националним програмом развоја шумарства и Националним аграрним програмом и у њима исказаним циљевима шумарске и аграрне политике.

II Заштита и коришћење пољопривредног земљишта и развој пољопривреде	
Планско решење 1:	Одрживо коришћење и заштита пољопривредног земљишта
Приоритетне активности:	<ol style="list-style-type: none"> 1) Поправљање агрохемијских особина обрадивих земљишта, селективним коришћењем подстицајних средстава из Аграрног буџета Републике Србије и других извора, а све на основу претходних агропедолошких анализа. 2) Затрављивање свих субмаргиналних ораница, посебно на нагибима изнад 20% и на свим локацијама угроженим процесима ерозије. 3) Подизање нових и делом амортизованих воћних засада, који су по сортименту усклађени с трендовима тражње како на домаћем, тако и на иностраном тржишту, а све на основу одговарајуће инвестиционе документације. 4) Извођење и спровођење посебних програма обнове пашњачког сточарења и успостављања биолошког система овчарске производње, првенствено у функцији очувања и проградације природних травњака пре свега у брдско-планинским подручјима. 5) Заустављање процеса спонтаног елиминисања из пољопривредне производње земљишта и других аграрних фондова старачких/регресивних домаћинства, трансфером њихових земљишта, стоке и техничких средстава ка продуктивнијим пољопривредницима.
Планско решење 2:	Агроекономска рејонизација до 2015. године
Приоритетне активности:	<ol style="list-style-type: none"> 1) Израда карата бонитета земљишта за све рејоне (равничарски, ратарски, сточарски) у размери 1:5000, ради заштите земљишта од 1 до 5 бонитетне класе и примене правила изградње и уређења простора. 2) Израда и спровођење програма очувања пољопривредног земљишта и одрживог развоја пољопривреде у атарима рубне зоне Ужица. 3) Израда и спровођење програма интегралног руралног развоја, ради отклањања инфраструктуралних, техничко-технолошких и социо-економских ограничења за повећање тржишне конкурентности брдских сеоских атара у производњи и пласману воћа и сточних производа посебних одлика и квалитета. 4) Спровођење мера антиерозивне заштите, у систему органске производње хране, на сливном подручју акумулације "Врутци" на Ђетињи, као и будућим акумулацијама "Роге" и "Орловача" на Рзаву.
Планско решење 3:	Реструктурирање пољопривредног сектора ради повећања конкурентности тржишне понуде локалних пољопривредних производа
Приоритетне активности:	<ol style="list-style-type: none"> 1) Подршка пословној консолидацији и технолошкој модернизацији предузећа прехранбене индустрије. 2) Организовање одговарајућих модалитета пословног повезивања породичних газдинстава, међусобно и са сфером промета и прераде пољопривредно-прехранбених производа. 3) Успостављање система контроле квалитета у свим фазама производње, прераде и промета пољопривредно-прехранбених производа до 2015. године, у складу с нормативима и критеријумима који се примењују у Европској унији. 4) Промовисање органске производње хране одређеног географског порекла. 5) Укрупњавање и техничко-технолошка модернизација породичних газдинстава.

Примену плана коришћења и заштите пољопривредног земљишта, према позитивним искуствима Европске уније, спроводити у оквиру политике одрживог руралног развоја града Ужица, као саставни део Програма пољопривредног и руралног развоја Републике Србије. Израда оваквог програма, представља обавезујућу компоненту Националног програма за прихватање *acquis-a* (НПАА).

Кључни проблем имплементације планских решења у области заштите и коришћења пољопривредног земљишта, као саставног елемента интегралног руралног развоја, представља обезбеђење средстава за **стимулисање неопходних структурних промена и подржавање пратећих програма, истраживачке, едукативне, информатичке, инфраструктурне и производно-економске природе**. Илузорно је очекивати да се ова средства могу у целини обезбедити из сиромашног Аграрног буџета Републике Србије. Стога је приоритет умрежавање локалних напора на принципима партнерства, међусобне сарадње и размене искуства ради обезбеђења услова за ефикасније коришћење средстава из јавних и приватних извора у земљи (Фонд за развој, Фонд за подстицање развоја пољопривредних региона и други специјализовани фондови), као и за синхронизовано укључивање интереса пољопривреде и села у коришћење буџетских средстава која се обезбеђују за финансирање водопривреде, заштиту и унапређење шума, функционисање система робних резерви и др.

Стога се чини сврсисходним да се у Граду или на нивоу Златиборског управног округа, тј. удруживањем заинтересованих општина формира посебна **Агенција за рурални развој**, или као део регионалне развојне институције. Тиме би се обезбедила институционална и организациона подлога за активно укључивање локалних органа, институција и економских субјеката и породичних пољопривредних газдинстава и житеља села у **целовит процес планирања, координације, спровођења, оцене и надзора програма интегралног руралног развоја**, у складу са основним решењима овог плана.

Економско-финансијске мере

- Ангажовање средстава буџета Републике Србије и Града Ужица.
- Ангажовање средстава међународних фондова за рурални развој и хармонизацију техничке регулативе ЕУ земаља Централне и Југоисточне Европе и сл.
- Ангажовање средстава посебног фонда локалне управе за подржавање програма одрживог руралног развоја.
- Ангажовање приватних средстава, кредита и пореских подстицаја за приватни сектор.
- Коришћење средстава специјализованих фондова.

Организационе мере или инструменти

- Организовање службе (систем централизованог, редовног прикупљања и обраде података о бонитетним класама пољопривредног земљишта, пољопривредним производима, производњи, газдинствима и другим важним подацима за очување пољопривредног земљишта и одрживи развој пољопривреде).
- Оснивање Агенције за рурални развој.
- Активирање локалних потенцијала и подизање мотивације сеоског становништва да развија и уређује рурално подручје.

Нормативне мере

- Доношење Одлуке о формирању посебног информационог система о пољопривредном земљишту и иновирању података.
- Доношење Одлуке о формирању Агенције за рурални развој.
- Доношење Програма дугорочног интегралног руралног развоја.
- Нормативно регулисање система субвенција.

III Воде, водно земљиште и водопривредна инфраструктура	
Планско решење 1:	<i>Снабдевање насеља водом</i>
Приоритетне активности :	<p>1) ВОДОСИСТЕМ ВРУТЦИ</p> <p>Водовод Бела Земља и водовод Љубање Довршетак изградње примарног цевовода до резервоара "Вести", "Главица" и "Јокићи". Реализација - изградња потисног цевовода и резервоара "Ђировина" за насеља Алино брдо и Велико Забучје.</p> <p>Водовод Велико Забучје Изградња потисног цевовода са црпним станицама и резервоара "Забучје 3" запремине 100 м³.</p> <p>Водовод Сињевац Изградња потисног цевовода од црпне станице "Велика Брана" до резервоара "Сињевац", са изградњом самог резервоара запремине 100 м³. на коти 630 мнв.</p> <p>Водовод Горјани Изградња примарног цевовода од резервоара "Црквари" до резервоара "Лазаревићи", са изградњом самог резервоара запремине 100 м³.</p> <p>2) ПОЈЕДИНАЧНИ ВОДОСИСТЕМИ</p> <p>Водосистем Јелова Гора Пројектна документација за акумулацију "Таталија" са постројењем за пречишћавање, резервоаром, пумпном станицом и цевоводом до резервоара "Баков Камен" запремине 500 м³.</p> <p>Водосистем Кремна Изградња каптаже "Ракови", гравитационог одвода 150 дужине 882м до будуће црпне станице са резервоаром запремине 50 м³ и потисног цевовода 150 до постојећег резервоара "Шанац".</p> <p>Водосистем Мокра Гора Изградња резервоара "Вршак" запремине 100 м³ и "Ристановића вис" запремине 100 м³, као и дистрибутивног цевовода до ових резервоара.</p> <p>Водосистем Змајевац: Пројектна документација за примарни цевовод од постројења "Приштавица" до резервоара "Градина" запремине 400 м³ и "Бјеловац" запремине 400 м³.</p>
Планско решење 2:	Одвођење употребљених и отпадних вода

Приоритетне активности:	<ol style="list-style-type: none"> 1) Чишћење и довршетак изградње главног фекалног колектора до насеља Горјани, где је планирана изградња постројења за пречишћавање отпадних вода. 2) Реконструкција "Туричког колектора". 3) Изградња канализационог система за одвођење отпадних вода за насеље Бела Земља. 4) Изградња канализационог система за одвођење отпадних вода у насељу Мокра Гора. 5) Реконструкција постојећег канализационог система за одвођење отпадних вода у насељу Кремна. 8) Изградња канализационог система за одвођење отпадних вода за насеља Поточање, Крвавци и Злакуса.
Планско решење 3:	Пречишћавање отпадних вода
Приоритетне активности:	<ol style="list-style-type: none"> 1) Изградња централног постројења за пречишћавање отпадних вода у Горјанима. 2) Изградња ППОВ за насеље Бела Земља. 3) Изградња ППОВ за насеља Мокра Гора, Кремна, Поточање - Злакуса.
Планско решење 4:	Заштита и коришћење вода и водног земљишта
Приоритетне активности:	<ol style="list-style-type: none"> 1) Брана и акумулација 'Сврачково' је предмет Просторног плана подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема "Рзав" и представља планско решење уграђено у Просторни план општине Пожега. Реализација објекта бране и акумулације "Сврачково" је дефинисана као прва фаза Регионалног подсистема (2008. год.), али се пролонгира за наредни плански период. 2) Остале две бране и акумулације "Роге" и "Орловача" захватају делове територије града Ужица, односно, делове катастарских општина Скржуги, Равни, Никојевићи, Дрежник и Збојштица. Резервација простора и реализација представљају дугорочно планско решење за временски хоризонт 2014 године. 3) Новопланирана акумулација на потоку Таталија за потребе снабдевања пијаћом водом насеља у месним заједницама Гостиница и Буар. Круна бране на коти 880 мнв. Дужина бране око 80 м. Запремина акумулације око 200 000 м³ воде. Уз акумулацију је планирана изградња црпне станице и система за кондиционирање воде. 4) Израда Студије одрживог коришћења водног земљишта акумулације 'Врутци' у функцији развоја туристичко рекреативних садржаја и риболовног туризма и уз уважавање санитарне заштите акумулације. 5) Израда урбанистичке и пројектне документације за уређење приобаља речних токова који пролазе кроз насељена места Мокра Гора, Кремна, Биоска, Равни и насеља Лужничке долине. 6) Реализација санитарне заштите свих локалних сеоских изворишта на подручју града, јер и ако се насеља прикључују на водосистем "Врутци" или на неки од појединачних водосистема, задржава се важна функција оперативне и хаваријске резерве система.
Планско решење 5:	<i>Регулација водотока на градском и приградском подручју Ужица</i>
Приоритетне активности:	<ol style="list-style-type: none"> 1) Завршетак регулације реке Ђетиње кроз градски центар 2) Реконструкција градске плаже на реци Ђетињи 3) Регулација потока у Ул. Норвешких интернираца у Крчагову Л= 250м 4) Коштитчки поток Л= 300м 5) Земљани прокоп реке Ђетиње кроз Горјанско поље Л= 1000м
Планско решење 6:	Регулација водотока на руралном подручју
Приоритетне активности:	<ol style="list-style-type: none"> 1) Регулација реке Ђетиње од Ужица до Злакусе, нарочито деоница Крвавци-Злакуса због евидентираних ерозије обала које нису заштићене. 2) Регулација реке Камешине у дужини од око Л = 2,4км и њених притока Постењског потока око Л = 1,0км и Шарганчице око 1,7км кроз насеље Мокра Гора, а кроз насеље Котроман регулисати Камшину у дужини од око Л = 1,7км и Друганчицу око Л = 0,5км. 3) Финализирање и реализација програма брана, купалишта и пратећих садржаја дуж река Камешине, Бели Рзав, Друганчице и Крманског потока (по условима ЈП 'Србијаводе'). 4) Уређење приобаља речних токова који пролазе кроз насељена места Мокра Гора, Кремна, Биоска, Равни и насеља Лужничке долине у циљу очувања и одржања постојећег природног амбијента. 5) Израда преграда за заштиту од засипања планираних акумулација 'Сврачково' и 'Роге'.
Планско решење 7:	Проглашење ерозионих подручја на територији општине Ужице и одбрана од бујичних поплава на водотоковима ван система редовне одбране од поплава
Приоритетне активности :	<ol style="list-style-type: none"> 1) План за проглашење ерозионих подручја на територији града (чл. 38. Закона о водама, Сл. Гл. РС, бр. 46/91, 48/91, 53/93, 54/94 и 54/96). 2) План одбране од бујичних поплава ван система од редовне одбране од поплава (члан 30. став 2 Закона о водама, Сл. Гл. РС, бр. 46/91).

Економско-финансијске мере

- Средства надлежног јавног водопривредног предузећа из накнада за одводњавање подручја и накнада за коришћење водног земљишта.
- Активирање развојних Програма радова у области вода у надлежности локалне самоуправе за искоришћавање дела накнада.
- Средства буџета Републике Србије, тј. део накнада које убира надлежно министарство за захваћену и испуштену воду, накнаде за извађени шљунак.
- Заинтересовани корисници и средства из донација.
- Успостављање реалних /економских цена воде за пиће.

Организационе мере или инструменти

Актери реализације заштите и коришћења вода и развоја водопривредне инфраструктуре су :

- Скупштина Града Ужица
- ЈКП "Водовод" Ужице
- Републичка дирекција за воде, при Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде
- Јавно водопривредно предузеће "Србијаводе"
- Јавно предузеће "Електропривреда Србије"
- Месне заједнице, за локалне сеоске водоводе и други.

У наредном периоду може се очекивати власничка трансформација јавних предузећа која се баве планирањем, изградњом, одржавањем и управљањем водопривредним системима. Неопходно је веће ангажовање надлежних институција корисника, удружења и невладиних организација.

Нормативне мере

- Доношење одлука у надлежности локалне самоуправе за израду развојних програма у области вода, водног земљишта и водопривредне инфраструктуре.
 - Дефинисање селективне и рестриктивне политике легализације уз примену прописа из области водопривреде (водопривредне сагласности, дозволе) и прописивање обавезе осигурања угрожених објеката као критеријума легализације.
 - Нормативно усклађивање продајне цене воде са Стратегијом дугорочног развоја водопривреде Републике Србије. Цена мора да покрије трошкове просте репродукције система, трошкове заштите изворишта и део трошкова проширене репродукције (око 30%) за даљи развој система.
 - Значајно је доношење пакета мера за рационализацију потрошње воде и заштиту вода од загађивања, и то:
1. Успостављање реалне висине накнада за коришћење воде и упуштање употребљене воде, у складу са принципима који су дефинисани Стратегијом дугорочног развоја водопривреде Србије да је висина накнаде већа од специфичних трошкова пречишћавања отпадних вода.
 2. забрана стављања у промет материја штетних по квалитет вода за које постоји супституција;
 3. увођење обавезе да свака нова стамбена јединица има засебан водомер и друге мере.

Политике

- Урадити Програм за утврђивање и конституисање санитарних зона и њихових мониторинга и израда потребне планске документације.
- Програм и динамика изградње додатних капацитета, као и израда пројектантске и технолошке документације.
- Програми реализације водоводне и канализационе мреже са неопходном урбанистичком и пројектантском документацијом.

IV Становништво и развој мреже и објеката јавних служби

Планско решење 1:	Задржавање младог радноспособног континента становништва у центрима и насељима на руралном подручју
Приоритетне активности :	<ol style="list-style-type: none"> 1) Израда и реализација Програма запошљавања радно способног и женског дела популације у индустрији, туризму, шумарству, водопривреди и услугама. 2) Спровођење Програма квалификације, преквалификације, доквалификације и иновације знања и других облика образовања одраслих. 3) Реализација Програма перманентног стручног образовања пољопривредника. 4) Реализација Програма едукације, промоције и техничке подршке развоју уметничких и старих заната у руралним срединама. 5) Организовање Програма специјализоване едукације сеоског становништва и промоције здравих стилова живота у смислу производње здраве хране, развоја сеоског туризма, старих заната, започињања бизниса.
Планско решење 2:	Подизање квалитета и стандарда живљења на руралном подручју
Приоритетне активности :	<ol style="list-style-type: none"> 1) Реализација Програма институционалне и ванинституционалне подршке збрињавању старих. 2) Обезбеђење едукативних, спортских и забавних програма и садржаја за децу и омладину.
Планско решење 3:	Локална и Градска управа
Приоритетне активности :	<ol style="list-style-type: none"> 1) Реконструкција, модернизација, просторно и организационо повезивање и умрежавање објеката месних канцеларија. 2) Подизање нивоа квалитета административно-управних услуга у техничком и функционалном погледу.
Планско решење 4:	Образовање и дечија заштита

Приоритетне активности :	<p>а) Основно образовање:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Побољшање просторних, функционалних услова и опремљености постојећих матичних основних школа у центрима у мрежи насеља града. 2) Подизање и изједначавање нивоа квалитета образовног процеса, организације рада и функционисања, у складу са важећим прописима, нормативима и стандардима. 3) Рационализација мреже и програми реконструкције и обнове објеката четворогодишњих школа. 4) Ширење мреже и капацитета објеката основног образовања на урбаном градском подручју према опредељењима Генералног урбанистичког плана Ужица. 5) Побољшање доступности школа у насељима на руралном подручју. <p>б) Средње образовање:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Рационализација постојеће мреже средњошколских установа и побољшање доступности како за кориснике са подручја општине, тако и са регионалног подручја. 2) Побољшање просторних услова и опремљености у складу са важећим прописима, нормативима и стандардима за средњошколске објекте. 3) Обезбеђење локације у ширем центру Ужица и реализација великог ђачког интерната за средње школе (уз постепену трансформацију школа ка кампус систему), према решењу Генералног урбанистичког плана Ужица. <p>в) Више и високо образовање:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Обезбеђење локација за смештај универзитетских садржаја. <p>Ужице као Образовни-универзитетски центар, уз регулисање имовинско-правних односа са Војском Србије на комплексу ВС у Крчагову, створиће се могућност формирања зоне за смештај садржаја високог образовања употпуњеног одговарајућим смештајним, рекреативним и осталим пратећим садржајима. Тиме ће се обезбедити рационализација мреже средњошколских и високошколских установа (измештање Економске школе из зграде Гимназије и измештање Високе пословно-техничке школе струковних студија из центра).</p> <p>г) Дечија заштита:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Израда и реализација програма развоја и организације пружања услуга предшколског васпитања и образовања на руралном подручју прилагођавањем рада ових установа потребама локалне средине, увођењем специјализованих програма и мобилних екипа дечијих вртића. 2) Побољшање просторних услова и повећање капацитета дечијих вртића ширењем мреже постојећих објеката дечијих вртића у Ужицу и Севојну, као и отварањем организационих јединица предшколске установе у основним школама и њиховим истуреним одељењима у центрима заједнице насеља: поред постојећих у ОЈ у Севојну, Равнима, Карану и Кремнима, планирати и отварање нових у Крвавцима, на Белој Земљи и у Мокрој Гори као насељу са специфичном функцијом, уз коришћење постојећих или наменски изграђених вишефункционалних јавних или приватних објеката, према важећим стандардима за предшколске установе, до 2012. године. 3) Проширење капацитета доградњом вртића "Бамби", изградњом вртића на Пори и отварањем васпитних група у оквиру објекта Медицинске школе на Царини, чиме би се повећао обухват деце старости од 12 месеци до поласка у школу, повећала безбедност деце, подигао ниво квалитета услуга и подручје града равномерније покрило мрежом вртића до 2012. године. 4) Обезбеђење боље доступности и равномернијег коришћења услуга предшколског васпитања и образовања за обухват 70% деце у граду и 50% деце узраста до 6 година у сеоским насељима у установама предшколске заштите, васпитања и образовања деце.
Планско решење 5:	Здравствена заштита
Приоритетне активности :	<ol style="list-style-type: none"> 1) Функционална реорганизација капацитета служби здравствене заштите. 2) Подизање нивоа квалитета услуга кроз реконструкцију и санацију постојеће мреже објеката примарне здравствене заштите, побољшање опремљености и организације пружања услуга и квалитетније просторне организованости у смислу веће доступности директним корисницима на руралном подручју.
Планско решење 6:	Социјална заштита
Приоритетне активности :	<ol style="list-style-type: none"> 1) Приоритети који се реализују преко акционих планова: <ol style="list-style-type: none"> 1. Град- наручилац социјалних услуга 2. Стратешки приступ запошљавању 3. Стварање позитивног друштвеног окружења за запошљавање особа са инвалидитетом 4. Успостављање модела подршке за привредне субјекте који запошљавају особе са инвалидитетом 5. Институционална подршка и збрињавање старих (Успостављање рада дома за старе на Забучју) 6. Ванинституционална подршка и збрињавање старих 2) Приоритети који су разрађени у Стратешком плану за децу и омладину, у оквиру којег је дефинисано девет приоритета који се спроводе кроз акционе планове и у којима су одређени циљеви, за период до 2011 године. <ol style="list-style-type: none"> 1. Обезбеђивање квалитетних едукативних и културних садржаја. 2. Обезбеђивање спортских и забавних садржаја. 3. Унапређење квалитета предшколског образовања. 4. Унапређење положаја деце и младих из маргинализованих група. 5. Сузбијање насиља, мржње и повећање безбедности. 6. Превенција болести зависности и ХИВ-а међу децом и младима. 7. Укључивање деце и младих у процесе доношења одлука од њиховог интереса. 8. Развој партнерства и сарадње међу родитељима, професионалцима, областима и локалном заједницом за решавање и ублажавање проблема деце и младих. 9. Запошљавање младих.

Економско-финансијске мере

- Ангажовање средстава Републике Србије, Града Ужица, као и средстава из програма Европске заједнице.
- Учествовање задужбинарства и приватних средстава уз подстицај мера пореске политике.
- Ангажовање средстава осталих **актера реализације развоја јавних служби** :
 - Министарства за рад запошљавање и социјалну политику
 - Министарства просвете
 - Центра за социјални рад
 - Невладиних организација
 - Привредних асоцијација (удружења, РПК, РЦ за МСП и др.)
 - Националне службе за запошљавање
 - Удружења особа са инвалидитетом
 - Удружења пензионера
 - Спортске установе Велики парк
 - Институција образовања, културе и информисања.

Организационе мере или инструменти

- Изградња нових, недостајућих предшколских објеката у сеоским насељима, изградња, реконструкција и адаптација постојећих вртића у Ужицу.
- Укључивање приватних актера у организован предшколски систем.
- Организовање предшколских разреда при основним школама, под условом да основне школе за то имају просторне могућности.
- Реконструкција, адаптација и опремање постојећих вртића од стране градских институција.
- Организовање поузданог, редовног и субвенционарног специјализованог ђачког превоза.
- Увођење приватних специјалистичких школа за одређене профиле и знања, чији положај може бити ван градског подручја.
- Умрежен и организован систем приватних станодаваца који ће на уговореној основи издавати собе средњошколцима.
- Израда планова и програма реконструкције и адаптације неких од постојећих објеката средњег образовања, према стандардима.
- Укључивање приватних актера у организовану понуду социјалне заштите.
- Формирање мобилних екипа и служби примарне здравствене заштите.
- Програмирање изградње, реконструкције и адаптације смештајних капацитета свих видова медицинске заштите.
- Програмирање изградње спортских објеката преко надлежног министарства и спортског савеза Ужица.
- Програм реконструкције и модернизације постојећих спортских терена и објеката.

Нормативне мере

- Усклађивање са важећим прописима о нормативима и стандардима, о површини простора у дечјим предшколским установама.
- Усклађивање са важећим прописима о нормативима и стандардима школског простора у основним школама.
- Усклађивање законодавне материје у области пореске и земљишне политике као и у оквиру закона о задужбинама.
- Усклађивање са важећим прописима о нормативима и стандардима.
- Праћење и уклапање у нормативе и стандарде Европске Уније у домену средњошколског образовања.
- Правно обезбеђење давалаца и корисника различитих облика заштите и бриге о старим грађанима и лицима са посебним потребама.
- Усклађивање са важећим прописима о нормативима и стандардима корисног простора објеката;
- Усклађивање законодавне материје о здравству.

Политике

- Дефинисање стратегије развоја предшколских установа на територији Града Ужица.
- Дефинисање стратегије развоја основног и средњег образовања на нивоу Града.
- Дефинисање политике развоја вишег и високог образовања Републике Србије.
- Дефинисање политике социјалне заштите на нивоу Града Ужица, а све према локалним потребама.
- Дефинисање политике здравствене заштите на нивоу Града, а у складу са локалним потребама.

V Развој мреже насеља и центара и рурални развој

Планско решење 1:	Развој и уређење центара у мрежи насеља
Приоритетне активности:	1) Израда и почетак реализације програма ревитализације, изградње, регулације, уређења и инфраструктурног опремања простора: а) Градског центра Ужица б) Секундарног градског центра - Севојна в) Центара заједнице села Кремана, Беле Земље, Карана и Равни и г) Насеља са специфичним функцијама- Мокра Гора, Потпећ и Злакуса ђ) Дела туристичког центра Калуђерске баре на Тари.
Планско решење 2:	Коришћење и употреба земљишта у руралним подручјима
Приоритетне активности :	1) Потребно је формирати систем заштите, коришћења и унапређења функције пољопривредног земљишта са еколошког, природног, културног и привредног аспекта на нивоу Града Ужица. 2) Побољшање асортимана пољопривредних производа прилагођавањем производње по количини, квалитету и конкурентности захтевима светског тржишта. 3) Развој система агрокомплекса са што већим степеном финализације производа.

	<p>4) Успостављање организационих, техничко-технолошких, еколошких и економских услова за интензивирање индивидуалне пољопривредне производње за коју је заинтересована шира друштвена заједница.</p> <p>5) Потребно је потенцирање на очувању природних вредности и специфичности, као основ за еколошко-економску одрживост подручја.</p> <p>6) Утврђивање локације и опремање простора за кванташку пијацу и сточно гробље.</p> <p>7) Анимирање јавности, односно учешће свих објеката, подстицањем грађана да активно учествују у процесу планирања, имплементације и оцене успешности планова и програма.</p> <p>8) Израдити одговарајуће урбанистичке планове за заједнице села, опште урбанистичке планове градских насеља по могућству да обухватају и приградска насеља.</p> <p>9) Урадити "програме развоја" који обухватају заједнице сеоских насеља, градска са приградским сеоским насељима, чиме би се обезбедили услови за ратарску и воћарску производњу.</p> <p>10) Преиспитивати и ревидовати Програме уз анализу и објављивање оствареног и неоствареног.</p> <p>11) Формирање посебног фонда локалне управе за подржавање програма интегралног руралног развоја.</p>
--	--

Економско-финансијске мере

- Ангажовање средстава Републике Србије, као и средстава из програма Европске заједнице;
- Ангажовање средстава осталих актера реализације развоја мреже насеља :
 - Града Ужица и градских/окоужних институција;
 - Регионалне привредне коморе Ужица и финансијских институција (банака);
 - Надлежних министарстава и агенције Владе Републике Србије, републичких и локалних јавних предузећа и /или посебних организација за управљање инфраструктурним системима и јавних установа надлежних за јавне службе и
 - Месних заједница и локалног становништва.

Организационе мере или инструменти

- Организација Градске управе и институција у Граду и округу на пословима координације и управљања развојем центара и организацијом мреже насеља и контроли коришћења и изградње простора;
- Израда програма и активности и утврђивање приоритета развоја и уређења насеља, техничке и социјалне инфраструктуре.
- Успостављање одговарајућих институција које ће се на адекватан начин бавити прикупљањем информација, праћењем и планирањем неразвијених подручја.
- Формулисање широке стратегије развоја, као и идентификовање програма и планова за изабрана насеља, нарочито у неразвијенијим деловима града.
- Успостављање процедуре надзора, праћења и вредновања резултата, уз нагласак на проверавању утицаја на систем насеља у планском подручју.

Нормативне мере

- Доношење одговарајућих градских одлука и њихово прилагођавање важећим прописима, нормативима и стандардима.
- Праћење и уклапање у нормативе и стандарде Европске Уније.
- Правно обезбеђење давалаца и корисника различитих услуга правним и физичким лицима.

Политике

- Регионална политика (политика преструктурирања, политика развоја МСП-а, кредитно-монетарна политика, политика цена).
- Политика привредног развоја (стимулисање приоритетних грана, обезбеђивање материјално-финансијске основе, подстицање мобилности фактора производње).
- Политика конкуренције и тржишна политика.
- Политика развоја локалне заједнице.
- Политика одрживог равномерног развоја.
- Политика интегралног руралног развоја.
- Политика заштите животне средине.

VI Просторни размештај привредних делатности и привредни развој	
Планско решење 1:	Унапређење постојећих локација и пословног простора за привредни развој
Приоритетне активности :	<p>1) Комунално опремљена индустријска зона 'Севојно Л' Водоводна линија дуж улице Драгачевске; фекална канализација (крак 1 Драгачевска, крак 2. Првомајска и Ракета, крак 3. Бетиња); кишна канализација (крак 1. драгачевска и крак 2. Бетиња); електро опремање (2 трафо станице, каналски развод 10кВ, каналски развод 1кВ, прикључак, јавна расвета дуж Драгачевске); интерне саобраћајнице, тротоари и паркинзи (Драгачевска, уз Првомајску, попречна, између зона Ц4 и Ц5).</p> <p>2) Комунално опремљена индустријска зона 'Мејуг' Интерна саобраћајница, тротоар; трафо станица (грађевински део + електроопрема); кабловски развод и прикључак; водовод из улица Јаворска и Х. Дејовића; кишна и фекална канализација.</p> <p>3) Оснивање Слободне зоне Ужице у циљу подстицаја развоја привреде, стварања погодности и простора за бржи привредни развој и запошљавање, као и услова и стимулативних мера за пословање и привлачење инвестиција. Оснивачи Слободне зоне су Град Ужице, Ваљаоница бакра Севојно а.д., и Импол Севал Ваљаоница алуминијума а. д. Севојно.</p> <p>4) Активирање привредно-пословне зоне Бранешци за Град Ужице и Општину Чајетина (на територији општине Чајетина). Промоција привредно-пословне зоне, менаџмент, дефинисање просторно-програмске оријентације, инфраструктурно комплетирање, премештање активности из ужег и ширег окружења на ову локацију.</p>

Планско решење 2:	Обезбеђење нових локација и пословног простора за привредни развој
Приоритетне активности :	<p>1) Радна зона 'Севојно Д' Површина зоне - 38,00 ха Стварање савремене индустријске структуре, промовисање иновација и трансфера технологија, техничких стандарда и контроле квалитета производа, подстицање развоја малих и средњих предузећа. Дислоцирање индустријских и других привредних објеката из градског ткива и промена коришћења тих локалитета, односно пренамена у стамбене, пословне зоне, или развој туристичко-рекреативних, образовних, комерцијалних и других садржаја.</p> <p>2) Бизнис инкубатор центар Ужице Бизнис инкубатор центар представља "предузеће за производњу нових предузећа". Циљ успостављања инкубатора је да се развојно подрже "млада" предузећа са потенцијалом раста кроз обезбеђење пословног простора под повољним условима за ограничени период, кроз доступност пословно-техничких услуга, обезбеђење менаџерско-техничких услуга и помоћи приликом контаката са инвеститорима, купцима, добављачима и др. Активности: обезбеђење локације и простора, обезбеђење финансијских средстава, план управљања (организационо-управљачка структура; политика и процедуре деловања инкубатора: критеријуми за пријем предузећа, понуда услуга цена, финансирање, излазак предузећа); стратегија маркетинга и промоције (идентификација предузећа, селекција предузећа, идентификација тржишта за производе и услуге предузећа у инкубатору и др.).</p> <p>3) Израда Студије изводљивости за формирање технолошког парка у области металопрерађивачке и текстилне области Технолошки парк за наведене делатности јесте најефикаснији облик помоћи за развој малих и средњих предузећа, развој нових технологија и постаје темељ за технолошку надградњу: администрација, инфраструктура, информационо мрежа, пословни кредибилитет, тржишна и научна промоција. Студија изводљивости треба да покаже можемо ли пронаћи неопходне људске, финансијске, техничке и друге ресурсе.</p> <p>4) Идентификовање и оживљавање пословних простора који се не користе, нарочито у кругу 'Првог партизана' Циљ је да се идентификују и приведу намени пословни простори који се не користе, а који се под повољним условима могу дати малим и средњим предузећима са потенцијалом раста на коришћење.</p> <p>5) 'Шарена сала' - инкубатор за младе Циљ је да се "шарена сала" приведи намени и да се омогући да млади који желе да развијају самосталан бизнис користе простор под повољним условима.</p>
Планско решење 3:	Јачање капацитета Градске управе и унапређења процеса у Градској управи
Приоритетне активности :	<p>1) Увођење и имплементација Гео-информационог система Града Ужица.</p> <p>2) Административне услуге Града on – line.</p> <p>3) Успостављање организационих веза за локално економски развој.</p> <p>4) Успостављање ефикасне комуникације између локалне самоуправе и грађана.</p> <p>5) Увођење система 48 - за решавање проблема за 48 сати.</p>
Планско решење 4:	Подршка развоју пословних асоцијација и секторски (кластерски) развој
Приоритетне активности :	<p>1) Едукација предузетника о значају удруживања Организовање семинара/обука на тему: Развој и одрживост пословних удружења; Преношење добре праксе из других средина (ЕУ и окружења).</p> <p>2) Подршка успостављању кластера металске индустрије, текстилне, прехранбене и кластера у индустрији софтвера Информације, простор, обуке, техничка подршка.</p>
Планско решење 5:	Подршка развоју агро бизниса
	<p>1) Израда стручне студије ради дефинисања основних праваца робне производње на пољопривредним газдинствима на територији града Ужица Истраживање на научној основи, узимајући у обзир климатске услове, састав земљишта, уситњеност поседа, степен техничке опремљености, нивоа знања, расположиве људске ресурсе, у ком правцу треба усмеравати пољопривредну производњу и након тога за које прерадне капацитете треба тражити инвеститоре.</p> <p>2) Успостављање Агро бизнис центра Центар је место где се прикупљају и пласирају све информације везане за тржишне услове, промоцију, услове пласмана пољопривредних и прехранбених производа.</p> <p>3) Формирање лабораторије за контролу квалитета пољопривредних производа Лабораторија за испитивање пољопривредних производа на штетне материје је неопходан услов за остваривање идеје о промоцији подручја за производњу изворних, аутохтоних, еколошки чистих пољопривредних производа. Преузети у обзир опрему која већ постоји у Заводу за заштиту здравља, Ваљаоници бакра и Заводу "Моравица"...</p>

Економско-финансијске мере

- Фискалне мере: пореске олакшице и подстицаји за привлачење страног и домаћег капитала, за улагање у више фазе прераде, за нове производе и др.
- Финансијске мере: дефинисање кредитно-монетарне политике у функцији развоја малих и средњих предузећа, инструменти кредитне политике (каматне стопе, рок враћања, грејс период).
- Спољно-трговинске мере: прилагођавање инструмената трговинске политике (девизни курс, царине, царинске заштите, увозна контрола и ограничења, финансирање извоза, извозни кредити).
- Програми и пројекти из предприступног ИПА фонда.
- Средства буџета Републике и локалних органа управе.
- Формирање посебног фонда локалне управе за подржавање програма интегралног руралног развоја.
- Подстицање развоја породичних/кућних предузећа пореским и социјалним мерама.

Организационе мере или инструменти

- Побољшање пословног окружења за привлачење инвестиција кроз активности ресорних министарстава и агенција (Министарства за финансије, привреду и приватизацију, економске односе са иностранством, инфраструктуру, Агенција за приватизацију, Агенција за развој малих и средњих предузећа, Акцијски фонд).
- Стварање предуслова за завршетак радова у предвиђеним зонама и локалитетима.
- Унапређење рада и ангажовање локалне управе и одељења за економски развој из домена привреде, урбанизма, комуналних делатности, животне средине.
- Формирање и организовање одговарајућих тела са општином Чајетина, која ће организовати промоцију и представити могућности развоја Слободне и индустријске зоне у Бранешком пољу.
- Ангажовање других важних субјеката у процесу унапређења локалног економског развоја у Ужицу: Регионална Привредна Комора Ужице, Регионална развојна агенција Златибор, Клуб привредника Ужице, Регионални центар за професионални развој запослених у образовању Ужице.

Нормативне мере

- Примена одговарајућих Закона, прописа и нормативних аката, пре свих: Закона о приватизацији, Закона о аукцијском фонду, Закон о контроли квалитета, Закона о планирању и изградњи, пакета Закона о заштити животне средине, Закона о локалној самоуправи.
- Примена прописа радног законодавства, прописа везаних за област заштите животне средине, прописа о мерама и стандардима.
- Стратегија привредног развоја, Стратегија развоја малих и средњих предузећа и др.
- Програми развоја локалне заједнице, програми развоја предузећа, анализе утицаја индустријске производње на средину, локални еколошки акциони план.
- Израда просторно-планске и урбанистике документације за просторне целине и локалитете.

Политике

- Макроекономска и регионална политика (политика реструктурирања, политика развоја МСП-а, кредитно-монетарна политика, политика цена).
- Политика индустријског развоја (стимулисање приоритетних грана, обезбеђивање материјално-финансијске основе, подстицање мобилности фактора производње).
- Иновациона политика.
- Политика конкуренције и тржишна политика.
- Политика одрживог развоја.
- Политика развоја локалне заједнице.
- Политика интегралног руралног развоја.
- Политика заштите животне средине.

VII Инфраструктурни системи и комунална опрема

Планско решење 1:	Повећање капацитета и побољшање нивоа саобраћајних услуга на путној мрежи
Планске активности :	<p>1) Завршетак рехабилитације и нова категоризација магистралних и регионалних путева до 2015.</p> <p>2) Завршетак изградње јужне обилазнице на деоници Сурдук - Дубци до 2013.</p> <p>3) Израда техничке документације за изградњу магистралног пута М 19.1 на деоници Дубци - Заглавак до 2015.</p> <p>4) Израда техничке документације за изградњу аутопута на деоници Пожега - Котроман и за повезивање јужне обилазнице око Ужица са ауто путем до 2013.</p> <p>5) Израда техничке документације за реконструкцију регионалног пута Р 230 Бела Земља - Сирогојно до 2015.</p> <p>6) Израда техничке документације за реконструкцију регионалног пута Р 112 на деоници Волујац - Биоска и Црвени Вир - Кремна до 2015.</p> <p>7) Израда техничке документације и реконструкција општинских путева, ОП2 Ужице - Бела Земља, ОП3 Ужице - Збојштица - Равни - Сирогојно, ОП4 Калдрма - Дрежник до 2015.</p> <p>8) Изградња прилазног пута за депонију Дубоко до 2012.</p> <p>Осим ових приоритетних и средњорочних пројеката и активности, планирана су и дугорочна решења:</p> <p>1) Реконструкција магистралног пута М 19.1 на деоници Дубци - Заглавак до 2020.</p> <p>2) Изградња деонице аутопута Пожега-Котроман (веза са Републиком Српском) до 2020.</p> <p>3) Реконструкција регионалног пута Р 230 Бела Земља - Сирогојно до 2020.</p> <p>4) Реконструкција регионалног пута Р 112 на деоници Волујац - Биоска и Црвени Вир - Кремна до 2020.</p> <p>5) Реконструкција општинских путева I и II категорије до 2020.</p> <p>6) Програм уређења дотрајалих аутобуских стајалишта за локални саобраћај.</p>

Планско решење 2:	Развој железничког саобраћаја и железничких пруга
Приоритетне активности :	<ol style="list-style-type: none"> 1) Реконструкција пруге Шарган Витаси - Кремна - Бранешци до 2015. 2) Обнова и изградња пруге узаног колосека Кремна - Биоска - Ужице са могућношћу повезивања Ужица и Вишеграда до 2015. 3) Израда студијске и техничке документације за продужетак железничке пруге од железничке станице Бранешци преко Чајетине до Партизанских Вода и изградња крака пруге узаног колосека од Кремана до планине Таре до 2015. 4) Опремање локалних железничких станица на прузи Београд - Бар како би се остварила интеграција железничког саобраћаја у локалном и приградском превозу до 2013 (Злакуса, Горјани, Севојно, Стапари, Ристановића Поље). 5) Израда планске и урбанистичко-техничке документације за изградњу граничног прелаза Котроман до 2012.
Планско решење 3:	Развој ваздушног и мултимодалног саобраћаја
Приоритетне активности :	<ol style="list-style-type: none"> 1) Конверзија, реконструкција, и отварање аеродрома 'Поникве' за цивилни саобраћај до 2020. 3) Изградња РТЦ у Севојну до 2020. (Израда техничке документације за РТЦ у Севојну до 2015.).
Планско решење 4:	Одржавање и побољшање квалитета рада и поузданости постојеће и изградња нове електропреносне и дистрибутивне мреже
Приоритетне активности :	<ol style="list-style-type: none"> 1) Изградња ТС 110/35/10кВ "Ужице 2" (Капетановина) - прва етапа: - решавање имовинско правних односа за одабрану локацију - студија оправданости изградње, идејни пројекат - акт о урбанистичким условима и одобрење за изградњу - израда главног пројекта - изградња грађевинског дела и уређење платоа 2) Опремање постројења 35кВ у ТС 35/10кВ "Севојно2" и изградња кабл вода 35кВ (3x150мм²) од ТС 110/35кВ "Севојно" до новопредвиђене ТС 35/10кВ " Севојно 2" 3) Изградња ТС 35/10кВ "Турица" са прикључним водом 35кВ 4) Изградња ТС 35/10кВ "Мокра Гора" са прикључним водом 35кВ 5) Реконструкција вода 35кВ Теразије - Бела Земља - Сушица - једноструки у двоструки вод 35кВ. 6) Резервисање простора за ХЕ "Велико Ужице" на Бетињи. 7) Изградња МХЕ на Бетињи (подбранска МХЕ).
Планско решење 5:	Развој снабдевања топлотном енергијом и развој гасовдне мреже
Приоритетне активности :	<ol style="list-style-type: none"> 1) Гасификација котларница ЈКП 'Топлота' и индустријских топлана 2) Изградња локалне гасовдне мреже за индивидуална домаћинства На бази часовне потрошње гаса (која за Ужице са насељима Беле Земље и Севојно до 2010. године износи: 47 800 стм³/х (стандардних метара кубних на час), и планиране часовне потрошње гаса за веће индустријске потрашаче, која 2010 године износи 15950 стм³/х; предвиђена је изградња гасовдне мреже према следећем: Гасовод Прељина - Ужице има регионални карактер и са гасом треба да снабдева: Лучане, Пожегу, Ариље, Косјерић, Ужице и Чајетину; насеља: Јелен До - фабрику, Севојно, Беле Земље и Златибор. Дистрибуција гаса за ове потрошаче се обавља преко секундарне гасне мреже и шест мерно регулационих станица.
Планско решење 6:	Коришћење алтернативних извора енергије
Приоритетне активности :	<ol style="list-style-type: none"> 1) Израда студије обновљивих извора енергије - потенцијали града Ужица 2) Израда и реализација пилот пројекта соларног грејања једног дечјег вртића 3) Коришћење биогаса са регионалне депоније 'Дубоко' за добијање енергије 4) Изградња мини хидроелектрана на Бетињи
Планско решење 7:	Развој телекомуникација изградњом капацитета фиксне телефоније
Приоритетне активности :	<ol style="list-style-type: none"> 1) Изградња Мултисервисних приступних чворова (MSAN) и то: Царина 2, Севојно-Младово, Севојно-пумпа,Трешњица, Луново Село, Каран, Рибашевина, Трнава, Забучје, Равни, Равањско Поље, Волујац, Кадињача, Стапари, Врутици, Биоска, Пеар, Кремна. MSAN изградити у циљу проширења постојећих и супституције аналогних тел. капацитета (1835 двојника). 2) Изградња припадајуће приступне мреже (подземна) планираних MSAN са дужином претплатничке петље од 800-2000 метара. 3) У руралним подручјима (мала густина насељености, расута структура насеља, брдско-планински терен) око будућих БС МТС-064 планира се примена CDMA и/или WiMAX технологије за WLL (фиксни-бежични) приступ. У градским насељима планира се комбиновани приступ: класичан (бакар) и VLL (CDMA и/или WiMAX технологије)-дугорочни план. 4) За ниво транспортне мреже планирати изградњу:

	<p>Оптичких система преноса за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - планиране MSAN - Ужице-Турица (2 км)- метро мрежа - Ужице-Севојно (6 км)- метро мрежа - Ужице-Локва (6.5 км)- метро мрежа - Орловац-Б.Земља (4 км)- метро мрежа - Поникве-Биоска-Кремна (21 км)-MSAN - Кремна-К.Баре (8 км) - Ваљаоница бабра-Привод о.к. (1.7 км) - Севојно-Младово (2 км)-MSAN - Кремна-М.Гора (9 км) - Крвавици-Дрежник (8 км) <p>PP системи преноса: Орловац-Торник; Орловац-Сирогојно.</p>
Планско решење 8:	Развој телекомуникација изградњом капацитета мобилне телефоније
Приоритетне активности :	<p>1) Изградња 6 базних станица до краја 2011. године на следећим локацијама: УЕ-Први партизан УЕ-Трг партизана УЕ-Дом здравља Севојно-центар Волујац Биоска</p> <p>2) До краја 2011. године, планирано је постављање 16 базних станица на подручју плана. Ово је максималан број, а врло је могуће да ће их бити мање, у зависности од могућности решења имовинских односа са власницима парцела.</p>
Планско решење 9:	Развој телекомуникација повећањем доступности поштанских услуга
Приоритетне активности :	<p>1) Отварање још једне до две поште на подручју Ужица</p> <p>2) На сеоском подручју, обзиром на тенденцију сталног смањења броја становника и опадања броја услуга које се изврше на шалтерима пошта, не планира се повећање броја пошта.</p>
Планско решење 10:	Третман комуналног и осталог отпада
Приоритетне активности :	<p>1) Израда студије управљања отпадом на планском подручју, а нарочито за управљање отпадом на сеоском подручју у функцији ефикасног и повезаног система прикупљања и рециклаже свих врста објеката.</p> <p>2) Комплетно чишћење простора града од кабастог и осталог отпада и санација свих сметлишта.</p> <p>3) Одређивање и уређење одлагалишта отпада у сваком селу.</p> <p>4) Затварање, санирање и рекултивација постојеће депоније (сметлишта) "Сарића Осоје".</p> <p>5) Завршетак техничке документације за регионалну депонију и рециклажни центар на локацији "Дубоко".</p> <p>6) Изградња 2,5 км локалног пута који је потребно прилагодити за пролаз специјалних возила и повезивање са 3,8 км регионалног пута Ужице-Косјерић број 263/Р.</p> <p>7) Изградња регионалне санитарне депоније за чврст комунални и индустријски безопасни отпад и рециклажног центра са постројењем за издвајање и сепарацију секундарних сировина из комуналног отпада, на локацији "Дубоко".</p>
Планско решење 11:	Комунално опремање и комунална хигијена, пре свега на руралном подручју
Приоритетне активности :	<p>1) Просторно, санитарно и функционално позиционирање, уређење и активирање локације будућег сточног гробља као организованог и санитарно прихватљивог решења за сахрањивање угинуле стоке за 41 насеље.</p> <p>2) Унапређивање служби које врше делатност комуналне хигијене и комуналног опремања.</p> <p>3) Реконструкција и побољшање саобраћајног приступа постојећих зелених пијаца у Ужицу (Липа, Теразије, Крчагово и Севојно).</p> <p>4) Формирање зелених пијаца у центрима заједнице насеља (Кремна) и туристичким насељима (Мокра Гора), уз усклађивање са развојем активности и потребама становника тих и њима гравитирајућих насеља.</p> <p>6) Позиционирање и уређење сточне пијаце градског (општинског) карактера у реону центра заједнице насеља Кремна.</p> <p>7) Израда урбанистичке документације за сеоска гробља према динамици Скупштине Града и програма Дирекције до 2025. године.</p>

Економско-финансијске мере**Планска решења 1, 2 и 3:**

Основни актери реализације стратегије развоја саобраћаја и саобраћајне инфраструктуре су:

- Министарство за инфраструктуру;
- Јавно предузеће "Путеви Србије";
- Јавно железничко предузеће;
- Директорат цивилног ваздухопловства Србије;
- Град и градско јавно предузеће надлежно за локалне путеве;
- Регионална привредна комора Ужице и
- Приватни сектор.

У реализацији стратегије развоја саобраћајне инфраструктуре очекују се, поред средстава републичког и градског буџета, јавних предузећа и посебних организација и средстава за "Пројекте рехабилитације саобраћаја у Србији" кроз Програм помоћи Светске банке (ТУ 04), који је формулисан Стратегијом за подршку у транзицији Србији и Црној Гори (ТСС).

Средствима републичког буџета и Јавног предузећа "Путеви Србије" требало би да се реализује реконструкција и изградња путева I реда, као и асфалтирање и модернизација путева II реда, док би модернизација и изградња деоница локалних и туристичких путева требало да се реализује средствима градског буџета, уз партиципацију средстава Јавног предузећа "Путеви Србије".

Поред управних субјеката у процесу спровођења Плана, могуће је анимирати и друге учеснике (приватни сектор, донације, кредити и сл.), а с обзиром на географски положај, могуће је успостављање и међународног нивоа неуправних или комерцијалних субјеката. О укључивању међународних субјеката одлучују субјекти државног нивоа.

Планиране радове на развоју железничке инфраструктуре требало би да реализује Јавно железничко транспортно предузеће средствима републичког буџета, уз одговарајућу подршку Града.

Поред тога, потребно је заинтересовати и привући стране инвеститоре/стратешке партнере за реализацију пројекта изградње аеродрома првенствено применом система концесија.

Учешће Града у припреми и реализацији планираних приоритетних радова и пројеката је прибављања потребног земљишта и његово утврђивање за грађевинско земљиште.

Планско решење 4:

За решење 4.1.

- Министарство за енергетику и Електропривреда Србије.

За решења 4.2, 4.3, 4.4. и 4.5

- ЈП "Електродистрибуција Краљево" са Електродистрибуцијом "Ужице".

За решење 4.6.

- ЈП "Електро mreжа Србије", ЈВП "Србијаводе", Град Ужице, Дирекција за изградњу Ужице и ресорно министарство за водопривреду, пољопривреду и шумарство Републике Србије.

Планска решења 5 и 6:

- ЈП за гасификацију, Ужице.
- ЈКП "Дубоко", Ужице.
- ЈП "Дирекција за изградњу" Ужице и Град Ужице.
- Надлежно министарство за животну средину, енергетику.
- Градска управа за урбанизам, изградњу и инспекцијске послове Града Ужица.
 - Одељење за планирање, развој и заштиту животне средине.
 - Одсек за одрживи развој и заштиту животне средине.
 - Служба за заштиту животне средине Града Ужица.

Планска решења 7, 8. и 9:

- Финансира ТЕЛЕКОМ СРБИЈА а.д., преко наплате услуга.
- Финансирају будући корисници, дистрибутери и ЈП ПТТ СРБИЈА - РЈ КДС.

Планска решења 10 и 11:

- Службе Града Ужица које врше делатност комуналне хигијене и комуналног опремања.
- ЈКП "Дубоко", Ужице.
- Финансијска помоћ ресорног министарства, кредити, донације.
- Финансијска помоћ Републике, додатно оптерећење пореских обвезника.
- Одговарајуће невладине организације (нпр. Регионални центар за заштиту животне средине-РЕЦ).
- Средства месних заједница и еколошка такса.

Организационе мере или инструменти

Планско решење 1, 2 и 3:

- Одговорна служба за саобраћај у градској управи у сарадњи са носиоцем јавног саобраћаја у граду.
- Одговорна служба за саобраћај у градској управи у сарадњи са МУП-ом.
- Регионална привредна комора Ужице.
- Министарство за економске односе са иностранством.
- Директорат цивилног ваздухопловства.
- Одговорна новооснована Дирекција за изградњу аеродрома.

За реализацију путне мреже која је дефинисана Планом неопходно је да се перманентно сачињавају средњорочни и краткорочни програми. Ови програми у свему морају бити усаглашени са:

 - програмима развоја привредних активности;
 - програмима развоја садржаја социо-економског стандарда;
 - програмима развоја јавног превоза и
 - програмима заштите животне средине.

Средњорочни и краткорочни програми за реализацију саобраћајне инфраструктуре, морају заједно са програмима привредних активности, развоја социо-економског стандарда и јавног превоза, представљати јединствена одређења.

Средњорочни програми се раде за период од 3-5 година а краткорочни за период од годину дана. Ревизија оба програма врши се једном у години, по правилу у време утврђивање буџета. На основу средњорочног програма сачињавају се динамички планови израде техничке документације.

Планско решење 4:

За решење 4.1.

- Министарство за енергетику и Електропривреда Србије.
- Програм проистекао из плана развоја "ЕД Ужице". Неопходна планска и пројектна документација.

За решења 4.2, 4.3, 4.4. и 4.5

- ЈП "Електросрбија Краљево" са "ЕД Ужице".
- Неопходна планска и техничка документација.

За решење 4.6.

- ЈП "Електро mreжа Србије", ЈВП "Србијаводе", Град Ужице и ресорно министарство за водопривреду, пољопривреду и шумарство Републике Србије.

- Програм проистекао из Водопривредне основе Републике Србије. Неопходна планска и пројектна документација.

Планска решења 7, 8. и 9.

- ТЕЛЕКОМ СРБИЈА а.д.
- ТЕЛЕКОМ СРБИЈА а.д. ЈП "Дирекција за изградњу" Ужице.
- ТЕЛЕКОМ СРБИЈА а.д., ЈП ПТТ СРБИЈА, ЈП "Дирекција за изградњу" Ужице.

Кључни актери - носиоци реализације постављених циљева биће "Телеком Србија", као највећи телекомуникациони оператер и други оператери који у међувремену добију лиценце. У реализацији планираног развоја ретко насељених брдских подручја, услед недостатка сопствених средстава становништва, потребно је да се укључи шира заједница-Град Ужице и Република Србија.

Планска решења 10 и 11:

- ЈП "Дирекција за изградњу" Ужице и Град Ужице.
- ЈКП "Биоктош".
- ЈКП "Дубоко", Ужице.
- Потенцијални инвеститори.

Посебну пажњу треба посветити образовању-едукацији становништва по питању савремених концепата управљања отпадом, санитарног опремања локације за депоновање отпада, као и могућности стварања профита у овом процесу. На тај начин је могуће смањити отпор становништва по питању евентуалног лоцирања депоније на простору њихове месне заједнице.

Нормативне мере

Планско решење 4:

За решење 4.1. - 4.5

- Важећи прописи, техничке препоруке, правилници и стандарди ЕМС - а.

За решење 4.6.

- Усаглашавање са важећим прописима и стандардима ЕМС-а, Прописима и условима ЈВП "Србијаводе", Услови ресорног Министарства за водопривреду, пољопривреду и шумарство РС.

Планска решења 7, 8. и 9.

- Примена важећих прописа и стандарда.

Планска решења 10 и 11:

- Примена важећих прописа и стандарда.
- Примена међународних прописа.

VIII Развој туризма, организација и уређење туристичких простора

Планско решење 1:	Унапређење инфраструктуре у функцији развоја туризма
Приоритетне активности :	<p>1) Изградња, постављање и опремање информативно-туристичких пунктова Због побољшања информативно-пропагандне делатности потребно је поставити информативно-туристичке пунктове испред Потпећке пећине, на потезу Злакуса-Потпећ, прилазима Ужицу, у центру Ужица, на Тари и у Мокрој Гори.</p> <p>2) Уређење Старог града и његова туристичка валоризација Чишћење, постављање заштитних ограда, инфо табле.</p> <p>3) Уређење комплекса хидроцентрале и њена туристичка валоризација</p> <p>4) Организовање водичке службе у сарадњи са ЕПС-ом и организовање манифестација испред хидроцентрале.</p> <p>5) Уређење Спомен обележја Кадињаче и његова туристичка валоризација.</p> <p>6) Уређење и промоција Потпећке пећине са околином. На прилазу Потпећкој пећини неопходно је проширење и обезбеђивање постојећег пута, како би туристички аутобуси могли безбедно да дођу до пећине. Испред улазних степеница потребно је поставити врата, као и обезбедити видео надзор у самој пећини. Квалитетна водичка служба.</p> <p>7) Изградња Спортско-рекреативног центра у Кремнима, поред постојећег стадиона са свим пратећим садржајима.</p> <p>8) Олимпијско село (Шишатовач), кошаркашки камп (Надкраји), фарма (Вукићевац), визиторски центар (Шишатовач) и хотел (Ладовац). Сви објекти се планирају на потезу Кршањска глава - Ивер.</p> <p>9) Прихватилиште за медведе у клисурастом делу долине Белог Рзава, југозападно од Тустог брда и прихватилиште за јелене, на падињама Семењевске горе и Шаргана (у фази оперативне реализације, а на основу услова које је издао Завод за заштиту природе).</p> <p>10) Рибњак и мање језеро (део долине Белог Рзава, испод брда Кик и југозападно од засеока Оштрељ - село Кршање).</p> <p>11) Визиторски центар са кампом на излазу из тунела кроз планину Шарган.</p> <p>12) Визиторски центар, у центру насеља Мокра Гора.</p> <p>13) Манастир код цркве у Кршању.</p> <p>14) Западна капија у селу Котроман, код скретања локалног пута у правцу села Кршања.</p> <p>15) Пешачки мост код чесме Славкове.</p> <p>16) Олимпијски базен у центру села Мокре Горе.</p> <p>17) У појединим деловима Парка природе могућ је развој мањих туристичких и угоститељских капацитета, првенствено у зони Мокре Горе, Кршања, на потезу од Вукићевца ка Кршањској глави и Иверу, Зборишту, а у зависности од зона заштите и развој еко - туризма у зони Доброг и Љутог поља и др., у складу са дефинисаним режимима заштите простора.</p> <p>18) Ревитализација караванског калдрмисаног друма, Табачиште-тунел Александар (излетничка стаза "писана стена").</p> <p>19) Изградња безбедног паркинга за аутобусе и приступне стазе железничкој станици Мокра Гора, као и пешачке стазе поред магистралног пута на потезу прелаз-центар.</p> <p>20) Уређење и валоризација Трга у Мокрој Гори са вишенаменим пратећим садржајима.</p> <p>21) Поставка експоната Добра техничке културе у отвореном простору са нагласком на простор Беле воде долина реке Камешине, простор Јатарица (кроз реализацију шумске туристичке пруге), на основу програма и документације мериторних установа, а у оквиру музејско-туристичких садржаја.</p>

	<p>22) Угоститељско-туристички објекат 9-ти км, са кошаркашким игралиштем и садржајима за децу и омладину. Реализација у форми инспирисаној станичним објектом жичане железнице из 1921-1925. године и лоциран на постојећој конструкцији.</p> <p>23) Финализација програма брана (по условима ЈП Србијаводе), купалишта и пратећих садржаја дуж Реке Камешине, Бели Рзав, Друганчице и Крманског потока.</p> <p>24) Уређење и промоција еко-туристичке дестинације Бараковац - програм обнове 44 воденице и ваљарице - конач Сердара Рујанског (визиторско-музејски центар) - амбијентална стаза Бараковац. Обухвата административно подручје Ужица и већим делом Бајине Баште, али се третира целовито и због комплементарне понуде.</p> <p>25) Уређење видиковца и одморишта на магистралном путу на потезу Шарган - Цвијовићи.</p> <p>26) Улазне капије за музејско-туристички комплекс "Шарганска осмица" и други пратећи садржаји.</p> <p>27) Уређење излетишта и повезивање планинским стазама и сигнализацијом, на подручју Кремена: Коњска река, Савини лончићи, Равнице, Велетово, Трговиште, Крманска Кадињача.</p> <p>28) Уређење стазе ужичка плажа - брана Врутци. Потребно је уредити стазу која би служила као стаза за пешаке, бициклисте и активирање туристичког воза.</p> <p>29) Туристичка сигнализација на подручју Града Ужица.</p> <p>30) Поправка пута на Тари (Калуђерске баре).</p> <p>31) Уређење и туристичка валоризација Градске плаже. Овај пројекат обухвата чишћење плаже са чишћењем корита реке, загревање воде купалишта, организовање културно-спортских манифестација на плажи и увођење других одговарајућих садржаја.</p> <p>32) Подршка адаптацији сеоских домаћинстава у циљу стварања услова за категоризацију.</p> <p>33) Изградња планинарских домова на Јеловој Гори, Мокрој Гори, Кремнима и Тари.</p>
Планско решење 2:	Промоција туризма Града Ужица
Приоритетне активности :	<p>1) Производња туристичких филмова и емисија. Туристичка организација би била носилац активности везаних за производњу туристичких филмова и емисија везаних за ужички регион, као и праћење значајних догађаја везаних за туризам.</p> <p>2) Организовање кампова у сеоским школама у Рибашевини, Равнима, Карану, Мокрој Гори.</p> <p>3) Промоција 'Националне куће' у Ужицу.</p> <p>4) Активни туризам.</p> <p>5) Наступи на значајним међународним сајмовима туризма. Поред сајмова туризма у земљи неопходно је учествовати на значајним сајмовима туризма у иностранству: Берлин, Милано, Лондон...</p> <p>6) Културно-спортске манифестације у циљу употпуњавања туристичке понуде Града.</p> <p>7) Израда туристичко-комерцијалног водича кроз ужички крај.</p>
Планско решење 3:	Едукација у функцији развоја туризма
Приоритетне активности :	1. Едукација домаћина са територије града Ужица за бављање сеоским туризмом и студијске посете другим земљама које имају традицију бављења овим видом туризма.
Планско решење 4:	Израда студија и одговарајућих планских докумената за подручја општине - Града у функцији развоја туризма
Приоритетне активности :	<p>1) Израда урбанистичког плана за подручје Кремена и Мокре Горе.</p> <p>2) Израда урбанистичког плана за Споменик природе "Потпећка пећина" са околином.</p> <p>3) Израда урбанистичког плана за Предео изузетних одлика "Клисура Ђетиње" (са укључивањем Старог града и околине).</p> <p>4) Израда урбанистичког плана за подручје Јелове Горе.</p> <p>5) Израда студије валоризације споменичког наслеђа Града Ужица.</p> <p>6) Израда претходне студијске документације о економској оправданости и еколошкој провери могућности и одрживости простора за изградњу зимско-спортско-туристичког центра у Шарган Витасима.</p> <p>7) Испитивање слане воде у Мокрој Гори, као и извора сумпоровите воде - Глишова вода у Кремнима.</p>
Планско решење 5:	Регионална сарадња
Приоритетне активности :	<p>1) Организација и промоција туристичких аранжмана обједињавањем туристичке понуде региона.</p> <p>2) Активности Регионалне туристичке организације и помоћ у њеној одрживости и функционисању.</p> <p>3) Златиборска спортска школа - дефинисање туристичког производа.</p> <p>4) Отварање средње туристичке школе у Ужицу.</p> <p>5) Активирање трасе хире на релацији према Вишеграду, као и других планом предвиђених пројеката који имају регионални карактер, односно комплементарни су у туристичкој понуди.</p>

Економско-финансијске мере

- Средства из европских пројеката, републичког буџета, средства Града Ужица, и суседних општина.
- Удруживање средстава заинтересованих инвеститора.
- Средства месних заједница.
- Средства Туристичке организације Србије, Регионалне и других туристичких организација.
- Средства осталих потенцијалних **актера реализације развоја** туризма, спорта и рекреације:
 - Туристичке организације Ужица;
 - Парка природе Шарган-Мокра Гора;
 - Установе Велики парк;
 - Спортских друштава и установа;
 - Различитих организација (трећи сектор, планинарске, спелеолошке);
 - Министарство трговине, туризма и услуга;
 - Министарство омладине и спорта-Школска управа за Златиборски округ;
 - Министарство културе;
 - Републичког завода за заштиту споменика културе и Завода за заштиту споменика културе Краљево;
 - Завода за заштиту природе Србије;
 - Корисника и власника добара.

Организационе мере или инструменти

- Израда средњорочних програма развоја и уређења простора намењених туризму.
- Обезбеђивање средстава ресорних министарстава, буџета Града и приватног сектора.
- Обезбеђивање подршке разних политика (пореске, земљишне).
- Организација маркетиншких активности.
- Презентација свих туристичких активности и садржаја.
- Афирмација свих видова информативне подршке; Израда Програма презентације туристичких вредности и понуде.
- Израда Програма уређења и опремања туристичких простора.
- Организовање едукације локалног становништва и њихово укључивање у туристичке програме на простору локалне заједнице.
- Едукација и припрема туриста за упражњавање појединих активности (школе скијања, параглајдинга, спелеологије, алпинизма и сл.).
- Израда и новелација туристичких информатора за територију Града, а по систему тематских и саобраћајних итинерера и др.
- Израда специфичних обележја свих итинерера намењених различитим циљним групама туриста (путеви културе, етнолошко-еколошки путеви, спортско-рекреативне активности, спелеолошке авантуре, планинарске стазе, ловни, риболовни и други специфични садржаји и активности).

Нормативне мере

- Израда и доношење одговарајућих урбанистичких планова, студија, програма и пројеката.
- Доношење одговарајућих градских одлука.
- Усвајање програма.

Политике

- Израда развојне стратегије туризма на нивоу градске управе.
- Регионалне политике и иницијативе.

IX Заштита природних добара	
Планско решење 1:	<i>Заштита, презентација и контролисано коришћење природних добара</i>
Приоритетне активности :	<ol style="list-style-type: none"> 1) Израда студије и проглашење подручја Јелове Горе пределом изузетних одлика. На основу досадашњих истраживања, представља подручје изузетно значајно са аспекта ненарушеног природног ресурса. 2) Прихватање студије и проглашење Клисуре Ђетиње пределом изузетних одлика. Дефинисане су прецизно границе, врста и категорија природног добра, режими и степени заштите, а у складу са тим осмислити управљање и спровођење мера заштите. 3) Имплементацијом ППППН НП Тара, створити услове за квалитетнију заштиту, презентацију и контролисано коришћење природе. 4) Заштита локалитета Љуто поље-тресава КО Кремна (29 ха). 5) Заштита локалитета Чутурске ливаде са пастирским колибама. 6) Заштита и уређење пећине Мегара (Млађеновића пећина) у Стапарима. 7) Заштита и уређење Милинкове пећине у Биосци. 8) Заштита Дивљаковића водопада у Стапарима. 9) Заштита водопада Скакавац на реци Камешини. 10) Заштита термално минералних извора у селима Биоска и Стапари, као и извора сумпоровите воде-Глишова вода у Кремнима.

Економско-финансијске мере

- **Финансирање заштите природе и предела предвиђено је кроз:**
 - Буџет Републике Србије;
 - Буџет Града Ужица;
 - Градска управа за урбанизам, изградњу и инспекцијске послове Града Ужица;
 - Одељење за планирање, развој и заштиту животне средине;
 - Одсек за одрживи развој и заштиту животне средине;
 - Служба за заштиту животне средине Града Ужица;

- Приходе остварене обављањем делатности (коришћење ресурса, вршење услуга и др.);
 - Накнаде за коришћење ресурса и простора;
 - Дозволе (ловне, риболовне);
 - Донације.
- **Посебни видови финансирања ће бити:**
 - Подстицајне мере у виду ослобађања од такси/пореза за све актере у простору (домаће и стране инвеститоре) спремне да обнове нарушене природне екосистеме.
 - Ослобађање такси/пореза газдинстава, предузећа, приватних, невладиних и других организација које се баве коришћењем природних ресурса уколико улажу сопствена средства у заштиту биодиверзитета (оснивају шуме/ливаде на напуштеним земљиштима, спроводе друге еколошке мере заштите).
 - Кредити, субвенције за развој савремених еколошких технологија (нарочито у енергетици, еколошком пречишћавању вода, итд.) или увођење тзв. еколошких обвезница.
 - Међународне организације и фондови за очување биодиверзитета.
 - Подстицање исплативих развојних активности којима се побољшава стање заштићених природних вредности и омогућава њихово одрживо коришћење (кроз пољопривреду, туризам, шумарство, спорт, рекреацију).
 - Премије/компензације за производњу "здраве" хране.

Организационе мере или инструменти

- Реализацију планских решења би спроводиле следеће институције: Градске управе, Републички Завод за заштиту природе, научне институције и факултети.
- Информисање локалног становништва пружањем стручне помоћи (тумачењем, упутствима, едукацијом и сл.), подстицањем и коришћењем различитих облика партиципације (консултације, преговарање, посредовање и сл.) у циљу подизања нивоа свести о вредности и потреби заштите и унапређивања природе и предела.
- Разни видови самоорганизовања грађана (добровољне и интересне групе, приватни сектор и грађанска контрола) у спровођењу заштите простора и природног наслеђа.
- Успостављање партнерства/кооперације на релацији јавни/приватни сектор, државне/независне институције и организације, нивои управе/становништво, интересне и добровољне групе.
- Успостављање система евалуације и биомониторинга простора, предела и биодиверзитета (утврђивање основног сета индикатора за израду, усклађивање, праћење и оцену остваривања планских циљева, одлука и политика као и коришћења заштићених и резервисаних простора).
- Формирање Географског информационог система (ГИС) и стварање јединствене базе података о природним вредностима у циљу интегралног и рационалног управљања природним наслеђем и ресурсима.
- Праћење промена у простору (неконтролисано коришћење биолошких ресурса) формирањем посебног надзорног органа.

Нормативне мере

- Успостављање законодавства из области заштите природе.
- Увођење обавезе планирања предела на свим нивоима планирања као инструмента заштите природе ван законом заштићених подручја у оквиру Закона о заштити природе.
- Новелирање Закона о заштити природе у домену уређења, одржавања и подизања зелених површина.

X Заштита и управљање животном средином

Планско решење 1:	Заштита животне средине
Приоритетне активности :	<ol style="list-style-type: none"> 1) Израда Катастра загађивача на територији градског центра Ужица. 2) Израда Локалног еколошког акционог плана Града Ужица. 3) Израда Локалног плана за интегрисано управљањем отпадом на територији града Ужица. 4) Изградња регионалне санитарне депоније 'Дубоко' Ужице са постројењем за сепарацију отпада. 5) Реализација пројекта евакуације и пречишћавања отпадних вода из депоније 'Сарића Осоје'. 6) Санација и рекултивација сметлишта "Сарића Осоје" у Ужицу. 7) Развој нових технологија управљања комуналним отпадом у циљу повећања процента издвајања секундарних сировина. 8) Пилот постројење за чишћење постојеће депоније "Сарића Осоје" у Ужицу. 9) Измене постојећих и доношење нових градских одлука о сеоским водоводима, заштити ваздуха од загађења, заштити од буке и увођење еко таксе. 10) Реализација едукативног програма за заштиту природе и искоришћење секундарних сировина из комуналног отпада у вртићима и основним школама Града Ужица.

Економско-финансијске мере

- Ангажовање основних извора финансирања заштите природе и животне средине кроз Буџет Републике Србије.
- Финансијска помоћ локалној заједници за спровођење Локалног акционог програма заштите животне средине.
- Подстицајне мере за програме заштите и унапређења животне средине.
- Пореске олакшице за спровођење биолошких мера заштите пољопривредног и шумског земљишта.
- Кредитно - монетарна политика, инвестициони кредити и обезбеђивање кредита за технолошка решења према еколошким стандардима који се користе у привреди, пољопривреди, занатству.
- Повољни кредити и олакшице за пројектовање, набавку и увођење система за пречишћавање отпадних вода.
- Обезбеђивање средстава за антиерозивну и еколошку заштиту земљишта.
- Новчане казне и остале финансијске рестрикције за физичка и правна лица која врше загађивање животне средине изнад законом прописаних граничних вредности.
- Финансијска подршка (кроз повољне кредите) за изградњу Регионалне депоније комуналног чврстог отпада.

Организационе мере или инструменти

- У домену републичке надлежности Завод за заштиту природе и Завод за заштиту споменика културе треба да реализују планска решења.
- У домену органа градских управа, надлежне службе за област привреде, урбанизма и комуналних делатности.
- Формирање "Еколошког форума" у који би поред представника градских управа били укључени представници јавних предузећа, привреде, просвете, стручних организација и невладиних организација заинтересованих за унапређење животне средине.
- Побољшање инспекцијског надзора из домена заштите животне средине.
- Едукација и размена информација са локалним становништвом о потреби заштите и унапређивања животне средине и природним потенцијалима подручја.
- Програм развоја система комуникације са грађанима по питањима заштите животне средине, укључујући доступност информација о животној средини и укључивање јавности у доношење одлука по питањима заштите животне средине.

Нормативне мере

- Обезбеђивање урбанистичко - планске документације.
- Поштовање стечених обавеза из просторних планова вишег ранга (ППРС и ПППН Националног парка Тара, Рзав, инфраструктурних коридора).
- Прописи о заштити природе, природних богатстава и заштите и унапређивања животне средине;
- Сагласности ресорних Министарстава.
- Прописи везани за техничке мере и стандарде.

Политике

- Дефинисање стратешких циљева заштите овог подручја.
- Обезбеђивање стриктне примене законских прописа и планских аката из области заштите животне средине и заштите природних добара.
- Подстицање локалне заједнице у иницирању и реализацији програма заштите животне средине.
- Унапређивање земљишне политике која ће омогућити интеграцију предеоно-еколошких мера заштите и унапређења природне и животне средине на овом подручју.

XI Заштита непокретних културних добара

Планско решење 1:	Наставити даљу евиденцију, валоризацију и категоризацију културних добара на подручју града Ужица
Приоритетне активности :	<p>1) Основати службу која би се на локалном нивоу бавила надзирањем стања културних добара. У смислу јачања контроле стања културних добара на локалном нивоу, као и да се у случајевима повреда закона предузму одговарајуће активности. Континуирана активност ове службе је и да се систематски и континуирано бави истраживањем, валоризацијом и формулисањем и спровођењем пројеката заштите, конзервације и ревитализације културних добара на подручју свог деловања.</p> <p>2) Израда студије рекогносцирања и валоризације културног наслеђа на подручју Просторног плана Града Ужица. Циљ је да се идентификују споменици културе који до сада нису евидентирани и иницира њихова даља правна заштита, али и да се настави са валоризацијом и ревалоризацијом евидентираних непокретних културних добара.</p> <p>3) Попис и систематско истраживање гробаља у циљу проналажења трајних решења њихове заштите. У сарадњи са Народним Музејом Ужице иницирати попис, анализу стања и формулисање пројеката заштите историјских гробаља на планском подручју у циљу заустављања њихове даље девастације и проналажења трајних решења заштите.</p>
Планско решење 2:	Иницирати упис нових споменика културе у регистар ради остваривања њихове адекватне правне заштите
Приоритетне активности :	<p>1) Стављање под правну заштиту просторно културно-историјске целине Мокра Гора. Целину са својврсном саобраћајно-туристичком атракцијом "Шарганска осмица" у Мокрој Гори потребно је евидентирати ради остваривања њене правне заштите, као и узора за правилно усмеравање нових акција.</p> <p>2) Припрема предлога за стављање под правну заштиту просторно културно-историјске целине Кремна. Некада велика и важна караванска станица на путу према Босни и Црној Гори, данас је релативно слабо насељена и самим тим препуштена стихијском пропадању. Да би се спречила даља девастација потребно је иницирати евидентирање ове вредне целине.</p> <p>3) Припрема предлога за стављање под правну заштиту кафане, школе и немачког гробаља у КО Биоска, Рочњак.</p> <p>4) Припрема предлога за стављање под правну заштиту значајног места Кадињача.</p> <p>5) Припрема предлога за стављање под правну заштиту просторно културно-историјске целине Кршањске главе као једине преостале аутентичне етно целине на овом подручју. Евидентирање, валоризација, категоризација и израда техничке документације.</p> <p>6) Иницирати упис културних добара у Ужицу на основу студије идентификације и валоризације културних добара. Та културна добра су : Гимназија, Команда Гарнизона, кућа Димитрија Туцовића, Касарна "Четврти пук", и ОШ "Андреја Ђуровић".</p>
Планско решење 3:	Формулисати пројекте заштите и конзервације појединачних непокретних културних добара
Приоритетне активности :	<p>1) Реконструкција Цркве брвнаре у Севојну. На основу техничке документације која постоји.</p> <p>2) Израда програма заштите и враћања у функцију Каранске школе. Активност пропратити и обновом путне инфраструктуре на регионалном путу у циљу побољшања доступности и презентације непокретних културних добара на овом потезу.</p> <p>3) Пројекат заштите и ревитализације моста на Дервенти. У сарадњи са Народним Музејем Ужице припремити пројекат заштите и ревитализације.</p>

	4) Заштита утврђења Ужички град. У оквиру планова нижег реда обезбедити заустављање ширења стамбене изградње која улази у зону Утврђења ужички град који је под заштитом.
Планско решење 4:	Искористити едукативни потенцијал културних добара која представљају добре праксе заштите и унапређења културног наслеђа за креирање презентације и интерпретације културне прошлости подручја
Приоритетне активности :	1) Израда одговарајуће техничке документације за туристички правац од регионалног значаја Трасом општинских и државних путева: Јелова Гора-Кадињача-Поникве-Калуђерске Баре-Добро Поље, Митровац-Заовине-Мокра Гора-Семегњево-Златибор-Сирогојно-Ужице 2) Искористити едукативне потенцијале културних добара од изузетног значаја организацијом школских обилазака и екскурзија
Планско решење 5:	Формулисати пројекте ревитализације просторно културно-историјских целина при чему посебну пажњу обратити на проблеме који утичу на нарушавање културног идентитета
Приоритетне активности :	1) Формулисати пројекат ревитализације просторно културно-историјске целине Мокра Гора Кроз планове нижег реда и кроз детаљну разраду регулације, спречити даље девастирање подручја и правилно усмерити нове активности у простору. 2) Формулисати пројекат ревитализације просторно културно-историјске целине Кремна Кроз планове нижег реда спречити даље девастирање подручја и правилно усмерити нове активности у простору. Посебну пажњу посветити укључивању свих културних ресурса на том подручју-археолошких локалитета, гробаља, појединачних културних добара, амбијената, чесама и др. 3) Формулисати планове заштите просторно културно-историјских целина Ужица Активност реализовати кроз формулисање и спровођење појединачних пројеката заштите урбаних целина (Трга Партизана, Трга Св. Саве, Слануше, Царине и улице Димитрија Туцовића), чиме би се подигао степен атрактивности подручја, али и спровела заштита ових целина које су одређене својим специфичностима и карактером.
Планско решење 6:	Искористити едукативне потенцијале културних добара од изузетног и великог значаја унапређењем њихове презентације и интерпретације
Приоритетне активности :	1) Уређење Утврђења ужички град и његово укључивање у туристичку понуду и живот локалног становништва Обезбеђење сигурности посетилаца постављањем заштитних ограда, санирањем прилазних степеништа. Унапређење презентације постављањем инфо-табли. Уређење простора у естетском смислу и унапређење осветљења. 2) Уређење спомен обележја Кадињача и побољшање презентације и интерпретације 3) Уређење Хидроцентралне и побољшање презентације и интерпретације Уређење простора око Хидроцентралне и побољшање приступа. Унапређење презентације и интерпретације.

Економско-финансијске мере

- Ангажовање средстава Републике Србије, као и средстава из програма Европске заједнице.
- Ангажовање средстава Града Ужица.
- Ангажовање средстава осталих **актера** реализације заштите непокретних културних добара :
 - Министарства културе и медија;
 - Републичког завода за заштиту споменика културе и Завода за заштиту споменика културе Краљево;
 - Народног музеја Ужице;
 - Корисника и власника добара;
 - Донација.

Организационе мере или инструменти

- Организација и синхронизација рада институција надлежних за спровођење планских решења: Републички завод за заштиту споменика културе и Завод за заштиту споменика културе Краљево, Народни музеј Ужице, Град Ужице, као и корисници и власници добара.
- Информисање локалног становништва пружањем стручне помоћи (тумачењем, упутствима, едукацијом и сл.), подстицањем и коришћењем различитих облика партиципације (консултације, преговарање, посредовање и сл.) у циљу подизања нивоа свести о вредности и потреби заштите и унапређивања непокретних културних добара.
- Разни видови самоорганизовања грађана (добровољне и интересне групе, приватни сектор и грађанска контрола) у спровођењу заштите простора и културног наслеђа.
- Успостављање партнерства/кооперације на релацији јавни/приватни сектор, државне/независне институције и организације, нивоу управе/становништво, интересне и добровољне групе.
- Успостављање система евалуације и мониторинга (утврђивање основног сета индикатора за израду, усклађивање, праћење и оцену остваривања планских циљева, одлука и политика као и коришћења заштићених и резервисаних простора).
- Праћење промена у простору (неконтролисано коришћење културних ресурса) формирањем посебног надзорног органа.

Нормативне мере

- Успостављање законодавства из области заштите непокретних културних добара.
- Увођење обавезе планирања на свим нивоима као инструмента заштите непокретних културних добара, ван законом заштићених подручја.

Политике

Основне политике и мере заштите и презентације непокретних културних добара су:

- Израда средњорочних програма заштите, развоја и уређења објеката и околине заштићених добара.
- Обезбеђивања средстава ресорних министарстава, буџета града Ужица и приватног сектора за остваривање заштите.
- Обезбеђивање подршки разних политика (пореске, земљишне) за заштиту и презентацију добара.

XII Заштита од земљотреса и клизишта	
Планско решење 1:	Заштита од земљотреса и клизишта
Приоритетне активности :	1) Израда Студије (карте) о сеизмичкој микро рејонизацији територије града Ужица 2) Студија за дефинисање прихватљивог ризика угрожености од катастрофалних елементарних непогода 3) Израда катастра клизишта и нестабилних падина Ужица 4) Категоризација терена у погледу изградње простора 5) Прикупљање података и систематско осматрање, као и израда базе података (информатичка подршка).

Економско-финансијске мере

- Обезбеђење средстава из буџета Града Ужица.
- Обезбеђење средстава Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде.

Организационе мере или инструменти

- Израда карата у организацији истраживачких, научних и стручних установа.
- Реализација у организацији стручних служби, установа и предузећа на нивоу Града.

Нормативне мере

- Доношење потребних одлука (аката) на нивоу Града Ужица.

Политике

- Утврђивање политике заштите од елементарних непогода и других већих опасности на нивоу Града Ужица.

2. МЕРЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПЛАНА

2.1. СМЕРНИЦЕ И НАЧИНИ ПЛАНСКЕ РАЗРАДЕ

2.1.1. На нивоу територије града Ужица

- Трајним праћењем тема, интереса и проблема заштите, уређења и развоја простора града Ужица, уз уважавање могућих интереса и функција на земљишту где се прожимају и одвијају уочени и планирани процеси, интереси и функције.
- Формирањем информационе основе и метабазе у ГИС систему.
- Дефинисањем и спровођењем планских решења, пропозиција и политика до 2015. године, уважавајући приоритетна решења.

2.1.2. На нивоу функционалних и природних целина

2.1.2.1. Праћењем и подржавањем постојећих важећих просторно-планских докумената и остале правне регулативе:

- ПП подручја изворишта водоснаблевања регионалног подсистема "Рзав".
- ГУП ревитализације пруге узаног колосека "Шарган-Витаси-Мокра Гора".
- Републичка уредба о заштити Парка природе "Шарган-Мокра Гора".
- Општинска Одлука о заштићеном подручју Спомен обележје "Кадињача".
- Општинска Одлука о заштићеној зони споменика природе "Потпећка пећина".

2.1.2.2. Израдом, доношењем и праћењем одговарајуће планске и законске регулативе:

- ППППН Националног парка "Тара".
- ППППН Инфраструктурног коридора аутопута Е-761, деоница "Пожега-Вишеград".
- Одговарајући Акт о заштити Парка природе "Златибор".
- Одлука о заштити предела изузетних одлика подручја "Јелова Гора".
- Одлука о заштити предела изузетних одлика "Клисура реке Бетиње".

Напомена 1:

Предметна планска и правна регулатива је у припреми, односно изради.

За највећи део овог подручја се делом примењују смернице из ППППН Националног парка "Тара", а делом услови и режими уредби, општинских и републичких правилника, од којих ће неки престати да важе даном усвајања Просторног плана Града Ужица.

2.1.3. На нивоу насељених целина и месних заједница

□ Генералним плановима

- Генералним урбанистички планом Ужица за подручје градског центра.
Рок за усвајање Генералног плана је 2010. година.
- Планом Генералне регулације за Потпећко поље, односно: за делове насеља: Горјани, Поточање, Крвавци, Потпећ и Злакуса.
- Планом Генералне регулације Лужничка долина, односно: за потез Луново село (Пониковица)-Каран-Рибашевина.
- Планом Генералне регулације за подручје дела туристичког центра Калуђерске баре на Тари.
- Планом Генералне регулације за центар заједнице насеља Кремена.

□ Плановима детаљне регулације (ПДР)

- За насеље са специфичном (туристичком) функцијом Мокра Гора;
- Привредно-пословна зона на потезу Горјана;
- Петља Злакуса;

- Одговарајућа урбанистичка разрада предвиђена планом и према потреби, а у складу са смерницама и пропозицијама плана.

Напомена 2:

- На подручју обухваћеном Уредбом Владе Републике Србије о заштити Парка природе "Шарган-Мокра Гора", тј. у складу са овом Уредбом, као и планским решењима и допунским критеријумима и правилима из овог Плана, усаглашено са ППППН НП Тара (током израде), а на подручју ГУП-а ревитализације пруге узаног колосека "Шарган-Витаси-Мокра Гора" у складу са предметним планом;
- До доношења плана Генералне регулације за подручје туристичког центра Калуђерске баре, дозвољено је грађење у складу са правилима из овог Плана, а на основу разраде урбанистичким пројектом.

Напомена 3:

Правила одређена Просторним планом спроводе се кроз издавање Локацијске дозволе.

Примењују се на територији плана изван насељених места, као и у насељеним местима за које није прописана израда и доношење урбанистичког плана, а у насељеном месту за које је Просторним планом прописана обавеза доношења урбанистичког плана и другим за које се оваква обавеза укаже, до доношења урбанистичког плана.

Доношењем урбанистичког плана ова правила престају да важе у обухвату плана.

Предлаже се да урбанистичка разрада целовито сагледа развој изградњу, уређење грађевинских подручја, у контексту пре свега планираних капацитета, инфраструктурних мрежа и објеката, заштите простора.

Уколико градска управа не буде заинтересована за израду урбанистичког плана, у чијем обухвату би биле и предметне локације, сам инвеститор, о свом трошку може да покрене иницијативу за израду урбанистичког плана или урбанистичког пројекта за обухват планиране изградње, пред градском управом, а у складу са наменом из Просторног плана Града Ужица и других планова вишег реда.

2.2. ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПОДРШКА СПРОВОЂЕЊУ ПЛАНА

Обзиром да планирање само по себи нема снагу, мора бити подржано мерама и инструментима градских и других политика. Стога је изузетно важна улога актера - институција у спровођењу плана.

Основни **актери** реализације планских решења развоја и организације мреже насеља и јавних служби су :

- **Град Ужице и градске/окоужне институције.**
- **Регионална привредна комора Ужица и финансијске институције (банке).**
- **Надлежна министарства и агенција Владе Републике Србије, републичка и локална јавна предузећа и /или посебне организације за управљање инфраструктурним системима и јавне установе надлежне за јавне службе и**
- **Месне заједнице и локално становништво.**

Значајну улогу би требало да имају **банке**, ради пласмана кредитних средстава под повољним условима за ове намене, као и **Регионална привредна комора Ужица** у интензивнијем укључивању приватног сектора и инвеститора у припреми локација у центрима у мрежи насеља (републички фондови, Светска и европске банке, разне институције и регионални фондови ЕУ, као и домаћи банкарски систем). У оквиру плана развоја требало би иницирати и створити услове за **успостављање одговарајућих институција** које ће се на адекватан начин бавити прикупљањем информација, праћењем и планирањем неразвијених подручја. Задатак ових институција, био би да идентификују јавне и приватне изворе капитала за нове подухвате (кредите и друге изворе).

Активности на координацији и синхронизацији рада свих институција које се баве спровођењем Просторног плана морају се перманентно спроводити. Унапређење свих видова сарадње институција суштински утиче на спровођење Просторног плана и у функцији је укупног развоја. Сагледавање међуинституционалних релација, самим тим и свих процеса у простору, вршити уз пуно поштовање начела одрживог развоја и интегралног приступа.

ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Градска управа за урбанизам, изградњу и инспекцијске послове ће пратити примену Просторног плана и сваких пет година подносити Скупштини Града Ужица Извештај о спровођењу Просторног плана, посебно прве етапе имплементације плана. Саставни део тог извештаја је оцена спровођења Просторног плана, с евентуалним предлогом допуне и измене плана.

На основу извештаја из претходног става, Скупштина Града Ужица ће утврђивати потребу да се приступи допуни и измени Просторног плана.

Градска управа за урбанизам, изградњу и инспекцијске послове, може и у зависности од околности (а у складу са потребама), утврђивати потребу да се приступи измени и допуни Просторног плана Града Ужица.

Овај План ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном листу града Ужица".

ГРАД УЖИЦЕ

СКУПШТИНА ГРАДА

1 број 06-55/10. 24. јун 2010. године

ПРЕДСЕДНИК

Радиша Марјановић, с.р.